МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ СПЕЦІАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР
UNIWERSYTET EKONOMICZNY WE WROCLAWIU
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI (BYDGOSZCZ)
KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II (LUBLIN)
PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA WSCHODNIOEUROPEJSKA W PRZEMYŚLU
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCHBUDĚJOVICÍCH
БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ»
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «УКРАЇНСЬКА ГАЛИЦЬКА ФУНДАЦІЯ»

Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства

Матеріали ІІ Міжнародної наукової студентської конференції

12-13 листопада 2020 р.

м. Кам'янець-Подільський
2020

УДК 001.71:316.342.6:378.014.7-053.6(075.8)
ББК 65.01я43+60.9
М 75

Рекомендовано до друку Вченою радою Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу (протокол № 13 від 25 листопад 2020р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: **ТРІПАК Мар'ян Миколайович –** заслужений працівник освіти України, кандидат економічних наук, доцент, директор Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу; **ГУМЕНЮК Ірина Леонтіївна** – кандидат економічних наук, заступник директора з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності; **БАЧИНСЬКА Олена Миколаївна** – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики; **КОРКУШКО Олег Никодимович** – в.о. завідувача кафедри обліку і оподаткування, кандидат економічних наук, доцент; **ТИМКІВ Андрій Олександрович** – в.о. завідувача кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики, кандидат економічних наук, викладач; **ПАЛИЛЮЛЬКО Оксана Михайлівна** – в.о. завідувача кафедри соціальної роботи та психології, кандидат історичних наук, викладач; **КОМАРНІЦЬКА Людмила Миколаївна** – в.о. завідувача кафедри інформаційної діяльності, документознавства і фундаментальних дисциплін, кандидат філологічних наук, викладач; **ТОПОРІВСЬКА Ярослава Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, доцент; **ГЕРАЙМОВИЧ Віолета Леонтіївна** – кандидат економічних наук, доцент; **ШЕВЧУК Олександр Володимирович** – кандидат педагогічних наук, викладач; **КОЛІСНИК Марина Ігорівна** – викладач.

М 75 Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства: Матеріали II Міжнародної наукової студентської конференції (м. Кам'янець-Подільський, 12-13 листопада 2020 р.). Кам'янець-Подільський : Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2020. 328 с.

ISBN

Збірник містить матеріали II Міжнародної наукової студентської конференції «Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства», яка відбулась 12-13 листопада 2020 р. (Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, м. Кам'янець-Подільський), з актуальних питань сучасної економічної науки, освіти та соціальної роботи в умовах сьогодення.

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори наукових праць.
Видано в авторській редакції.

© Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2020

Зміст

СЕКЦІЯ. ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Білецький Д.
Проблеми адаптації персоналу до умов праці на підприємстві 9
Білий О.Ю.
Працевлаштування молоді як основа розвитку сучасної економіки..... 12
Білик М.Ю.
Сучасні тенденції у формуванні нефінансової звітності 15
Божеску А.
Формування ефективних інтеграційних відносин у м'ясопродуктовому підкомплексі 18
Бордаш В.Ю.
Новітні методи управління підприємствами 20
Боршуляк І.М.
Програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку: проблеми вибору та використання 25
Бурла О.
Суспільні фінанси в умовах цифрової економіки 28
Вигівська Н.П.
Економічна сутність заробітної плати та завдання її обліку в сучасних умовах господарювання 32
Воронюк С.І.
Перспективні напрямки збільшення доходів Державного бюджету України в умовах економічних та епідеміологічних дисбалансів 35
Галкін М.В.
Роль молоді у соціально – економічній трансформації суспільства 39
Галушко С.Р.
Сучасні проблеми трудової міграції працездатної молоді за кордоном та шляхи її вирішення 43
Гевко С.
Система контрою якості медичної допомоги в закладах охорони здоров'я .. 46
Горніч А.А.
Роль оцінки кредитоспроможності позичальника у процесі управління кредитним ризиком банку 48
Горяк А.В.
Сучасні тенденції розвитку вітчизняного агробізнесу 51
Гоч І.В.
«Зелена» економіка – економіка майбутнього 54
Гулієва А.Р.
Поведінкова економіка як інструмент маркетингу 57
Гулієва О.Р.
Особливості ринку праці в умовах соціально-орієнтованої економіки.... 60

Гуменюк О.Ю.
Управління конкурентоспроможністю в умовах маркетингової орієнтації підприємства 63
Дубчак І.Б.
Можливості адаптації зарубіжного досвіду щодо реалізації політики бюджетного стимулювання економічного зростання 66
Житарюк Д.Г.
Соціально-економічні наслідки карантинних заходів під час пандемії.... 70
Zahorodnia Daryna
Problematic moments of economic development in the conditions of lockdown .. 75
Заставний А.В.
Шляхи мінімізації наслідків пандемії COVID-19 у туристичній сфері України 77
Іваськова М.Ю.
Стан та реформування податкової системи України в контексті європейської інтеграції 79
Ільніцька М.І.
Фінансовий менеджмент, як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства 82
Казанок А.Р.
Цифрова економіка України: нові можливості 86
Kyryliuk Anastasiia
Kontrola i audyt w przedsiębiorstwie 89
Kostian Nataliia
Technologies of personality development in the information age 91
Кравчук Н.В.
Поняття та класифікація запасів на підприємствах лісового господарства ... 93
Крижук О.С.
Необхідність та особливості проведення контролю і аудиту фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання 97
Куриленко С.А.
Сучасне трактування готової продукції в бухгалтерському обліку..... 100
Кутова К.Г.
Цифрова економіка: тренди та перспективи 103
Lidiia Levchun
Development of the educational market in the conditions of modern challenges 107
Лукашук Т.Ю.
Шляхи розв'язання проблеми безробіття в Україні..... 109
Луців О.І.
Напрями удосконалення фінансової політики України щодо збільшення обсягів доходів Державного бюджету в умовах внутрішніх і зовнішніх шоків 112
Мурга А.В.
Інтернет-маркетинг в Україні: проблеми та перспективи 116

Ніколаєва А.В.
Самореалізація молоді як інструмент стабільності та розвитку держави 120
Охотська А.С.
Проблеми і шляхи організації процесу працевлаштування молоді україни .. 122
Пономаренко В.В.
Діджитал-маркетинг в еру покоління Z 125
Приймаков.Є.О.
Державне регулювання соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства в Україні 128
Решетюк О.
Мотивація праці персоналу на підприємстві: теоретико-прикладний аспект 131
Рижук Ю.О.
Проблеми облікового забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства та шляхи їх подолання 134
Сектименко В.С.
Страхове шахрайство та його вплив на розвиток страхового ринку України 136
Семеній Д.В.
Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку запасів 139
Середа О.
Основні напрямки охорони земель та оцінка їх якості 141
Слота А., Білінкевич М.
Аспекти раціонального землекористування в Україні 144
Соловей Я.І.
Проблема використання гнучких форм зайнятості в Україні 146
Сорокіна Г.
Неузгодженість ринку освітніх послуг і ринку праці України в умовах розвитку економіки знань 149
Танчук О.А.
Трансформація ціннісних орієнтацій сучасної української молоді 151
Таран М.М.
Облік розрахунків з податку на додану вартість 154
Ткачук А.В.
Організація контролю і аудиту суб’єктів господарювання 156
Урбан І.І.
Проблеми молоді на первинному ринку праці 159
Файден В.
Політика молоді на ринку праці в Україні 162
Федорів А.Н.
Перспективи розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні 164
Фортельна К.Г.
Проблеми працевлаштування молоді в Україні 167
Хазанов В.І.
Перспективи розвитку України очима молоді 169

Heonia Oleksii
Features of labor market development..... 172
Хмельков Я.В.
Аналіз причин мотиваційного вигорання студентів ЗВО..... 174

СЕКЦІЯ. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ, НАУКИ, СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Адамчук О.В.
Розвиток комунікативної компетентності у майбутніх психологів 177
Андреєв Р.М.
Енергія довкілля – один з видів альтертативної енергетики 181
Баженов О.І.
Реалії розвитку електроенергетики в Україні 185
Бенцал Д.І.
Інформатизація освіти 188
Бернат Д.О.
Конкурс-фестиваль «Надія» як платформа для розвитку талановитої молоді 191
Бистран В.
Зелена енергетика в Україні на прикладі сонячних електростанцій..... 193
Білінська О.В.
Проблема удосконалення системи соціального захисту населення в Україні 196
Білінський А.Ю.
Формування конкурентоздатної команди організації як актуальна проблема психології сьогодення 200
Вождел В.М.
Особливості рефлексії як форми самопізнання майбутніх психологів .. 203
Вероца М.В., Фурман Є.Д.
Соціальна робота в контексті соціокультурних змін: гендерний аспект у підготовці працівників соціальної сфери 206
Вишневська І.М.
Використання відкритих даних у формуванні інформаційного суспільства в Україні 211
Віхерко І.
Історія виникнення комплексних чисел та їх застосування 215
Волошин Я.Й.
Суть та розвиток соціальних інновацій в сучасних умовах сьогодення 217
Ганіна О.
Сучасний розвиток соціальної психології освіти..... 220
Гарасимів Т.В.
Проблеми і перспективи розвитку природничої освіти на інноваційній основі 223

Голець В.В.
Роль сім'ї у розвитку особистості дитини 226
Гуменюк Д.М.
Вплив пандемії на світову економіку 228
Дубас Х.М.
Постать Назарія Яремчука в музичній культурі Буковини 232
Жигаловська К.В.
Неологізми в англійській мові на початку XXI століття 235
Зарицька А.О.
Педагогічна інноватика як складова соціогуманітарних дисциплін в сучасному полікультурному дискурсі 237
Zatserkivna Nikol
Portrait of a modern specialist 240
Каніцька Д.С.
Психологічний супровід студентів-першокурсників в умовах інклюзивного навчання 243
Климак Л.А.
Кіберсоціалізація: панацея чи вірус? 245
Климович О.С.
Соціально-психологічні методи менеджменту та їх використання в кадровому менеджменті організацій 247
Коломієць Е.В.
Досвід діяльності Центральної Ради у сфері розвитку освіти у процесі формування освітньої політики держави 251
Комарніцька В.В.
Соціально-психологічні технології розвитку студентської молоді під час дистанційних занять з навчального предмета «Захист України» 255
Котик К.В.
Культура спілкування покоління «У» в засобах масової інформації 260
Макарчук В.
Забезпечення цілісного благополуччя дитини через дотримання її прав 265
Мединська К.Г.
Підготовка фахівців нової якості – необхідність інноваційних процесів в методичній роботі і розвитку педагога як сучасної особистості 269
Мельник Б.В.
Цифрові технології у дистанційній освіті 271
Мельниченко А.О.
Дистанційна робота в умовах карантину 275
Остапенко К.А.
Вивчення історії як запорука формування патріота Батьківщини 278
Пілявський І.Є.
Протестантські християнські громади й соціальна робота: історія та сучасність 281

Потьомкіна Н.З.
Веб-квест як ефективний засіб підвищення рівня соціальності («Я-віртуального») старшокласників 286
Почтар Т.В.
Інноваційні технології вирощування ожини в стратегії сучасного розвитка українського садівництва 290
Прокопова А.А.
Особливості мотивації у професійній підготовці майбутніх психологів 293
Рудько К.В.
Природничі науки: рутина та розвага 295
Савіцький В.І.
Турбота про осіб з інвалідністю – одне із найбільш важливих завдань суспільства в умовах пандемії 298
Семенов Д.О.
Вплив емоцій на пізнавальні процеси 301
Стебніцька Б.В.
Суперечливий (негативний) вплив запозичених слів на українську мову в сучасному полікультурному просторі 305
Ткач В.В.
Новітні досягнення науковців в галузі альтернативної енергетики 307
Фурман С.А.
Діджиталізація економіки: перспективи, тенденції та розвиток в Україні .. 310
Цупа Л.О.
Роль соціальної активності особистості як складової суспільства постійних змін 313
Чуга М.С.
Вивчення фізики в умовах змішаного навчання 316
Шевченко А.
Уміння викладача вибудовувати відносини із студентами в XXI столітті .. 319
Якубовська К.М.
Мейнстрімні погляди через призму хіпстерської лексики 323

СЕКЦІЯ. ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Білецький Д.
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Тимків А.О****, кандидат економічних наук, викладач Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу,*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ДО УМОВ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Для сучасної молоді після закінчення навчальних закладів та отримання диплому, постає проблема працевлаштування. Після отримання певного місця роботи особливої актуальності набуває процес адаптації працівника до нових для нього умов. Сюди включається і психологічний стан працівника, і управлінські здібності менеджера з персоналу підприємства, і характер міжособистісних відносин в колективі підприємства.

Перш за все, відзначимо, що важливим завданням фахівців з персоналу у будь якій компанії є утримання нового співробітника та розкриття його трудового потенціалу для підприємства. Однак, незважаючи на значимість даного завдання, багато компаній не надають належних зусиль в розробці ефективної програми адаптації персоналу.

Так, згідно із термінологією соціально-психологічних понять, адаптація – це науково обґрунтована система заходів, що забезпечує входження, оволодіння та досягнення особами професійної майстерності в конкретному виді професійної діяльності на робочому місці [3].

Якщо ми бачимо, що в результаті максимально короткого процесу адаптації організація отримує мотивованих співробітників, які готові працювати не тільки у відповідності зі своїми особистими цілями (наприклад, грошовий фактор), але і з організаційними завданнями, то можна сказати, що механізм адаптації на підприємстві правильно розроблений, а значить ефективний. Відтак, новий працівник стає активом компанії вже на початковому етапі роботи, і його діяльність позитивно позначається на конкурентних перевагах організації.

В зарубіжній практиці використовують такі методи адаптації персоналу (табл. 1) [2, с. 336].

Таблиця 1

Методи адаптації персоналу у зарубіжній практиці

Методи	Характеристика методів
Secondment (вторинне навчання)	Сутність методу полягає у тому, що працівника для оволодіння певними навиками направляють в інший структурний підрозділ фірми або іншу компанію.

buddying	Сутність методу полягає в адаптації через дружні відносини з колегами, особливо актуальний в перші кілька тижнів роботи.
E-learning (дистанційне навчання) або blendedlearning (змішане навчання)	Базується метод на високо організованій дисципліні (включаючи самодисципліну).
Метод занурення	Мета методу – швидке входження працівника в трудовий процес, практичне «занурення» у виробничу діяльність.
Кадрові школи	Метод навчання, спрямований на освоєння і розуміння основних технологій і специфіки діяльності фірми працівниками різних сфер та галузей [1].

В результаті необхідно розрахувати ефективність адаптації персоналу. Так, перший підхід, передбачає оцінка через задоволеність. В якості критеріїв використовуються два показника: «задоволеність організації співробітником» і «задоволеність роботою». За допомогою спеціальної розробленої анкети можна отримати важливу інформацію щодо своєрідних проблем, що виникають в ході роботи, характеру професійних інтересів працівника і темпів їх формування. За результатами проведеного дослідження визначають «індекс задоволеності роботою», «індекс інтересу до роботи» і «індекс задоволеності професією». Інтегральний показник адаптованості є певним середнім значенням всіх індексів.

Головним недоліком даного методу розрахунку є складність аналізу цього показника. Справа в тому, показник задоволеності є суб'єктивним показником, який важко оцінити в силу того, що людина може з тих чи інших причин давати відповіді, які від нього очікують і не збігаються з дійсністю. Тим не менш, у багатьох компаніях в даний час «задоволеність роботою» як показник продуктивності праці і ефективності процесу адаптації все ще є досить вагомим, якщо не сказати, головним чинником при аналізі ефективності діяльності співробітника. Традиційно розглядається рівень задоволеності працівника як міра його адаптованості «до організації», при цьому вважається, що, чим вище ступінь задоволення потреб і домагань співробітника, тим вище його рівень адаптації до внутрішньому середовищі організації.

Другий підхід – це оцінка через розробку показників ефективності. Ґрунтуючись на ідеях, які припускають, що будь-який організаційний процес доцільний, якщо він ефективний, багато фахівців ввели в практику оцінки ефективності адаптаційних процесів дві групи показників: об'єктивні і суб'єктивні. До першої групи показників відносяться ті, які говорять про ефективність трудової діяльності, активності участі співробітників в її різних сферах. Всі об'єктивні показники адаптації підрозділяються за належністю до одного з її аспектів:

- професійному (відповідність кваліфікаційних навичок вимогам робочого місця);
- соціально-психологічному (ступінь відповідності поведінки людини нормам і правилам організації);

- психофізіологічного (ступінь стомлюваності, рівень перевантажень, стрес).

Суб'єктивні ж показники поділяються, так само як і об'єктивні, за належністю до одного з аспектів адаптації, до того ж визначають власну оцінку працівником свого ставлення до професії і кваліфікації, до взаємин з колективом і керівництвом (взаємодії «по вертикалі» і «по горизонталі»), прийняття умови праці і норм, розуміння місця індивідуальних завдань у вирішенні спільних завдань організації.

Третій підхід – це інтегральна система оцінки ефективності адаптаційних програм. При інтегральної системі оцінки ефективності програм адаптації не тільки робиться основний акцент на розробку різних критеріїв ефективності (суб'єктивних і об'єктивних), але і аналізується їх вплив на внутрішньо-організаційні процеси. Тобто, можна сказати, що через формування лояльності, розуміння стратегічних цілей, інтегральна система дозволяє зрозуміти взаємозалежність результатів адаптації персоналу та діяльності організації в цілому.

Варто відзначити, що група суб'єктивних показників має деяку схожість з оцінкою ефективності адаптації персоналу через задоволеність. Однак в рамках другого підходу оцінка ефективності адаптації носить подвійний характер. В рамках цього наявність об'єктивних показників дозволяє зробити висновок, що результат процесу адаптації може бути кількісно виміряний і інтерпретований, а суб'єктивізм в процесі оцінки задоволеності кілька «знижений».

Таким чином, трудова адаптація являє собою комплекс професійної і соціальної орієнтації працівника, взаємне пристосування працівника і організації, яке ґрунтується на поступовій впрацьованості співробітника в нових професійних, соціальних і організаційно-економічних умовах праці.

Адаптація персоналу на робочому місці є необхідною ланкою кадрового менеджменту та вимагає значних організаційних зусиль, тому розумно створювати самостійні структурні підрозділи, що прискорюють цей процес і знижують негативні моменти. Якщо керівництво компанії не в змозі впоратися з проблемою своїми силами, краще звернутися до професійних тренерів на початковому етапі.

Список використаних джерел:

1. Збрицька Т.П., Саченко Г.О., Таттаревська М.С. Управління розвитком персоналу : Навч. посібник. Одеса: Атлант, 2013. 427 с.
2. Зелінська Г.О., Процишин А.В. Адаптація персоналу підприємства: сутність та основні чинники. «Молодий вчений». № 10 (62). 2018. С. 334-337
3. Кир'янова О.В. Особистісні детермінанти професійної адаптації. Україна : аспекти праці. 2013. № 6. С. 44-46.

Білий О.Ю.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Коркушко О.Н.,*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасна недостатня стійкість економіки України до різних фінансово-економічних потрясінь, сучасна економічна криза зумовлені передусім неналежною підготовкою фахівців. В сьогоднішніх непростих умовах зниження темпів виробництва, розвитку освітньої системи без урахування структури вітчизняного виробництва, погіршення якості підготовки фахівців, зниження престижу науково-технічних професій, прослідкується певний дисбаланс між попитом і пропозиціями на сучасному ринку праці. Як наслідок багато молодих спеціалістів просто не можуть працевлаштуватися по своїй спеціальності. Молодь України останнім часом після завершення навчання шукають роботу за межами України. Так, велика кількість молодого покоління з нашої держави працевлаштовуються в Польщі, Чехії, Угорщині, Німеччині та інших європейський країнах. Значна кількість наших заробітчан не повертаються до України, а залишаються працювати на благо інших держав. Поглиблення даної тенденції дуже негативно впливає на розвиток людського потенціалу, погіршує соціальний стан і являється занадто важким тягарем для економічної системи. Адже не секрет, що внаслідок таких процесів наша держава втрачає потужний інтелектуальний ресурс, що дуже стрімко відбивається на економіці України в негативному руслі.

Дане питанням було і залишається актуальним на сьогоднішній день. Саме тому, багато відомих учених у своїх працях досліджують питання зайнятості та працевлаштування працездатного населення, шукають шляхи вирішення цієї проблеми. Основною проблемою, на думку багатьох вітчизняних учених, є проблема взаємодії ринку праці з іншими частинами економічної системи. У контексті державної соціально-економічної політики, зокрема реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [2], проблема працевлаштування молоді є досить актуальною у наш час і потребує якісного і вчасного вирішення. Крім того, сьогодні перед сучасною освітою постають певні нагальні питання, що потребують швидкого вирішення. До них зокрема можна віднести:

- суттєва відмінність між спеціальностями і спеціалізаціями, за якими готують спеціалістів заклади вищої освіти, потребам ринку;
- відсутність у молодих спеціалістів достатнього рівня кваліфікації та певних практичних навичок за отриманою спеціальністю;
- розбіжності між вимогами спеціалістів до заробітної плати (особливо на їх першому робочому місці) та можливостями роботодавців;

- не сформована повністю система розподілу випускників щодо гарантованого працевлаштування, їхньої трудової адаптації та соціальних гарантій.

Сучасну молодь по праву вважають важливим ресурсом продуктивних сил суспільства за рахунок уміння швидко навчатися, бути енергійною та працездатною. Успішне працевлаштування, особливо на першому робочому місці, як правило створює твердий фундамент для подальшого становлення особистості та її професійного розвитку. Саме тому, необхідно розуміти молодь, як «один із прихованих ресурсів, що є в кожному суспільстві і від мобілізації якого залежить життєздатність даного суспільства». Особлива функція сучасної молоді полягає в тому, що вона – так званий живлячий посередник, свого роду резерв, джерело який постає на передній план, коли таке пожвавлення стає необхідним для пристосування до якісно нових обставин або до таких, що можуть швидко змінюватися.

У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді» чітко визначено, що молодь, молоді громадяни – це громадяни України віком від 14 до 35 років [4]. Можна погодитися з думкою С. Бандур, що, «розглядаючи проблеми модернізації економіки в контексті її впливу на зайнятість населення, передусім не можна обійти без уваги і питання безробіття молоді, оскільки йдеться про молодих людей, яким необхідно активно включатися в процеси реформування сучасної вітчизняної економіки, і як наслідок забезпечити її виведення з кризового стану та розпочати довготривале піднесення». Проте наразі значна їх частина через відсутність підходящої роботи просто деградує, і нерідко стає на шлях різних тіньових і кримінальних заробітків. Як наслідок своїх соціально-психологічних особливостей дані особи нерідко стають на бік незаконослухняної поведінки у суспільстві і неуспішності у сфері зайнятості. Звідси існує доволі реальна загроза втратити ціле покоління людей, яке з плином часу цілком можливо не буде спроможне реалізовувати набуті раніше знання і навички [1, с.5].

Сучасні соціально-економічні умови повинні вимагати від випускника будь-якого навчального закладу стабільної та якісної психологічної, моральної, теоретичної та практичної підготовленості до життя і праці в сфері ринкових відносин, чіткого розуміння залежності свого майбутнього від обсягу та якості набутих знань і вмінь, усвідомлення й обґрунтування вибору сфери професійної діяльності, працьовитості й ініціативності індивіда. Усі поступово повинні зрозуміти, що без відповідних знань не можливо досягнути значних успіхів у своїй трудовій діяльності. Якщо професія для індивіда є цінною, особисто значущою, яка йому подобається, то виникає потреба в праці саме за цією спеціальністю, відповідне ставлення до неї, розвивається професійний інтерес, з’являються цілі та ідеали, пов’язані з цією професією, а також прагнення оволодіти нею досконало, переконаність у тому, що вона задовольнятиме різні матеріальні й духовні потреби окремого індивіда. Також не слід забувати про те, що молодь повинна бути підготовлена до можливих змін у державі. Зміни, що можуть відбуваються в державі, потребують ставлення людини до себе як до суб’єкта професійної діяльності на основі

самопізнання й оцінки власних можливостей щодо вимог конкретної професії. За підрахунками соціологів США працівники високої кваліфікації створюють у країні додаткову додану вартість, що в перерахунку на одного такого працівника становить приблизно 400- 450 тис. дол. на рік.

Головною причиною молодіжного безробіття можна назвати високі вимоги від роботодавців на першому місці роботи. До цього можна віднести потребу роботодавців у певному стажі роботи. Випускники ж не мають даного стажу і доволі часто змушені працювати не за спеціальністю. Саме тому, на сьогоднішній день досить актуальним є питання щодо дуальної освіти. Міністерством освіти і науки розроблений проєкт положення, що визначає порядок здобуття вищої та фахової передвищої освіти за дуальною формою здобуття освіти. Навчання за дуальною формою здобуття освіти передбачає реалізацію освітнього процесу у двох місцях – у закладі освіти та на підприємстві або установі. Практичне навчання на робочих місцях становитиме від 25% до 60% від загального обсягу кредитів, визначеного освітньою програмою. Метою провадження дуальної форми здобуття освіти є підвищення якості підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності. Ініціювати переговори щодо організації дуальної форми здобуття освіти зможуть як заклади освіти, так і роботодавці. Планується, що в організації дуальної форми здобуття освіти братимуть участь роботодавці, які мають матеріально-технічну базу та кадрові ресурси [3].

Однак, найбільш проблемними питаннями професіоналізації сучасної молоді, залишаються наступні:

- збільшення частки молоді з низьким рівнем освіти і відсутністю бажання продовжувати навчання (особливо при потребі ринку праці в «професійній освіті впродовж життя»);
- непрестижність загальної та професійно-технічної освіти;
- відставання рівня освіти від потреб ринку праці країни і світу в цілому;
- непідготовленість кадрів вищої, професійної та середньої школи до роботи в умовах швидких змін, що часто відбуваються в державі;
- орієнтація багатьох ланок освіти без урахування вимог роботодавців;
- спрямованість юнаків і дівчат на пошук робочого місця в інших країнах.

У 2020 році зазначені проблеми з працевлаштуванням молоді посилила пандемія Covid-19. З цією проблемою стикнулась не лише Україна, а й більшість країн світу. Велика частка людей, які мали робочі місця до пандемії, на сьогоднішній день залишились безробітними. Освіта теж переживає не легкі часи, адже заклади освіти були змушені перейти на дистанційну форму навчання. У період пандемії Covid-19 свої освітні установи закрили 192 країни, на дистанційне навчання перейшли понад 50 держав – такі цифри наводить ЮНЕСКО. Досвід різних держав показує, що ніхто з них не був повністю готовий до цих змін. Догодити одночасно і вчителям, і здобувачам освіти, і батькам не вдалося практично нікому.

Отже, окрім певних соціально-економічних чинників держави, які впливають на працевлаштування, є ряд зовнішніх факторів, які не завжди можливо передбачити. Адже ніхто ще рік тому не міг собі уявити, з якими викликами зустрінеться увесь світ у 2020 році. Для того, щоб хоча б повернутися до тих показників працевлаштування, які були до пандемії, потрібен тривалий період.

На сьогоднішній день система освіти в цілому є зорієнтованою на соціальне замовлення, що зумовлюється престижем професії, модою та іншими суб'єктивними чинниками. У таких умовах слід налагодити соціальний діалог між державою, роботодавцем і найманим працівником, забезпечити отримання випускником відповідних професійних навичок, компетентностей що поліпшить процес працевлаштування молоді на ринку праці, а також приділити більшої уваги вимогам роботодавців до молодих фахівців, які не мають стажу роботи та практичних навичок.

Список використаних джерел:

1. Бандур С. І. Модернізація економіки як чинник трансформації структури зайнятості населення / Ринок праці та зайнятість населення. 2011. Вип. 2 (27). С.3-6.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року / Верховна рада України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text (дата звернення: 03.11.2020).
3. Освіта.ua / Вища освіта в Україні : вищу освіту можна буде здобувати на підприємстві URL: http://osvita.ua/vnz/77222/?fbclid=IwAR1nYodZ-d6DlF3zjIvL3_lXPgSHyNNUWHBx9jzwOl6eRNNfpE4ZYTqawR0 (дата звернення: 01.11.2020).
4. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді : Закон України від 05.02.1993 р. № 2996-XII // ВВР України. 1993. № 16. Ст. 167.

Білик М.Ю.,
студентка 3-го курсу
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Шевчук Н.С.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Інтеграція економіки України у світовий економічний простір є ключовим напрямом розвитку вітчизняної економіки, що потребує переходу на міжнародні стандарти, налагодження зав'язків із вітчизняними і зарубіжними партнерами, науковими й інформаційними центрами. Ефективна, прибуткова, стала діяльність підприємства залежить переважним чином від

якісного управління менеджменту, якій у повній мірі повинен бути забезпечений повною, достовірною та своєчасною інформацією про діяльність і ресурси підприємства. Зміна парадигми у нашому сприйнятті знаходить своє відображення в економіці та бізнесі. На сьогодні однієї фінансової звітності вже недостатньо. Ключові показники ефективності, як фінансові, так і нефінансові, вже давно розглядаються як важлива складова інформації, необхідної для пояснення прогресу підприємства у досягненні заявлених цілей.

Саме поява в Україні абсолютно нового, обов'язкового, самостійного, з власною метою та завданням «Звіту про управління» за підсумками діяльності підприємства 2018 року, є підтвердженням неспроможності фінансових показників повною мірою відобразити інформацію стосовно ефективності використання фінансового, виробничого, природного і соціального капіталу[3, с.65].

Фінансова звітність відображає інформацію про фінансові результати діяльності підприємства. Фінансова звітність була введена кілька десятиліть тому, після чого вона розвивалася на різних етапах, як добровільна звітність, обов'язкова звітність та високо стандартизована звітність. Фінансова звітність в Україні передбачає кілька основних звітів: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до фінансової звітності. Звіти доповнюють один одного, відображають грошові цінності та стосуються певного періоду часу (квартал, півріччя, 9 місяців і рік).

Однак, сучасна економіка стикається з більш вичерпними вимогами щодо нефінансової інформації, та потребує звітування про соціальні та екологічні аспекти діяльності підприємства, необхідна інформація про стійку ділову практику чи стійкість. Стійкість підприємства часто визначають як потрійне управління, процес, при якому компанії управляють своїми фінансовими, соціальними та екологічними ризиками, загрозами та можливостями.

Стійкий успіх у бізнесі будується поступово шляхом досягнення екологічних стандартів, що перевищують звичні норми, формування ланцюжків створення вартості на стійкій основі, розробки екологічно чистих продуктів та послуг, впровадження нових бізнес-моделей та відкриття нових ринків.

Звітність у сфері сталого розвитку відома під різними назвами, наприклад, звітність про стійкість, інтегрована звітність та нефінансова звітність. Глобальна ініціатива звітування та потрійний підсумок – це принципи та стандарти, які охоплюють звітування про ділову, соціальну та екологічну діяльність, які останнім часом набувають все більшого значення та застосовуються дедалі більше.

Нефінансова звітність – відносно новий вид звітності в діловій бухгалтерський практиці; якій еволюціонував пару десятиліть тому. Спочатку нефінансова звітність в основному формувалась на добровільних засадах. Через проблеми стосовно зміни клімату та екологічних проблем, запитів інвесторів, споживачів та конкуренції, нефінансова звітність перетворилася з

добровільної на обов'язкову стандартизовану звітність. Важливість нефінансової звітності зростає: все більше і більше підприємств дотримуються принципів сталого розвитку та стійкої діяльності підприємства.

В Європі нефінансовий вид корпоративних даних набув популярності після опублікування Європейської директиви 2014/95 / ЄС, у якій детально роз'яснено, що таке нефінансова інформація, як готувати нефінансові звіти та для чого вони насправді потрібні. З тих пір майже 6000 європейських компаній почали постійно використовувати цю документацію [2].

Зелена економіка та зелений бізнес, кругова економіка та безвідходна економіка – це нові перспективи на шляху до сталого бізнесу з новими вимогами до підприємств.

Ефективність діяльності підприємства перебуває під постійним контролем, оскільки нормативні акти змушують підприємства надавати, оприлюднювати звітність перед стейкхолдерами, а довіра до підприємств є низькою. Нездорова орієнтація на максимальний прибуток шкідлива як для навколишнього природного середовища, людей, громади, так і для самого підприємства. Транспарентність фінансової і нефінансової звітності сприяє більш відповідальному веденню бізнесу по відношенню до екологічного середовища та соціальної справедливості.

Нажаль, сьогодні вітчизняні підприємства не приділяють належної уваги нефінансовій звітності, просто надають описову, навіть маркетингову інформацію про діяльність підприємства, не спираються на міжнародні стандарти, не наводять індикатори за напрямками сталого розвитку. Підприємства не оприлюднюють інформацію про суми інвестицій. Дослідження науковців переважній більшості виявляють, що прозорість не відбуватиметься, якщо «вимоги» щодо звітування будуть не обов'язковими та не відмагатиметься активним регуляторним органом, який має повноваження вимагати змін.

На нашу думку, нефінансова звітність дає більш чітке уявлення про те, як працює компанія, ніж лише фінансова інформація. Вплив нефінансової звітності буде обмежений, якщо вона не буде пов'язана з фінансовою звітністю, тому, вважаємо, що необхідно підтримувати формування підприємствами інтегрованої звітності, що інтеграція фінансової та нефінансової звітності є вже необхідністю. Фінансові показники стають результатом успіху, наприклад, у стратегічному плануванні, використанні ресурсів та бізнес-процесах. Ефективність діяльності повинна оцінюватися цілісно і повинна бути зосереджена на створенні вартості та довгостроковій стійкості бізнесу.

До причин низького рівня впровадження нефінансової звітності на підприємствах України необхідно віднести:

- недостатню обізнаність управлінців про переваги нефінансової звітності;
- недостатню імплементацію принципів і стандартів сталого розвитку на рівні держави;

- невизнання сталого розвитку як визначного вектору державної політики;
- низький тиск з боку суспільства щодо соціальної відповідальності підприємств;
- низький рівень корпоративної культури стосовно сталого розвитку;
- нерозуміння компаніями фінансових вигод від дотримання стандартів, норм сталого розвитку;
- недооцінка ризиків та стратегічного планування.

Список використаних джерел:

1. Non-financial reporting: challenges in preparation. URL: https://kreston-gcg.com/en/non-financial-reporting-challenges-in-preparation/
2. Жук В. М. Інтегрована звітність: ретроспектива і перспектива в Україні. Облік і фінанси. №1(83) 2019. С. 20-27
3. Шевчук Н.С. Етапи становлення інтегрованої звітності. Облік і фінанси. 2019. № 3.С. 62-70.

Божеску А.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Сушарник Я.А.,*** *кандидат економічних наук, викладач Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У М'ЯСОПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ

На сучасному етапі розвитку м'ясопродуктового підкомплексу головним завданням є забезпечення високих темпів зростання обсягів виробництва продукції свинарства, нарощування ефективності її виробництва і на цій основі забезпечення населення високоякісною свининою. Тому для України виникає потреба в активізації діючих і пошуку нових джерел та чинників позитивної динаміки розвитку економіки та забезпечення конкурентоспроможності галузі свинарства.

Посилення міжнародної конкуренції та процеси глобалізації світової економіки стають об'єктивною умовою управління конкурентоспроможністю продукції свинарства. Тому важливими факторами досягнення й утримання переваги над конкурентами стають не тільки інновації та професіоналізм, освіта і наука, але й запровадження нових систем організації виробництва, заснованих на використанні переваг спеціалізації, інтеграції та кооперації серед яких виділяються нові організаційно-економічні взаємозв'язки між підприємствами, організаціями, компаніями, що забезпечують умови створення сітьових структур – кластерів.

Одним з самих прогресивних спрямувань теорії та практики дослідження, організації і розвитку економічної діяльності, яким доведено свою ефективність у більшості країнах світу є концепція кластеризації. Дана концепція була вперше сформована у 80-х роках XX століття і нею було узагальнено найкраще із багатьох попередніх теорій, а саме: конкурентоздатності, інституційного, інноваційного і територіально-промислового розвитку [2, с. 17].

Підхід створення кластеру широко застосовується у розробках американських, індійських, шведських, китайських теоретиків. Їх класична теорія сформована в основному на структурній побудові національної економіки, а точніше – на дослідженні взаємозв'язків між великими багатонаціональними корпораціями. Кластер – група компаній та організацій, які географічно наближені й інтеграційно взаємодіють між собою, а також функціонують в певній галузевій (багатогалузевій) сфері і взаємодоповнюють один одного [1, с. 174].

Однією із умов ефективного та результативного функціонування м'ясопродуктового кластера є постійне залучення нових учасників, зокрема зміна активних членів кластера можлива зі зміною тем проектів, що втілюються дійсними учасниками кластера. М'ясопродуктового кластер віддає переваги своїм членам перед окремими товаровиробниками свинини, оскільки в його межах постійно проходять науково-практичні конференції, семінари, робочі зустрічі й інші заходи, які сприяють підвищенню професійного рівня фахівців на ринку продукції свинарства, розповсюдженню знань щодо забезпечення розвитку ринку продукції свинарства.

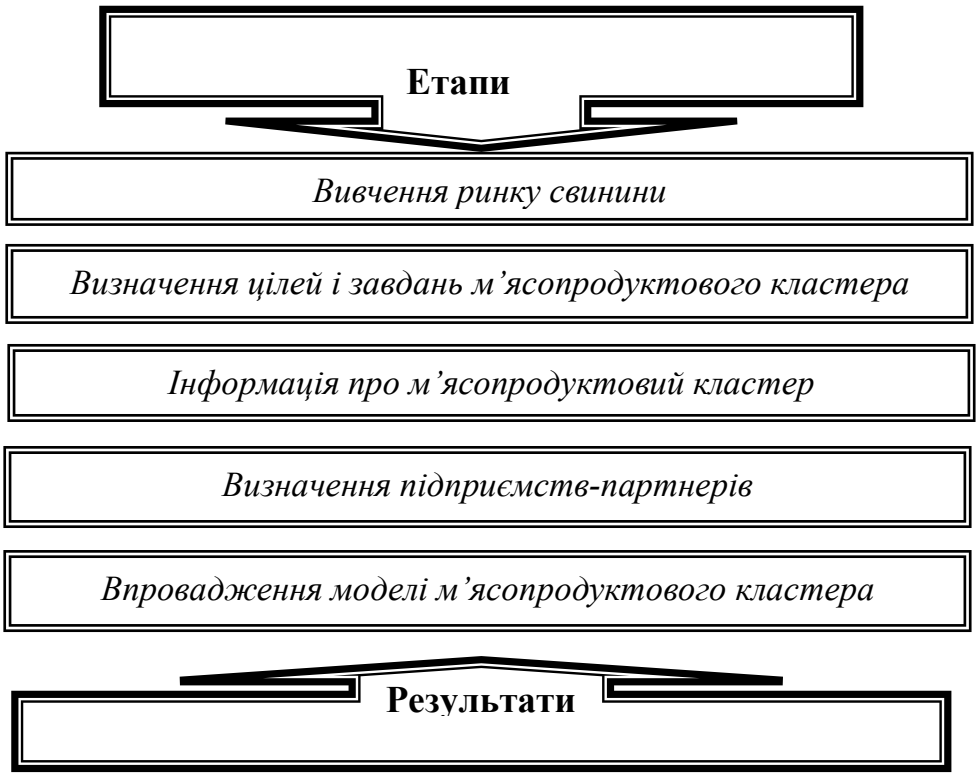

Рис. 1. Етапи розвитку м'ясопродуктового кластеру

Джерело: власні дослідження.

Даний підхід створення кластеру у м’ясопродуктовому підкомплексі дозволить підвищити рівень ефективності взаємодії приватного сектора, торгових асоціацій, держави, освітніх та дослідних установ тощо.

Як свідчить досвід, розвиток кластерних формувань – це формування сучасної партнерської взаємодії між державними діловими колами, місцевими органами, а також підтримуючими виробництво місцевими освітніми та науковими центрами являє собою складний комплексний процес. Підвищення конкурентоздатності на продовольчому ринку численних сільських підприємців – носіїв чистої конкуренції, можливе через об’єднання їх у спілки, асоціації, союзи, інші об’єднання. [3, с. 128]. Співробітництво цих об’єднань з монопольними і олігопольними формуваннями інтеграційного ланцюга ринку доцільно налагоджувати паритетними договірними умовами та застосуванням законодавчих актів антимонопольного характеру. Саме об'єднання підприємств і організацій АПК у кластерні системи сприятиме подоланню негативних факторів, що гальмують відновлення українського села.

Список використаних джерел:

1. Базилюк Я.Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення: моногр. Київ НІСД, 2002. 132 с.
2. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.
3. Емельянов С.В. США: международная конкурентоспособность национальной промышленности. 90-е годы XX век. Москва Международные отношения, 2001. 408 с.

Бордаш В.Ю.

студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Бачинська О.М.,*** *кандидат економічних наук, викладач*

м. Кам’янець-Подільський, Україна

НОВІТНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Актуальність питання управління вітчизняними підприємствами зумовлена їх переходом на європейський рівень розвитку. Саме через вміле керування трудовим колективом організація може досягнути вищої ефективності та результативності роботи. Оскільки дане питання є складним та багатоаспектним, то потребує аналізу як вітчизняного досвіду, так і світової практики. Серед вітчизняних методів управління у статті розглянуто економічні, організаційно-розпорядчі та соціальні методи. Важливим є також їхнє поєднання, яке забезпечить комплексний підхід до управління. Закордонна практика має багато прикладів нових методів управління, які

можуть бути впровадженні на вітчизняних підприємствах і також частково розглянуті у даній статті.

Управління — складний і динамічний процес, керований і здійснюваний людьми для досягнення поставленої мети. Після того як встановлено цілі управління, необхідно знайти найбільш ефективні шляхи та методи досягнення їх.

Методом називається захід або сукупність заходів у будь-якій людській діяльності, спосіб досягнення мети, шлях вирішення певного завдання. Засоби цілеспрямованого впливу на трудовий колектив або на окремих його членів називають методами управління.

Методи управління покликані забезпечити високу ефективність діяльності колективів, їх злагоджену роботу, сприяти максимальній мобілізації творчої активності кожного члена.

Особлива роль методів управління полягає у тому, щоб створити умови для чіткої організації процесу управління, використання сучасної техніки і прогресивної технології організації праці і виробництва, забезпечити їх максимальну ефективність при досягненні поставленої мети.

Відповідно до мотиваційної характеристики у складі методів управління виділяють три групи:

- економічні;
- організаційно-розпорядчі;
- соціальні.

Економічні методи управління об'єднують усі методи, за допомогою яких здійснюється вплив на економічні інтереси колективів і окремих їхніх членів. До складу економічних методів управління належать організаційно-виробниче планування, метод комплексних цільових програм, комерційний розрахунок, система економічних регуляторів господарської діяльності.

Організаційно-розпорядчі методи спрямовані на використання таких мотивів трудової діяльності, як почуття обов'язку, відповідальності, у тому числі адміністративної. Ці методи відрізняються прямим характером вплив і підлягають обов'язковому виконанню.

До організаційних також відносять регламентуючі та розпорядчі.

Зміст регламентуючих методів полягає у формуванні структури та ієрархії управління, делегуванні повноважень та відповідальності членам організації, визначенні орієнтирів діяльності .підлеглих, наданні методичної, інструктивної та іншої допомоги виконавцям.

Розпорядчі методи управління охоплюють поточну оперативну організаційну роботу, тобто визначення і розподіл конкретних завдань виконавцям, контроль за їх виконанням, проведення нарад тощо.

Соціальні методи грунтуються на використанні соціального механізму, що діє у колективі (неформальні групи, роль і статус особистості, система взаємовідносин у колективі, соціальні потреби та ін.).

До загальнодержавних регуляторів господарської діяльності відносять податки, кредити, регульовані ціни і тарифи, економічні пільги.

За допомогою податків держава регулює напрями діяльності суб'єктів господарювання, встановлюючи податки більш високого рівня на діяльність чи товари, які не мають важливого суспільного значення (наприклад, ігровий бізнес, тютюнові і лікеро-горілчані вироби) і знижуючи податки у тих сферах, які потребують пріоритетного розвитку (виробництво товарів і послуг) або виконують особливу соціальну роль (наприклад, підприємства товариств інвалідів).

Держава може також використовувати такий важіль економічного впливу на господарську діяльність, як регульовані ціни. Регулювання цін може здійснюватися встановленням верхніх меж цін на окремі товари, фіксованих (твердих) цін, граничних норм рентабельності виробництва та розмірів торгової націнки для ланок товаропросування. Отже, ціни на деякі товари формуються не під впливом попиту і пропозиції, а залежно від способу і величини обмежень, накладених державою на складові елементи цін. Цей важіль застосовується державою для соціального захисту окремих категорій населення (ціни на товари повсякденного вжитку), стимулювання чи дестимулювання виробництва деяких товарів (товари розкоші). Аналогічний підхід застосовується державою при встановленні тарифів на послуги.

Досить ефективним регулятором господарської діяльності є також економічні пільги, які встановлюються державою щодо сплати податків, порядку розрахунків між бюджетом і підприємствами, між підприємствами різних галузей народного господарства та ін.

Внутрішньосистемними регуляторами господарської діяльності підвідомчих підприємств є централізоване створення фондів (капітальних вкладень, підготовки кадрів, резервного, страхування, розвитку науки і техніки та ін.) та внутрішньогосподарські відрахування на загальносистемні цілі і програми.

До складу організаційно-стабілізуючих методів управління входять регламентування, нормування та інструктування.

Одним з найважливіших практичних питань управління є ефективність використання розпорядчих методів управління. Визначити її можна, зіставляючи те, що було передбачено наказами, постановами, розпорядженнями та іншими формами розпорядчого впливу, з тим, що було фактично досягнуто при реалізації їх. Ефективність письмових розпоряджень (наказів) зумовлюється їх кількістю, ступенем обгрунтованості, проявом творчості та ініціативи з боку виконавців, рівнем виконавчої дисципліни.

Практикою управління соціально-економічними системами виявлена така залежність: чим вище рівень (якість) організації праці, виробництва та управління, тим менше видається письмових розпоряджень. Велика кількість розпоряджень послаблює їхній вплив, перетворюючи у формальні акти, збільшує обсяг роботи управлінського апарату.

Під соціальними методами управління розуміють систему засобів і важелів впливу на соціально-психологічний клімат у колективі, на трудову і соціальну активність колективу і його окремих працівників. Методи

соціального управління спрямовані на гармонізацію соціальних відносин у колективі, задоволенням соціальних потреб працівників – розвитку особистості, соціального захисту та ін.

До методів соціального управління належать соціальне прогнозування, соціальне нормування, соціальне регулювання та соціальне планування.

Таким чином, розглянуті методи формують економічну, організаційну та соціальну базу підприємств.

Вищезгадані методи загальноприйняті, і можуть використовуватися до всіх працівників. Але з розвитком психології та менеджменту ми отримуємо додаткову інформації, і можемо виділяти нові категорії працівників, які потребують інших методів управління. Розглянемо їх детальніше.

1. Як відомо з психології, півкулі головного мозку людини розвиваються по-різному, і відповідають за різні напрямки. Так, права півкуля відповідає за творчі навички – вона покликана формувати образи завдяки органам чуттів. Ліва півкуля наділена функціями, що управляють абстрактним мисленням та плануванням діяльності. Ліва півкуля оперує аналітичними процесами - поділом цілого на складові частини, в той час як права працює з аналогіями та структурними образами, поєднуючи окремі характеристики в єдине ціле.

Відповідно до цього, можна виділити «митців» та «менеджерів». У «менеджера» більш активна ліва півкуля - він міркує систематизовано, раціонально, зважено та логічно. Мовою ж «митця» є картини, образи і структури, а це безпосередньо вказує на більш інтенсивну роботу правої півкулі.

Управління цими категоріями працівників потребує або логічних методів, або впливу на емоційну сферу.

2. Оскільки економіки усіх країн рухаються по динамічному шляху розвитку та потребують постійних інновацій, то починають виділяти також таку категорію як «Інноваційний менеджер» - тобто керівник, який постійно намагається зробити справу по-іншому і краще, ніж конкуренти і він сам.

Такі категорії працівників потребують щоденної поінформованості та заохочення до дій у вигляді нових завдань та проектів.

3. Ще 20 років тому 80% вартості світових компаній визначали матеріальні цінності (нерухомість, устаткування), і лише 20% - так званий "гудвіл" - додана вартість. Зараз все повністю навпаки, 80% вартості світових компаній - це їхній бренд, ефективні бізнес-процеси, унікальні бізнес-ідеї і, відповідно, креативна бізнес-модель. І, звичайно ж, в основі всього цього закладений основний ресурс компанії - персонал. Саме тому виникає об’єктивна потреба займатися навчанням працівників. Це також виступає одним з нових методів управління. Особливо це актуально саме в період кризи, коли вартість тренінгів може бути знижена, ринок знаходиться в стадії затишшя і є час для навчання.

4. Як свідчить статистика, 20% персоналу компаній – це білі комірці, які розбираються у всіх фінансових термінах, а решта - 80% - це звичайні люди, які виконують свою роботу, ідуть додому, а там займаються сім'єю, чи дивляться телевізор. Ці категорії працівників також потрібно розділяти, і використовувати різні методи управління. Іншою стороною цього питання є те, що ці категорії не повинні мати різкого розділення в колективі. Для цього підприємство проводить заходи, які згуртовують команду, наприклад, корпоративи.

5. Довготермінові плани розвитку підприємства потребують розробки стратегії росту, у якій розписуються конкретні цілі, завдання та місія. Великі компанії залучають працівників до своїх ідей, надихають їх, роблять однодумцями, і таким чином також управляють їхньою продуктивністю. Адже вмотивований і натхнений працівник – це найефективніших засіб просування і розвитку компанії.

Через поєднання традиційних та закордонних методів управління підприємствами вітчизняні компанії зможуть вийти на вищий рівень організації та ефективності своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мостенська Т.Л., Новак В.О., Луцький М.Г., Міненко М.А. Менеджмент. Підручник. К.: Сузір'я, 2007. 690 с.
2. Родченко В.В., Новак В.О. Менеджмент: навчальний посібник. К. : НАУ, 2002. 400 с.
3. Шегда А.В. Менеджмент: Навчальний посібник. К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 368 с.
4. Шегда А.В. Менеджменту методи. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Е 45 Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Видавничий центр «Академія», 2001.
5. Різенко О., Матушенко О.. Надихаючі практики: раціональне управління персоналом. URL: http://innovations.com.ua/uk/articles/4/20/727.
6. Давтян В. Жива креативна компанія із системним характером управління та чіткою постановкою цілей. URL: http://innovations.com.ua/uk/conference/8/49/450
7. Шеремета П. Чому українському менеджменту необхідна революція у мисленні? URL: http://innovations.com.ua/uk/conference/8/49/441
8. Глива А. Інновації: концепція менеджерського тандему. URL: http://innovations.com.ua/uk/articles/4/22/1059.

Боршуляк І.М.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Свирида О.В.,*** *викладач кафедри обліку і оподаткування*
м. Кам'янець-Подільський, Україна,

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ТА ВИКОРИСТАННЯ

В сучасних умовах безперечним є факт формування та стрімкий розвиток глобального інформаційного суспільства. Інформаційно-комунікаційні технології є одним з найбільш важливих чинників, що впливають на формування суспільства двадцять першого століття. Їх революційна дія торкається способу життя людей, їх освіти і роботи, взаємодії уряду і громадянського суспільства. Інформаційні технології швидко стають життєво важливим стимулом розвитку світової економіки. Вони також надають можливість усім суб'єктам господарювання ефективніше і творчо вирішувати економічні і соціальні проблеми.

Необхідність автоматизації такої діяльності, як бухгалтерський облік, теж обумовлена не стільки значною трудомісткістю ведення бухгалтерського обліку, а й загальною тенденцією всього суспільства до комп'ютеризації, яка покликана забезпечити полегшення роботи людини в сфері обробки великих обсягів інформації. Потужні програмні засоби у вигляді баз даних, інформаційно-пошукових систем дозволяють не лише підвищувати продуктивність праці обліковця, а й у процесі роботи змінювати звичну форму подання інформації та її зміст, отримувати інформацію зі значно ширшого діапазону джерел, ніж це передбачено у звичайних інформаційних системах.[3,с.344]

Система бухгалтерського обліку вже понад, ніж 25 років підлягає реформуванню. Фінансові результати роботи будь-якої організації залежить саме від вибору програмного забезпечення. При впровадженні комп'ютерних інформаційних систем на підприємстві необхідно враховувати вплив таких факторів, як, потреби підприємства, потреби користувачів та наявність технічних засобів (засоби підтримки інформаційних технологій, які допомагають працівникам сфери бухгалтерського обліку виконувати свою роботу, та повинні мати широкі функціональні можливості і бути придатними для тривалого використання).

Програмні забезпечення, що є на ринку праці України, гарантують достовірну та оперативну інформацію обліку на всіх рівнях підприємства. Ринок України має такі програмні забезпечення: «1С: Бухгалтерія для України», «Парус», «BEST», «Галактика», «Акцент», «MASTER» – на сьогодні розробники програмних продуктів пропонують комплексні рішення для підприємств малого та середнього бізнесу і для бюджетних установ.

Сьогодні серед усіх програмних засобів 1С є монополістом на українському ринку завдяки своїй ціновій політиці і «підстроювання» під українські реалії.

Як відомо, в 2017 році діючий на той час Президент України Петро Порошенко ввів у дію рішення РНБО (Ради національної безпеки України) про введення санкцій проти фізичних і юридичних осіб Російської Федерації. У списку заборонених до використання ресурсів значиться і «1С». Тому перед багатьма українськими приватними і державними підприємствами постало питання про подальше використання програмного забезпечення 1С для бухгалтерського обліку, документообігу та діловодства.

Так, державні установи повинні перейти на інші облікові системи (українські або закордонні аналоги) в обов'язковому порядку.

Приватні ж компанії рано чи пізно зіткнуться з двома проблемами:

- необхідністю зміни або розширення функціональності системи
- збільшення кількості користувачів в системі.

Тому перед більшістю українських компаній сьогодні постало питання вибору програмного забезпечення, яке б могло б по своєму функціоналу замінити відому програму 1С.

У великому українському бізнесі сьогодні перевага надається закордонним розробкам від SAP, Oracle, Microsoft, IBM. Це відомі світові лідери з ERP-систем, які пропонують свої програмні рішення для різних галузей. Системи мають модульну структуру, що забезпечує можливість використовувати кожний функціональний блок автономно, а разом вони забезпечують потужний інструмент для управління бізнесом. Ці програмні комплекси є малодоступними для невеликих підприємств, оскільки вони є занадто дорогими. Але на ринку є й українські розробки. Вони не поступаються ні російським, ні заокеанським програмам – а користування ними може бути навіть вигіднішим:

1. Всі дані та інформація про діяльність компанії не покидатимуть кордонів України. У випадку з «1С» користувач не знає, кому він віддає дорогоцінну інформацію про свою компанію та її грошові потоки. А в умовах війни на Сході України дуже небезпечно давати доступ до фінансової інформації компанії з країни-агресора.

2. Український розробник знає умови та особливості нашого ринку, а отже може запропонувати продукт, що краще задовольнятиме потреби бізнесу. [2,с.79]

Серед українських програмних продуктів найбільш відомі розробки компаній IT-Enterprise, BSI, «Універсал», «ИС-ПРО» и Megapolis та ін. Серед програмних продуктів для малого і середнього бізнесу це: «АБ-офіс», «Акцент», «Дебет Плюс», «MASTER: Бухгалтерія», «БукКіпер», «ЕЛФІ», «Інфополіс», Tria и iFin. Українські програмні продукти коштують значно дешевше, ніж західні аналоги.

Вже понад 20 років на українському ринку інформаційних технологій розвивається компанія «АБ Система», найбільш вдалими готовими рішеннями цієї компанії є «АБ Офіс» та АБ Офіс «Щасливий підприємець». «АБ Офіс» – це модульний програмний комплекс для ведення управлінського та бухгалтерського обліку. Програма АБ ОФІС «Щасливий підприємець»

створена спеціально для фізичних осіб-підприємців I, II та III групи на єдиному податку (без ПДВ).

«Акцент» – програма для ведення бухгалтерського обліку та управління підприємством, з можливістю формування регламентної звітності. «Акцент» побудований на подвійному запису та бухгалтерських принципах, тому легкий в освоєнні. Дана програма мА ряд переваг перед іншими:

- зручний Windows-подібний інтерфейс: з лівого боку розміщена деревоподібна структура довідників. У правому вікні можна переглянути документи або звіти, що містять вибраний елемент довідника;
- всі документи мають вигляд друкованих форм;
- можливість створювати свої субрахунки та шаблони операцій з необхідними проводками;
- потужний і зручний механізм побудови власних звітів за будь-яким контрагентом чи об'єктом обліку з відображенням необхідної аналітики;
- можливість вести облік по декількох організаціях в одній базі тощо.

Програмний комплекс «Дебет Плюс» розрахований на індивідуальних підприємців та малі підприємства і в базовій версії пропонується безкоштовно. Такий безкоштовний варіант дає змогу вести складський облік разом із бухгалтерією. Програма орієнтована на українське законодавство і своєчасно оновлюється. На платній основі можна встановити інші конфігурації, якщо базової версії недостатньо. Розробники «Дебет Плюс» пропонують кілька галузевих рішень: «Виробництво», «Сільське господарство», «Медицина», «Ресторан» та ін.

У вересні 2017 року українська корпорація IT-Enterprise випустила нову програму для бухгалтерського обліку MASTER:Бухгалтерія. Рішення створено спеціально для підприємств малого та середнього бізнесу. MASTER: Бухгалтерія розроблена для українського ринку, а її функціонал охоплює всі види операцій на підприємствах малого та середнього бізнесу. Програма передбачає роботу з усіма системами оподаткування, в ній можна одночасно вести облік діяльності необмеженої кількості юридичних осіб. Сервіс корисний бухгалтерам малих та середніх підприємств, власникам бізнесу. Перенести дані з інших систем легко, почати роботу – просто.

Враховуючи реалії сучасного життя, важливо, щоб бухгалтерська програма дозволяла автоматизувати бухгалтерський, податковий і фінансовий облік, та була чутливою до частих змін в законодавстві. Цим вимогам повністю відповідає система БукКіпер.

Система дозволяє вести облік діяльності підприємств і підприємців всіх систем оподаткування. Бухгалтерський і податковий облік передбачено для розділів: Придбання, Продажі, Необоротні активи, Запаси, Виробництво, Послуги, Каса і Банк, ЗЕД, ПДВ, Заробітна плата та інші. В системі БукКіпер реалізовані всі необхідні форми фінансової та податкової звітності, які можливо зберегти або подати онлайн.

Бухгалтерська програма БукКіпер – це якісно нова заміна 1С, яка дозволяє працювати автономно, без залучення програмістів. Оновлення облікової системи відбувається автоматично. І в разі зміни в законодавстві, або у формах документів (Податкових накладних, звітах) – всі нововведення будуть долучені до системи без завантаження додаткових файлів.

Отже, сучасні інформаційні технології в професійній діяльності бухгалтера відіграють значну роль: вони звільняють його від рутинних операцій, громіздких обчислень і надають можливість творчого підходу до облікового процесу.

Проведений аналіз найпопулярніших спеціалізованих бухгалтерських програм дозволяє спрогнозувати варіанти вибору найкращого програмного забезпечення для різних суб'єктів господарювання.

Наведений список бухгалтерських програм не є вичерпним, на українському ринку представлено набагато більше програмних продуктів для ведення обліку. Крім того, на вимогу часу з'являються нові, які враховують існуючі потреби.

Список використаних джерел:

1. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.;
2. Єлісєєва О.К. Тенденції розвитку інформаційних систем та технологій в обліку в умовах глобалізації. *Економічна кібернетика. 2015.* № 3. С.79-85
3. Лучик С Д. Інформаційні технології в обліку в Україні: сучасний стан використання і розвитку. *Інфраструктура ринку.* 2018. Випуск 21. С. 344-349.
4. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.

Бурла О.,

студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Дерлиця А.Ю.,*** *кандидат економічних наук, викладач*

м. Тернопіль, Україна

СУСПІЛЬНІ ФІНАНСИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні світ знаходиться на початку революції, яка докорінно змінює спосіб життя, господарювання та взаємодії людей. Попередні зміни економічних формацій дозволили відмовитись від використання сили тварин, зробили можливим масове виробництво, принесли цифрові можливості мільярдам людей. Сучасна четверта промислова революція характеризується новими технологіями, які зливають фізичний, цифровий та біологічний світи, впливають на всі сфери без винятку.

Сучасні зміни ідуть по експоненті внаслідок цифровізації економки та суспільства. На перше місце виходять такі технології як штучний інтелект, робототехніка, 3D друк, доповнена реальність, «великі дані» (big data), хмарні та туманні обчислення, машинна взаємодія тощо. Такого роду технологічні зміни не можуть не відобразись на функціонуванні фінансових інститутів, адже практика організації суспільних фінансів у всі часи була обумовлена існуючими технологічними можливостями, які формували інституційні рамки для фіскальної діяльності держави через умови грошового обігу, обліку, контролю, управління і т.д.. Сьогодні роль цифровізації у зміні майбутніх рис державних фінансів на науковому та практичному рівні досі недооцінюється. Переважно автори зосереджуються на конкретних аспектах наслідків цифровізації для окремих предметних сфер – оподаткування, митної справи, державних закупівель тощо. Оцінка ж загальних перспектив розвитку суспільних фінансів у цифрову епоху науковцями сьогодні лише розпочинається (див. для прикладу [1]).

Оскільки суспільні фінанси знаходяться на стику економічних, соціальних і політико-управлінських процесів, доцільно оцінювати перспективи їх трансформації під впливом кожного зі згаданих трьох напрямків. Ключові зрушення у економічному базисі суспільних фінансів характеризуватимуться наступними обставинами:

- зміною ролі факторів суспільного виробництва: замість природних ресурсів, капіталу та робочої сили пріоритет отримують інформація, технологія та якісне управління;
- кардинальним підвищенням ефективності суспільного виробництва внаслідок автоматизації, роботизації, застосування штучного інтелекту. Це призведе до зростання доданої вартості та появи додаткових можливостей її перерозподілу;
- зміною енергетичної парадигми з причини відмови від енергетики вуглеводнів, що зумовить зрушення у структурі економіки та вплине на доходи бюджетів, зокрема внаслідок перегляду системи акцизів;
- формуванням нової економіки сфер освіти, охорони здоров’я, культури, науки, управління, громадської безпеки. Поява нових видів послуг та способів їх постачання зумовить необхідність зміни обсягів і структури бюджетного фінансування;
- виникненням нових видів та сфер економічної діяльності внаслідок становлення цифрової економіки, які необхідно буде охопити фіском;
- повним переходом до безготівкових розрахунків, що відкриє можливості забезпечення постійної ідентифікації учасників економічних відносин і ефективного обліку та контролю господарських операцій;
- основним товаром стане інформація та цифровий продукт, який володіє рисами суспільних благ, адже програмне забезпечення, інформаційний контент є неконкурентними у споживанні та здатні поширювати корисність одночасно на усіх споживачів, незалежно від їх кількості. Виключення певних осіб із числа користувачів є можливим, однак небажаним, оскільки не сприяє

максимізації суспільної корисності. Логіка цифрової економіки, на наш погляд, розвиватиметься у напрямку забезпечення загального доступу до ресурсів і продуктів із формуванням ситуації, коли максимізація доходів розробника чи автора буде напряму пов'язана із кількістю користувачів програмного забезпечення, контенту на безкоштовних умовах (прообразом такого економічного механізму уже є YouTube , та соціальні мережі).

Зміна соціальних умов вплине на сферу суспільних фінансів внаслідок:

- зникнення цілих сфер працевлаштування людини та окремих видів професій, що поставить проблему безробіття на новому рівні;
- зростання тривалості життя, що викличе необхідність перегляду пенсійної системи;
- нові інформаційні технології забезпечать якісну фінансову інклюзію – рівний доступ особи до суспільних благ та послуг незалежно від місця проживання, стану здоров'я, рівня доходів і статусу громадянина тощо. Інклюзивний тип розвитку іде на користь усім громадянам, а значить відповідає критеріям оптимальності за Парето і сприяє максимальному задіянню наявних ресурсів. Він характеризується позитивами як у плані економічної ефективності, так і соціальної справедливості, сприяє вирівнюванню розподілу доходів;
- рейтинги особи у соціальних мережах уже стають складовою її кредитного рейтингу, а у перспективі ділового та податкового рейтингу;
- цифровізація приведе до формування нового виміру публічності – звуження сфери приватного життя на користь публічних, загальносуспільних процесів.

Вплив на суспільні фінанси внаслідок цифровізації політико-управлінських механізмів проявляється у наступному:

- відбувається автоматизація більшості процесів і процедур, які мають місце в управлінні суспільними фінансами;
- державні та місцеві фінанси стають повністю публічними, прозорими та підзвітними;
- розширюється практика застосування системи електронного, громадського бюджету, особливо на рівні місцевого самоврядування;
- відкривається можливість застосування елементів прямої демократії стосовно прийняття рішень у сфері загальнодержавних фінансів;
- технологія Великих даних (Big Data) дозволить владі приймати правильні управлінські рішення на основі збору інформації про реальні суспільні запити;
- деталізація і повнота інформації про усі операції та економічні процеси дозволить повністю змінити якість макроекономічного аналізу і забезпечить оперативність державного регулювання економки.

Можна окреслити окремі ймовірні риси, які можуть набути суспільні фінанси під впливом окреслених тенденцій у майбутньому. Розглядаючи перспективи зміни масштабів суспільного сектору, його частки в економіці та ролі у житті суспільства, можна прогнозувати, що сфера публічних фінансів буде розширюватися. Ключові ринкові невдачі, такі як неефективність конкуренції, екстерналії, нездатність постачання суспільних благ, неповнота ринків, необхідність перерозподілу та інші, у нових технологічних умовах не зникнуть повністю. Натомість саме урядові невдачі у новій цифровій реальності можуть буди значною мірою подолані. До невдач уряду зазвичай відносять наступні: обмеженість інформації, складність передбачення урядом реакції ринків, недостатня підконтрольність бюрократії та обмеження зумовлені політичними процесами [2, с 34].

Нові технології сприяють значному зростанню відкритості та прозорості суспільних фінансів. Можливість забезпечити якісно новий вимір підзвітності та прозорості суспільних фінансів також сприятиме нівелюванню однієї із ключових перепон на шляху до подальшого зростання публічної сфери. Мова іде про індивідуальне сприйняття податків як остаточну втрату добробуту, внаслідок переходу коштів із приватної, індивідуальної сфери окремого власника у сферу державних фінансів, над якими жодного реального контролю з боку даного індивіда не існує. В умовах цифрового суспільства, завдяки застосуванню новітніх практик публічного управління і прозорого та підзвітного прийняття рішень у сфері бюджету та оподаткування, приватні кошти не виходитимуть за межі сфери контролю конкретного індивіда. Внаслідок здатності вибору проектів та впливу на пріоритети бюджетних видатків, приватні кошти переходитимуть не у сферу державних фінансів, а у сферу колективних ресурсів, публічних фінансів.

Можна також спрогнозувати формування нового механізму суспільного вибору, що призведе до зміни бюджетної процедури та кардинальної реорганізації бюджетного процесу. Вона включатиме в себе активну участь громадськості на рівні обговорення програм та вибору кращих бюджетних альтернатив. Якщо до цього проблема виявлення уподобань громадян полягала у формуванні представницьких органів влади, то у майбутньому паралельно з цим все більшою мірою будуть застосовуватися елементи прямої демократії стосовно окремих питань, які потрібно розв’язати.

Список використаних джерел:

1. Дерлиця А. Ю. Майбутнє суспільних фінансів: вступ до фінансової футурології / А. Ю. Дерлиця. *Фінанси України*. 2020. № 2. С. 115-126.
2. Стігліц, Дж. Економіка державного сектора. Київ, Основи. 1998. 854 с.

Вигівська Н.П.,
студентка Подільського спеціального навчально реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Кушнір Л.А.,*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач кафедри обліку і оподаткування, м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЗАВДАННЯ ЇЇ ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Основним джерелом доходів найманих працівників є і надалі залишатиметься заробітна плата. Нині саме заробітній платі належить переважаюче значення в мотиваційному механізмі. Заробітну плату як економічну категорію відносять до числа найскладніших.

Облік праці та її оплати – це важлива та складна ділянка обліку, оскільки потребує точних і оперативних даних, у яких відображаються зміни в кількості працівників, затратах робочого часу, категоріях працівників, кодах виробничих витрат і здійснюється контроль використання трудових ресурсів.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [4].

Сутність поняття «заробітна плата» складна і багатостороння, тому розглядати її потрібно з різних позицій (табл.1):

Таблиця 1

Сутність поняття «заробітна плата»

№ з/п	Підходи щодо суті поняття »заробітна плата»
1.	Заробітна плата – це економічна категорія, що відображає відносини між роботодавцем і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості
2.	Заробітна плата – це винагорода або заробіток, обчислений у грошовому виразі, який за трудовим договором роботодавець сплачує працівникові за роботу, яку виконано
3.	В умовах ринкової економіки заробітна плата – це елемент ринку праці, що складається в результаті взаємодії попиту на працю і її позиції і виражає ринкову вартість використання найманої праці
4.	Для найманого працівника заробітна плата – це основна частина його трудового доходу, який він отримує в результаті реалізації здатності до праці і який має забезпечити об'єктивно відтворення робочої сили
5.	Для підприємця заробітна плата – це елемент витрат виробництва, і водночас головний чинник забезпечення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці

Джерело: [узагальнено автором на основі 1; 2; 3; 4 джерел]

Суть заробітної плати виявляється також у функціях, які вона виконує в процесі суспільного відтворення. Найважливішими функціями є такі: Відтворювальна, Стимулююча, Регулююча, Соціальна Функція формування платоспроможного попиту населення.

Заробітна плата працівнику має бути нарахована відповідно до вимог чинного законодавства, колективного договору, відповідно до укладеного трудового договору і включати всі виплати, на які працівник має право. Відсутність фінансування не є підставою для не нарахування виплат.

Відповідно до вимог статті 30 Закону України «Про оплату праці» , статті 110 КЗпП при кожній виплаті заробітної плати роботодавець повинен повідомити працівника про такі дані, що належать до періоду, за який провадиться оплата праці:

а) загальна сума заробітної плати з розшифровкою за видами виплат;

б) розміри і підстави відрахувань із заробітної плати;

в) сума заробітної плати, що належить до виплати.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити достовірний облік виконуваної працівником роботи і бухгалтерський облік витрат на оплату праці у встановленому порядку.

Серед поширених порушень з оплати праці нерідко є на нарахування та не виплата індексації заробітної плати, неправильний розрахунок середньої заробітної плати у випадках її збереження, недостовірний облік витрат робочого часу і не нарахування заробітної плати у повному обсязі за надурочні роботи.

Останнім часом з'явилося таке поняття як гнучкий режим робочого часу (ГРРЧ). Під ним розуміють форму організації праці, якою допускається встановлення режиму роботи, що є відмінним від визначеного правилами внутрішнього трудового розпорядку, за умови дотримання встановленої денної, тижневої чи на певний обліковий період (два тижні, місяць тощо) норми тривалості робочого часу.

ГРРЧ може встановлюватися за погодженням між працівником і роботодавцем на визначений строк або безстроково як при прийнятті на роботу, так і згодом. Потрібно звернути увагу на те, що на час загрози поширенню епідемії, пандемії та (або) на час загрози військового, техногенного, природного чи іншого характеру умова про дистанційну (надомну) роботу та ГРРЧ може встановлюватися у наказі (розпорядженні) роботодавця без обов'язкового укладення у письмовій формі трудового договору про дистанційну (надомну) роботу[3].

Основними завданнями обліку праці і заробітної плати є:

- документальне оформлення відпрацьованого часу;
- контроль за використанням фонду оплати праці і премій;
- контроль за дисципліною праці і повним використанням робочого часу;
- контроль за виконанням завдань по росту продуктивності праці [1; 5];
- своєчасний і правильний розподіл нарахованої заробітної плати і відрахувань на соціальне страхування по напрямках затрат при визначенні вартості продукції;
- здійснення правильних і своєчасних розрахунків по заробітній платі, в тому числі й в умовах дистанційної (надомної) роботи;
- збір інформації і групування показників по праці заробітної плати для складання бухгалтерської і статичної звітності.

Підвищення рівня заробітної плати на зазначених засадах вимагає здійснення на державному, регіональному, галузевому рівні, а також на рівні підприємництва організаційних та економічних заходів, спрямованих на пошук необхідних для цього коштів [5].

Для нагромадження коштів, спрямованих на оплату праці, необхідно:

- знижувати витрати матеріалів, енергії, палива;
- переходити на погодинну оплату праці;
- відновити нормування праці;
- збільшувати рентабельність виробництва через механізм зниження собівартості продукції;
- підвищувати продуктивність праці;
- використовувати сучасні мотивації та стимулюючи механізми високопродуктивної праці, враховуючи, у разі виникнення, роботу в умовах пандемії.

Отже, розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Здійснення будь-якого господарського процесу обов'язково пов'язане із застосуванням праці та її оплатою. Облік цього процесу має забезпечити контроль за використанням праці, рівнем її оплати, здійсненням розрахунків з робітниками і службовцями. Зрозуміло, що саме цей облік потребує особливої точності, оскільки він зачіпає матеріальні інтереси людей.

Список використаних джерел:

1. Карась О., Броуман Л. Кодекс законів про працю для керівника і бухгалтера. Контролюючі органи. Все про бухгалтерський облік. 2019.No100(768). с. 37 – 44.
2. П(С)БО 26 «Виплати працівникам» від 28 жовтня 2003 року № 601 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03 (дата звернення 02.11.20 р.).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв’язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19):Закон України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 18, ст.123). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text (дата звернення 04.11.20 р.).
4. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 №108/95-ВР зі змінами та доповненнями URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show. (дата звернення 04.11.20 р.).
5 Ткаченко Н.А. Напрями удосконалення організації облікового відображення оплати праці в регістрах журнально-ордерної форми Економіка АПК.2013.№ 10. С. 64-71. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2013_10_13 (дата звернення 03.11.20 р.).

Воронюк С.І.,
студентка другого курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: ***Карпишин Н.І.,*** *кандидат економічних наук, доцент,*
м. Тернопіль, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ

Сучасні процеси виконання дохідної частини Державного бюджету України перебувають під впливом негативних економічних та епідеміологічних шоків зумовлених внутрішньо-політичними, економічними та епідеміологічними дисбалансами. На практиці, такі шоки проявляються зниженням темпів зростання доходів Державного бюджету України та невиконанням планових надходжень (рис. 1).

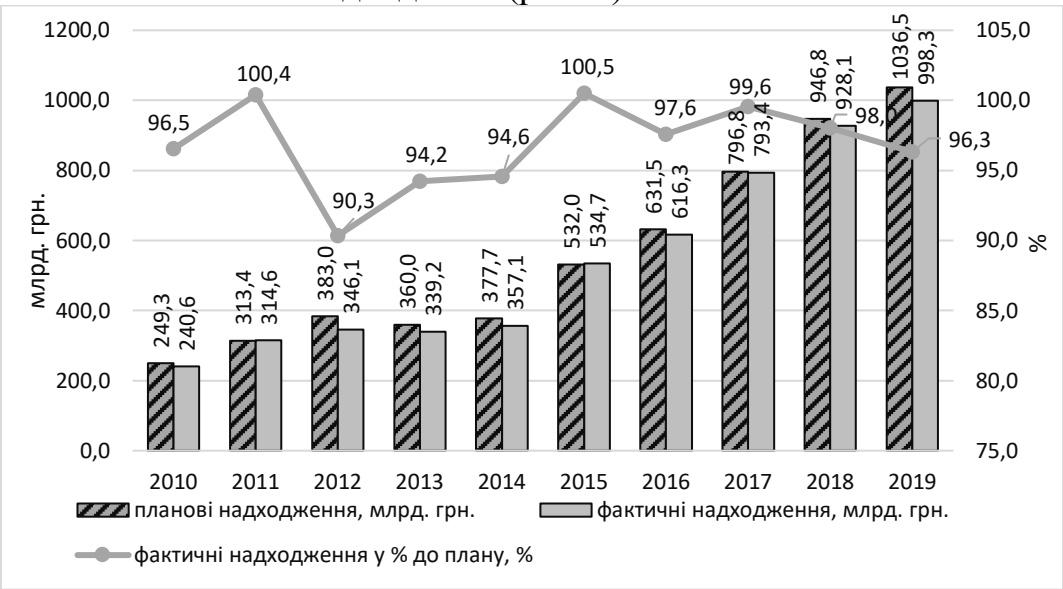

Рис. 1. Динаміка виконання плану дохідної частини Державного бюджету України у 2010-2019 роках*

*Розраховано автором за даними Державної казначейської служби України [1]

Дані рисунку 1, свідчать, що впродовж останніх десяти років лише у 2011 та 2015 роках було виконано Державний бюджету України за доходами. Найбільше невиконання дохідної частини Державного бюджету України було зафіксовано у 2012 році, коли фактичні доходи бюджету становили 90,3% від запланованих. Основними причинами такого стану виконання дохідної частини Державного бюджету України є неефективність роботи фіскальних органів, кризові явища в економіці нашої держави, а також порівняно високий рівень тіньової економіки.

Разом з тим, враховуючи динаміку валютного курсу гривні та індексу споживчих цін, які мають високий рівень кореляції зауважимо, що будь-який

аналіз макроекономічних показників України повинен відбуватися з урахуванням девальваційних тенденцій, що дасть змогу мінімізувати статистичне викривлення, яке зумовлене курсовими різницями. Відтак, з цих позицій, для визначення реального рівня доходів Державного бюджету України за останні десять років порівняємо їх динаміку виражену в національній та іноземній валютах (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка доходів Державного бюджету України виражених в національній та іноземній валюті у 2010-2019 роках

*Розраховано автором за даними Державної казначейської служби України [1]

Як бачимо з рисунку 2. динаміка доходів Державного бюджету України виражена в національній валюті відображає сталу висхідну тенденцію у 2013-2019 роках, що, на перший погляд, створює уявлення про ефективність фіскально-бюджетної політики і розвиток національної економіки. Однак графік доходів Державного бюджету України у 2010-2019 роках виражений у іноземній валюті (дол. США) свідчить про протилежне – реальні доходи бюджету у 2015-2016 роках були нижчими ніж в 2014 році на 5 млрд. дол., що становить близько 20% сукупних доходів Державного бюджету . Такі тенденції є цілком об’єктивними, адже основу доходів Державного бюджету складають податкові надходження, де, в свою чергу основними статтями є податок на додану вартість та податок на прибуток підприємств, однак під впливом кризи фінансовий результат вітчизняних підприємств суттєво знизився, а отже й знизилася база оподаткування.

Зважаючи на окреслені вище тенденції та розуміючи невтішні перспективи розвитку національної економіки в умовах пандемії COVID-19, Уряду необхідно розробити низку заходів щодо активізації резервів зростання доходів Державного бюджету України з метою уникнення надмірного дефіциту, збільшення фінансування медицини та збереження фінансово-бюджетної стабільності.

Одними із таких заходів безумовно є зменшення тінізації національної економіки за рахунок таких кроків як:

- реформування судової та правоохоронної системи задля забезпечення гарантій справедливого суду та виконання судових рішень. Розробка і реалізація ефективної державної програми боротьби з організованою злочинністю, в тому числі і в економічній сфері, підвищення професіоналізму судових та правоохоронних органів, посилення незалежності від політичних процесів, зміцнення ролі конституційного правосуддя та забезпечення прозорості та неупередженості судових процесів [2, с. 59]. Судова реформа і реформа правоохоронної системи, на наш погляд, є найважливішою реформою в Україні, реалізацію якої не змогла забезпечити жодна влада, що поглиблює культуру морального виправдання ухилення від сплати податків, ведення «чорної» бухгалтерії, контрабанди товарів через митний кодон України;
- розмежування держави й бізнесу, в т.ч. шляхом заборони пов'язаних осіб державних посадовців та народних депутатів на ведення підприємницької діяльності, спрощення реєстрації бізнесу та підвищення прозорості дозвільної системи, розвитку партнерства держави і бізнесу;
- «амністія» капіталів некримінального походження, в першу чергу тих, що спрямовуються в інноваційну сферу та інші суспільно значущі та пріоритетні сектори;
- звуження фінансової бази тіньового господарювання через зменшення рівня оподаткування фізичних осіб на величину документально підтверджених коштів, витрачених на розвиток людського капіталу;
- реальне і радикальне спрощення погоджувальних та дозвільних процедур щодо здійснення підприємницької діяльності, особливо в інноваційній сфері;
- обов'язкове обґрунтування джерел походження грошових коштів при купівлі товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму (житла, земельних ділянок, транспортних засобів та предметів розкоші) [3, с. 52];
- залучення до реалізації стратегії легалізації представників міжнародних організацій, спеціалізованих на протидії нелегальному господарюванню, та громадянського суспільства;
- впровадження моделі відкритого електронного уряду. Модель відкритого електронного уряду та розвиток системи електронного врядування є надзвичайно актуальним питанням в контексті забезпечення збільшення доходів Державного бюджету України, адже впровадження електронної митниці дозволить зменшити корупційну складову та зменшити обсяги контрабанди товарів.
- стимулювання поширення безготівкових розрахунків, що дасть змогу підвищити ефективність контролю джерел доходів, виявлення фактів перевищення витрат приватними особами над доходами [2, с. 61].

Важливим елементом в контексті збільшення доходів Державного бюджету України є реформування процедури сплати ПДВ в частині перетворення даного податку на елемент стимулювання економічного

зростання та збільшення промислового виробництва товарів з доданою вартістю, що через причинно-наслідкові зв'язки призведе до збільшення надходжень коштів через податок на прибуток. Одним із елементів такого реформування може бути поетапне зниженя ставки ПДВ на високотехнологічні, наукомісткі, екобезпечні виробництва, а також галузі, що видобувають природні ресурси, головним чином енергоресурси, і продовольчі товари (крім підакцизних) одночасно запровадивши підвищені ставки ПДВ на застарілі технології..

Для вдосконалення процесу бюджетного відшкодування ПДВ в Україні доцільно визначити низку підприємств, що є постійними експортерами, які сумлінно оплачують інші податки та ефективно здійснюють своє господарювання. Таким суб'єктам потрібно відшкодовувати ПДВ за спрощеною процедурою, або у першу чергу. Це стимулюватиме інші підприємства вести достовірнішу звітність та ефективніше працювати загалом. Варто визнати, що переваги в цьому отримають великі підприємства, оскільки, визнаючи стабільного суб'єкта підприємництва, майно має стати першим при оцінці його фінансового стану (це забезпечить зменшення кількості фіктивних фірм або посередників у низці підприємств, яким необхідно відшкодовувати ПДВ).

Найбільш дієвим методом мінімізації зловживань із відшкодуванням ПДВ, на нашу думку, є введення механізму сплати ПДВ односторонньої дії. Так, у Європейському Союзі діє «Зворотний механізм нарахування зобов'язань щодо ПДВ» [4], який полягає у тому, що ПДВ стягується на місці споживання товару, замість місця виробництв. Іншими словами: зобов'язання зі сплати ПДВ переміщуються від продавця товарів і послуг до їх користувача. Покупець не перераховує ПДВ продавцю, залишає суму вихідного ПДВ у себе, і на нього переходять відповідні зобов'язання зі сплати цієї суми. У результаті від ПДВ залишається тільки назва, і він стає більше схожим на податок на споживання.

При цьому зворотний механізм повністю знімає проблему відшкодування ПДВ, оскільки в експортера одразу залишається той вихідний ПДВ, який за традиційною системою є підставою для відшкодування. Отже, додаткової операції відшкодування як такої вже непотрібно, а отже, і фіктивне відшкодування стає неможливим.

Одним із важливих аспектів розкриття резервів наповнення Державного бюджету України є зміна підходів до податкових пільг, які повинні надаватися не адміністративним методом, а економічним – виходячи із важливості продукції підприємств, яка також повинна бути з доданою вартістю. Сировинні виробництва потрібно припинити стимулювати, адже це призводить до деіндустріалізації національної економіки та зниження доходів Державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: https://www.treasury.gov.ua/ua.
2. Баранов С. О. Шляхи детінізації економічних процесів. Аспекти

публічного управління. 2015. № 7-8. С. 56-62.
3. Варналій З. С. Теоретичні засади детінізації економіки України. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2014. № 1. С. 46-53.
4. Мельник М. В. Бюджетна та податкова система як складові єдиної концепції макроекономічного регулювання. Фінансова система України : [збірник наукових праць]. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2008. Випуск 10. Ч. 1. С. 157-164.

Галкін М.В.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально- економічного коледжу.
Науковий керівник: ***Тріпак М.М.,*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач-методист*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЛЬ МОЛОДІ У СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Розвиток соціально-економічної ситуації в Україні обумовлює необхідність розробки шляхів стабілізації соціальних процесів, забезпечення якісної підготовки управлінських рішень, спрямованих на відтворення інтелектуального й трудового потенціалу суспільства. Перспективи збереження та нагромадження такого потенціалу нерозривно пов'язані з процесами соціалізації і соціально-економічної інтеграції молоді.

Саме могутня енергія, творча уява, патріотичні та громадянські ідеали визначають цільовий і функціональний характер місії сучасної молоді як провідника соціальних змін, економічного розвитку й технічного прогресу України.

Саме тоді, коли будуть надаватися достатні гарантії та умови для соціалізації та всебічного розвитку молодої людини, молодь буде здатна і матиме бажання спрямовувати свій потенціал у відповідно до інтересів суспільства всіх сферах своєї життєдіяльності.

Відсутність такої політики або її неадекватне втілення, як зазначає М. Головатий, призводять до серйозних кризових явищ у молодіжному середовищі, зокрема й у всьому суспільстві загалом [1,с.49]. Тому проблематика молодіжної політики з різних аспектів розглядається такими авторами як М. Ф. Головатий, В. М. Бебик, А. Карнаух, Н. М. Єфтєні та ін. Разом з тим ряд питань потребують більш детального аналізу, зокрема проблема ролі молоді в соціально-економічних змінах, що є предметом аналізу даної статті.

Сучасна ситуація в суспільстві і державі вимагає ефективних дій, які спрямовані на формування стратегії політичного, соціально-економічного і

культурного розвитку України, що передбачає послідовну реалізацію заходів, які мають довгостроковий характер і спрямовані на подальше підвищення рівня життя його населення та вдосконалювання держави. Це вимагає формування базових умов, що дозволять планомірно підготовляти основу для кожного наступного етапу перетворень.

Молодь є специфічною соціально-демографічною групою, яка посідає особливе місце в соціальній структурі суспільства та відіграє значну роль у громадсько-політичному та економічному житті держави це пов'язано із специфічними характеристиками даної демографічної групи та можливостями змін цієї категорії населення в процесі соціалізації [2, с. 107].

В сучасних умовах все наполегливіше висувається завдання більш ранньої соціалізації молоді, залучення до пізнавальної та трудової діяльності на ранніх етапах життя, продовжується термін її навчання, соціально – політичної адаптації, стабілізації сімейно-побутового статусу тощо. Разом з тим, незважаючи на невизначеність вікових меж молоді, саме в сучасному суспільстві вона виокремлюється у відносно самостійну соціально – демографічну групу. Сприяє цьому, перш за все, ускладнення процесу соціалізації молоді, посилення вимог з боку суспільства, розрив між віковими і соціальними характеристиками, науково-технічний прогрес, який сприяє прискореному розвитку молодих людей, процес акселерації молодого покоління. При цьому головною ознакою молоді як соціально-демографічної групи є процес соціалізації.

На думку більшості вчених соціалізація – це сукупність усіх соціальних процесів, завдяки яким індивід засвоює та відтворює певну систему знань, норм, цінностей та моделей ролевої поведінки, які дозволяють йому функціонувати в якості повноправного члена суспільства.

Молоді люди – це вихідці з усіх класів і соціальних прошарків, що є в суспільстві. Вони не завжди успадковують соціальне становище своїх батьків, але вливаючись в соціально-класову структуру, стають робітниками, селянами, представниками інтелігенції тощо.

Характерно, що незалежно від того, яке місце в соціальній структурі суспільства займе та чи інша особа, на період свого соціального і професійного становища вона буде зберігати специфіку молодіжного росту, самоствердження до того часу, коли завершиться процес входження в доросле життя.

Саме в молодіжному віці соціалізація здійснюється найбільш активно. Особливо, коли це стосується оцінки старшого покоління, його діяльності, поведінки, участі в суспільно-політичному житті, у зв'язку з чим молодь під впливом змін умов життя вносить новий зміст, своє бачення розвитку подій. У процесі соціалізації молоді нерідко виникають протиріччя, викликані соціально-економічними та політичними змінами, що відбуваються в суспільстві.

Особливо гостро протиріччя відчуваються тоді, коли це стосується безпосередньо самої молоді, у першу чергу – протиріччя між об'єктивною необхідністю реформи системи освіти і виховання та можливостями держави

забезпечити її ресурсами, коштами; між розбудовою соціальної, правової держави та соціальною і правовою незахищеністю молоді [3, с. 476]. Варто підкреслити, що на процес соціалізації молоді значно впливає сім'я, школа, виші, армія, засоби масової інформації, політичні організації тощо. Усі вони, як суспільні інститути, мають безпосереднє відношення до становлення та якості соціалізації молодої людини. Соціально-психологічні особливості молоді пов'язані насамперед з мотивацією професійного вибору. Важливу роль в житті молодої людини відіграє правильно обрана майбутня професія. Саме вона визначає активну позицію в суспільно-політичному житті, високий професіоналізм, матеріальний достаток і сімейний добробут.

На жаль, молоді люди рідко задумуються над тим, як розвивати свої духовні і фізичні здібності. Людина, яка досконало знає свої можливості, сильні й уразливі місця своєї особистості, навіть скромну професію зможе підняти на належний рівень тільки тим, що вона там працює. Добросовісне відношення до своїх обов'язків і старанне виконання запропонованої роботи, в кінці кінців, дасть свої результати і забезпечить загальний успіх [4, с. 66].

Проблеми, протиріччя, що потребують свого вирішення на шляху соціалізації молоді, наявні в усіх сферах її життєдіяльності. У нинішніх умовах молоде покоління найбільше стурбоване економічними проблемами.

Проблеми, з якими стикається молодь під час пошуку роботи, є вимагання стажу роботи, відповідної освіти, знань та умінь. Серед опитаної молоді власний бізнес має лише 6 % молодих людей. Головна перешкода для започаткування і ведення власної справи – брак стартового капіталу (58 %), хабарництво чиновників (38 %), а також висока ставка податкового гніту. На становищі молоді позначається загальне зниження рівня життя та зубожіння населення. Кризовий стан суспільства негативно відбивається на відношенні молоді до трудової діяльності.

Більше половини опитаних молодих людей відзначали, що оплата за роботу, яку вони сьогодні виконують, не забезпечує їм можливості вирішувати насущні проблеми. Серед соціальних проблем молоді значне місце займає зростання рівня соціальних відхилень (до основних форм девіантної поведінки у сучасному суспільстві відноситься злочинність, токсикоманія, алкоголізм, проституція і суїцид). Дослідження свідчать, що підґрунтям для негативних суспільних явищ є соціально – економічна нестабільність, недоліки в організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах, певна дегуманізація освіти, штучне відокремлення її від виховання, зниження виховного потенціалу сім'ї, неякісна організація праці на виробництві, негативний вплив антигромадських елементів, зростаюча активність ділків тіньової економіки, наявність засобів і сфер нетрудового збагачення, бізнес через нелегальні азартні ігри, сутенерство, рекет, відсутність нормальних умов для лікування неповнолітніх наркоманів, алкоголіків.

Тобто проблема зниження рівня правопорушень та інших антисоціальних проявів зводиться до зменшення впливу на молодь вказаних та інших негативних явищ суспільного життя.

Актуальною проблемою, з якою зіткнулося наше суспільство, стала шлюбно-сімейна проблема (високий рівень розлучень, сімейних конфліктів, низька народжуваність, відсутність можливості поліпшити житлові умови, позашлюбне материнство).

Важливу роль у вирішенні молодіжних проблем має відіграти суспільство та держава, які повинні запропонувати таку політику по відношенню до молоді, щоб забезпечити найбільш ефективне виховання, повноцінну освіту, успішну соціалізацію. Отже, в умовах соціально-економічної кризи молодь стала однією з найбільш вразливих категорій. Проте, враховуючи об'єктивні психологічні особливості, що притаманні молоді, вона має найбільшу соціальну, професійну та життєву перспективу, необхідну в умовах виходу з кризового стану.

У здійсненні молодіжної політики і подолання демографічної кризи основними напрямками діяльності є: – забезпечення соціальної і правової захищеності молоді; – забезпечення збалансованого поєднання суспільних, державних інтересів та прав особистості у формуванні і реалізації національної молодіжної політики; – пріоритет суспільних ініціатив стосовно аналогічної діяльності державних установ та державних органів при фінансуванні заходів і програм, які стосуються молодого покоління; – надання молодому громадянинові гарантованого державою мінімуму соціальних послуг з навчання, виховання, духовного й фізичного розвитку, охорони здоров'я, професійної підготовки й працевлаштування; – залучення молодих громадян до особистої участі у формуванні й реалізації програм, які стосуються молоді, суспільства та держави.

Таким чином, суспільство та держава повинні забезпечити випереджальну та інноваційну участь у державотворчих процесах, забезпечити духовні і культурні потреби молоді, рівні можливості для розкриття професійного, творчого, інтелектуального потенціалу молодого покоління, набуття молоддю соціального досвіду, конкурентоздатність на ринку праці, формування вміння жити в громадянському суспільстві, підтримку сімей, якісну освіту, формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, патріотизму, національної і громадської свідомості серед молоді, яка б могла забезпечити безперервність розвитку української держави, базуючись на державних і національних цінностях.

Список використаних джерел:

1. Бебик В. М. Політична культура сучасної молоді. К. : А. Л. Д., 2006. С. 41-65.
2. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. К. : Наукова думка, 2013. 236 с.
3. Дмитрієва, М. Особливості ідейно-політичних настанов сучасної молоді. Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. К., 2003. С. 471-479.
4. Карнаух А. Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні. Політичний менеджмент. 2005. № 4 (13). С. 63-69.

5. Колесніченко Н. М. Становище молоді як одна з гуманітарних проблем нашого часу. Наукові праці: науково-методичний журнал. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2012. Т. 23. Вип. 10. Політичні науки. С. 88-90.
6. Корогод Л. П. М. Грушевський про місце і роль молоді в національному розвитку України. Вивчення молоді на сучасному етапі: питання методології та методики. Матеріали міжнародної конференції, Київ, 11-13 жовтня 2015 р. К. : А. Л. Д., 2006. 232 с.

Галушко С.Р.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ПРАЦЕЗДАТНОЇ МОЛОДІ ЗА КОРДОНОМ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

В наш час є дуже важлива проблема – міграція молоді за кордон.

У сучасній країні ми не можемо розраховувати на своє майбутнє.

Однією з причин кризи в економіці країни є зменшення працездатної молоді, внаслідок міграції її за кордон.

Міжнародна трудова міграція – це переміщення осіб з метою тимчасової роботи, що супроводжується перетином державного кордону [1]. Дослідження трудової міграції, проведене у 2019 р. показало, що серед населення працездатного віку частка трудових мігрантів складала 14,1 %. Потоки трудових мігрантів спрямовані в основному до сусідніх країн – РФ (43 %), Польщі (14 %), Чеської республіки (13 %) та до країн з привабливішими умовами – Італії (13 %), Іспанії (5 %), Німеччини (2 %).

Метою нашого дослідження є виявлення причин міграції молоді за кордон та розробка шляхів її вирішення, орієнтованих на збереження інтелектуального потенціалу України. Майже кожна четверта молода особа планує виїзд за кордон з наміром влаштуватися на роботу або повернутися на роботу. Українська молодь переважно хоче їхати за кордон на заробітки – на відміну від росіян та азербайджанців, які розглядають закордонні поїздки як можливість здобути культурний досвід або здобути освіту.

Обсяг трудової міграції має значний вплив на економіку України. Негативними наслідками трудової міграції є:

- значне зменшення конкурентної частки робочої сили, що призводить до уповільнення науково-технічного процесу;
- зменшення кількості молодих освічених людей, що призведе до старіння нації та погіршення трудового потенціалу;
- збільшення кількості дітей, залишених батьками родичам або

близьким друзям.

До позитивних наслідків трудової міграції належать:

- отримання іноземної валюти від трудових мігрантів у формі грошових переказів, що в свою чергу призводить до збільшення платоспроможного попиту та стимулювання виробництва;
- створення спільних підприємств з іноземними засновниками, і на цій основі – додаткові інвестиції в економіку;
- можливість платоспроможного населення розвивати свої навички за кордоном та вдосконалювати свої навички [2]

Однією з найголовніших особливостей сучасної міграції є довготривала або безповоротна еміграція висококваліфікованих спеціалістів.

Світовий досвід показує, що міграція робочої сили є незаперечною перешкодою як для країн перебування, так і для країн, що постачають мігрантів, тоді як міжнародна міграція робочої сили створює гострі соціально-економічні проблеми.

Розглянемо позитивні наслідки цього явища [2].

Отже, приймаючі країни (країни-отримувачі) отримують такі переваги:

- через зниження собівартості продукції підвищується конкурентоспроможність вітчизняних товарів, що пов'язано з нижчою ціною на іноземну робочу силу, що в свою чергу впливає на собівартість продукції.
- іноземні працівники, які створюють додатковий попит на товари та послуги, стимулюють зростання виробництва та додаткову зайнятість у приймаючій країні;
- при імпорті кваліфікованих робітників країна перебування економить витрати на освіту та навчання.
- іноземні працівники часто розглядаються як амортизатори на випадок кризи та безробіття, оскільки їх звільняють першими.
- іноземні працівники не отримують пенсій і не враховуються при реалізації різних соціальних програм.

Причини міграції можуть бути різними. Наприклад: релігійні, військові, політичні, національні та інші фактори. Найважливішими є економічні причини міграції молоді за кордон:

- нерівномірний економічний розвиток країн;
- рівень економічного розвитку держави;
- рівень зайнятості населення(безробіття);

Мабуть не все тут добре що молодь виїжджає задля покращення життя.

Причини еміграції в Україні:

- високий рівень безробіття в країні, у тому числі прихованого;
- різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні та країнах Заходу;
- відсутність перспектив професійного зростання для багатьох обдарованих молодих людей;
- економічна нестабільність в країні та відсутність соціальної

захищеності громадян [3].

Сучасна молодь виїжджає за кордон для покращення заробітку, щоб забезпечити гідне майбутнє та успішно розвиватися. Кожен з них переконаний, що переїзд забезпечить їм стабільність та процвітання.

Об'єктивно мігрантів можна розділити на дві групи: низькокваліфіковані та висококваліфіковані працівники. Працівники першої групи заповнюють робочі місця з низьким престижем, важкими умовами праці, низькою кваліфікацією та мінімальною зарплатою. Таких мігрантів набирають на неповний робочий день у будівництві, сільському господарстві та домашньому господарстві тощо. Економіка багатьох промислово розвинених країн традиційно використовує таких працівників протягом тривалого часу.

Для повернення молоді, висококваліфікованих спеціалістів, працездатних людей потрібно застосовувати великий механізм рішень.Тому для зменшення безробіття та покращення зайнятості можна запропонувати наступні заходи:

- Створення окремої робочої біржі (або спеціальних відділів) для працевлаштування молоді;
- Розробка проектів для фінансування активних заходів зі сприяння зайнятості;
- Розробка та прийняття спеціального закону «Про гнучкі та нестандартизовані організаційні форми зайнятості», який передбачає широке використання гнучкого робочого часу та створює умови для строкових та сезонних контрактів;
- Розробити та впровадити ефективний механізм фінансової та іншої підтримки компаній, установ та організацій, що беруть участь у реалізації цієї програми зайнятості [1].

Також створити умови, які будуть конкурентоспроможними за кордоном, добре обладнані робочі місця, які мотивують молодь залишатися в країні та підвищувати заробітну плату та рівень життя. Важливо створити систему ефективного спілкування з молодими фахівцями, гарантуючи їм повагу до прав і свобод та забезпечуючи впевненість у стабільності майбутнього. Мотивувати молодих фахівців працювати в Україні, надаючи переваги та забезпечення в суспільстві, щоб повернути патріотичне мислення молодому поколінню. Створіть такі умови для молоді в Україні, щоб вони не бажали покидати Батьківщину.

Розглянувши це питання ми можемо робити висновки, що на сьогоднішній день України еміграційна ситуація не відповідає національним інтересам. Ефективні рішення, стосовно трудової міграції, дадуть великий поштовх для зміцнення нашої держави як процвітаючої та розвиненої країни. Тому майбутнє залежить від нашої країни. Вчасне втручання може зменшити міграцію сучасної працездатної молоді.

Список використаних джерел:

1. Воробьева О. Д., Топилина А. В. Миграция населения: теория, политика: учебное пособие. М.: Экономическое образование, 2012. 364 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL : http://www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 03.11.2020).

3. Волкова О.В. Ринокпраці. Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 624 с.
4. Державнийкомітет статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 03.11.2020).

Гевко С.
студентка МЗОЗзм-21
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: ***Любезна І.В.,*** *доцент кафедри агрономії,*
екології та агроінженерії ННІБП ЗУНУ
м. Тернопіль, Україна

СИСТЕМА КОНТРОЮ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Проблема покращення якості медичної допомоги та її контролю в умовах сьогодення є однією із найпопулярніших, що досліджуються науковцями та практиками в галузі управління якістю, державного управління та охорони здоров'я унаслідок потреби покращення та необхідності реформації існуючої системі в даній сфері. Сьогодні гостро стоїть питання розробки, запровадження та координації єдиної державної системи контролю якості, які сприятимуть підвищенню ефективності медичних послуг та мотивуватимуть внутрішній розвиток та введення інноваційних методів управління та медицини

У зв'язку із погіршенням показників здоров'я населення, загостренням проблем якості та доступності медичної допомоги, все більш несприятливою демографічною ситуацією необхідно докорінно змінювати та реформувати сучасну вітчизняну систему охорони здоров'я. Зміна і реорганізація управління якості закладів сфери охорони здоров'я є одним із ключових чинників покращання якості та доступності медичної допомоги. В умовах формування ринку надання медичних послуг України усе більшого значення набувають процеси впровадження систем управління якістю (СУЯ) закладів сфери охорони здоров'я, які є поширеними у світовій практиці. У багатьох високорозвинених країнах вимоги проходження медичними закладами процедури сертифікації на відповідність міжнародним стандартам серії ISO 9001 визначено законодавчо: наприклад, у Німеччині усі державні та недержавні клініки зобов'язані мати свою систему контролю якості, а 99 % із них обирали впровадження СУЯ відповідно до вимог ISO 9001 [5, с. 33].

СУЯ є ефективною моделлю управління. Основними перевагами її реалізації є такі: іміджеві ознаки (підвищення конкурентоспроможності клініки; зміцнення іміджу клініки у населення та у професійних колах; збільшення довіри з боку страхових компаній під час оформлення відповідних

договорів зі страхування; отримання конкурентних переваг під час участі у тендерах; збільшення довіри з боку інвестиційних компаній); внутрішні удосконалення (поліпшення керованості клініки шляхом чіткого розподілу повноважень та відповідальності персоналу; підвищення мотивації персоналу; забезпечення прозорості внутрішніх процесів; постійне підвищення компетентності персоналу; оптимізація документообігу клініки; безперервне поліпшення діяльності клініки); успішна діяльність в цілому (поліпшення якості медичних послуг, що надаються; підвищення результативності й ефективності діяльності та скорочення витрат на медичну допомогу; підвищення виробничої та фінансової дисципліни; можливість укладання довготривалих відносин із постачальниками) [2, с. 29]. Отже, успішне управління якості у сфері охорони здоров'я матиме результативні характеристики як для конкретного медичного закладу, так і для всій галузі країни.

Контроль у системі управління якістю медичної допомоги є важливою складовою процесу управління. Контроль забезпечує досягнення стратегічної мети, а саме надання пацієнтам якісної медичної допомоги через встановлення рівня відповідності визначених компонентів (характеристик) якості медичної допомоги прийнятим вимогам.

Через контроль як функцію управління проводиться збір даних фактичних характеристик якості медичної допомоги на основі їх моніторингу за визначеними критеріями; порівнюються отримані дані з вимогами нормативів, стандартів, протоколів, інструкцій; виявляють відхилення (невідповідності) і їх оцінку; аналізують причини відхилень; використовують аналітичну інформацію для підтримки прийняття управлінського рішення з поліпшення якості медичної допомоги. Таким чином, реалізується зворотний зв'язок в системі управління якістю.

Система контролю є сукупністю взаємопов'язаних елементів, а саме мети, завдань, ідентифікованих суб'єктів і об'єктів контролю, функцій, методів, засобів контролю, джерел інформації про функціонування системи якості, критеріїв і результатів контролю. Для досягнення максимального ступеня об'єктивності контролю необхідно проводити його на базі інформаційної бази критеріїв та індикаторів якості, відповідних її компонентам розробленої та затвердженої керівником закладу охорони здоров'я.

Критерії якості повинні охоплювати усі компоненти якості і слугувати орієнтирами на шляху досягнення запланованих цілей з надання якісної медичної допомоги.

Критерії якості деталізуються для кожного відділення / структурного підрозділу і кожного співробітника, відповідно до виду і обсягу медичної допомоги, визначених Положеннями про структурні підрозділи та посадовими інструкціями. Згідно з критеріями формується блок еталонних (планових) показників якості для закладу охорони здоров'я, визначених у нормативах, стандартах, інструкціях, методиках, інших директивних та розпорядчих документах.

Отже, Україна стає на цей шлях комплексного підходу до організації управління всім процесом для еволюції медичних послуг та має як перспективи, так і потребу у важливих реформах задля продуктивного функціонування всієї медичної галузі. Для цих зрушень необхідно чітко сформувати як законодавчу базу, так і сам функціональний підхід організації комплексної системи управління якості медичного закладу із координацією, аналізом та контролем. Орієнтація на клієнта допоможе кваліфіковано задовольняти потреби пацієнтів, а також розвивати медичні послуги у інноваційному напрямі. Ефективно побудована СУЯ є дієвим інструментом удосконалення діяльності медичної організації та джерелом економічної вигоди. А якщо підвищується рівень кожної конкретної клініки, то і зростає рівень медичних послуг всієї країни, що означає можливість розробок та розвиток наукової медичної галузі.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ ISO 9001:2009. Системи управління якістю. Вимоги: (ISO 9001:2008, IDT). – На заміну ДСТУ ISO 9001:2001; надано чинності 2009-09-01. К.: Держ- споживстандарт України, 2009. VII, 26 с.
2. Дуб Л. Р., Зіменковський А. Б., Никулишин О. В. Перспективи застосування стандартів ISO для поліпшення якості діяльності медичних та фармацевтичних закладів різного спрямування. Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. 2009. № 1-2. С. 28-33. URL : http://www. nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Kff/2009_1-2/3.pdf.
3. Пасмор М.С. Система управління якістю у сфері охорони здоровя як чинник стабілізації та розвитку галузі // Соціальна економіка, випуск 53 (1). 2017. С. 92-95

Горніч А.А.

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Бачинська О.М.,*** *кандидат економічних наук, викладач*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЛЬ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Будь-яка кредитна угода банку і позичальника супроводжується певною часткою ризику, пов'язаного із ймовірністю неповернення позички, несплати відсотків, порушення термінів погашення кредиту й інших умов кредитного договору. Наявність такого ризику, його залежність від численних факторів, що знаходяться, насамперед, у сфері діяльності позичальника, визначають необхідність вибору банком системи економічних показників, за допомогою

яких можна оцінити кредитоспроможність позичальника, тобто здатність позичальника вчасно виконати умови кредитного договору.

Точне і своєчасне вимірювання ризиків є надзвичайно важливим компонентом ефективного управління ризиками. Банк, який не має системи вимірювання ризиків, має обмежену здатність контролювати ризики або здійснювати їх моніторинг. Крім того, розвиненість інструментів управління ризиками, які використовує банк, має бути адекватною складності і рівню ризиків, які він узяв на себе.

Кредитний ризик пов'язаний з ймовірністю того, що позичальник не зможе виконати свої зобов'язання перед банком-кредитором. Оцінка можливостей контрагента виконувати прийняті на себе кредитні зобов'язання здійснюється як в світовій, так і у вітчизняній практиці з допомогою показників кредитоспроможності. Кредитор оцінює та аналізує кредитоспроможність позичальника, рівень індивідуального ризику щодо нього, мінімізуючи тим самим рівень ймовірних втрат, а також порівнює цей ризик з величиною очікуваного прибутку від проведення кредитної угоди.

Оцінці кредитоспроможності позичальника в системі управління кредитним ризиком вітчизняні і західні банки відводять різні ролі. На кредитування позичальників західними банками суб'єктивні чинники не мають сильного впливу, характерного для нашої країни. Крім того, доцільність укладання кредитної угоди визначається ще й безліччю інших чинників, ключовим з яких є кредитоспроможність позичальника. Саме показники кредитоспроможності дають можливість виявити кредитні ризики та оцінити їх рівень.

Банки використовують різноманітні методики оцінки кредитоспроможності позичальників, які стають своєрідним «know how» їх діяльності. Однак, перед тим, як розробляти та використовувати такі методики постає питання на розумінні самого поняття «кредитоспроможність» і критеріїв, які б його характеризували. Відповідно до Положення «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» «кредитоспроможність – наявність у позичальника/ контрагента банку передумов для отримання кредиту та його здатність повернути кредит і відсотки за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [4].

Запропоноване визначення дає змогу сформулювати основну мету процедури оцінки кредитоспроможності, а саме виявлення потенційних можливостей позичальника вчасно виконати умови кредитного договору. В даному випадку виникає потреба у виборі найбільш інформативних показників, аналіз яких давав би можливість досягти поставленої мети.

На сучасному етапі, банківські установи в процесі формування методики аналізу та оцінки кредитоспроможності позичальника використовують комплексний підхід, використовуючи як фінансові (кількісні) так і не фінансові (якісні), користуючись при цьому рекомендаціями Національного банку України.

Систему показників, методи їх застосування банк визначає та розробляє самостійно, адже методика та фінансові показники, які регламентуються НБУ носять рекомендаційний характер та є мінімально необхідними. Отже, у зв'язку з тим, що не існує єдиної та уніфікованої системи аналізу та оцінки кредитоспроможності позичальника, банки в процесі розробки своєї власної методики змушені керуватися власним досвідом та виходити з специфіки своєї діяльності та спеціалізації, а також з клієнтської бази та її вимог. При цьому банки самостійно встановлюють нормативні значення та відповідні бали для кожного показника залежно від його вагомості (значимості) серед інших показників, що можуть свідчити про найбільшу ймовірність виконання позичальником (контрагентом банку) зобов'язань за кредитними операціями.

Необхідно пам'ятати, що аналіз кредитоспроможності - процес творчий, що вимагає від банківських працівників глибоких знань економічних процесів, специфіки галузі та підприємства, систематизації та аналізу фактичного матеріалу. В своїх судженнях про кредитоспроможність спеціалісти покладаються не тільки на джерела формальної інформації, але й на суб'єктивні показники та свої інтуїтивні прийоми аналізу.

У той же час варто уникати надмірного суб'єктивізму при визначенні переліку показників у застосовуваній банком методиці. Згідно рекомендацій НБУ «питома вага суми балів за додатковими (суб'єктивними) показниками не може перевищувати 30 % від визначеної банком загальної суми балів за результатами оцінки кредитоспроможності позичальника» [4].

Однак, зважаючи на мету визначення кредитоспроможності найбільш об'єктивним вважаємо наступне співвідношення показників у загальній рейтинговій оцінці позичальника: коефіцієнти рентабельності – 24%; показники ділової активності – 21 %; показники ліквідності – 14%; показники фінансової незалежності – 14%, інші фінансові показники – 12%; суб'єктивні показники – 15%.

Оцінка кредитоспроможності позичальника є одним із найбільш визначальних етапів у процесі управління кредитним ризиком банку, оскільки дає можливість якісно та кількісно оцінити даний ризик. Головною метою такої оцінки є виявлення здатності позичальника вчасно виконати умови кредитного договору шляхом розрахунку певного набору якісних та кількісних показників. Перелік рекомендованих показників запропоновано Національним банком України, однак кожен банк обирає для себе ту сукупність досліджуваних коефіцієнтів, які дають можливість найбільш точно розрахувати кредитоспроможність позичальника. У той же час важливо визначити оптимальне співвідношення, яке дозволить у достатній мірі об'єктивно розрахувати можливість повернення боргу окремим позичальником.

Список використаної літератури:

1. Дем'яненко М.Я., Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2008. 302 с.

2. Ковалев А.П. Кредитный риск-менеджмент: монография. К.: Сузір'я, 2007. 406 с.

3. Любунь О.С. Кредитний ризик: монографія. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2005. 308 с.

4. Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Постанова Правління Національного банку України від 6 липня 2000 року № 279.

Горяк А.В.,
студентка Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник: ***Мірзоєва Т.В.,*** *кандидат економічних наук, доцент*
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОБІЗНЕСУ

На сучасному етапі агропромисловий сектор України займає важливе місце в національній економіці, а сільське господарство є однією з провідних галузей економіки нашої держави. Значною мірою це зумовлюється наявністю родючих ґрунтів, сприятливими кліматичними та природними умовами, а також географічним розташуванням України. Крім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, сільське господарство України здійснює вагомий внесок у світовий експорт сільськогосподарської продукції. В останні роки вітчизняна агросфера забезпечує близько 9-13% валової доданої вартості країни [1]. До того ж, її можна розглядати як найбільш перспективний напрям структурної перебудови вітчизняної економіки. Саме тому в умовах сучасних інтеграційних процесів вітчизняний агробізнес набуває дедалі більшого значення.

Дослідження вивчення стану вітчизняного аграрного сектору та проблем його розвитку знайшли відображення у працях таких вітчизняних учених, як П.І. Гайдуцький, А.С. Даниленко, І.Г. Кириленко, В.Я. Месель-Веселяк, Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, М.М. Федоров та ін. Проте питання щодо ефективного розвитку та перспектив аграрного сектору не втрачають своєї актуальності й вимагають подальшого дослідження.

Протягом останніх п'яти років в аграрному секторі економіки України спостерігаються тенденції до зростання. Його частка у валовій доданій вартості країни становить 13%, при використанні основних засобів вартістю понад 100 млрд грн. Галузь є однією з основних бюджетоутворюючих сфер економіки та займає друге місце у товарній структурі експорту (близько 40%) [2]. Відповідно, аграрне виробництво − основне джерело надходження валюти в Україну та ключовий фактор у підтриманні торговельного балансу. Крім

того, сільське господарство − чи не єдина галузь, яка не зменшує темпів росту під час кризи. За даними Світового банку, починаючи з 2003 року додана вартість у сільському господарстві зросла приблизно на 80%, в той час як решта економіки − тільки на 20% [3].

Потенціал аграрної галузі в Україні величезний. Уже нині в сільському господарстві працюють майже 45 000 підприємств. Із них близько 2500 − великих і середніх [4]. Провідні підприємства в сфері агробізнесу переважно займаються виробництвом рослинницької продукції, частка якої в загальному обсязі аграрного виробництва складає близько 69%. Особливо в останні п'ять років зросли обсяги виробництва таких культур, як зернові й зернобобові та соняшник (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур, тис т

Культури	Культури зернові і зернобобові	Буряк цукровий фактичний	Соняшник	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові та ягідні
2015	60126	10331	11181	20839	9214	2153
2016	66088	14011	13627	21750	9415	2007
2017	61917	14882	12236	22208	9286	2048
2018	70057	13968	14165	22504	9440	2571
2019	75143	10205	15254	20269	9688	2119
Темп приросту	24,98	-1,22	36,43	-2,73	5,14	-1,58

Натомість, у розрізі таких культур як буряк, картопля та плодово-ягідні протягом останніх 5 років спостерігається тенденція до зменшення обсягу виробництва. Проте, в цілому рослинницька галузь у сфері вітчизняного агробізнесу розвивається стрімкими темпами.

Однак, якщо галузь рослинництва в цілому нарощує обсяги виробництва, то вітчизняне тваринництво переважно все ще перебуває в періоді стагнації – виключенням є птахівництво, розвиток якого характеризується найвищою ефективністю.

У цілому ж, результати діяльності вітчизняного агробізнесу протягом останнього десятиліття є позитивними й важливим є забезпечити це в майбутньому.

Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від рівня адаптації економічного механізму функціонування до умов глобалізації міжнародної економіки [5, с 71]. Для досягнення належного рівня адаптації аграрних підприємств в умовах глобалізації міжнародної економіки необхідно сформувати стратегію ефективного розвитку агробізнесу України.

Метою стратегії розвитку вітчизняного аграрного бізнесу є забезпечення комплексного дієвого функціонування аграрних підприємств, розвиток високоефективного конкурентоспроможного як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку агробізнесу, продовольчу безпеку країни, розв'язання проблеми села.

В умовах сьогодення гальмуючими факторами розвитку системи адаптації економічного механізму функціонування є: диспаритет цін на продукцію; непрозорість схем реалізації сільськогосподарської продукції; невідповідність системи ціноутворення динаміці виробництва й реалізації, попиту та пропозиції, а податкового базису країни – системі оподатковування; відсутність вільного доступу до фінансово-кредитних ресурсів; низька інноваційна й кредитна привабливість, а також невисокий рівень податкової привабливості як інвестиційного ресурсу та ін.

Можна виокремити такі стратегічні завданнями щодо вдосконалення сфери агробізнесу:

- удосконалення зовнішнього середовища;
- удосконалення внутрішнього середовища
- інноваційно-інвестиційне забезпечення агробізнесу ;
- формування позитивного іміджу аграрного сектору України;
- удосконалення ціноутворення;
- збільшення експорту сільськогосподарської продукції;
- забезпечення рівновагу попиту і пропозиції;
- завершення земельної реформи;
- вступ у міжнародні організації;
- удосконалення міжгалузевих і внутрігалузевих економічних відносин;
- збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції;
- удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку галузі;
- формування інноваційної моделі його функціонування;
- техніко-технологічна модернізація агропромислового виробництва;
- адаптація національної інноваційної системи до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності [6, с. 26] .

Економічна ефективність вітчизняного аграрного виробництва в умовах сьогодення має виражену регіональну диференціацію, яка залежить від впливу ресурсних, інвестиційних та інших факторів. Детальний аналіз та оцінка системи факторів є важливими резервами для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агробізнесу, його прибутковості в умовах окремого регіону.

Подальші шляхи розвитку вітчизняного агробізнесу передбачають збалансовані та взаємозв’язані структурні перебудови усіх його галузей, ще ширше впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки й організації виробництва на основі першочергового розв’язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств і форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання

цінових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів і послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо [7, с 8].

Враховуючи зазначені тенденції, можна стверджувати, вітчизняний аграрний бізнес як на регіональному, так і на державному рівнях має перспективи для подальшого успішного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. К.: ННЦ ІАЕ, 2016. 218 с
2. Аграрний сектор економіки Україи: сучасний стан та перспективи розвитку (2018) URL : https://www.vgolos.zt.ua/ahrarnyy-sektor-ekonomiky-ukrayiny-suchasnyy-stan-ta-perspektyvy-rozvytku/
3. Аграрна країна – бідна країна (2017) URL : http://agroportal.ua/ua/views/blogs/agrarnaya-strana-bednaya-strana/
4. Аграрний ринок в умовах трансформації економічних систем [Текст]: монографія / Є. М. Кирилюк ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». К. : КНЕУ, 2017. 571 с.
5. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.; за ред. П.І. Гайдуцького. К.: ННЦ ІАЕ, 2005. 424 с.
6. Даниленко А.С. Державна підтримка аграрного сектору економіки в контексті формування передумов для сталого економічного розвитку. Вісн. Білоцерк. держ. аграр. ун-ту. 2015. Вип. 63. С. 3-8.
7. Зеленський А.В. Фінансове регулювання аграрного сектору економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Київ, 2018. 22 с.

Гоч І.В.,

студентка Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: ***Житар М.О.,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул*

м. Ірпінь, Україна

«ЗЕЛЕНА» ЕКОНОМІКА – ЕКОНОМІКА МАЙБУТНЬОГО

Провідною тенденцією сучасного суспільного розвитку є поширення глобалізаційних процесів. В умовах глобалізації світової економіки зростає рівень вичерпності природних ресурсів. Потреби в ресурсах значно перевищують обсяги і швидкості їх природного поповнення. В результаті неминуче настає виснаження природних запасів, що призводить до дефіциту ресурсів, забруднення води і повітря, нестачі прісної води та ін. Очевидно, що

необхідні принципово нові кроки, перехід на таку концепцію розвитку, яка дозволить вирішувати соціальні, фінансові, паливні та кліматичні проблеми комплексно.

Виходячи із загострення перелічених питань, останнім часом у світових суспільно-політичних і наукових колах активно просувається концепція «зеленої» або «екологічної» економіки.

У самому простому розумінні зелена економіка це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, ефективно використовують природних ресурсів, яка задовольняє по максимуму інтереси всього суспільства. Модель «зеленої» економіки передбачає економічне зростання у поєднанні з екологічною стійкістю [1].

Метою зеленої економіки є формування дієвого середовища для економічного і соціального прогресу, що базується на мінімізації негативного впливу на довкілля та ефективному використанні природних ресурсів при збереженні гідного рівня життя населення

Необхідність впровадження концепції «зеленої економіки» в Україні пов’язана зі складною соціально-економічною ситуацією, низькою якістю навколишнього природного середовища в більшості регіонів, ресурсною та енергетичною залежністю від зовнішніх ринків, низькою енергоефективністю національних виробництв, погіршенням здоров’я нації та якості життя населення. Національна економіка потребує поступової заміни «коричневої» індустріальної економіки на нову «зелену», що дозволить забезпечити національну безпеку держави найближчим часом та врахувати сучасні екологічні вимоги світової спільноти.

Україна володіє значними світовими запасами чорнозему, рекреаційними ресурсами, сприятливими кліматичними умовами та посідає одне з перших місць у Європі за запасами основних видів корисних копалин з розрахунку на душу населення. Утім, держава належить до енергодефіцитних країн, покриваючи свої потреби приблизно на 60%, більшість технологій, що використовуються є енерговитратними, забруднюють повітря, воду і ґрунт, продукція є найбільш енерго- та сировинноємною в світі, а ресурсозбереження не є пріоритетним напрямом економічного зростання країни.

Втілення моделі «зеленої» економіки передбачає зростання ролі держави і міждержавних органів в економічному регулюванні, створенні умов для розвитку бізнесу на основі нових екологічних стандартів та технологій більш чистого виробництв, екологізації індустріальних галузей господарства.

В умовах ресурсної та енергетичної залежності України, яка сформована ситуацією, коли екологічно шкідливі технології використовуються на застарілих енергонеефективних підприємствах, саме поступова заміна «коричневої» індустріальної економіки на нову «зелену» як стратегічний пріоритет розвиту дає шанс забезпечити національну безпеку держави в найближчі десятиріччя.

Перехід до зеленої економіки можна розглядати як шлях до сталого розвитку. Сталий розвиток передбачає зміцнення його трьох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих факторів: охорона навколишнього середовища,

соціальний розвиток та економічний. Водночас, зелена економіка та стале виробництво і споживання являють собою дві сторони однієї медалі. Вони мають однакові цілі сприяння сталому розвитку, що охоплює макро та мікроекономічні аспекти державної політики, регулювання господарської діяльності та соціальної поведінки. Стале споживання і виробництво, в основному, спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів в процесі їх виробництва та споживання.

Оцінювати перехід до зеленої економіки можна за кількома показниками, які умовно можна поділити на такі групи:

- економічні показники: частка інвестицій або виробництва та зайнятості в секторах, які відповідають «сталим» стандартам як, наприклад, «зелений» ВВП;
- екологічні: ефективність використання ресурсів, інтенсивність забруднення на галузевому чи світовому рівнях, наприклад, використання енергії (відносно ВВП) або використання води (відносно ВВП);
- сукупні показники прогресу та благополуччя [2].

Формування «зеленої» економіки є сучасним трендом забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобалізації. Серйозної уваги потребує зменшення бідності, контролю за використанням природних ресурсів, збільшення кількості робочих місць. Застосування ринкових механізмів рекомендується поєднувати з державним та міжнародним регулюванням економічних процесів. Покращання екологічної ситуації перестає бути рядком витрат державного бюджету, а стає власне суттю нової економічної системи. Таким чином держава формує нові економічні умови ведення бізнесу, які приваблюють інвестиції саме в розвиток нових «зелених» галузей та екологічної трансформації («озеленення») традиційного господарства.

В Україні вже прийняли ряд стратегічних документів і законів, які створюють основу для екологічних підходів, але немає механізмів, які б стимулювали бізнес впроваджувати їх. Наприклад, закон «Про відходи» [3] де-юре діє вже більше року, але поки немає умов, які зробили б збір вторсировини прибутковим бізнесом. Проблемою є нестача фахівців, що займаються питаннями зеленої економіки, в різних міністерствах і відомствах.

Таким чином, на сучасному етапі основою успішного розвитку країн є впровадження державної політики, спрямованої на економічне піднесення відповідно до новітніх глобальних тенденцій сталого розвитку, а саме – до моделі «зеленої економіки».

Модель «зеленої економіки» поглиблює та розвиває концепцію сталого соціально-економічного розвитку. Вона виникла у відповідь на виклики сучасності, пов’язані з деградацією природного капіталу, посиленню бідності у світі, прискоренням настання та масштабністю світових криз. Не існує якого-небудь універсального рішення для забезпечення переходу до «зеленої економіки». Усі заходи мають бути пов'язані з характеристиками і природною спадщиною кожної країни, рівнем її розвитку, ефективністю діяльності її установ, а також характером і масштабами переважаючих дефектів ринкового

механізму, секторами, визначеними в якості пріоритетних, цільовими показниками і іншими чинниками, специфічними для конкретної ситуації.

Необхідно визнати, що перехід до «зеленої» економіки обіцяє численні вигоди для міжнародного співтовариства і усіх націй з точки зору вирішення проблем продовольчої, енергетичної і водної безпеки і зміни клімату.

Список використаних джерел:

1. Мартинюк А. Перспективи розвитку «зеленої» економіки. URL : http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/green_ economy_perspectives.pdf
2. Станкевич Н.А. «Зелені інвестиції» як складова сталого розвитку держави. URL : http://eztuir.ztu.edu.ua/6327/1/118.pdf.
3. Закон «Про відходи» зі змінами № 440-IX від 14.01.2020. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text

Гулієва А.Р.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Годованюк А.В.,*** *викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГУ

З початку свого розвитку економічна наука тісно пов’язана з психологією. Ще тоді деякі економісти, наприклад Адам Сміт, припускали, що поведінка людини і прийняття нею рішень може прямо залежати від психологічних факторів, таких як «чесність», «справедливість», «самовпевненість». Але неокласична економічна теорія запропонувала зовсім іншу концепцію, яка пояснює поведінку людини. Концепція «економічної людини» вважала нашу поведінку повністю раціональною [2].

У XX столітті завдяки виникненню і розвитку економічної психології вчені стали висувати гіпотези про процес прийняття рішень людиною в умовах невизначеності. У 1960-х роках в психологічній науці стався переворот: біхевіоризм (напрямок в психології, предметом вивчення якого є поведінка, а не свідомість людини) замістила когнітивна психологія (розділ психології, що вивчає когнітивні, тобто пізнавальні, процеси людської психіки).

З цього часу мозок людини розглядався як пристрій не тільки для отримання інформації, але і для її постійної обробки. Саме в цей період психологи Уорд Едвардс, Амос Тверські і Даніель Канеман почали порівнювати їх когнітивні моделі прийняття рішень в умовах ризику і невизначеності з економічними моделями раціональної поведінки.

У 1979 році Канеман і Тверські опублікували роботу «Теорія перспектив: вивчення процесу прийняття рішень в умовах ризику», в якій пояснили, як людина формує думку і приймає рішення в ситуаціях невизначеності, під впливом різних психологічних чинників.

Багато економістів знають, що поведінкова економіка існує, але лише на рівні прикладів та інтуїції. Потрібно враховувати той факт, що ще якихось 50-60 років тому сама економіка була на рівні прикладів: без особливої математики [1].

У сучасних умовах виробництво стає більш складним, тісно пов′язаним з різними галузями економіки та зазнає впливу глобальних світових тенденцій. Зміни технологій, демографії, клімату, економічних тенденцій сучасного світу може привести до різких, непрогнозованих змін попиту та пропозиції. Тому на сьогодні надзвичайно актуально для підвищення рівня ефективності всіх ланок бізнесу та забезпечення більш високого рівня конкурентоспроможності враховувати сучасні тенденції та форми маркетингу, який у якості одного з інструментів повинен використовувати положення поведінкової економіки [3]

Поведінкова економіка – це наука, яка вивчає реальну поведінку економічних суб'єктів і відповідні психологічні чинники, які впливають на економічну поведінку. Поведінкова економіка людям потрібна для того, щоб зрозуміти та пояснити людську поведінку в різних економічних ситуаціях. Якщо взяти стандартну економічну науку, яка вивчає поведінку економічних суб'єктів в рамках дефіциту, то вона часто опирається на теоретичний аналіз. Імперичні дані використовуються також, але основа економічної науки лежить в економічній теорії [4, С. 13].

Поведінкова економіка вивчає конкретно поведінку людей, тобто як вони поводяться в конкретних ситуаціях і як пояснити цю поведінку, виходячи не тільки з теоретичних аспектів, але й з психологічних та практичних аспектів. Економіка ідентичності звертається до одного з головних недоліків неокласичного уявлення про раціональну поведінку людини – віру в те, що він усвідомлює і обмірковує буквально кожне своє рішення, аналізуючи вигоди і витрати. Акерлоф і Крентон пропонують більш реалістичний підхід: людина є частиною суспільства, йому необхідно відчувати себе його частиною, і він іноді робить щось просто тому, що навчився так поступати, вивчаючи поведінку інших людей в навколишньої реальності, не намагаючись глибоко аналізувати кожну дію.

Сучасна психологія розвитку пропонує аналогічний погляд на поведінку дітей, які дізнаються навколишній світ. Їх навчання будується по початку на копіюванні рольових моделей, які вони бачать, і, якщо вони приносять їм задоволення, вони закріплюються. Виходячи з цього, найважливішою характеристикою людини як учасника економічної діяльності в рамках економіки ідентичності є його сприйняття себе як частини суспільства і його поведінки з урахуванням соціального контексту («акцент на особистості в соціальному оточенні») [5].

Поведінкова економіка дуже тісно пов'язана з експериментальною економікою та теорією ігор. Адже, вона використовує стандартний науковий підхід до тестування тих чи інших теорій та гіпотез. Необхідно починати з того, що побудувати теорію, математичну модель поведінки, певної фірми або людини, якогось економічного суб'єкта. Після цього, на основі цієї теорії необхідно побудувати гіпотези. Потім ці гіпотези тестуються, використовуючи експеримент, де конкретно вивчається, чи ця гіпотеза підтверджується, чи ні. Коли закінчується цей експеримент, варто переглянути, чи дані відповідають тому, що було прогнозовано, або тій теоретичній моделі, чи ні. Якщо вони не відповідають, то треба доповнити або змінити цю теорію. Фактично, підхід такий же, як у фізиків, хіміків, тому сьогодні економіка, а особливо поведінкова економіка, досить тісно пов'язана з точними науками. Підсумовуючи, можна сказати, що поведінкова економіка – це є наука, тому що використовує стандартний підхід до тестування будь-яких наукових гіпотез і теорій [6, С. 9].

Отже, поведінковою називають область економіки, яка вивчає вплив соціальних, когнітивних та емоційних чинників на прийняття економічних рішень окремими особами та установами, а також наслідки цього впливу на ринкові складові (ціни, прибуток, розміщення ресурсів) [2].

Важливо розуміти, що й сама економічна теорія останнім часом досить сильно ускладнилася. Той курс економіки, який викладають в інститутах, достатній лише для загального розуміння економіки. Пройшовши його, ви ніби трошки освічені, але, за великим рахунком, недовчені.

Список використаних джерел:

1. Бернстайн П. Фундаментальні ідеї фінансового світу. Еволюція = Capital Ideas Evolving. М.: «Альпіна Паблішер», 2009. 256 с. URL: https://znaimo.com.ua/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0
2. Вахітов В., Григоренко Є. Поведінкова економіка: чому ми любимо помилятися. Як люди мислять і приймають рішення в умовах невизначеності. Економіка, квітень 12, 2017, URL: https://voxukraine.org/uk/povedinkova-ekonomika-chomu-mi-lyubimo-pomilyatisya/
3. Colin F. Camerer, George Loewenstein Behavioral Economics: Past, Present, Future: Princeton University Press, 2004 URL: http://sds.hss.cmu.edu/
4. Кривий В.І. Передумови виникнення поведінкової економіки. Науковий Вісник Херсонського державного університету. Вип. 18, ч. 1. 2016. С. 12-16.
5. Шеремета Р. Поведінкова економіка як інструмент маркетингу в сучасному бізнесі URL: http://mega.if.ua/view.php?id=3469.
6. Шлычков В.В., Нестулаева Д.Р. Эволюция мировой экономической мысли как фактор формирования ожиданий экономических агентов.

Экономическая теория. Актуальные проблемы экономики и права. 2015. № 3. URL: http://hdl.handle.net/11435/2179 С. 5-16.

Гулієва О.Р.
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Шевчук О.В.,*** *кандидат педагогічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

В зв'язку з тим, що управління трудовими ресурсами є процесом динамічним, то його подальший розвиток і удосконалення слід здійснювати з врахуванням змін у стані об'єкту управління. З часом будь-який об'єкт під впливом різних факторів змінює свої параметри і характеристики, і цей процес є безперервним. Для якісного управління трудовими ресурсами заміну одного стану об'єкту іншим слід вміти передбачити, потрібно прогнозувати і в подальшому враховувати ці зміни, а потім управління здійснювати з врахуванням цих змін. Так як трудовим ресурсам притаманна природна обмеженість, досить актуальним є прогнозування їх наявності.

В основу планування раціонального використання трудових ресурсів повинні бути закладені принципи максимальної зайнятості і раціонального галузевого і територіального розподілу працездатного населення, забезпечення потреби в трудових ресурсах та максимального економічного ефекту від цих заходів. Досягнення цієї мети можливе за рахунок здійснення науково-обгрунтованого прогнозу щодо чисельності трудових ресурсів та його основних складових, і за умови задовільного результату – пошук шляхів вирішення цих завдань, в противному разі – розробка і реалізація резервів, що покращать ситуацію. Здійснений прогноз відіграє важливу роль при формуванні регіональної політики з питань зайнятості населення і використання трудових ресурсів.

Прогнозування показників попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці базується передусім на економіко-статистичному аналізі існуючих тенденцій розвитку ринку та врахуванні прогнозованих макроекономічних показників: ВВП, трудових ресурсів, загального обсягу інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування; основних фондів та їх структури за формами власності [2, с 54].

Одним із об'єктів прогнозування стає ринок праці. Попит і пропозиція є категоріями, що притаманні економіці ринкового типу, їх прогнозування дає можливість регулювання ринку праці.

Попит на робочу силу розраховується як сума: потреб в працівниках для заміщення вільних робочих місць, вакантних посад; потреб в працівниках для комплектування новостворених робочих місць. Пропозиція робочої сили визначається за сукупністю таких показників: зареєстровані громадяни, не зайняті трудовою діяльністю на початок року; вивільнені з галузей народного господарства; випускники навчальних закладів; раніше зайняті в домашньому господарстві; інші категорії незайнятого населення. [2, с 54].

Специфіка ринку праці пов'язана з особливостями трудових ресурсів. І тому, коли на ринку праці складається ситуація «перенасичення», перевищення пропозиції над попитом, виникають соціальні проблеми (безробіття, низька оплата праці).

Соціально-орієнтована економіка вимагає як можна меншої наявності таких проблем, для чого слід передбачити негативи і створити умови з метою їх запобігання або ліквідації. Передбачення стану ринку праці в майбутньому можливе за допомогою прогнозування. В умовах ринкової економіки набуває особливої актуальності здійснення науково-обгрунтованого прогнозування ринку праці, як інформаційної основи для його регулювання. Прогнозування і на його основі розумне регулювання ринку праці є необхідною складовою механізму управління трудовими ресурсами.

Основною метою прогнозу є пошук оптимального співвідношення між попитом і пропозицією на ринку робочої сили та створення умов для її реалізації шляхом регулювання різними важелями; основна задача прогнозу полягає у визначенні показників попиту, пропозиції і потреби робочої сили; прогнозування попиту і пропозиції слід здійснювати за двома варіантами: стабілізаційним і кризовим. Перший варіант передбачає призупинення економічної кризи, стабілізацію і піднесення виробництва за сприятливих соціально-економічних і політичних обставин, збільшення попиту і пропозиції на ринку праці. Другий варіант використовується в тому випадку, якщо нинішня ситуація залишиться без змін, що спричинить подальший спад виробництва, зниження ефективності використання трудових ресурсів, зростання їх безробіття, що безпосередньо призведе до загострення кон'юнктури ринку робочої сили і зменшення попиту на ці кадри.

При прогнозуванні пропозиції робочої сили головним є визначення очікуваної кількості незайнятих трудовою діяльністю громадян, які мають звернутися до біржі праці.

За допомогою різних форм роботи центрами зайнятості здійснюється часткове регулювання ринку праці і забезпечення зайнятості населення. Служба зайнятості здійснює також профорієнтаційну роботу щодо деяких категорій зайнятого населення. З набуттям чинності Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", служба зайнятості одержала можливість працевлаштування безробітних на додаткові робочі місця, створені за рахунок дотацій роботодавцям. Це новий, але досить ефективний напрямок роботи служби зайнятості.

Функціонально їх діяльність змінюється, наповнюючись новим ринковим змістом. Це стосується системи найму, характеру трудового посередництва,

соціальної підтримки незайнятого населення. Відкривається простір для вільного переміщення робочої сили, створюються умови для більш повної самореалізації людини в процесі праці.

Поняття безробіття з'явилося лише з появою ринкових відносин. Рівень безробіття постійно змінюється в залежності від зміни потреби в трудових ресурсах. Рівень безробіття визначається як відношення чисельності безробітних на кінець періоду до чисельності працездатного населення у працездатному віці. В Україні чисельність безробітних визначається по кількості заяв, зареєстрованих в службі зайнятості.

Суттєво ринок праці України поповнює частина вивільнених працівників у зв'язку зі скороченням так званого прихованого безробіття, рівень якого, за даними державного центру зайнятості Міністерства праці України, досягає 40% зайнятих у виробничих галузях народного господарства [3, с 54].

Причинами безробіття в Україні є: структурні зрушення в економіці, за яких впровадження нових технологій призводить до скорочення зайвої робочої сили; сезонні зміни в рівні виробництва в окремих галузях економіки; зміни в демографічній структурі населення, особливо збільшення чисельності населення працездатного віку; економічний спад, що змушує роботодавців знижувати потреби у трудових ресурсах та ін.

З огляду на вищезазначене стає очевидним необхідність процесу формування механізмів регулювання зайнятості, організації інституційної основи ринку праці – служб зайнятості, центрів підготовки та перепідготовки кадрів, банків інформації про наявні вакантні місця у системі соціального захисту працівників та ін.

Список використаних джерел:

1. Головко Л.М., Пастухов В.П. Зайнятість населення України. К., 1998.
2. Калина А.В. Економіка праці: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2004. 272 с.
3. Калина А.В. Организация и оплата труда в условиях рынка: Учеб. Пособие. 4-е изд. стереотип. К.: МАУП, 2003. 312 с.
4. Социальная политика и рынок труда: вопросы теории и практ. / Науч. ред. и сост. Н.А. Волчик, А.И.Щербаков. М.: РАГС, 1996.
5. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 р. / за ред. В.В. Скальського. Хмельницький, 2008. 430 с.
6. Україна в цифрах – 2007 / За ред. О.Г.Осауленка, К,: «Консультант», 2008. 258 с.

Гуменюк О.Ю.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Лаврук О.В.,*** *доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна,

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ В УМОВАХ МАРКЕТИНГОВОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах та встановлення європейських взаємовідносин України та Європейського союзу особливої актуальності набуває питання підвищення конкурентоспроможності підприємств у довгостроковій перспективі та їх своєчасної адаптації до змін конкурентного середовища особливо у маркетинговій діяльності. Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах маркетингової орієнтації необхідно розглядати як парадигму довгострокового існування підприємств у динамічному конкурентному маркетинговому середовищі з метою створення умов для максимального ефективного управління конкурентними активами й ключовими перевагами підприємств, поширення можливостей виходу підприємств на нові ринки збуту, оволодіння ефективними інструментами успішного протистояння в конкурентній боротьбі.

В економічній літературі велика увага приділяється концепції стратегічного управління підприємствами, зокрема, формуванню конкурентних стратегій (Азоєв Г.Л., Куденко Н.В., Фатхутдінов Р.А., Портер М.,), а також концепції переорієнтації збутової політики підприємств на маркетингову сферу (Ассель Г., Балабанова Л.В., Бєляєвський І.К., Гриньова В.М., Карпенко Н.В., О'Шонессі Дж., Шевченко Л.С.) для задоволення потреб споживачів, поширення можливостей виходу на нові ринки збуту, підвищення конкурентоспроможності підприємств, оволодіння ефективними маркетинговими інструментами успішного протистояння у конкурентній боротьбі [1].

Метою даного дослідження є розкриття теоретичних основ процесу управління конкурентоспроможністю підприємства ТОВ «Радивилівський Елеватор» в умовах маркетингової орієнтації. Отже основним напрямком формування і вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю ТОВ «Радивилівський Елеватор» повинен бути, акцент на стратегічні пріоритети системи менеджменту, оскільки саме тут забезпечують розроблення і реалізацію перспективних конкурентних переваг. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства можна уявити як складну конструкцію його елементів, які характеризуються принципами, етапами, методами оцінки та прогнозування, видами стратегій [2]. В основу організації системи стратегічного управління конкурентоспроможністю ТОВ «Радивилівський Елеватор» покладено наступні етапи (рис. 1).

Стратегічний моніторинг повинен відображати суперечливість економічного середовища, альтернативних тенденцій, протиріччя системи економічних інтересів ділових партнерів та конкурентів. Розробка управлінських дій, зорієнтованих на зовнішнє середовище передбачає збір

якомога ширшої інформації про зовнішнє середовище, оцінку фактичного стану зовнішнього середовища та його стратегічний аналіз або прогнозування на довгострокову перспективу. Етап пов'язаний з орієнтацією на внутрішні можливості підприємства – необхідно дати інтегральну оцінку фактичного стану підприємства. І з урахуванням результатів зовнішніх та внутрішніх досліджень розробити систему дій, зорієнтованих на конкретну ринкову ситуацію у певному конкурентному оточенні досліджуваного підприємства.

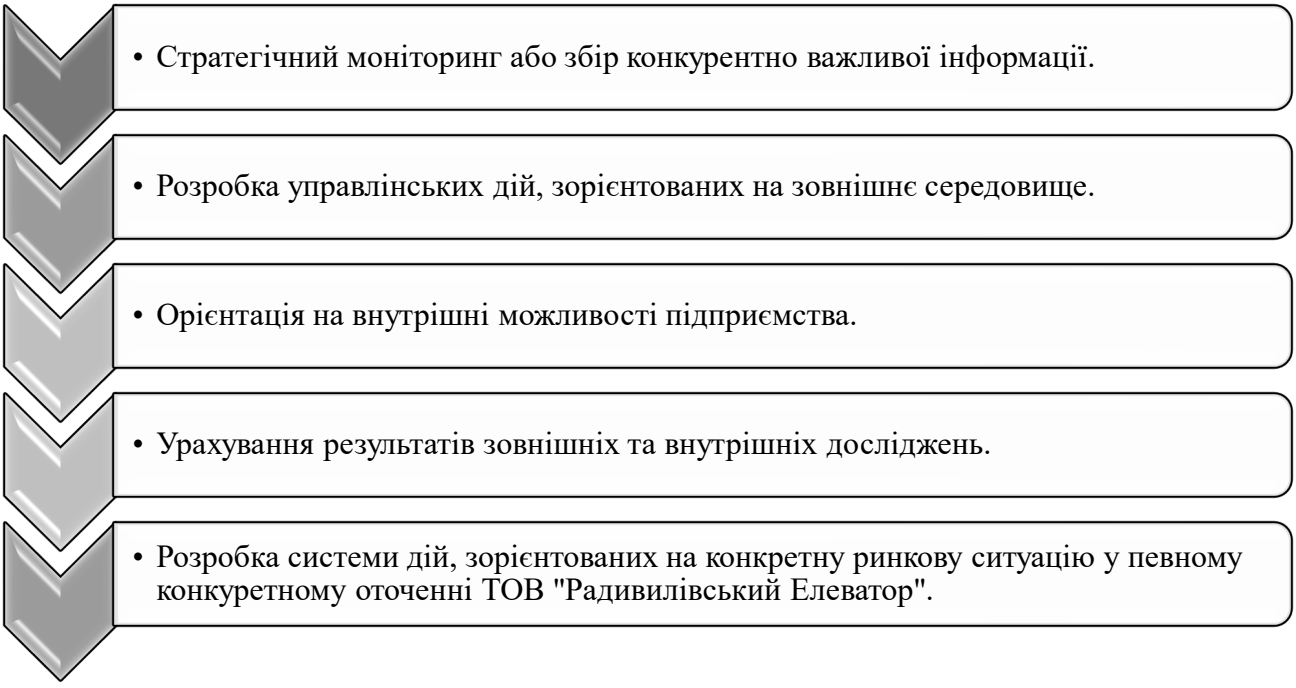

Рисунок 1. Етапи організації системи стратегічного управління конкурентоспроможністю ТОВ «Радивилівський Елеватор»

Стратегічне маркетингове управління конкурентоспроможністю – це комплекс процесів і засобів розробки та реалізації портфелю конкурентних маркетингових стратегій підприємства з метою здійснення своєчасних змін, що відповідають запитам конкурентного маркетингового середовища і дозволяють одержувати довгострокові конкурентні переваги на основі стратегічного динамічного бачення [3].

Його метою є підвищення одночасного ефекту поточної і перспективної діяльності підприємства за рахунок сумісних стратегічних маркетингових зусиль підприємства на конкурентному ринку за всіма напрямками стратегічної роботи.

Стратегічна система являє собою комплексну систему стратегічного маркетингового управління конкурентоспроможністю підприємства, яка є сукупністю взаємопов'язаних стратегічних процесів і засобів, що реалізуються в контексті загальних управлінських функцій для забезпечення довгострокових конкурентних переваг підприємства на основі стратегічного динамічного бачення [4]. З огляду на проведені дослідження представлено схему процесу маркетингових досліджень у сфері конкурентоспроможності підприємства ТОВ «Радивилівський Елеватор» (СМДК) (Рис. 2).

Комплексна оцінка стратегічного маркетингового управління конкурентоспроможністю підприємств-конкурентів передбачає дослідження

конкурентоспроможності складових стратегічного маркетингового управління конкурентоспроможністю ТОВ «Радивилівський Елеватор»: системи стратегічного маркетингового програмування; системи менеджменту; системи управління персоналом; маркетингової інформаційно-аналітичної системи конкурентного спостереження; системи управління маркетингом; фінансової сили підприємства.

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства в умовах маркетингової орієнтації – це спроможність підприємства до ефективного функціонування на ринку переробки зернових із забезпеченням своєчасної реакції на зміни потреб і переваг споживачів на даний момент часу в порівнянні з підприємствами-конкурентами, які діють на даному ринку Рівненської області.

Процес такого управління представляє собою сукупність управлінських дій, спрямованих на дослідження діяльності активних і потенційних конкурентів, їх сильних і слабких сторін, а також розробку конкурентних стратегій, які забезпечують формування і підтримку довгострокових конкурентних переваг.

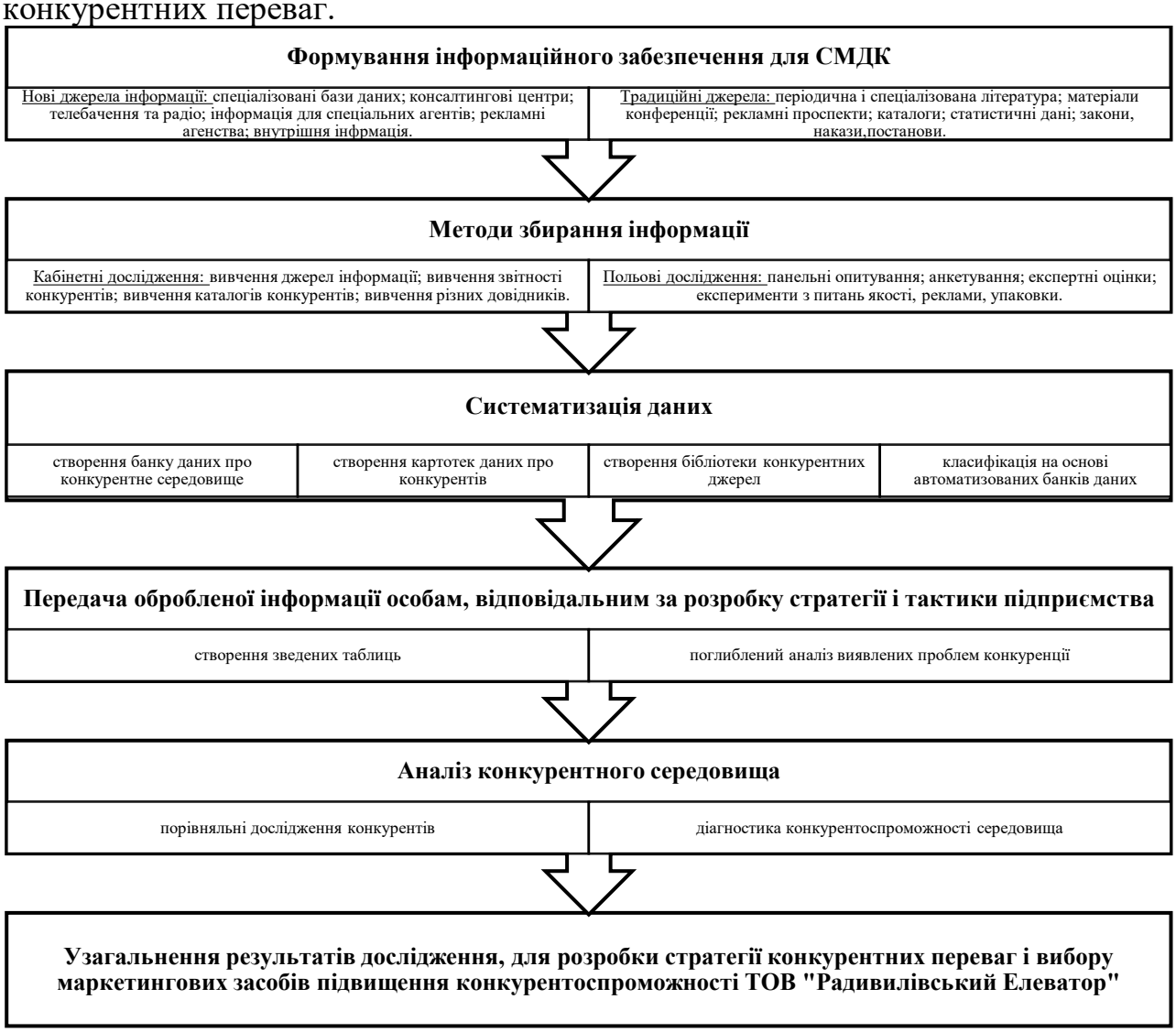

Рисунок 2. Схема процесу маркетингових досліджень у сфері конкурентоспроможності підприємства ТОВ «Радивилівський Елеватор»

У сучасних умовах господарювання необхідно прискорити процес створення систем управління конкурентоспроможністю, що будуть адаптовані до ринкових відносин та посилити їхню стратегічну орієнтацію на проектування ефективних маркетингових програм зі стратегічного управління конкурентоспроможністю в умовах маркетингової орієнтації. Перспективи подальших досліджень в детальному аналізі та подальшому вивченню методологічних підходів до управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних ринкових умовах буде продовжено в рамках бакалаврської роботи «Підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом управління витратами виробництва».

Список використаних джерел:

1. Біловодська О.А. Маркетингова політика розподілу інноваційної продукції промислових підприємств: монографія. Центр навчальної літератури (ЦНЛ). 2019. 462 с.
2. Войтко С.В., Моісеєнко Т.Є., Войтко. К. Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності підприємств: монографія.: Альфа Реклами. 2014. 160 с.
3. Куриленко І.І. Маркетингова система формування конкурентних переваг промислового підприємства. Вісник Хмельницького національного університету, 2015. №3. Т.1. С. 204-207.
4. Мануйлович Ю.М. Місце маркетингових досліджень в управлінні конкурентоспроможністю підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 3.Т.1. С. 63-67.

Дубчак І.Б.,
студентка другого курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: ***Лободіна З.М.,*** *доктор економічних наук, доцент*
м. Тернопіль, Україна,

МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Вирішення проблем відновлення економіки України від наслідків економічної кризи 2014-2017 років та пандемії COVID-19 вимагає пошуку оптимальних механізмів державного впливу на економічні процеси. Одним із ключових механізмів стимулювання економічного зростання є бюджетна політика, що дозволяє спрямувати кошти державного бюджету в ті галузі національної економіки, які є фундаментальними з позицій економічного зростання. Відтак розвиток ефективна реалізація бюджетної політики стимулювання економічного зростання є актуальним для України з точки зору

забезпечення швидких темпів подолання наслідків кризових явищ та забезпечення високого рівня життя і добробуту населення.

Для побудови ефективної політики бюджетного стимулювання економічного зростання доцільним є врахування світового досвіду бюджетної політики як в антикризовому аспекті, так і в аспекті стимулювання економічного зростання.

Так, аналізуючи бюджетну політику країн світу в умовах фінансово-економічної кризи 2008-2009 років та її посткризові напрямки можна зробити висновок, про те, що в таких країнах як Німеччина, Франція, Великобританія, Туреччина, Китай, бюджетна політика поділяється на два види: 1) бюджетна політика економічної стабілізації; 2) бюджетна політика стимулювання економічного зростання. При цьому бюджетна політика стимулювання економічного зростання є неможливою без бюджетної політики економічної стабілізації, адже економічна стабільність є підґрунтям для економічного зростання.

Одним із прикладів для України в сфері побудови бюджетної політики стимулювання економічного зростання може бути Німеччина, яка розробила і застосувала потужний механізм економічної стабілізації і стимулювання економічного зростання за рахунок важелів державного бюджету. Так, в період фінансово-економічної кризи Уряд Німеччини застосував три пакети стабілізаційних заходів:

- листопад 2008 року – прийняття першого стабілізаційного пакета, який передбачав надання державного замовлення німецьким підприємствам в обсязі 20 млрд. євро і додатково коштів на аналогічну суму для видачі кредитів підприємствам малого та середнього бізнесу;
- січень 2009 року – реалізація другого стабілізаційного пакету на загальну суму 50 млрд. євро. Уряд Німеччини використав для здійснення бюджетних інвестицій на пайовій основі за рахунок коштів федерального бюджету і бюджетів земель (3,3 млрд. Євро) на фінансування інфраструктурних проектів федерального і субфедерального значення;
- вересень 2009 року – введення третього стабілізаційного пакету. В рамках реалізації Закону про сприяння економічному зростанню був розроблений і реалізований ряд заходів, спрямованих на зниження оподаткування юридичних і фізичних осіб. Зокрема, на 16% збільшився неоподатковуваний прибутковим податком мінімум, ставки податку на спадщину щодо окремих категорій родичів, зменшилася з 19 до 7% ставка ПДВ на окремі види бізнесу [1, с. 65-67].

Отже, стабілізаційна бюджетна політика Німеччини стала підґрунтям для бюджетної політики економічного зростання, адже окрім бюджетного замовлення вона передбачала непряму участь у стимулювання економічного зростання шляхом виділення коштів для кредитування малого і середнього бізнесу, яке відбувалося через німецькі банки. Кредити та інвестиції мають довгостроковий характер, а отже поряд з досягненням цілей щодо економічної стабілізації стали стимулами економічного зростання. Доцільно також відмітити прийняття спеціального закону про сприяння економічному

зростанню, в рамках реалізації якого використовувалися бюджетно-податкові стимули, що в сукупності дозволило подолати рецесію та перейти до економічного зростання Німеччини.

В сучасних умовах, досвід Німеччини у сфері реалізації бюджетної політики стимулювання економічного зростання можна використати в системі податкових пільг для підприємств малого і середнього бізнесу, а також під час формування державного замовлення. За прикладом Німеччини державне замовлення в Україні доцільно здійснювати для стимулювання автомобілебудування (наприклад, виробництво електричних автобусів, трамваїв, тролейбусів), а також для точного машинобудування і виробництва верстатів.

Структурованими заходами бюджетної політики стимулювання економічного зростання є також заходи Уряду Великобританії, які можна розділити на дві групи:

- стимулювання економіки за рахунок збільшення державних видатків. Серед таких заходів доцільно виокремити надання коштів державного бюджету для оздоровлення банківських установ, а також надання державних гарантій за кредитами. Так, в умовах під час світової фінансово-економічної кризи Уряд Великобританії надав держані гарантії під кредити Європейського інвестиційного банку для виробників автомобілів на суму 1,3 млрд. фунтів та гарантії на суму 1 млрд. фунтів на умовах створення та впровадження у виробництво автомобілебудівними компаніями нових екологічно ефективних автомобілів. Окрім цього було використано програми для підвищення енергоефективності урядових будівель на суму 365 млн. фунтів стерлінгів та програму підвищення енергоефективності для домівок на суму 6,9 млрд. фунтів стерлінгів. Не менш важливим заходом політики бюджетного стимулювання економіки Великобританії є розробка і реалізація програм модернізації залізниць на суму 15 млрд. фунтів стерлінгів. Серед інших заходів щодо бюджетного стимулювання економічного зростання Великобританії варто відмітити розширення програм фінансування доступного житла, а також фінансування експорту через спеціальний Департамент кредитних гарантій для експорту;

- податкове стимулювання розвитку економіки. В рамках цієї групи заходів у Великобританії було знижено з 28% до 30% ставку податку на прибуток, а також базову ставку корпоративного податку. Окрім цього у Великобританії використовується податкова знижка на амортизацію будівель та устаткування, яка дає можливість деяким малим підприємствам вираховувати з бази оподаткування до 40%. Для стимулювання економічної активності малих підприємств у Великобританії використовується спрощена система обліку та звітності відповідно до якої підприємства з річним доходом до 15 тис. фунтів стерлінгів заповнюють просту податкову декларацію без детальних даних про свою діяльність або активи чи зобов’язання. Не менш важливим для стимулювання економічного зростання Великобританії є збільшення бюджетних видатків для розвитку науково-дослідних і конструкторських робіт шліхом запровадження підвищеної норми списання

витрат на науково-дослідні і конструкторські роботи із бази оподаткування у розмірі 150% для підприємств малого і середнього бізнесу [2, с. 267-269].

Великобританія використовує масштабні інструменти бюджетної політики стимулювання економічного зростання, які з одного боку збільшують державні видатки та дефіцит бюджету, а також зменшують податкові надходження від оподаткування прибутку підприємств, однак з іншого боку – через збільшення виробництва, розширення підприємництва та збільшення рівня зайнятості бюджетні видатки компенсуються надходженням від оподаткування доходів фізичних осіб та від розширення самої бази оподаткування.

Зниження податкових ставок або впровадження податкових канікул за прикладом Великобританії дозволить покращити інвестиційний клімат в країні, а також збільшити кількість підприємств в країні, а збільшення обсягів державних видатків на науково-дослідні і конструкторські роботи сприятиме створенню продукції, яка буде заміщувати імпорт і тим самим сприятиме економічному зростанню.

Важливим для України в контексті розвитку бюджетної політики стимулювання економічного зростання може бути досвід Туреччини, яка через використання бюджетних стимулів за короткий проміжок часу (2007-2017 рр.) зуміла збільшити виробництво сталі на 42%, зайняти 6 місце в Європі за обсягом виробництва машин і обладнання, за рівнем виробництва агропродукції зайняти шосте місце в світі і перше в Європі. Окрім цього Туреччина досягла високої частки обробної промисловості у структурі валового національного продукту на рівні 81%, тоді як в Україні – 27%.

Серед основних аспектів бюджетної політики економічного зростання Туреччини доцільно виокремити наступні:

- підтримка в створенні нових експортних виробництв, модернізації діючих виробництв і наукових досліджень. Держава надає допомогу в залученні капіталу та інвестицій. Зокрема, спеціально створений у 1987 р. для сприяння експортерам Ексімбанк Туреччини надає дешеві кредити (до 3% річних, кредитний портфель банку близько 20 млрд. дол.), або ж через агенцію розвитку малого і середнього бізнесу надаються гарантії за кредитами в комерційних банках (у 2017 р. надано урядових гарантій малому і середньому бізнесу на суму 50 млрд. дол.);
- підтримка в залученні висококваліфікованих кадрів, що дає можливість для малого і середнього бізнесу із категорії зовнішньоторговельних компаній наймати співробітників з вищою освітою і досвідом ведення міжнародної зовнішньоторговельної діяльності, заробітна плата яким сплачується Мінекономіки Туреччини;
- державна підтримка експорту сільськогосподарської продукції. Держава відшкодовує частину витрат за використання засобів зв'язку, електрики і природного газу, а також частково звільняє компанії від сплати податків;
- підтримка у зміцненні позитивного іміджу турецьких брендів за кордоном. Стимулюючи появу на міжнародному ринку якісних турецьких товарів, держава відшкодовує від 60 до 90% витрат фірм-експортерів, пов'язаних з проведенням презентацій і рекламних кампаній їхньої продукції за

кордоном. Максимальна сума відшкодування – 250 тис. дол. на рік [54].

Досвід Туреччини в частині реалізації бюджетної політики економічного зростання можна використати в роботі Офісу з просування експорту України, який було створення для просування української експортної продукції на світових ринках. Доцільно використати також досвід у сфері залучення висококваліфікованих кадрів та стимулювання експорту сільськогосподарської продукції.

Таким чином в Україні необхідно стимулювати бюджетне фінансування малого і середнього бізнесу чи конкретних галузей економіки шляхом реалізації спеціальних державних програм розвитку, використовувати бюджетні гарантії за банківськими кредитами та виділяти бюджетні кошти для кредитування суб'єктів малого і середнього бізнесу, використовувати податкові знижки з метою розвитку національного виробника.

Список використаних джерел:

1. Шмиголь Н.С. Бюджетная политика в условиях экономической рецессии: уроки зарубежного опыта. Экономика. Налоги. Право. 2016;9(1):63-71.
2. Кміть В.М., Жук Ю.І., Чеботарь О.А. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 3. С. 265-269.
3. Фурман В. Стимулювання розвитку економіки: досвід Туреччини і українські реалії. URL: https://dt.ua/macrolevel/stimulyuvannya-rozvitku-ekonomiki-dosvid-turechchini-i-ukrayinski-realiyi-278201_.html (дата звернення: 18.03.2019).

Житарюк Д.Г.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Гарбарець І.А.,*** *заступник директора з навчальної роботи, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

На початку 2020 року Україна та весь світ стикнулися з пандемією COVID-19 та економічною рецесією, що позначилася на життя суспільства та вплинула на економіку.

Поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом «SARS-CoV-2» та відповідні карантинні заходи, спрямовані на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби, відбуваються в Україні в умовах тривалої кризи, пов'язаної з окупацією частини території та збройним конфліктом на Сході нашої держави, що загострює становище,

посилює негативні соціально-економічні наслідки в державі. Епідемічна криза стала серйозним випробуванням не тільки для українського народу, а й для всього суспільства. Під час пандемії суспільство почало життя в зовсім нових умовах.

Українська економіка відчула значний негативний вплив жорсткого локдауну. Пандемія коронавірусу та вплив карантинних заходів спричинили небувалу за останнє сторіччя економічну кризу та спад економічної активності [4].

У соціально-економічній сфері під час епідемічної кризи відбувся негативний вплив на економіку: зростання безробіття внаслідок закриття підприємств, розриву економічних зв'язків, скорочення виробничих потужностей, обмеження діяльності фінансової, туристичної, банківської сфер, транспортної інфраструктури тощо. Загальна криза призвела до ускладнення забезпечення населення медичними, соціальними та освітніми послугами тощо.

Економічна блокада сталася в наслідок сповільнювання економічних процесів карантинними обмеженнями та відповідну реакцію ринків. Несподівана зупинка відчутної частки підприємств, у різних галузях економічної діяльності, істотно погіршила стан економіки держави [3].

Для того, щоб управляти економікою держави, в першу чергу, слід розуміти, які процеси відбуваються і до чого вони можуть призвести.

Внаслідок пандемії COVID-19 та введеного локдауну падіння українського ВВП за даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства в першій половині 2020 р. склало 6,5% за офіційними даними Державної служби статистики України в цей період товарообіг України склав $47,3 млрд. В Україну імпортували товарів на понад $24,3 млрд (у порівнянні з першим півріччям 2019 р. імпорт зменшився на $3,4 млрд або на 12%). Експортували з України на $23 млрд (зменшення експорту склало $1,6 млрд або на 6%). Відповідно, сальдо (різниця між імпортом та експортом) – від'ємне – $1.4 млрд. [1].

Навесні спинилося зростання реального наявного доходу домогосподарств населення. Зниження темпів зростання спостерігалося ще у 2019 році переважно через сповільнення приросту заробітної плати – основної складової реального наявного доходу.

Великого удару епідемічна криза та локдаун завдали зайнятості населення, що спричинило безробіття суспільства.

Безробіття – це соціально-економічне явище, при якому частина економічно активного населення не зайнята у сфері економіки. Безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї.

За офіційними даними Держстату охоплюють лише частину процесів зайнятості, але відображають орієнтовані тренди. За даними Держслужби зайнятості [2], від початку поточного року станом на 30 вересня кількість безробітних в Україні сягло близько 664,2 тис. осіб. Найвища точка статусу безробітного припадає на квітень місяць – 149 тис. осіб, лише на тлі послаблення карантинних обмежень в червні робоча активність в Україні

помалу наростала, що позитивно позначилося на діяльності ринку праці а у серпні пішла на спад. У період дії карантину (з 12 березня по 30 вересня 2020 року) зареєстровано безробітних 504 тис. осіб.

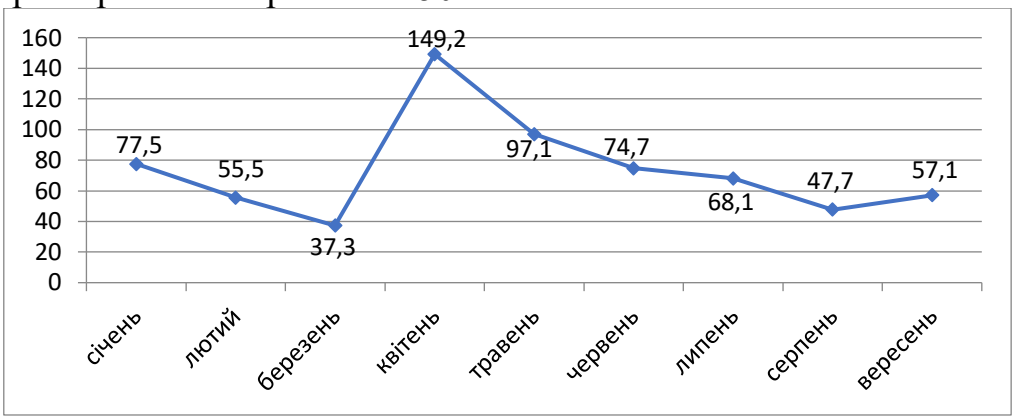

Рис. 1. Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб січень – вересень 2020р[2]

У перші тижні запровадження карантинних обмежень для боротьби з пандемією призвело до значного коливання цін на товари та послуги. Ваговим чинником такої цінової динаміки стало підвищення цін на водопостачання, продукти харчування, лікарські препарати, засоби індивідуального захисту, підакцизну продукцію (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) та транспортних послуг.

Від жорсткого локдауну транспортна галузь зазнала значних наслідків, оскільки це вплинуло як на зупинку, так і на зниження зовнішнього та внутрішнього попиту. Постраждали переважно пасажирські перевезення, було призупинено міжміські перевезення та обмежене обслуговування місцевого транспорту зменшило пасажирські перевезення на автобусах у квітні на 95% порівняно з роком раніше та електричним транспортом (тролейбусами та трамваями) на 75%. Пасажирські послуги залізничним та метрополітеном повністю припинилися. Цей вид перевезень було зупинено на 2–3 місяці карантину [1].

Ринок туризму в Україні також відчув на собі наслідки локдауну, який через епідемічну кризу зачинив людей у своїх оселях, відтак спорожніли міста, готелі, курорти. Більшість готелів у другому кварталі залишались зачиненими, не мали можливості офіційно приймати відвідувачів. Також обмеження торкнулися масових заходів – фестивалів, концертів, спортивних змагань, які зазвичай приваблюють гостей з різних міст та країн. В цілому, втрати туристичної галузі в Україні оцінюються у понад 1,5 млрд. дол. США. Український туризм не отримав швидкого системного реагування з боку уряду у вигляді впровадження можливих заходів на підтримку туристичної галузі, якщо порівнювати із середнім реагуванням і типами заходів, запроваджених урядами сусідніх країн і країн-членів ЄС. Це ще більше ускладнило положення малого та середнього бізнесу (МСБ), який працював у сфері гостинності, туризму та відпочинку [1].

Галузь культури постраждала внаслідок введення карантину чи не найбільше (поряд з готельно-ресторанним бізнесом і туризмом). Закриття кінотеатрів в країні було одне з перших причин внаслідок виявлення перших хворих на коронавірусну інфекцію. На час закриття в березні в індустрії кінотеатрів під загрозою скорочення знаходилися понад 2,5 тисячі осіб. Також відносно на період пандемії постраждала івент-індустрія через заборону проведення масових заходів – концертів, вистав, форумів тощо. Керівники відправляли співробітників додому «за свій рахунок». Крім того, через локдаун в Україні, довелося відмінити, або перенести велику кількість концертів та виступів.

Коронавірус став поштовхом незліченної кількості невеликих загострень у тисячах малих і середніх підприємств. Більшість власних підприємств у сфері роздрібної та оптової торгівлі, харчування, надання послуг зупинили свою роботу. Виробничі підприємства або виходили на простій, або отримували мінімальну, порівняно із докризовим періодом, кількість замовлень. Закриття більшості роздрібних мереж, у т. ч. середніх і дрібних продуктових крамниць призвело до різкого падіння продажів.

Під час локдауну, першим за перевагою антикризовим рішенням щодо зменшення операційних витрат для багатьох підприємств, фірм, компаній стояло питання про відправлення співробітників у повністю або частково неоплачувану відпустку.

Серед адміністративних заходів, що мали місце під час карантину та в даний час вплинуло на розвиток сільського господарства – це закриття ринків в березні-травні 2020 р., внаслідок чого дрібні товаровиробники, які власне й мають складати основу сільського господарства, не мали можливості збути вирощену продукцію, не одержали коштів для задоволення інших потреб, за винятком продукції харчування. Закриття продовольчих ринків ледве не спричинило продовольчий колапс в державі. Великі закупівельні підприємства, фірми та торгівельні мережі, протягом епідемічної ситуації та локдауну підвищили ціни на сільськогосподарську продукцію, що спричинило зменшення попиту зі сторони населення, а також повільну зміну структури галузі, через скорочення суб’єктів виробництва сільськогосподарської продукції та, особливо, її реалізації [1].

Через епідемічну кризу з березня по травень поточного року велика кількість кафе і ресторанів закрилися на тимчасовий період, лише одиниці продовжили працювати виключно в режимі онлайн – доставки до дому або видачі замовлень з собою.

З одного боку, це привело до збільшення обсягів доставки їжі (20-25%), але в той же час внаслідок падіння платоспроможності суспільства, замість візиту до ресторанів значна кількість почала віддавати перевагу здебільшого домашній кухні.

Карантин призвів до того, що велика кількість співробітників ресторанної сфери стала безробітною, адже не всі кафе та ресторани пережили двомісячну кризу.

На початок липня в Україні відновили роботу лише 86% закладів громадського харчування від докризового рівня [1].

Слід також згадати, що на початку епідемічної кризи, через стихійний попит виник деякий дефіцит та зросли ціни на засоби індивідуального захисту (маски, респіратори, рукавички, антисептики), на деякі лікарські препарати (антибіотики, противірусні засоби, протикашльові та жарознижуючі засоби). Під час цієї кризи виробники не встигали виробляти продукцію, а постачальники не встигали її постачати. У ІІ кварталі поточного року поступове згасання ажіотажного попиту на антисептики та медичні препарати спричинило уповільнення зростання у фармацевтичній галузі.

Наслідки карантину здебільш позитивно відобразилися на роботі поштових служб. Така компанія як «Нова пошта» за перше півріччя 2020 року доставила понад 128 млн посилок і вантажів, що на 32% більше, ніж за аналогічний період 2019 року. При цьому у другому кварталі поточного року, якраз на пік періоду пандемії, обсяги кур'єрської доставки зросли на 35%. Особливою популярністю при цьому почала користуватися доставка ліків поштою, запущена з квітня. За три місяці «Нова пошта» зробила більш 82 тис таких відправлень, з яких 50% були доставлені в села та районні центри [1].

Епідемічна криза виявилась важким випробовуванням для української системи освіти. Наразі епідемія стала своєрідним стимулом, який відкрив вікно новітніх можливостей, виступаючи каталізатором давно актуальних модернізаційних змін в освіті – розвиток цифрової та дистанційної, зокрема, онлайн-освіти. Заклади освіти та педагогічні працівники не були підготовлені до введення дистанційного навчання. Це стосується не тільки наявності технічних засобів, але й уміння та практику викладати онлайн. В українських вишах якість карантинної освіти вагомою мірою визначала політика самого закладу освіти. Одні заклади впровадили більш ефективну систему, інші – слабшу [1].

Отже, можна зробити висновки, що усі складові кризи мають негативний вплив на економічну стабільність нашої країни. Негативні наслідки від розгортання кризових явищ можуть позначитися вельми гострими, критичними та викликати ланцюгову регресію нестабільності усіх економічних показників національного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Громадська організація «Центр прикладних досліджень». Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України. Кабінетне дослідження, Липень, 2020. URL: https://cpd.com.ua/vplyv-COVID-19-na-ekonomiku-Ukrainy.pdf
2. Державний центр зайнятості. Ситуація на ринку праці та діяльність державної служби зайнятості у січні-вересні 2020 року. Державна служба статистики України. URL: https://www.dcz.gov.ua/analitics/all
3. Жаліло Я. Україна після коронакризи – шлях до одужання. Національний інститут стратегічних досліджень, Київ. 2020. URL: https://niss.gov.ua/news/novini-nisd/v-nisd-vidbulasya-onlayn-prezentaciya-ta-obgovorennya-naukovoi-dopovidi-na-temu

4. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. Консенсус – прогноз. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. Київ. 2020. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=18d8ce19-4219-4a47-b02f-f24804f064bc

Zahorodnia Daryna
Hanzehogeschool Groningen, Netherlands
Supervisor: ***Humeniuk I.L.,*** *PhD in Economics, methodist-teacher*
Kamianets-Podilsky, Ukraine

PROBLEMATIC MOMENTS OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF LOCKDOWN

The difficult epidemiological situation in the world has created a new framework for the functioning of the international economy. The traditional liberal values of open markets, trade, labor exchange and global communication are threatened by border closures, protectionist measures, restrictions on access to domestic markets, nationalization of production facilities and their reorientation to obtain expert revenue to meet other needs.

In 2021 the political leadership of the states was forced to resort to unprecedented consequences, dictated by the demands of the time and critical circumstances, rather than economic needs.

The spread of the Covid19 epidemic necessitated the restriction of social contacts and the suspension of capital movements became one of the tools to achieve this goal.

The introduction of the knockdown was partly a panacea to curb the pandemic, but created no less problematic consequences of economic origin.

In fact shutdown of the global economy for several months has led to dire consequences and losses in global markets on a critical scale, which can be easily equated with the crisis of 2008 (1, p. 17).

Whereas previously the main problem for key international economies was the intensification of slow VVP growth, from 2020 the main goals are focused on keeping businesses from total collapse and finding additional incentives to correct and level other destructive scenarios.

The MVF and other international lenders have actively sought mechanisms to deter the international economy from collapsing. A number of affordable lending programs have been created for countries that are unable to overcome their own problems and losses caused by artificial and deliberate containment of the economy.

The fight against the pandemic has had a negative impact not only on weak economies, but also on leading countries - the flagships of high-tech production and economic progress and on countries with large populations that are also actively gaining momentum, such as India (2, p. 30).

Recent experience has demonstrated the instability and instability of international economic regulation mechanisms in complex epidemiological requirements.

The situation with lockdown is especially dangerous in Ukraine.

The reason is the unstructured actions of the Ukrainian leadership and the weak dynamics of economic development.

The quarantine took place at the stage of negotiations with the MVF on the allocation of loan tranches. As a result, a number of complex bills had to be adopted, including the opening of the land market, in particularly difficult conditions.

At the same time, the allocated tranches were not enough to cover the budget deficit. According to various estimates, the state treasury does not add up to 300 billion hryvnias, which are needed to cover all expenditures, stabilize and equalize profitability with costs.

An additional problem is that Ukraine needs to enter the international borrowing market more intensively due to the inability to cover all expenditure items at the expense of its own resources and potential. This step is one of the mechanisms that keep the economy from further decline.

An important component of the lockdown policy is the timely redistribution of available financial resources from public spending on medicine.

The state must not only provide adequate medical care for its citizens, but also protect small and medium-sized businesses, which are among the most affected by the conditions of total closure. Business incentives and compensation are the second aspect that needs to be applied in a lockdown environment. It will provide a partial reduction in social tensions and reduce unemployment.

Ukraine's experience has demonstrated negative management scenarios and their consequences.

Lockdown was taken at a low incidence rate to prevent the spread of the disease. The dynamics of growth testifies to the ineffectiveness of the measures taken by the Ukrainian authorities.

Moreover, one of the key principles of the introduction of lockdown due to the epidemiological factor - "quarantine does not cure, but only creates an opportunity to prepare hospitals for a new outbreak and accumulate funds from other areas to overcome the economic consequences."

In Ukraine, on the contrary.

The formed trust fund was not used for its intended purpose, the first lockdown was stopped during the increase in the incidence rate, and there are virtually no opportunities to survive the new quarantine painlessly.

Thus, lockdown is a complex tool that is rigidly reflected in the economic condition of the state.

Restraining the economy from a critical fall and laying the foundations for further development is possible only by mobilizing the entire system of own resources to support entrepreneurship and modernize the health care system.

In the absence of such opportunities it is inevitable to enter the international borrowing market.

Заставний А.В.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Вольська А.О.,*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Пандемія коронавірусу COVID-19 – це найбільше випробування, з яким зіткнувся світ після Другої світової війни. Після появи в Азії наприкінці минулого року вірус поширився практично на кожному континенті окрім Антарктики. Щодня кількість захворювань зростає в Африці, Сполучених Штатах і Європі.

Туризм є одним із тих секторів всесвітньої економіки, що постраждав найбільше у зв'язку з обмеженнями на пересування. Сфера туризму зазнає збитків глобального масштабу внаслідок запровадження заходів щодо подолання пандемії коронавірусу та невизначеності подальшого розвитку ситуації. 96 % туристичних дестинацій у всьому світі зазнали обмежень. За різними сценаріями, у 2020 році очікується падіння обсягу міжнародних туристичних прибутків на рівні 58-78 % порівняно з минулим роком. За оцінками експертів, відновлення попиту до рівня 2019 року займе не менше двох років, водночас авіакомпанії будуть змушені підвищити вартість подорожі в середньому на 43-54 %. Поряд із виїзним туризмом значних втрат зазнав і внутрішній туризм. В цілому, втрати туристичної галузі в Україні оцінюються у понад 1,5 млрд дол. США. Пізній початок курортно-рекреаційного сезону внаслідок впровадження обмежувальних заходів також створив кумулятивний ефект, який негативно вплинув як на індустрію відпочинку та подорожей, так і на супутні галузі – готельно-ресторанний бізнес, транспорт (пасажирські перевезення), роздрібну торгівлю, індустрію розваг та діяльність установ культури. На додачу до поточних та прогнозованих втрат, сфера туризму Українських Карпат цьогоріч вже постраждала від низького попиту на гірськолижний відпочинок внаслідок аномально теплої зими [1].

Актуальність даної теми безсумнівна і підтверджується працями вітчизняних науковців: Я.А. Жаліло, В.В. Химинець, А.А. Головка та інших.

Беручи до уваги попередній аналіз ситуації, необхідно побудувати план дій і заходів із мінімізації наслідків пандемії COVID-19 у туристичній сфері на основі таких положень:

• в Україні, де великий відсоток внутрішнього туризму в загальній туристичній економіці є перспективи для збереження національної галузі туризму. Міста Київ, Одеса та Львів є найрозвинутішими туристичними дестинаціями з точки зору ланцюжка формування вартості туристичних послуг;

• бюджетний потенціал України, стан банківського сектора та кредитний

рейтинг країни не дозволяють розраховувати на будь-які значні фінансування економіки, а це означає, що головним інструментом для мінімізації економічних наслідків пандемії COVID -19 є відтермінування податкових і (у міру можливості) боргових зобов'язань;

• підтримка місцевих авіаперевізників є не лише питанням збереження туризму, але й критично важливим фактором забезпечення загальної мобільності, особливо якщо врахувати стан інших складових національної транспортної інфраструктури;

• беручи до уваги вище зазначене, Україна повинна повторно розглянути свої пріоритети, визначені в Дорожній карті, і перенаправити їх на максимальне збереження галузі, а також на перепланування та прискорення всіх внутрішніх видів діяльності (реорганізація, законодавча база, статистика) [2].

Відповідно до наведених нижче положень, ми рекомендуємо вжити ряд заходів для мінімізації наслідків пандемії COVID-19 на сферу туризму в Україні, а саме:

1. Підтримувати внутрішнє авіа- та залізничне сполучення та вартість квитків із можливими державними дотаціями.

2. Саме внутрішній туризм є основним драйвером збереження та відродження галузі. Варто уваги, що провідні туристичні країни Чорноморського регіону (Румунія, Болгарія, Туреччина) також роблять акценти у 2020 р. саме на розвиток внутрішнього туризму, і не лише закликають громадян відпочити на вітчизняних курортах, але й впроваджують заохочувальні заходи.

3. Забезпечення стимулу та прискорення відновлення, зокрема надання фінансових стимулів, включаючи сприятливу податкову політику, скасування обмежень на поїздки, як тільки це дозволить ситуація, сприяння спрощенню оформлення віз, підвищенню маркетингу та довірі споживачів.

4. Ввести заходи «м'якого реагування», наприклад, дозвіл на організацію відкритих майданчиків (терас) для ресторанів і кафе в громадських місцях, де це можливо.

5. Впровадити механізми державного замовлення у сфері оздоровлення та відпочинку дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки додати до категорії першої черги дітей медичних працівників, а також працівників інших сфер, які брали участь у протидії поширенню коронавірусної інфекції).

6. Розробити комплекс заходів для забезпечення стійкості туристичної та рекреаційної сфер в умовах посилення карантинних обмежень у разі настання другої-третьої хвилі поширення інфекції «COVID-19».

7. Проводити моніторинг та приймати участь в угодах, щодо міжнародного туризму та туристичної мобільності в перспективі.

Отже, туристична сфера в усьому світі зазнає збитків внаслідок заходів щодо протидії пандемії COVID-19. Та ситуацію, що склалася, наша думка збігається з думкою яку висловили вчені Національного інституту стратегічних досліджень, слід розглядати не лише як проблему, але і як

можливості для виведення туристичної сфери в Україні на якісно новий рівень [1].

Список використаних джерел:

1. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf
2. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні URL : http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf

Іваськова М.Ю.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Годнюк І.В.*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СТАН ТА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Реформа податкової системи на сьогодні є однією з важливих проблем соціально-економічного розвитку України. Податкова політика держави має забезпечити виконання таких завдань, як встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, та забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб.

На цей час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій.

В Україні правове регулювання податкової системи здійснюється відповідно до Податкового кодексу України No 2755-VI від 14.10.2020 р., зі змінами та доповненнями [2].

Головним джерелом бюджетних надходжень Державного бюджету України є три податки – податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток і податок на додану вартість – забезпечують понад дві третини (у 2018 році – 70%) усіх податкових надходжень до зведеного бюджету України. А от в досліджуваних країнах ЄС їхня частка менша і коливається здебільшого в межах 42-47% (у Франції – 29%, але недобір бюджетних надходжень за цими податками там компенсують значними соціальними зборами) [1].

Проаналізуємо ставки основних податків в Україні та у європейських країнах. Наприклад, ставка податку на прибуток в Німеччині вища і складає

30%, тоді як в інших країнах ЄС вона коливається від 19 до 22%, в Україні вона є нижчою і складає 18%. Податок на доходи фізичних осіб в України найнижчий – 18%, тоді як в інших країнах Європи ці ставки складають від 20% і до 45%. Також в Україні запропоновано значне зниження ставки єдиного соціального внеску (22%), тоді як в країнах ЄС його ставки складають 36%-50%. ПДВ є одним з найпоширеніших непрямих податків і застосовується у близько 140 країнах. Ставка цього податку в країнах ЄС, становлять 18% – 23%. Основні ставки ПДВ в Україні наближені до європейських і складають 20%.

В Україні ПДФО, податок на прибуток та ПДВ сумарно забезпечують понад дві третини усіх податкових надходжень до зведеного бюджету країни. В решті досліджуваних країн ЄС їхня частка менша і коливається здебільшого в межах 42-47% (у Франції – 29%, але недобір бюджетних надходжень за цими податками там компенсують значними соціальними зборами).

Проте адекватно порівняти значення бюджетних надходжень від основних податків між країнами дозволяє їх співвідношення з ВВП. Доходи бюджетів від ПДФО, податку на прибуток та ПДВ сумарно відповідають майже 19% ВВП України. У той час, як по решті країн вони коливаються в межах 12-16% [3].

Підтвердженням невтішної ситуації в податковій площині є місце України у міжнародних рейтингах. Одним з ключових показників є Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – розмір податків, які платять як приватні особи, так і представники бізнесу. Саме за цим показником Україна увійшла в ТОП-25 країн з найвищими податками, посівши 23 місце – 51,9 % прибутку йде на сплату податків (total tax tare, % profits) [5].

Основним недоліком чинної податкової системи є її спрямування на подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб’єктів. В Україні прослідковується відсутність взаємозв’язку податкової системи з розвитком економіки й діяльністю безпосередніх її суб’єктів – платників податків. Крім цього, занадто високі ставки продовжують життя тіньового сектора економіки. Разом з існуванням тіньового сектору економіки, існує ще ряд проблем, що виникають в певній мірі через застосування чинних норм податкового законодавства: зростання нерівності у розподілі доходів; низький рівень інвестиційної привабливості; високий рівень безробіття та інше.

Нажаль, поки що діюча система оподаткування є не зовсім досконалою і не повністю відповідає вимогам часу. Враховуючи високий рівень податкового навантаження та важку економічну ситуацію в країни, податкова система потребує швидкого реформування, а саме:.

1. Зменшення ставки податоку на доходи фізичних осіб і одночасно збільшення бази оподаткування (заробітної плати). Також важливим у цьому процесі є максимально вивести із «тіні» зарплати українців.

2. Впровадження податку на виведений капітал (ПнВК)та пропоновані ставки – 5, 15 і 20%, залежно від виду доходів, в ідеалі, має повністю замінити корпоративний податок із прибутку підприємств. Таким чином, влада стимулюватиме розвиток бізнесу, зацікавлюючи його у капіталовкладеннях у власне виробництво. Також це суттєво зменшить потребу бізнесу в пошуку шляхів ухиляння від оподаткування і мінімізації податків.

3. Приведення податку на додану вартість у відповідність до Директиви ЄС №112 «Про спільну систему податку на додану вартість», його «синхронізація» із європейським. Мета – уникнення подвійного оподаткування, усунення факторів, що можуть призвести до викривлення умов конкуренції та фіскальних завад для вільного руху товарів і послуг.

4. Впровадження електронної акцизної марки для алкоголю і тютюну. Якщо вивести « на світло» хоча б половину тіньового ринку сигарет і алкоголю, отримуємо до бюджету грошові надходження. Але ще більш важливо, що українці будуть менше труїтися або навіть вмирати від неякісної продукції,

5. Запровадження в Україні загального декларування. Воно не буде обов'язковим для всіх, але українці самі будуть у ньому зацікавлені. (отримати перерахунок податку за мінімальною ставкою).

Таким чином, податкова система в кожній країні є основою економічної системи. Податкова систеса Укриїни безперечно потребує змін. Але в пошуках оптимальної податкової політики не потрібно копіювати досвід окремих країн світу, не враховуючи специфіки функціонування національної економіки. Ефект буде тоді, коли буде дотримуватись комплексність та виваженість у прийнятті тих чи інших політичних рішень.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. Специфіка податкових систем України і країн Європейського Союзу та їх порівняльний аналіз URL: http://www.lvivacademy.com/ vidavnitstvo_1/edu_49/fail/38.pdf
2. Податковий кодекс України No 2755-VI від 14.10.2020 р. URL: www.rada.gov.ua.
3. Податки в Україні vs країни ЄС: де платять більше? URL: https://cost.ua/news/714-podatky-v-ukrayini-vs-krayiny-eu-de-platyat-bilshe/
4. Проект Закону про Державний бюджет України на 2020 рік. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853
5. Хотенко О. Актуальні напрями реформування вітчизняної податкової системи. URL: https://ngoipr.org.ua/news/aktualni-napryamy-reformuvannya -vitchyznyanoyi-podatkovoyi-systemy/

Ільніцька М.І.,
студентка Фахового коледжу економіки,
права та інформаційних технологій
Науковий керівник: **Горіховський М.В**., кандидат економічних наук,
старший викладач,
м. Кам'янець-Подільський, Україна,

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінасовий менеджмент в найбільш загальному плані являє собою систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів економічних суб'єктів та організацією обороту їх коштів.

У *широкому розумінні фінансовий менеджмент* – це стратегія і тактика фінансового забезпечення підприємницької діяльності, що дає можливість ефективно управляти рухом грошових коштів і знаходити оптимальні фінансові рішення.[1, с. 12]

У процесі реалізації своєї головної мети фінансовий менеджмент спрямований на рішення наступних основних задач (рис.1.1).

Головна мета фінансового менеджменту	Основні задачі фінансового менеджменту, спрямовані на реалізацію його головної мети
Забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді	1. Забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів відповідно до задач розвитку підприємства в майбутньому періоді.
	2. Забезпечення найбільш ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямків діяльності підприємства.
	3. Оптимізація грошового обігу
	4. Забезпечення максимізації прибутку підприємства при рівні фінансового ризику, що передбачається.
	5. Забезпечення мінімізації рівня фінансового ризику при рівні прибутку, що передбачається.
	6. Забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку.

Рисунок 1.1. Мета і завдання фінансового менеджменту [2, с. 9]

Ефективне управління фінансовою діяльністю підприємства забезпечується реалізацією ряду принципів, основними з яких є:

1. Інтегрованість із загальною системою управління підприємством. У якій би сфері діяльності підприємства не приймалося управлінське рішення, воно прямо або побічно впливає на формування грошових потоків і результати фінансової діяльності. Фінансовий менеджмент безпосередньо пов'язаний з виробничим менеджментом, інноваційним менеджментом, менеджментом персоналу та іншими видами функціонального менеджменту. Це визначає необхідність органічної інтегрованості фінансового менеджменту з загальною системою управління підприємством.

2. Комплексний характер формування управлінських рішень. Всі управлінські рішення щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів і організації грошового обігу підприємства тісно взаємозалежні і здійснюють прямий або непрямий вплив на результати його фінансової діяльності. У ряді випадків цей вплив може носити суперечливий характер. Так, наприклад, здійснення високоприбуткових фінансових інвестицій може викликати дефіцит у фінансуванні виробничої діяльності і як наслідок – істотно зменшити розмір операційного прибутку (тобто знизити потенціал формування власних фінансових ресурсів). Тому фінансовий менеджмент повинний розглядатися як комплексна керуюча система, що забезпечує розробку взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких вносить свій вклад у загальну результативність фінансової діяльності підприємства.

3. Високий динамізм управління.

4. Варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Реалізація цього принципу припускає, що підготовка кожного управлінського рішення в сфері формування і використання фінансових ресурсів і організації грошового обігу повинна враховувати альтернативні можливості дій. При наявності альтернативних проектів управлінських рішень їхній вибір для реалізації повинен базуватись на системі критеріїв, що визначають фінансову ідеологію, фінансову стратегію або конкретну фінансову політику 9 підприємства. Система таких критеріїв установлюється самим підприємством.

5. Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства. Ефективний фінансовий менеджмент, організований з урахуванням викладених принципів, дозволяє формувати ресурсний потенціал для високих темпів приросту виробничої діяльності підприємства, забезпечувати постійний ріст власного капіталу, істотно підвищувати його конкурентну позицію на товарному і фінансовому ринках, забезпечувати стабільний економічний розвиток у стратегічній перспективі [2, с. 7-9].

Функції суб'єкта фінансового менеджменту розглядаються як види управлінської діяльності, спрямовані на досягнення цілей та вирішення завдань фінансового управління підприємства.

Функція планування є основою прийняття фінансових рішень. З одного боку, фінансове планування розглядається як комплекс заходів з розробки планових завдань та їх реалізації на практиці, а з іншого – діяльність із формування і затвердження фінансових планів за основними напрямами фінансової діяльності підприємства. В основу фінансового планування покладено розроблену фінансову стратегію підприємства, яка конкретизується на кожному етапі його розвитку.

Функція прогнозування передбачає розробку можливих напрямів фінансової діяльності підприємства на тривалу перспективу, прогнозу змін його фінансового стану. Якщо мета планування полягає у втіленні в життя запланованих заходів, то для прогнозування характерним є передбачення відповідних змін фінансового розвитку підприємства.

Організаційна функція полягає у створенні органів управління, побудові структури апарату управління, підрозділів фінансової служби, встановленні взаємозв'язків між ними, а також розподілі обов'язків і повноважень.

Координаційна функція полягає в узгодженості робіт усіх ланок системи управління, апарату управління і фахівців, єдності відносин між ними.

Регулююча функція охоплює комплекс поточних заходів, що забезпечують фінансову стійкість підприємства у разі виникнення відхилення фактичних результатів від планових завдань, заданих параметрів, норм і нормативів.

Мотиваційна функція передбачає спонукання і стимулювання працівників фінансової служби до ефективної й продуктивної праці з метою виконання поставлених завдань фінансово-економічного розвитку підприємства.

Контрольна функція спрямована на перевірку фінансової роботи та виконання фінансових планів підприємством, виявлення відхилень від плану та своєчасне внесення корективів.

Залежно від **об'єкта фінансового менеджменту** розрізняють такі його функції:

1. Управління активами. Необхідність реалізації даної функції полягає: у виявленні реальної потреби в окремих видах активів, виходячи із реальних обсягів операційної діяльності підприємства та визначення їх суми в цілому; в оптимізації складу активів з позицій ефективності їх використання; забезпеченні ліквідності окремих видів оборотних активів та прискорення циклу їх обороту; у виборі ефективних форм та джерел їх фінансування.

2. Управління капіталом. Реалізація цієї функції відбувається у процесі визначення загальної потреби у капіталі для фінансування активів підприємства; оптимізації структури капіталу з метою забезпечення ефективного його використання; розробки комплексу заходів з рефінансування капіталу у найефективніші види активів.

3. Управління інвестиціями. Функціональними завданнями такого управління є формування пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності підприємства, розроблення його інвестиційної політики; оцінювання інвестиційної привабливості окремих реальних проектів і фінансових інструментів, відбір найефективніших з них; формування реальних інвестиційних програм і портфеля фінансових інвестицій; вибір раціональних форм фінансового інвестування тощо.

4. Управління прибутком. Основними завданнями при виконанні фінансовим менеджментом цієї функції є виявлення резервів нарощування величини прибутку; забезпечення стабільності формування чистого прибутку за рахунок оптимізації постійних і змінних витрат; обґрунтування облікової, цінової та податкової політики підприємства; забезпечення оптимальних пропорцій та підвищення ефективності розподілу і використання прибутку з метою зміцнення конкурентних позицій підприємства та добробуту його власників.

5. Управління грошовими потоками. Фінансовий менеджмент виконує таку функцію при формуванні вхідних та вихідних потоків грошових коштів, їх синхронізації за обсягом і в часі з метою забезпечення фінансової рівноваги підприємства.

6. Управління фінансовими ризиками. У процесі реалізації цієї функції визначається склад основних фінансових ризиків підприємства, які несуть загрозу для виробничо-господарській діяльності даного підприємства; здійснюється оцінка їх рівня і розмір можливих фінансових втрат у розрізі окремих операцій та господарської діяльності в цілому; формується комплекс заходів з профілактики, мінімізації та страхування фінансових ризиків.

7. Антикризове фінансове управління. Така функція фінансового менеджменту передбачає виявлення на основі постійного моніторингу фінансового стану підприємства ознак кризових явищ та масштабів фінансової кризи; формулювання цілей та розробку антикризової стратегії; вибір адекватних інструментів антикризового управління та заходів фінансової стабілізації підприємства; контроль за своєчасністю та ефективністю впроваджених антикризових заходів.

8. Управління процесами фінансування природоохоронної діяльності. Необхідність реалізації даної функції зумовлена потребою у збалансованому відношенні між усіма суб'єктами та об'єктами підприємницької діяльності, зокрема підприємствами, домогосподарствами, елементами довкілля (земельні, лісові, водні, повітряними, рекреаційні ресурси тощо. Сучасні концепції задоволення економічних благ мають враховувати природоохоронні аспекти діяльності суб'єктів господарювання. Раціональне поєднання між економічними інтересами, соціальною справедливістю та екологічною доцільністю дозволить забезпечити необхідні умови для сталого розвитку суспільства на майбутнє. Кожна з вище названих функцій може бути конкретизована з урахуванням специфіки діяльності конкретного підприємства, як об'єкта фінансового управління та основних форм його фінансової діяльності. Завдяки реалізації функцій фінансового менеджменту забезпечується процес формування відповідного механізму з управлінням його складовими елементами [3, с. 20-22].

Ефективний фінансовий менеджмент сприяє формуванню ресурсного потенціалу підприємств і зростанню його продуктивності, забезпечує постійне накопичування власного капіталу. Це зумовлює підвищення конкурентної позиції підприємства на фінансовому і товарному ринках, стабілізує економічне становище, формує стійку стратегію розвитку [4,с. 7]

Список використаних джерел:

1. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Бороноса.
2. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
3. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. та ін. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Житомир: ЖНАЕУ, 2014. 478 с.
4. Стеців Л. П. Українська академія друкарства теоретико-методичні основи побудови ефективної системи фінансового менеджменту підприємства.

Казанок А.Р.,
студент Кременчуцький льотний коледж
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ***Грибанова С.А.,*** *викладач*
м. Кременчук, Україна

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Ми живемо в епоху цифрової трансформації. Цифрові технології, цифрові да і, нові відносини, які виникають в процесі їх використання, призводять до радикальних змін в нашому житті, дослідженнях, роботі і відпочинку, дозволяють думати, планувати і приймати рішення по-новому.

Прискорення темпів технологічних змін відкриває нові можливості на всіх рівнях суспільного та соціального розвитку. Держава повинна не лише шукати нові шляхи управління економічними та соціальними змінами, а й заохочувати нові можливості для економічного зростання шляхом цифрової трансформації.

Світове експертне середовище проаналізувало найкращі світові практики цифрової трансформації, що охоплюють широке коло питань, які виникають в результаті цифрової трансформації державного та приватного секторів, а також підходи до формування стратегій розвитку цих секторів у контексті діджиталізації. Є кілька фундаментальних факторів, що впливають на цифрове зростання економіки: зміцнення нецифрових основ економіки, включаючи лідерство, забезпечення гнучкого та підтримуючого регуляторного середовища, а також підтримку інституцій, організацій та громадськості в процесі адаптації до цифрового світу.

Зміцнення цифрових основ економіки, тобто створення масштабованої, розумної та безпечної інфраструктури, здатної адекватно реагувати на зростання цифрової економіки. Посилення взаємодії, інтеграції та гармонізації функціонування цифрової екосистеми між галузями та секторами економіки на всіх рівнях влади, для підтримки інновацій та забезпечення технологічного прориву. Розвиток цифрових навичок для розвитку цифрової економіки та висококваліфікованої робочої сили, взаємозалежність між цифровим розвитком, впровадженням культури відкритих інновацій, змінами в традиційних структурах управління та відповідними змінами в суспільстві.

Глобальний досвід показує, що «цифрові» технології, такі як Інтернет речей, аналіз великих даних, квантові обчислення, штучний інтелект, робототехніка тощо, суттєво змінюють бізнес-моделі та кидають виклик державі, якій необхідно знайти шляхи максимізації соціальної та економічної користі на регіональному, національному та глобальному рівнях. Стратегія має бути спрямована на створення сприятливого середовища для інновацій, розробку механізмів належного врядування, стратегічного планування, що підтримується нормативно-правовою базою. Найкраще у світі практикує необхідність підтримки використання цифрових технологій у різних сферах економіки шляхом зміцнення інноваційної екосистеми, досягнення балансу. Важливо підвищити доступність фінансування та розвинути нові навички,

необхідні в цифрову епоху, забезпечуючи при цьому адекватний захист національної безпеки та персональних даних, інтересів споживачів та прав інтелектуальної власності.

У міру того, як світ стає все більш цифровим, цифрові платформи стають важливим інструментом міжіндустрійної трансформації, оскільки підвищують ефективність цифрової екосистеми, сприяють високошвидкісній та надійній комунікації, підтримують процес спільного створення продуктів і послуг організаціями з різних країн і часових поясів.

Використання цифрових платформ трансформують не тільки ринок послуг, але і сільське господарство. Освітні цифрові платформи надають послуги здобувачам освіти різного віку та соціальним групам. Державі необхідно приділити особливу увагу просуванню цієї моделі цифрової трансформації в різних галузях економіки. Важливо завдати правильного балансу між захистом національного інтересу, інтересами споживачів та підтримкою зростання цифрових платформ для отримання цифрових дивідендів у всіх сферах економічної діяльності, які підтримують ці платформи.

З точки зору трансформації державного сектору, Україна охопила кращі світові практики і зробила певний прогрес у розвитку надійної національної широкосмугової інфраструктури. Якість електронних державних послуг зростає у сферах освіти, охорони здоров'я, культури та соціальних послуг. Перехід на управління на основі даних у поєднанні з використанням інноваційних цифрових технологій, прискорить перехід на наступний рівень розвитку цифрового уряду в Україні, створивши основу для майбутніх технологічних проривів.

Водночас слід зазначити, що бізнес загалом відстає у використанні цифрових технологій, що особливо часто зустрічається в традиційних галузях економіки. Залучення приватного сектору до партнерства в цифровій трансформації, зміцнення зв'язків зі спільнотою фахівців з досліджень, визначення пріоритетів залучення ресурсів, а також створення підтримуючої податкової системи для заохочення інвестицій в цифрові технології – це всі механізми, які необхідно використовувати для реалізації технологічних проривів.

Державні та приватні програми цифровізації повинні відображати важливість заохочення досліджень у нових цифрових технологіях для трансформації традиційних та нових галузей. Розуміння впливу нових технологій на існуючі бізнес-моделі є запорукою отримання конкурентної переваги. Стратегія розвитку цифрової індустрії має забезпечити високий рівень координації між цілями розвитку промисловості та цілями цифрової трансформації, прискорити створення кластерів інноваційних компаній, а також забезпечити нові драйвери економічного зростання.

Завдяки цифровим технологіям в сільському господарстві вносяться зміни. В останні роки сільське господарство зазнало зростання, в тому числі завдяки тому, що почали стимулювати впровадження передових цифрових технологій в сільськогосподарські практики. Українські політики повинні

зосередитися на заохоченні більшого впровадження цифрових технологій сільськогосподарських підприємствах, на розширенні прав і можливостей малих і середніх підприємств, з метою використання цифрових інструментів для трансформації моделей сільськогосподарського виробництва та сільськогосподарських послуг.

Важливо звернути увагу на цифрову трансформацію всього кластеру агробізнесу, який включає не тільки виробництво, а й складські, транспортні, логістичні, фінансові, телекомунікаційні, інженерні, біотехнологічні та хімічні компанії. Електронна комерція, цифрові ринки та цифрові платформи стрімко зростають, забезпечують трансформацію в сфері послуг, базуються на цифрових фінансових послугах.

Ринок фінансових технологій процвітає завдяки поширенню онлайн-платежів та впровадженню фінтех-рішень, таких як страхування, кредитування та управління інвестиціями. Держава повинна продовжувати заохочувати інновації в цьому секторі, прийнявши відповідне регулювання та зміцнюючи партнерські відносини в екосистемі цифрових фінансів, яка включає індустрію цифрових фінансів.

Підтримка інновацій та підприємництва в цифровому бізнесі є ключовим фактором виходу нових компаній на світову арену. Існує необхідність створення попиту на інноваційну продукцію з боку державних підприємств. Не менш важливим є забезпечення передбачуваності бізнес-середовища та стартапів. Конкретні стратегії повинні бути реалізовані для заохочення інновацій та підприємництва в контексті цифрової трансформації.

Система сталих інновацій вимагає тісної координації між Урядом, приватним сектором та науковою і освітньою спільнотою. Державний сектор повинен не тільки підтримувати базові дослідження і заохочувати створення і розвиток дослідницьких підрозділів світового рівня, але і впроваджувати політику заохочення комерціалізації результатів досліджень в той час як приватний сектор повинен зосередитися на стратегіях виходу на ринок і розробці нових бізнес-моделей. Розвиток ефективної регуляторної системи, яка стимулює інновації, має тривати і особливу увагу слід приділяти захисту прав інтелектуальної власності.

З метою прискорення цифрової трансформації бізнесу заходи мають бути спрямовані на розвиток сприйнятливого внутрішнього ринку, який визнає важливість процесів і результатів цифрової трансформації.

Важливими є також ініціативи з підвищення довіри громадськості до цифрової економіки. Стратегія тут має бути зосереджена на розвитку цифрових навичок, навчанні менеджменту, створенні державно-приватного партнерства, створенні інноваційних кластерів, розвитку місцевого ринку та механізмах фінансування. Особливу увагу слід приділити розвитку цифрової інфраструктури у віддаленій та сільській місцевості, а також підвищенню обізнаності сільських територій про переваги цифрових послуг.

З вищевикладеного можна зробити кілька загальних висновків. По-перше, для прискорення темпів трансформації необхідно завести нові

механізми управління, які б залучали до прийняття рішень усіх основних зацікавлених сторін.

По-друге, Уряду необхідно продовжувати зміцнювати цифрові рамки, попередньо інвестуючи в масштабовану, розумну та безпечну інфраструктуру, здатну підживлювати зростання цифрової економіки.

По-третє, потрібне зміцнення екосистеми цифрової трансформації в усіх галузях економіки на національному рівні і у всіх структурах влади, виробництва та послуг.

По-четверте, цифрові навички повинні бути розроблені, оскільки будь-який технологічний прорив вимагає висококваліфікованої робочої сили. Незважаючи на традиційні переваги в теоретичній науці, система освіти недостатньо гнучка, щоб відповідати вимогам цифрової трансформації в усіх сферах економіки. Необхідно посилити систему освіти, від дитячого садка до вищої освіти, включаючи координацію між підприємствами та навчальними закладами у вищій освіті та дослідженнях і розробках.

Потрібні інвестиції в освітні платформи для швидкого розвитку навичок цифрової економіки по всій країні, навчання та модернізація існуючої робочої сили з акцентом на моделі освіти протягом усього життя.

Список використаних джерел:

1. Доклад о мировом развитии «Цифровые дивиденды». Группа Всемирного банка. 2016. URL: http://documents.worldbank.org/
2. Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80
3. Сучасні тренди перетворення цифрового світу. URL: http ://kiev-chamber.org.ua/files/Koliadenko.pdf.
4. Цифровизация экономики. URL: http://bit.samag.ru/uart/more/6718. https://www.article19.org/
5. The Concept of a «Digital Economy». URL: http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy/

Kyryliuk Anastasiia.,
studentka III rok, logistyka
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji
Opiekun naukowy: ***Józef Stokłosa,*** *dr inż, nauczyciel*
Lublin, Poland

KONTROLA I AUDYT W PRZEDSIĘBIORSTWIE

Proces zarządzania każdą organizacją, w tym komercyjnie działającym podmiotem gospodarczym oraz instytucją systemu publicznego, do których zaliczają się jednostki sektora finansów publicznych powinien uwzględniać cele rozwojowe bieżące i strategiczne. Proces zarządzania instytucjami sektora finansów

publicznych powinien podlegać doskonaleniu i w związku z tym powinien także podlegać bieżącej kontroli i przeprowadzanym okresowo kompleksowym audytom.

Audyt jest narzędziem kontroli firm.Pozytywny wynik audytu jest niezbędny w kształtowaniu wizerunku wiarygodnego partnera, który potrafi we właściwy sposób wykorzystywać powierzone środki finansowe lub rzeczowe.Audyt powinien stanowić szansę na niezależną weryfikację tego, co dzieje się wewnątrz firmy.

Podczas audytu, wybrana organizacja, proces, projekt, system lub produkt, badane są pod względem zgodności z określonym punktem odniesienia. Punkty te, to między innymi normy, standardy, przepisy prawa, listy kontrolne bądź wewnętrzne przepisy danej organizacji, polityki, procedury.

Audyt wewnętrzny jest działalnością niezależną i obiektywną, której celem jest przysporzenie wartości i usprawnienie działalności operacyjnej organizacji. Polega na systematycznej i dokonywanej w uporządkowany sposób ocenie procesów: zarządzania ryzykiem, kontroli i ładu organizacyjnego, i przyczynia się do poprawy ich działania. Pomaga organizacji osiągnąć cele dostarczając zapewnienia o skuteczności tych procesów, jak również poprzez doradztwoю

Audyt wewnętrzny:

- skupiony jest na zdefiniowaniu przyczyny powstania niekorzystnego zjawiska
- może działać prewencyjnie poprzez wskazanie występowania przypuszczalnego ryzyka
- autonomiczny
- ukierunkowany na poprawienie skuteczności działań w przedsiębiorstwie
- jego działania oparte są na podstawie przyjętych standardów zawodowych, a w sektorze publicznym na podstawie przepisów prawa.

Kontrola:

- jej celem jest reakcja na symptomy wystąpienia niepożądanego zjawiska
- działa po fakcie
- ma zakres upoważnienia- osoba dająca zlecenie wyznacza zakres działania
- ukierunkowana na znalezienie winnego występowania nieprawidłowości
- jej działania oparte są na podstawie wewnętrznie przyjętych uregulowań.

Podsumowując całość rozważań, należy dobitnie stwierdzić, że nie ma żadnych istotnych różnic merytorycznych pomiędzy audytem a kontrolą, takich jak: definicja, cel, uprawnienia, usytuowanie, metodyka działania. Dotyczy to zarówno aspektu wewnętrznego, jak i zewnętrznego. Wszelkie opinie, wyrażające stwierdzenia o poważnych różnicach między audytem a kontrolą – czasami nawet stwierdzenia, że są to działania przeciwstawne – są nieuzasadnione i nieuprawnione. Jak wykazała przeprowadzona dogłębna analiza audyt i kontrola to dwa różne słowa, oznaczające jedno działanie. Ze względu na obszerność tematyki rozważanej w

przedstawionym artykule, nie przedstawiono w nim szeregu podziałów i klasyfikacji procesu kontroli oraz procesu audytu wewnętrznego. Wszystkich czytelników zainteresowanych omawianym problemem, odsyłam do załączonej poniżej fachowej literatury. Zwłaszcza przedstawiona pozycja pierwsza jest bardzo autorytatywną pozycją, z którą każdy kontroler oraz audytor wewnętrzny powinien bezwzględnie się zapoznać.

Wykaz cytowanych źródeł:

1. Słownik języka polskiego PWN. (1999). Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
2. http://www.archiwum.wsei.lublin.pl/o-uczelni/centrum-informacji-naukowej/biblioteka-online
3. M. Ya. Ligarski, Istota audytu i jego rola w systemie zarządzania jakością, s. 263-264
4. Brink V.Z., Cashin J.A., Witt H. (1973), Modern Internal Auditing – An Operational Approach, ed. 3, New York.
5. Komunikat nr 2 (2013) Ministra Finansów z dnia 17 czerwca 2013 r. w sprawie standardów audytu wewnętrznego dla jednostek sektora finansów publicznych. Dz. Urz. MF 2013, poz. 15.
6. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (1992), Internal Control – Integrated Framework, New York.
7. Ustawa (1998) z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych. Dz.U. 1998, nr 155, poz. 1014 z późn. zm.
8. Knedler K., *Audyt wewnętrzny w praktyce: audyt operacyjny i finansowy*, Polska Akademia Rachunkowości, Łódź 2007.
9. Metody pracy kontrolera wewnętrznego dla początkujących – Polski Instytut Kontroli Wewnętrznej, materiały ze szkolenia 18-19.09.2014 r.,
10. R. Krzemień, K. Winiarska – Audyt wewnętrzny w pytaniach i odpowiedziach, komentarze – Infoaudit Sp. z o.o., Warszawa 2004 r..

Kostian Nataliia
Radbound University, Netherlands
Supervisor: ***Humeniuk I.L.,*** *PhD in Economics, methodist-teacher*
Kamianets-Podilsky, Ukraine

TECHNOLOGIES OF PERSONALITY DEVELOPMENT IN THE INFORMATION AGE

The information age expands the opportunities for continuous development and systemic progress of every member of civil society.

If before a person had limited access to sources of information, now the field of its acquisition and acquisition of practical skills is so wide that there is a need for constant systematization of the acquired content and knowledge.

Communication and mass media are important components of modern personality development.

Media is a key source of information flow, which provides uninterrupted and unlimited access to content in the global information dimension, where everyone can be remotely involved in processes in any part of the world, receive information about them, create their own experience, turning it into experience and to create a certain set of own skills based on the results of the reaction to what is seen.

Analytical media not only give their own interpretations of events, but also partly have an educational purpose aimed at educating viewers, encouraging them to theoretical understanding. An opportunity is created to acquire knowledge through interpersonal communication and on the basis of analytical perception of media flows. The problem is that in such an environment there is a very fine line between the threat of becoming a victim of manipulative influence and the prospect of gaining real knowledge. The difference depends on the individual's ability to think critically and his ability to navigate rationally in numerous information flows.

In today's world, the exchange of information between recipients over long distances has become one of the components of the learning process, which can be determined by another technology of personal development. Students, pupils or other members of the civil society may, in any mode of their own interest, obtain their education without being physically present at the educational institution, relying exclusively on technology.

Leading educational institutions provide opportunities to join methodological and scientific developments using the Internet. The necessary mechanisms have been devised for this purpose and appropriate courses have been developed.

For those who are not able to take the entire course or pay for it if necessary, a variety of trainings and individual lectures are recorded.

As a result of short-term training courses, students receive certificates and knowledge that would not have been possible to obtain in such an accessible form several decades ago.

This format of distance learning is not only a successful manifestation of educational and technological progress, but also sometimes an urgent need. The epidemiological crisis of 2020 has demonstrated how difficult it is to organize the educational process in the difficult conditions of the spread of infectious diseases. International experience shows the extent to which social networks and means of distance communication make it possible to circumvent such a complex problem and support the learning process at the appropriate level when traditional approaches are not possible.

It should not be ruled out that in such circumstances, further modernization of distance learning mechanisms is the basis for educational progress. This will be the key focus in the coming years.

The situation in Ukraine is radically different from the countries of advanced technological development and adaptation to the educational process takes place in extremely difficult conditions, not always at a satisfactory pace. These processes need to be regulated as soon as possible so that Ukrainian students can use modern

technologies of personal development, and the teaching staff of Ukrainian universities was able to realize themselves in another area.

The situation in Ukraine with similar media resources is similarly difficult. Their political orientation and manipulative technologies turn the leading media into a tool for disseminating targeted messages, instead of successfully performing the functions of disseminating unbiased information content, educating critical thinking in listeners and ensuring their socialization.

Кравчук Н.В.,
магістр 1-го року заочної форми навчання
Вінницького національного аграрного університету
Науковий керівник: ***Коваль Л.В.,*** *кандидат економічних наук, доцент*
м. Вінниця, Україна

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Для здійснення господарської діяльності підприємствами лісової галузі використовуються запаси, які є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства [5, с. 147].

У зв'язку з тим, що запаси чинять суттєвий вплив на визначення фінансових результатів діяльності, доцільно стверджувати, що вони займають особливе місце не лише у складі майна, а й у структурі витрат підприємств лісового господарства.

Виробничі запаси – важлива складова частина національного багатства країни. Вони беруть участь у виробничому процесі одноразово і переносять свою вартість на кінцеву продукцію повністю [3, с. 136].

Для дослідження сутності «запасів» та їх правильної класифікації необхідно керуватися Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» [6] та Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку № 2 «Запаси» [4], які також поширюються на підприємства лісового господарства.

Поняття «запаси» як економічна категорія з'явилась на початку 90-х років XX ст. з прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 та введенням у дію національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку [6, 7].

Доцільним вважаємо порівняти поняття «запаси» за П(С)БО № 9 та М(С)БО № 2 (рис. 1).

Рис. 1. Трактування поняття «запаси» відповідно до П(С)БО № 9 та М(С)БО № 2

Згідно із П(С)БО № 9 «Запаси» запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [6].

Аналогічне трактування терміну «запаси» викладено в М(С)БО № 2, проте у П(С)БО № 9 до запасів відносяться також активи, які утримуються для споживання в процесі управління підприємством. Таке доповнення є доречним, оскільки запаси також використовуються на підприємстві для потреб управління, під час заготівлі, збереження та збуту [4].

Раціональна організація обліку запасів потребує економічно обгрунтованої їх класифікації. Класифікація запасів необхідна для правильної організації складського господарства, ведення аналітичного обліку, а також для нормування, планування, обліку, аналізу й управління запасами на підприємстві [2, с. 66].

Розглянемо, як класифікують запаси за П(С)БО № 9 та М(С)БО № 2 (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація запасів відповідно до П(С)БО № 9 та М(С)БО № 2

№ з/п	Класифікація відповідно П(С)БО № 9	Класифікація відповідно М(С)БО № 2
1.	Сировина, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби тощо	Основні та допоміжні матеріали (Basic and auxiliary materials)
2.	Незавершене виробництво	Незавершене виробництво (Work in progress)
3.	Готова продукція	Готова продукція (Finished goods)
4.	Товари	Товари (Merchandise)

5.	Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП)	
6.	Поточні біологічні активи, продукція лісового господарства	

Джерело: сформовано автором на основі [4, 6]

Отже, можемо сказати, що у М(С)БО № 2 «Запаси» класифікацію запасів подано без окремої деталізації складових. Стосовно П(С)БО № 9 бачимо, що присутні ще такі позиції як: МШП, поточні біологічні активи та продукція лісового господарства.

У лісових господарствах до сировини та матеріалів слід відносити:

- заготовлену лісопродукцію, яка являється сировиною для деревообробного виробництва;
- придбані підприємствами зерно, мука, цукор, олія та інші продукти, які не являються товаром, а відпускаються працівникам по ціні придбання (з нарахуванням ПДВ) без товарної націнки;
- метал (труби, канати, троси та ін.) [1, с. 26].

До комплектуючих виробів на підприємствах лісового господарства слід відносити:

- ножі, фрези та інший ріжучий матеріал, який використовується як комплект до верстата;
- пилки у пильній рамці лісопильної рами, стрічкової пилки та стрічкових пильних рамах;
- ланцюги та шини, бензо- та електропил;
- акумулятори, шини для тракторів та автомобілів [1, с. 27].

До незавершеного виробництва лісогосподарської діяльності належить продукція, яка не пройшла всі стадії виробничого процесу (обробки, переробки, комплектації). У лісовому господарстві на лісозаготівельних роботах по операціях розкряжування, обрізка сучків, трелювання, сортування, штабелювання, клеймування, виникає незавершене виробництво. Наприклад, на лісозаготівельних роботах до незавершеного виробництва слід відносити:

- ліс у трелях;
- ліс на лісосіці звалений;
- ліс на головному волоку несортований [1, с. 35].

Відповідно до П(С)БО № 9 «Запаси», яке поширюється і на підприємства лісового господарства, готовою продукцією вважається продукція, що виготовлена на підприємстві та призначена для продажу і відповідає технічним, якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом [6].

Так, готовою продукцією лісоексплуатації вважають:

- лісоматеріали, тобто ділова деревина та дрова, відповідно до ДОСТів, які вивезені на кінцеві склади, у тому числі сортименти, отримані від розкряжування хлистів на цих складах, з яких лісоматеріали можуть бути реалізовані, використані у переробку на тому ж підприємстві на інші види продукції, використані на власні господарські потреби;
- деревина власної заготівлі, яку реалізовано з лісу;

- інші види продукції лісоексплуатації [8, с. 477].

Малоцінні та швидкозношувані предмети у лісовому господарстві класифікуються:

- лісогосподарський інвентар (граблі, лопати, меч Колесова, відра, сапки, лійки, шланги для поливу, сокири, молотки та інші інструменти);
- офісний та господарський інвентар (склянки, чашки, сейфи, вішалки, стенди, столи, стільці, тумбочки, штори, настільні лампи, плафони, канцтовари, шафи, калькулятори (вартістю до 1000 грн.) та інше приладдя;
- спеціальний одяг, спеціальне взуття;
- протипожежний інвентар [1, с. 32-33].

Отже, можна зробити висновок, що трактування запасів і складових цієї категорії на національному рівні надається ширше, ніж на міжнародному.

Список використаних джерел:

1. Барбак Т.О., Берник Г.М. Характеристика рахунків бухгалтерського обліку та їх практичне застосування у лісогосподарській діяльності: навч. посіб. Боярка, 2007. 220 с.
2. Бондаренко О.М., Тітаренко А.Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 63-67.
3. Ложкова А.А. Складський облік виробничих запасів на підприємствах лісового господарства. *Облік, аналіз і контроль в умовах сучасних концепцій управління економічним потенціалом і ринковою вартістю підприємства*: зб. наук. пр. ЖНАЕУ, 2017. Т. IV, ч. І. С. 136-139.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення: 27.10.2020 р.).
5. Одношевна О.О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2016. Вип. 6(2). С. 146-148.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99 (дата звернення: 27.10.2020 р.).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 96-XVI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 27.10.2020 р.).
8. Суліменко Л.А., Вітер С.А., Киян А.В. Особливості обліку біологічних активів та продукції на підприємствах лісового господарства. *Молодий вчений*. 2017. № 8. С. 474-480.

Крижук О.С.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Герасимова Т.І,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ І АУДИТУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В країнах з ринковою економікою контроль та аудит займає одне із важливих місць у системі регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Сучасні умови розвитку економіки України обумовлюють необхідність функціонування контролюючих органів, які здійснюють господарський контроль, проводять ревізії, аудит та перевірки. *Передумовою контролю та аудиту є взаємозацікавленість керівників суб'єктів господарювання і самих органів контролю та аудиту в забезпеченні достовірності обліку і звітності.* Адже важливим моментом фінансового контролю, чи аудиту є ефективність їх проведення, яка залежить від того, наскільки достовірна надана інформація про стан об'єкта контролю і можливості проведення регулюючих заходів. Навіть в період поліпшення стану економічного розвитку держави, коли зростає процес розвитку виробництва і відбувається збільшення виробництва (надання) товарів, робіт та послуг, зростає потреба в налагодженні чіткого обліку і контролю всіх економічних процесів.

Головною метою заходів котролю та аудиту є виявлення уразливих місць в фінансово-господарській діяльності підконтрольних суб'єктів господарювання, виявлення впливу недоліків на досягнення мети і цілей, а також визначення необхідних заходів щодо підвищення ефективності управління, усунення та запобігання наявних недоліків, помилок, порушень, вдосконалення діяльності господарюючих суб'єктів вцілому. *Метою контролю і аудиту є сприяння ефективності роботи підприємств, раціональному використанню матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у підприємницькій діяльності для отримання максимального прибутку.*

Сьогодні першочерговим завданням для економіки України є стійке економічне зростання. При цьому суб'єктами підприємницької діяльності, об'єднаннями і організаціями будь-яких організаційно-правових форм, форм власності та видів діяльності в обов'язковому порядку має бути дотримання нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які виникають у процесі їх фінансово-господарської підприємницької діяльності.

Саме контрольні заходи у формі ревізій, перевірок, аудиту фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання дають можливість виявити помилки і недоліки у їх діяльності, а також виявити фактори, що не є фінансовими порушеннями, однак негативно впливають на кінцевий результат діяльності. А тому, при господарюванні, важливими способами забезпечення дисципліни з питань дотримання нормативного законодавства є контроль. Лише, завдяки контролю, забезпечується відповідність діяльності суб'єктів

господарювання вимогам правових основ, визначених законодавством України. Без належної організації та здійснення контрольних процедур, практично неможливо стовідсотково досягти успіхів в фінансово-господарській діяльності без недоліків, помилок, порушень.

Контроль є засобом встановлення зворотних зв'язків між органом управління і керованим об’єктом, що дає можливість отримувати інформацію про стан керованого об'єкта (об'єкта управління) та про хід виконання прийнятих рішень. Такий підхід дає можливість вчасно реагувати на відхилення в роботі підконтрольного об'єкта від заданої програми та вносити відповідні корективи в його діяльність.

Контроль за соціально-економічними процесами у суспільстві є однією з ланок системи фінансового контролю. Його призначення полягає у сприянні успішній реалізації фінансової політики держави, забезпечення процесу формування і ефективного використання фінансових ресурсів в усіх ланках і сферах народного господарства.

Контроль є невід'ємною складовою частиною управління національним господарством і його окремими ланками. Його роль в умовах переходу до ринку визначається не тільки наявністю недоліків у фінансовій практиці, неефективністю витрачання коштів або розкраданням майна, а й закономірністю ускладнення господарських та економічних зв'язків. Застосування застарілих форм фінансового контролю не дає змоги державі оперативно й ефективно впливати на процеси, які відбуваються в економіці, що призводить до зниження контрольних функцій держави в умовах трансформації економічних відносин [1].

Контроль є досить широко розповсюдженим об’єктивним явищем економічного життя суспільства і завдяки контролю є можливість не тільки встановити відхилення від правил, процедур, норм чинного законодавства, але й визначити причини відхилень, встановити винних осіб, які допустили ці порушення.

Для забезпечення своєчасності розрахунків господарюючих суб'єктів з державним бюджетом, а також, для поліпшення платіжної дисципліни проводиться аудит їхньої діяльності, який є незалежною експертизою фінансової звітності комерційних підприємств і проводиться уповноваженими особами з метою підтвердження її достовірності для державних податкових органів і власників. Завдяки аудиту можна дати оцінку майна під час приватизації і при акціонуванні підприємств різних форм власності. Аудит охоплює такі основні питання перевірки, як: правильність і достовірність складання фінансової звітності; здійснення комерційної і фінансово-господарсько діяльності суб'єктів господарювання; правильність визначення прибутку до оподаткування та інші питання, а також дотримання ними вимог нормативно-законодавчої бази.

Фінансово-господарський аудит – це форма державного фінансового контролю, яка спрямована на запобігання фінансовим порушенням та забезпечення достовірності фінансової звітності. Надання практичної допомоги господарюючим суб'єктам з питань: ведення справ; управління

фінансами; належного ведення бухгалтерського обліку, а також, надання консультацій – це одна із цілей аудиту.

Державний аудит, як різновид державного контролю, покликаний контролювати діяльність осіб, наділених правом управління публічними фінансами (керівництво державний підприємств, установ та організацій тощо). Відповідний рівень незалежності від законодавчої та виконавчої гілок влади є необхідною умовою для проведення належного аудиту та забезпечення довіри до його результатів. А на регіональному рівні вищий орган аудиту повинен здійснювати зовнішній аудит надходжень та витрат відповідних регіональних бюджетів.

В умовах становлення ринкових відносин, що супроводжуються появою підприємств різних форм власності, зміною джерел фінансових ресурсів, їх складу та структури, принципів їх використання, аудит виходить за межі традиційної ролі перевірки дотримання нормативів та фінансової ревізії і комплексно аналізує економічні наслідки використання державних коштів. Його мета полягає у сприянні загальному управлінню видатками, забезпечуючи ефективне використання бюджетних коштів.

Одним з найважливіших аспектів управління підприємством є внутрішній контроль, завдяки якому забезпечується перевірка виконання та ефективності прийняття управлінських рішень, контроль за наявністю і використанням матеріальних ресурсів, а також виявлення відхилень у фінансово-господарській діяльності. Внутрішній контроль являє собою систему спостережень і перевірок відповідності процесу функціонування керованого об’єкта прийнятим управлінським рішенням з метою об’єктивної оцінки результатів господарської діяльності у відповідності з дотриманням законності господарських операцій, достовірності звітності, виявлення внутрішньогосподарських резервів.

Міжнародними стандартами аудиту обумовлено, що існування належної системи внутрішньогосподарського контролю дає змогу максимально зменшити ризик помилок і порушень. Внутрішній контроль є інструментом управління, що дає можливість керівнику переконатись наскільки досягнуто поставлені ним цілі і задачі. Система внутрішньогосподарського контролю сприяє попередженю зловживань, порушень, а також сприяє виконанню заходів найефективнішим способом. А до функцій підрозділу внутрішнього аудиту належить інформування керівництва про усі недоліки та порушення, виявлені в системі внутрішнього контролю.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158-р. Дата оновлення: 17.12.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2005 (дата звернення 30.10.2020).

Куриленко С.А.,
студентка Подільського спеціального навчально реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Кушнір Л.А.,*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач кафедри обліку і оподаткування, м. Кам'янець-Подільський, Україна*

СУЧАСНЕ ТРАКТУВАННЯ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

На сьогоднішній день відбулася значна еволюція бухгалтерського обліку, котра відповідно, призвела до трансформації визначення готової продукції власного виробництва. Сучасне трактування зазначеного терміну за допомогою таблиці 1.

Таблиця 1.

Трактування сутності поняття «готова продукція» сучасними вченими

№ з/п	Зміст досліджуваного поняття	Автор
1	Готова продукція – повністю завершена обробкою, укомплектована, яка пройшла необхідні випробування (перевірки). Це виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції	Бутинець Ф.Ф.
2	Готова продукція – виріб (напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на даному підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції	Вороніна В.А., Черниш В.В.
3	Готова продукція – це матеріальний результат виробничої діяльності підприємства, коли запаси набувають нової якості. Крім випуску речової продукції, підприємство може виконувати роботи для інших підприємств або надавати послуги. На відміну від тієї, яка в обліку зазначається як готова продукція, цей вид продукції називають «виконані роботи і послуги». Отже, продукція підприємства складається з готової продукції та виконаних робіт і послуг	Глібко В.М., Бущан О.П
4	Готова продукція – це виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на даному підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції	Сопко В.В.
5	Готова продукція – це продукція (виріб, напівфабрикат, робота, послуга), що повністю закінчена обробкою на даному підприємстві, пройшла всі стадії технічного випробування (якщо	Ткаченко Н.М.

	вимагають відповідні її особливості), приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам, не потребує подальшої обробки на цьому підприємстві і здана на склад. Готова продукція – це матеріальний результат виробничої діяльності підприємства. Крім випуску речовинної продукції (машин, взуття, одягу, хліба, цукерок тощо), підприємство може виконувати певні роботи для інших підприємств або надавати їм послуги. Наприклад, перевезення вантажів своїм транспортом для інших підприємств, ремонтні роботи, будівництво та інше	
6	Готова продукція – це запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками й відповідають технічним умовам і стандартам	Шваб Л.І.

Джерело: [узагальнено автором на основі джерел 1; 3;4]

Як вважає Осадча Г.Г. та на думку Голова С.Ф. та Костюченко В.М., готовою продукцією є виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на даному підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства, здані на склад або замовникові-покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції [1].

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», готовою продукцією є продукція, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом [2].

Переверзєва Е. та Цебрій М.М. вважають готовою продукцією вироби і продукти, які повністю закінчені обробкою на даному підприємстві, відповідають вимогам стандартів та технічним умовам, прийняті відділом технічного контролю і здані на склад готової продукції [3].

Готова продукція є прямим корисним результатом виробничої діяльності промислових підприємств, який виражений або у формі продукту, або у формі виробничих послуг (робіт промислового характеру). З цією думкою погоджуються й інші дослідники, серед яких В.Є. Адамов, Г.І. Бакланов, А.І. Устінов , А.В. Головач, А.М. Єріна, В.О. Козирєв [3].

Дещо іншої думки дотримуються Ж.К. Нестеренко та І.О. Циганова, які вважають, що готова продукція становить основну частину товарної продукції підприємства. В основному готова продукція призначена для реалізації, але певна її частина може споживатися на підприємстві (внутрішньогосподарський оборот). До готової продукції зараховують також виконані для замовників роботи та послуги автотранспорту, ремонтного виробництва, будівельно-монтажні роботи. Якщо на підприємстві, поряд з виробництвом, здійснюють капітальні вкладення, то виконані послуги також відображають в бухгалтерському обліку як готову продукцію. Проте, як стверджують Яровенко Т.С., Чернова А.І., Слюсарчук Л., особливістю бухгалтерського обліку є відображення вартості продукції в будь-якій формі і в будь-який момент часу[4].

На основі зазначеного спробуємо сформувати власне визначення готової продукції – це абсолютно готовий результат виробничо-господарської діяльності підприємства, котрий повністю пройшов виробничо-технологічний процес та готовий до споживання (реалізації, подальшої передачі).

Відсутність єдиного трактування поняття готової продукції зумовлює необхідність розгляду підходів до її класифікації.

При організації обміну продукції основним методом є визначення її характеру. Згідно з цією ознакою продукцію групують за формою, ступенем готовності і технологічною складністю.

За формою готову продукцію поділяють на таку, яка має уречевлену форму, має форму результату роботи (ремонт) або форму послуги (перевезення вантажу).

За ступенем складності готова продукція може бути: проста (продукція, що отримується в результаті нескладного технологічного процесу, під час якого відсутні виробничі відходи), складна (продукція, яка поділяється на декілька паралельних видів продукції). При цьому вона може бути основною, побічною або супутньою.

Готова продукція може як відправлятись на сторону, так і споживатись на самому підприємстві. Номенклатурою продукції є систематизований перелік назв, матеріалів, товарів, які виробляються та продаються.

За ступенем готовності продукція поділяється на готову продукцію, напівфабрикати, незавершене виробництво.

До незавершеного виробництва відноситься продукція, яка не пройшла всіх стадій обробки і залишається у виробництві на кінець останнього дня звітного періоду.

До напівфабрикатів належить продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або доукомплектування

Таким чином, можна зробити висновок, що готова продукція – це об’єкт облікової системи, що поєднує організаційні інструменти обліку виробництва і продажу продукції, слугує засобом для досягнення основної мети функціонування підприємства та їй притаманні такі особливості: повністю закінчена обробкою на даному підприємстві; прийнята відділом технічного контролю; не потребує подальшої обробки; відповідає встановленим стандартам чи технічним і якісним умовам.

Список використаних джерел:

1. Осадча Г.Г., Темчишина Ю.Л., Насідзе Д. Облік готової продукції та його науково-методичні аспекти на сучасному промисловому підприємстві. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 894-898.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246; зі змінами та доповненнями.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення 31.10.20).
3. Цебрій М.М. Проблеми обліку готової продукції і її реалізації. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=70415 (дата звернення 30.10.20).

4. Яровенко Т.С., Чернова А.І. Удосконалення методології бухгалтерського обліку готової продукції Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2013. № 7 (2). С. 195–200.

Кутова К.Г.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Годованюк А.В.,*** *викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В епоху цифрової економіки основним ресурсом є невичерпні, точна, надійна, правдива та своєчасна інформація. Основним майданчиком для розвитку цифрової економіки є віртуальна мережа безмежного Інтернету. В епоху ринкової економіки і за часів Сміта мало сенс розраховувати точку беззбитковості і оптимальні розміри фірм і компаній, для цифрової економіки – це не важливо: компанія може бути дуже маленькою і при цьому успішно розвиватися. Власник може бути одночасно і керівником, і виконавцем всіх етапів роботи компанії.

Головною «цінністю» в цифрову економіку є клієнт – який стає головним в процесі економічної діяльність, тому що без нього немає сенсу в ній самій. Клієнт вибирає товар покладаючись на поради, особистий досвід і рекламу, продавець не має можливості особисто контактувати з покупцем. При цьому реклама все так же має свою вагу, тільки це вже інтернетреклама, інтернет-мода, інтернет-друзі, інтернет-захоплення тощо [2, с. 175].

Цифровізацію варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. При системному державному підході «цифрові» технології будуть стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також покращення якості життя громадян України [7].

Впровадження цифрової економіки в Україні на початковому етапі має відбуватися одночасно за трьома наступними напрямами:

- технологічним, де всі рішення техніко-технологічного характеру, повинні бути стандартизовані, тобто бути безпечним та сертифікованими;
- інституційно-економічним, який передбачає організацію нових моделей управління та бізнес моделей з використанням розумних речей, промислового Інтернет-речей, блокчейн-технології, її інституційного забезпечення, відповідати нормативно-правовій базі соціально-економічних відносин суспільства;

- виробничим, що включає в себе конкретні бізнес додатки, які відповідають вимогам моделей управління другого напряму, який базується на технічному забезпеченні та інфраструктурі першого напряму [1, с. 145].

Цифрова епоха змінює підхід до ведення бізнесу, а також вимоги до використовуваних інформаційних технологій: систем управління маркетингом, продажем і сервісом; телефонії і месенджерам; системам документообігу і управління персоналом; облікових систем і безлічі інших корпоративних додатків.

Цифрові технології, продукти і послуги які на сьогодні вважаються інноваційними трендами сучасного соціально-економічного середовища представлено в таблиці 1.

«Цифрові» технології необхідні для зростання ефективності української промисловості, а в деяких секторах вони стають основою продуктових та виробничих стратегій. Їх перетворююча сила змінює традиційні моделі бізнесу, виробничі ланцюжки та обумовлює появу нових продуктів та інновацій [4, с. 683].

Таблиця 1

Цифрові технології як інноваційні тренди сучасного соціально-економічного середовища

Вид продукту/ послуги	***Загальна характеристика продукту/послуги цифрової економіки***
BioTech	Від грец. «bios» – «життя», «techne» – «мистецтво, майстерність») – використання живих організмів і біологічних процесів у виробництві, с/г та медицині з застосуванням високих технологій. Біотехнологічні процеси з використанням мікроорганізмів і ферментів на сучасному технічному рівні широко застосовуються у харчовій промисловості
LegalTech	Цифрові технології в юридичній сфері бізнесу, що спеціалізується на інформаційно-технологічному обслуговуванні професійної юридичної діяльності, а з кінця 2000-х років – і на наданні споживачам юридичних послуг з використанням інформаційних технологій. В останньому випадку може мати місце on-line-посередництво між замовником та юридичною фірмою або надання інструментів для юридичної самообслуговування, що виключають необхідність звернення до професійних юристів. Крім того, можна говорити про рух legal tech, метою якого є перегляд традиційних поглядів на вирішення юридичних питань шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій в сфері правових послуг
GovTech	До GovTech належать усі IT-продукти, рішення, розробки, сервіси, що допомагають вирішити проблеми держсектора. Які проблеми розв’язують рішення у галузі GovTech-партисипація? Створення платформ для колаборації громадян, електронних петицій, краудсорсингу. Розширення можливостей електронної ідентифікації. Ці технології більш відомі під поняттям CivicTech; інфраструктура (цифрові датчики, контрольні сенсори); надання послуг в освіті, охороні здоров’я; регулювання (рішення для оцінки об’єктів, проведення перевірок); адміністрування – ліцензування, управління хмарними технологіями, програмного забезпечення

Роль держави у впровадженні цифрової економіки подвійна.

По-перше, як регулятора, що запроваджує та встановлює норми, принципи та основи співіснування елементів цифрової економіки поряд із існуючими реаліями в державі, контролює та перевіряє методи їх використання, проводить технологічні зміни, що сприяють закріпленню цифрових відносин між суспільством та владою.

По-друге, держава може використовувати інтернет та інформаційні технології безпосередньо під час надання своїх послуг в онлайн-торгівлі, електронному врядуванні.

Однак особливість українського цифрового розвитку в тому, що індивідуальні користувачі і бізнес значно випереджають державу і промисловість. Наш малий і середній бізнес вже так чи інакше працює в інтернеті і здебільшого використовує цифрові методи просування своїх послуг, тоді як держава і велика промисловість в Україні кардинально відстали.

У межах стратегії ЄС «Європа – 2020» однією з важливих ініціатив розвитку стала програма підтримки цифрової економіки «стратегія Єдиного цифрового ринку» (Digital Single Market Strategy або «Цифровий порядок денний для Європи»). Програма містить перелік із 100 конкретних дій задля розвитку єдиного цифрового ринку, довіри і безпеки користувачів онлайн-транзакцій, підвищення електронних навичок, використання інформаційних технологій для вирішення соціальних проблем, стимулювання наукових досліджень та інновацій. В контексті євроінтеграційних прагнень України та запровадження низки реформ на шляху до демократизації та європейського поступу розвиток елементів цифрової економіки може стати важливим механізмом трансформації та відходу від старої прорадянської системи управління і побудови відносин.

17 січня 2018 року уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації [6]. Головною метою документа стала реалізація ініціатив «Цифрового порядку денного України 2020» (цифрової стратегії) для усунення бар'єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах. В основі стратегії стало стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, поглиблення співпраці з ЄС у цифровій сфері та розбудова інноваційної інфраструктури країни і цифрових перетворень. Передбачено розвиток цифрової інфраструктури як основи цифрової економіки, цифровізацію реального сектору через створення «цифрового робочого місця», «смарт-фабрик» тощо, а також базових сфер життєдіяльності, розвиток цифрової грамотності населення.

Основним інструментом оцінювання розвитку цифрової економіки і суспільства в ЄС є так зване цифрове табло. На основі цифрового табло формуються два ключових звіти щодо стану цифрової економіки в ЄС, зокрема – Індекс цифрової економіки та інформаційного суспільства (DESI) та Європейський звіт із цифрового прогресу (EDRP).

Основними аспектами, що визначають індекс DESI, є такі: доступ до широкосмугового Інтернету та його якість; цифрові навички та людський капітал; використання інформаційно-комунікативних технологій громадянами; використання цифрових технологій бізнесом; цифрові публічні послуги; доступ до інформаційних ресурсів (ДіР) у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Спробуємо проаналізувати за відповідними показниками стан цифрової економіки в Україні нині. Згідно з даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2019 року [3] в Україні користуються інтернетом 26 мільйонів людей, тобто абоненти мобільних і дротових підключень. Для порівняння, у 2018 році в Україні було 23,6 мільйонів абонентів. Крім того, вже майже рік українці мають змогу користуватися мобільним 4G-інтернетом. Станом на 2019 рік 7 із 10 домогосподарств підключені до високошвидкісного Інтернету. 70 – 80% території України має покриття мережею Інтернет. А щорічний об'єм приватних інвестицій у сферу побудови цифрових інфраструктур становить 3 млрд. дол. [7].

Що стосується цифрових навичок українців, то вітчизняні айтішники входять у п’ятірку найкращих спеціалістів галузі у світі. А українські ІТ-компанії асоціюються з міжнародним простором інновацій. Однак цифрові навички – це вміння людини користуватися інформаційними технологіями. Такі вміння стосуються не лише професійних кадрів сфери інформаційно-комп’ютерних технологій, але й громадян загалом. Саме цифрові навички мають сприяти використанню технологій у повсякденному житті.

Такі навички включають у себе вміння пошуку, оцінки та обробки інформації, взаємодію та коректне використання технологій для спілкування у відповідному онлайн-середовищі, а також навички створення та редагування цифрового контенту.

Список використаних джерел:

1. Айзексон В. Інноватори: як група хакерів, геніїв та ґіків здійснила цифрову революцію. Київ. Видавництво «Наш формат» 2017. 488 с.
2. Бабкин А.В., Норец Н.К., Станкевич А.А. Цифровая экономика: состояние и перспективы развития. СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2017. 592 с., С. 173-179, URL: http://inecprom.spbstu.ru/files/inprom-2017/inprom-2017.pdf
3. Гройсман В. Цифрова економіка здатна стрімко підвищити ВВП. Новини економіки, 2017. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2300896-cifrova-ekonomika-zdatna-strimko-pidvisiti-vvp-grojsman.html
4. Криворучко О.С., Краус Н.М. Імперативи формування та домінанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., 2 – 3 лист. 2017 р. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. С. 681 – 685
5. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. HITECH office, 2016. 90 с. URL: https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf

6. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 17.01.2018 № 67-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text
7. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0) URL: https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf.

Lidiia Levchun
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
Wydział Biotechnologii i Ogrodnictwa
Supervisor: ***Shevchuk Oleksander*** *PhD in Pedagogical Sciences, teacher of the Podilsky Special Educational-Rehabilitation Social-Economic College*
Krakow, Polska

DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL MARKET IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES

Today the problems associated with the imperfection of the mechanisms of interaction between education and the labor market have become acute. Problems of the labor market and educational services, taking into account the specifics of their interaction and elements of state regulation of these markets, studied in the works of many modern scientists.

In particular the analysis of European employment policy, problems of functioning and regulation of the labor market are contained in the works of I. Bezsonova, N. Vyshnevskaya, T. Tkachenko and others. L. Ilyich, A. Zabolotny, I. Kimova, N. Leshchenko study international experience and practice in establishing partnerships between business and the state in the field of education. Studies by O. Grishnova, S. Kovalenko, O. Ogienko, and others are devoted to the development of adult education in foreign countries.

Researchers in higher education in recent decades have been actively researching the mission of a modern university.

Since the founding of the first universities in Europe, these centers of science and education have been centers of free thought and performed important social and educational functions. Scientific activity was concentrated here.

The development of natural sciences and industry has dramatically increased the need for skilled engineers. The development of market relations and related social relations has led to an increase in the need for qualified lawyers, economists, managers [2, p. 62].

Every year, scientific and technological progress and other factors dictate new requirements in the labor market. The main task of the state is to maintain a balance between the education system and the needs of the labor market.

In the era of globalization and the formation of the knowledge economy, strengthening the integration of the markets of educational services and labor is the most important factor in successful socio-economic development [3].

In many cases, the product of the market of educational services is rejected by the modern labor market, but, despite this, continues to reproduce regardless of the needs of end users. The market of educational services today has not acquired a significant market feature – the focus on the employer. Higher education is constantly lagging behind the demands of the domestic labor market, exacerbating the problem of employment of modern student youth. The main reasons for this situation are the insufficient formation of the market of educational services, the imperfection of the legal framework in the field of education, the lack of a mechanism for direct interaction between government institutions, employers and consumers of educational services.

Thus, at the state level there is an awareness of the urgency of the problem. Today, the primary task for society is to find and implement an effective mechanism to provide the labor market with the required professional staff. In our opinion, the following measures should be part of this process: strengthening the interaction between education, science, business and government on the basis of their fruitful cooperation; substantiation and approval with the involvement of employers of new standards of higher education, adequate conditions for a market economy; strengthening the interaction of higher education institutions with enterprises, creating an effective system of vocational guidance of young people in the professions in demand in the labor market.

References:

1. Karpenko M. M. Korelyatsiya rynkiv pratsi y osvity v Ukrayini: aktual′ni problemy ta shlyakhy yikh rozv″yazannya v rusli reformuvannya vitchyznyanoyi osvity. Analitychna zapyska URL: http://www.niss.-gov.ua/articles/2122/
2. Kovtunets′ V. V. Vyshcha osvita i rynok pratsi. Marketynh v Ukrayini. 2013. №6. S. 62–69.
3. Lavrynenko L. M. Vzayemodiya rynku pratsi z rynkom osvitnikh posluh. Ékonomycheskye nauky. № 5 URL : http://www.rusnauka.com/ 23_NPM_2011/ Economics/5_91171.doc.htm.
4. Poroshenko: Okrim oboronozdatnosti Ukrayiny, priorytetom vlady ye osvita. Informatsiyne ahent·stvo «Interfaks-Ukrayina» URL: http://ua.interfax.com.ua /news/general/294579.html

Лукашук Т.Ю.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Гуменюк І.М.,*** викладач кафедри соціальної роботи та психології
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку України проблема безробіття є ключовим фактором, який дестабілізує ринок праці. Соціально-економічне становище держави прямо пропорційно залежить від ринкового механізму, який, у свою чергу, потребує регулювання. Запорукою ефективного функціонування та розвитку економіки є працездатне населення.

За даними Державної служби статистики України, за останні 17 років рівень непрацевлаштованих громадян становив: найбільше – 12,4% у 2000 році й найменше – 6,9% у 2007 та 2008 роках. За 2017 рік він становив 9,5%, або 1698 тис. осіб. Протягом 2019 року рівень безробіття в Україні поступово знижувався, зокрема у першому кварталі цей показник становив 9,6%, або 1,65 млн осіб, а в третьому кварталі рівень безробіття становив 8,4 %, або 1,46 млн осіб [1].

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 року № 546 схвалено Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2019– 2021 роки, в якому визначено основні передбачувані макропоказники економічного і соціального розвитку України. Відповідно до вказаного Прогнозу протягом 2019–2021 років рівень безробіття серед населення віком 15–70 років зменшиться з 8,9% у 2019 році до 8,3% у 2021 році.

З огляду на новітні наукові розробки та світову практику формування ефективної політики регулювання зайнятості та безробіття в Україні, запорукою розв'язання проблеми є розробка і реалізація широкого комплексу відповідних заходів, насамперед, у соціально-трудовій сфері. Слід посилити увагу щодо оновлення та підвищення технічного рівня робочих місць, зокрема, 32 для того, щоб кожне з них забезпечувало зайнятому прожитковий мінімум і подальше зростання заробітної плати (з урахуванням інфляції). Це дозволить привести заробітну плату у відповідність з продуктивністю праці, ліквідувати фіктивні робочі місця, зменшити приховане безробіття [2].

Отже, на сьогодні однією з головних причин безробіття є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили, саме тому в державі повинна втілюватись активна політика, яка складається із таких заходів:

- збільшення попиту на робочу силу з боку державного та приватного сектора економіки;
- підвищення конкурентоспроможності робочої сили та забезпечення відповідності робочої сили й робочих місць;
- вдосконалення процесу працевлаштування;
- створення відповідних програм та стратегій для заохочення та підвищення продуктивності праці молоді;

- запозичення в Європейських країн досвіду ведення ефективного функціонування ринку праці;
- проведення ряду всебічних реформ в галузі освіти, науки, культури.

Крім того, серед основних напрямів подолання рівня безробіття слід виділити наступні:

- підвищення рівня мінімальної та середньої заробітної плати;
- скорочення внутрішніх і зовнішніх міграційних процесів населення;
- проведення профорієнтаційної роботи з молоддю та підвищення кваліфікації працівників за кошти підприємства, на якому вони працюють або держави;
- врегулювання нестабільної ситуації на сході України;
- створення сприятливих умов праці та забезпечення соціального захисту працівникам;
- подолання демографічної кризи населення;
- легалізація тіньового сектору економіки;
- періодичне дослідження ринку праці з урахуванням наявних вакансій з боку роботодавців та запропонованих резюме з боку працівників; – матеріальна підтримка безробітних на довготривалій основі;
- збільшення числа тих професій, на які є попит на ринку праці [3].

Проблема безробіття та безпосередньо молодіжного безробіття існує не тільки в Україні, а й в країнах Європи [3]. Спостерігаються дуже високі показники навіть порівняно з Україною.

Для вирішення проблеми молодіжного безробіття варто розібратися з причинами її виникнення. Доцільно виділити екзогенні (тобто, пов'язані із зовнішніми впливами) та ендогенні (пов'язані із внутрішніми процесами) фактори, що сприяють молодіжному безробіттю [4]:

- екзогенні: світова фінансово-економічна криза;
- міграційні процеси;
- ендогенні: недосконалі програми розвитку молоді;
- диспропорції між попитом та пропозицією на ринку праці;
- популяризація університетської освіти;
- невідповідність кваліфікації молодих спеціалістів вимогам роботодавців;
- недосконалість законодавства з питань зайнятості, суперечності щодо вікових меж молоді України;
- недостатня поінформованість абітурієнтів про потреби ринку;
- різний рівень розвитку регіонів України.

Усі ці фактори спричиняють дисбаланс між попитом та пропозицією, що є основною причиною безробіття. У ході дослідження також було розглянуто співвідношення між попитом та пропозицією на ринку праці. Результати дослідження показали, що на одну вакансію претендує від 3 і більше осіб. Також негативною тенденцією є невідповідність потребі у спеціалістах за окремим фахом, що знов таки зумовлено популяризацією окремих професій.

Отже, при прогнозуванні подальшої ситуації з безробіттям в Україні, слід враховувати фактори, які спричинятимуть зменшення чи зростання його рівня. Так, до зростання призведуть: необхідність подальшої структурної перебудови економіки; дефіцитність інвестицій для створення нових робочих місць, особливо для внутрішньо переміщених осіб; підвищення мінімальної заробітної плати. Це, безперечно, проявиться у таких економічних та соціальних наслідках, як: скорочення обсягів виробництва ВНП; зниження податкових надходжень до державного бюджету; зростання витрат на виплату соціальної допомоги безробітним; знецінення ефекту від отримання вищої освіти та професійного навчання; посилення соціальної напруженості; зниження трудової активності.

Для подолання безробіття в Україні потрібно проводити певні заходи, такі, як: практична реалізація державної та регіональної програм зайнятості; приведення законодавства України у відповідність із міжнародними нормами; захист внутрішнього ринку праці; забезпечення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних; усунення невідповідності між потребою у кваліфікованих кадрах і фактичною професійно-кваліфікаційною структурою пропозиції робочої сили; технічне оснащення та вчасна модернізація робочих місць, що дозволить забезпечити дотримання одного із головних принципів організації заробітної плати на підприємстві – перевищення темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання заробітної плати, а також ліквідувати фіктивні робочі місця та зменшити приховане безробіття та ін.

Крім того, слід проводити роботу з підвищення конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили за рахунок підвищення її якості, тобто зростання рівня загальної освіти; підвищення кваліфікації; мобільності працівників, що проявляється в першу чергу у розширенні діапазону оволодіння працівниками професій та спеціальностей, а також здатності швидко змінити місце роботи (перейти в інший структурний підрозділ, філію, представництво в іншому регіоні чи країні) і, звичайно, розвивати ті галузі, які дають змогу повноцінно відтворювати індивідуальний людський капітал (медицину, культуру, спорт). Особливих зусиль слід прикладати аби створити (забезпечити) гідні умови та оплату праці в усіх секторах вітчизняної економіки, щоб зменшити міграційні потоки на настрої населення, в першу чергу це стосується переселенців.

Таким чином, розв’язати проблему безробіття остаточно неможливо, проте можна скоротити її масштаби. Для цього необхідно провести ряд комплексних заходів. Перш за все муніципальні та регіональні органи влади повинні приділяти увагу інформованості молоді про ситуацію на ринку праці. Для цього необхідно проводити різні семінари, ярмарки вакансій, створювати відеоролики про затребувані професії тощо.

Отже, однозначно можна сказати, що світова економіка вже перебуває в рецесії, оскільки наслідки впливу пандемії коронавірусу на економічну активність все значніші. Більше немає сумнівів у тому, що найдовша глобальна експансія з високою ймовірністю закінчиться цього кварталу. Підтверджують це й більшість експертів, які сходяться на тому, що ситуацію

вдасться швидко взяти під контроль, і вплив вірусу на світову економіку буде значним, але нетривалим, по аналогії з вірусом атипової пневмонії у 2003 році. Зростання економіки стабілізується вже у другому кварталі, хоча перший квартал, по суті, вже втрачено. Якщо взяти цей сценарій за базовий, як роблять більшість аналітиків, вплив на Україну буде негативним, але обмеженим. Проте наразі ключовим питанням економічного прогнозу залишається глибина і тривалість спаду до 2020 року.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України: http://www.ukrstat.gov.ua/.
2. Рівень безробіття в Україні URL: https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2019/ (дата звернення 14.03.2020)
3. 3.Іваницька С. Б., Мороховець І. О. Проблема безробіття України. Ефективна економіка. 2015. URL: http://www.m.nayka.com.ua/efektyvnaekonomika (дата звернення 14.03.2020) 33
4. Турчак В. В., Ващенко Т. А. Працевлаштування молоді в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Економічні науки. 2016. URL: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/73863.doc.htm (дата звернення 14.03.2020)

Луців О.І.,
студентка другого курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: ***Дем'янишин В.Г.,*** *доктор економічних наук, професор*
м. Тернопіль, Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ ШОКІВ

Система мобілізації доходів до Державного бюджету може як завдати імпульс економічному зростанню, і навпаки пригнітити його. Наприклад, задіяна в Україні система мобілізації доходів у розпорядження держави виявила неадекватність при умовах перехідної економіки, а також створила значні податкові навантаження на суб'єкти господарювання, призвела до невиправданого вилучення обігових коштів підприємств, виникнення додаткової потреби в кредитних ресурсах. Значні деформації та нестабільність виявлено в розмірах ставок оподаткування, у методології визначення бази та періодів оподаткування. Особливо негативно вплинули на результати господарської діяльності нарахування на фонд оплати праці. Надмірна кількість податкових пільг зумовила необґрунтований перерозподіл валового внутрішнього продукту, створила неоднакові економічні умови для

господарювання. Все це привело до створення значного неофіційного сектора економіки, ухилень від оподаткування, затримки податкових надходжень.

Традиційно уже склалося, що під час обговорення бюджетних проблем на різних рівнях влади основні зусилля спрямовуються на те, щоб відхопити найбільший шматок із бюджету для певної галузі, програми, регіону чи навіть конкретних юридичних осіб на тлі декларацій про державницький підхід у формування бюджетної політики.

На превеликий жаль, реальних кроків, змістовних пропозицій щодо того, як отримати додаткові доходи до бюджету, залучити їх без навантаження в економіку та бізнес, майже немає [1; с. 48].

Проблеми у формуванні дохідної частини бюджету залишаються непоміченими, вони живлять тіньову економіку з її негативними наслідками, створюють підґрунтя для корупції.

Вагомим зовнішнім дестабілізуючим чинником для України залишається нестабільність ключових сировинних міжнародних біржових ринків разом із поглибленням негативних наслідків пандемії COVID-19, чому сприятиме пожвавлення руху спекулятивного капіталу. Так, з початку 2020 року максимальний обсяг вкладень нерезидентів в державні облігації України становив 129 млрд. грн. у лютому 2020-го року, після чого вкладення почали скорочуватись, що цілком відповідало світовим тенденціям (відплив капіталу з ринків країн, що розвиваються). На 9 листопада обсяг вкладень порівняно з піковим значенням скоротився на 52 млрд грн (або на 40%) до 77 млрд грн. Тобто, чистий відплив капіталу за цим каналом становив близько 1,9 млрд дол., що створювало помірний девальваційний тиск на національну валюту, обмежувало можливості Уряду фінансування Державного бюджету за рахунок випуску ОВДП, що посилює актуальність пошуку резервів зростання його доходів з метою недопущення бюджетно-боргової кризи.

Зменшення інтересу інвесторів до вітчизняного ринку ОВДП зумовлено внутрішніми політичними та економічними дисбалансами, а також активізацією негативних шоків пов’язаних з пандемією COVID-19, що посилює актуальність підвищення ефективності бюджетної політики як за доходами, так і за видатками.

Україні потрібно переосмислити фінансову стратегію розвитку в напрямку її адаптації до динамічних змін фінансового середовища. При цьому постає потреба в розробці стратегічного плану фінансового розвитку, який акцентуватиме увагу на активізації антикризової складової фінансового й економічного розвитку. Виконавча влада має зробити наголос на оперативному врахуванні ризиків і загроз фінансовій безпеці країни. Для цього важливо підвищити ефективність фінансових рішень на державному й місцевому рівнях. Доцільно також посилити співпрацю Міністерства фінансів України з Національним банком та Міністерством економічного розвитку і торгівлі в забезпечені орієнтирів фінансової безпеки на 2021 р. Практичним кроком у відповідь може стати запровадження моніторингу ризиків і загроз фінансовій безпеці України та розробка на цій основі заходів регулювання на випадок погіршення світової кон’юнктури.

Враховуючи особливості сучасного розвитку міжнародних фінансів, першочерговими заходами у сфері модернізації чинної системи фінансів та Державного бюджету України є:

1. Розв'язання проблеми зміцнення інвестиційного потенціалу фінансового сектору України відповідно до потреб розвитку реального сектору економіки. Доцільно запровадити Національну програму гарантування кредитів, яка передбачатиме використання державних гарантій для спеціально відібраних банків, що кредитуватимуть інноваційно орієнтовані підприємства на пільгових умовах. Необхідна розбудова інституту бізнес-фінансового партнерства, що передбачає створення спільного фонду держави та приватних небанківських інвесторів із метою фінансування перспективних для внутрішнього ринку проектів. Стимулювання, таким чином, розвитку реального сектору економіки дозволить значно розширити базу оподаткування як за рахунок появи нових суб'єктів підприємнитва та створення робочих місць, так і за рахунок зростання доходів від податку на прибуток.

2. Адаптація прогресивних фінансових механізмів мобілізації ресурсів внутрішнього фінансового ринку. Потрібно реалізувати спільні проекти з МФО (ЄІБ, ЄБРР) щодо імплементації в умовах вітчизняного фінансового ринку механізмів формування фондів інституційного фінансування. Подібні фінансові механізми дадуть змогу підвищити результативність фінансування вітчизняного реального сектору.

3. Впровадження фінансових механізмів стимулювання розвитку малого й середнього бізнесу. З метою практичної трансформації національної моделі економічного розвитку треба зважити можливості запровадження Національної програми гарантування кредитів, яка передбачатиме використання державних гарантій для спеціальних фінансових установ, котрі беруть участь у формуванні «довгих» кредитних ресурсів на ринку, а також розбудови моделі бізнес – фінансового партнерства.

4. Переформатування діалогу з МВФ у напрямі забезпечення консультативної моделі співробітництва. В даному контексті важливо розпочати консультації щодо поширення дії нових фінансових механізмів МВФ на Україну.

5. Розширення конкурентної альтернативності серед МФО. Україні важливо активізувати співробітництво з Європейським інвестиційним банком, що допоможе зменшити її залежність від ресурсів Світового банку та ЄБРР.

6. Запровадження моніторингу ризиків і загроз, котрі генеруються у сфері міжнародних фінансів. Спостереження, контроль та оперативне реагування як базові елементи фінансової безпеки України є практичним кроком у відповідь на поглиблення кризових явищ у міжнародному фінансовому середовищі[2; с. 26].

7. Реалізація заходів детінізації економічних процесів за рахунок реформування судової та правоохоронної системи, підвищення прозорості в діяльності податкової та митної служб шляхом запровадження елементів електронного врядування.

8. Оптимізація механізмів адміністрування ПДВ та відмова від бюджетного відшкодування ПДВ сировинним галузям національної промисловості. Бюджетне відшкодування ПДВ доцільно використовувати виключно до виробництва, які виробляють товари з доданою вартістю, що є основою економічного розвитку держави.

9. Упорядкування податкових пільг в Україні. Податкові пільги повинні використовуватися виключно у якості інструменту економічного стимулювання в рамках державних цільових програм фінансування економічного розвитку, а не у вигляді винагород за лобізм і підтримку депутатів на виборах до Верховної Ради України.

Модернізація фінансової стратегії України має зміцнити національний фінансовий сектор, забезпечити акумулювання необхідних коштів для стратегічної реструктуризації економіки та дасть змогу вчасно адаптуватися до системних змін світової економіки в період розгортання пов'язаної з наслідками пандемії COVID-19.

Важливим елементом удосконалення бюджетної політики України в контексті виконання бюджету є модернізація бюджетного планування з урахуванням передового міжнародного досвіду, зокрема таких країн як США та Канада.

Так, основним елементом досвіду США [3] в системі бюджетного планування, який доцільно впровадити в Україні, на наш погляд, є «Національний план», як довгострокова стратегія розвитку країни. Звичайно, «Національний план» виходить за межі бюджетної політики, однак його наявність і покрокова реалізація дозволяє Уряду планувати не лише видатки, але й доходи, мобілізація яких необхідна для реалізації довгострокових міжвідомчих цільових програм. Окрім цього довгострокові цільові міжвідомчі програми бюджетних витрат США дозволяють спрямувати кошти на розвиток промисловості, яка є високотехнологічною, що в свою чергу забезпечує доходи бюджету на наступний рік. Тобто бюджетне планування повинно бути спрямоване не лише на забезпечення видатків за захищеними статтями, а на розвиток економіки, зокрема внутрішнього виробництва з метою формування стабільної податкової бази та її розширення. Наявність національного плану, реалізація якого підкріплена високим рівнем виконання законів через механізми ментальних моделей, судову та правоохоронну систему мінімізує проблеми дохідної частини бюджету США, які пов'язані із тіньовою економікою та контрабандою. В силу високого рівня законодавства, судової в правоохоронної системи проблематика тіньової економіки та контрабанди в контексті впливу на рівень доходів Державного бюджету США фактично не піднімається ні в науковій, ні в практичні площині.

Щодо Канади [3], то позитивним досвідом, який можна використати в Україні є результативність планування. Тобто в планах і стратегіях кожного відомства і в цілому федерального бюджету закладено конкретні цілі, а також описано сценарії досягнення конкретних результатів (зростання рівня зайнятості, зростання ВВП тощо). Такий підхід до бюджетного планування вкотре доводить, що планування видатків бюджету є пріоритетним порівняно

з плануванням доходів, однак ефективні видатки є запорукою зростання доходів. Судячи із досвіду Канади та США ефективними видатки бюджету можуть бути лише в тому випадку коли бюджетне планування здійснюється на довгострокову перспективі відповідно до національного плану чи національної стратегії, якої в Україні на сьогоднішній день фактично не існує, а тим більше не існує стратегій розвитку всіх відомств і міністерств.

Таким чином, підсумовуючи наведене вище, можна зробити висновок про необхідність виваженої модернізації бюджетної політики відповідно до розробленої чіткої фінансової стратегії України, де одним із головних елементів мають бути цілі та визначені конкретні результати щодо збільшення обсягів доходів Державного бюджету через заходи в сфері розвитку реального сектору економіки, залучення міжнародної фінансової допомоги, детінізації економічних процесів та удосконалення адміністрування податків.

Список використаних джерел:

1. Радіонов Ю. Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів. Фінанси України : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал . 2011. №5 С. 47-55.
2. Власюк О. С. Модернізація фінансової стратегії України : виклики міжнародного середовища та внутрішні пріоритети розвитку. Фінанси України : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал. 2012. №1. С. 18-27.
3. Тищенко Т. В. Долгосрочные целевые программы в США и Канаде: модели планирования и особенности структуры. Финансовый журнал. 2015. № 1. С. 52–59.

Мурга А.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Лаврук Н.А.,*** *кандидат економічних наук, викладач*
Україна, м. Кам'янець-Подільський

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В останні десятиріччя одним із головних факторів, що прискорює формування і розвиток інформаційного суспільства, є Інтернет. Він став не лише глобальним засобом комунікацій без територіальних і національних кордонів, але й ефективним інструментом ведення бізнесу, досліджень, впливу на аудиторію. Зі вступом світової економіки в економічну кризу роль Інтернету лише зросла, оскільки завдяки застосуванню мережевих інформаційних технологій багато товаровиробників змогли не лише знизити витрати на просування і збут продукції, але й розширити існуючі і освоїти нові

ринки збуту, підвищити ефективність і адресність взаємодії зі споживачами та іншими учасниками економічного процесу.

Завдяки розвитку інформаційних технологій Інтернет став потужною платформою для розвитку бізнесу, у тому числі збуту та просування товарів та послуг.

Успіх підприємства не може забезпечуватися лише якісними характеристиками товару та умовами його реалізації. Виробник повинен налагодити збутові та комунікаційні процеси, які відповідатимуть сучасним вимогам споживачів, та враховувати додаткові можливості, які відкриваються внаслідок активного розвитку інформаційних технологій [1].

Проблеми застосування інтернет-технологій у маркетингу досліджувалися у працях І.В. Бойчук [3], Ф. Котлера [4], І.Л. Литовченко [6], Сифоні [7], А. Хартмана [7] та ін. Де висвітлюються загальні проблеми і перспективи віртуальної економіки і тенденції її розвитку, представлені порівняльний аналіз фізичного і віртуального макромаркетингового середовища, визначаються загальні можливості Інтернету в контексті організації виробничо-комерційної діяльності.

Стрімкий розвиток Інтернету і його проникнення практично у всі сфери людської діяльності ініціював формування інтернет-економіки, яка стрімко розвивається. У Вікіпедії [8] інтернет-економіка визначається як розвиток бізнесу в Інтернеті: відкриття сайтів і віртуальних магазинів, використання електронної реклами і маркетингу, електронного документообігу. Там же інтернет-економіка ототожнюється з інтернет-бізнесом. А. Хартман та Дж. Сифоні визначають [7] інтернет-економіку як сферу, в якій реально здійснюється бізнес, створюється й змінюється вартість, здійснюються транзакції і встановлюються відносини типу «один-з-одним».

Узагальнюючи інтернет-маркетинг потрібно розглядати як новий вид маркетингу, який передбачає застосування традиційних та інноваційних інструментів і технологій у мережі Інтернет для визначення і задоволення потреб і запитів споживачів (покупців) шляхом обміну з метою отримання товаровиробником (продавцем) прибутку чи інших вигод.

Узагальнюючи літературні джерела і практики діяльності підприємств та установ у віртуальному середовищі систематизуємо основні елементи сучасного інтернет-маркетингу (рис. 1).

Сучасний світ змінюється і розвивається надзвичайно швидко. Для того щоб не відставати від новітніх технологій і не втратити свої конкурентні позиції, підприємствам необхідно розробляти нові стратегії та впроваджувати інноваційні рішення в свою маркетингову діяльність. Сьогодні багато компаній перенаправляють свою діяльність в Інтернет, в більшій мірі пов'язану саме зі збутової та комунікаційної політики, тому маркетологам необхідно направити свою діяльність на розробку стратегії просування товарів і послуг у віртуальному середовищі [2].

Рисунок 1. Основні елементи сучасного інтернет-маркетингу

Для ефективної реалізації потенціалу Інтернет-маркетингу в Україні в першу чергу слід визначити сутність і специфіку здійснення управлінських заходів, спрямованих на реалізацію певної сукупності практичних завдань маркетингового управління онлайн (рис.2).

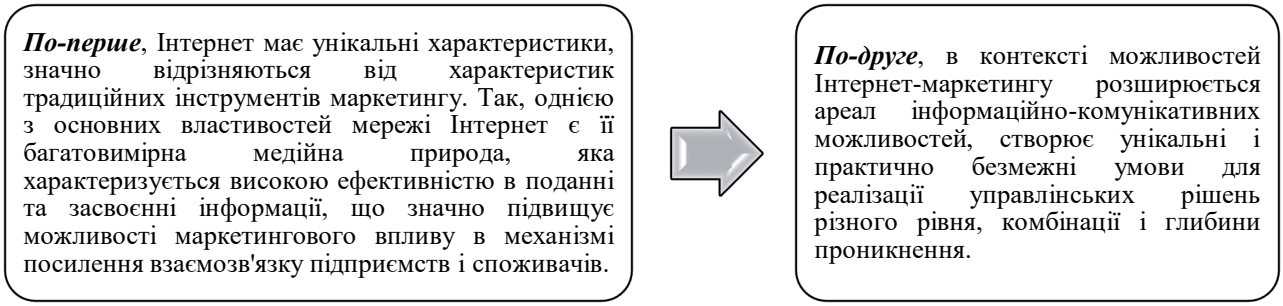

Рисунок 2. Сутність і специфіка інтернет-маркетингу

Інтернет є глобальним засобом комунікації, не має ніяких територіальних обмежень, при цьому вартість доступу до інформації не залежить від віддаленості від неї, на противагу традиційним засобам, де ця залежність прямо пропорційна. Висока ефективність комунікативних властивостей Інтернету забезпечує можливість скорочення часу на пошук партнерів, прийняття рішень, здійснення угод, розробку нової продукції та ін.

Що ж стосується України, то слід зазначити, що однією з важливих проблем процесу переходу від реального бізнесу до віртуального довгий час також була проблема низького рівня інтегрованості населення до Всесвітньої Мережі. Однак за останні роки ситуація істотно змінилася.

Важливим інструментом Інтернет-маркетингу є організація веб-сайтів компаній, які виступають основним носієм маркетингової інформації та сучасних проявів інтерактивної поведінки і взаємин учасників ринку.

Інтернет-маркетинг дає можливість знайти своє місце на ринку нових підприємств і підвищити конкурентоспроможність і ефективність функціонування існуючих вітчизняних підприємств, що пропонують на ринок як продукцію промисловості, так і кінцевого споживання. Використання основних інструментів Інтернет-маркетингу, як правило, не вимагає від підприємств значних фінансових ресурсів, але вимагає змін в психології і поведінці менеджерів, переосмислення ролі в діяльності підприємств окремих інструментів маркетингу. Інформаційні технології дозволяють охопити велику аудиторію і краще задовольнити потреби споживачів, а отже, збільшити прибуток. Збут і просування продукції через Інтернет є перспективним напрямком, оскільки з кожним роком набирає все більшої популярності як

серед підприємств, так і серед споживачів, розширюється кількість користувачів Інтернету [5]. Розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості підприємствам для реалізації продукції, а споживачам дає доступ до інформації про товари чи послуги і забезпечує можливість їх простого порівняння.

У світовій практиці Інтернет-маркетинг сприймається як цілий комплекс дочірніх галузей, що включають не тільки банерну рекламу та public relations, але й методики проведення маркетингових досліджень в Інтернеті, зокрема, вивчення попиту і споживчої аудиторії, освоєння алгоритмів формування та забезпечення високої ефективності рекламних кампаній, способів правильного позиціонування торгової марки на ринку, а також багато іншого. А, отже, через неправильне розуміння предмету вітчизняні фахівці не мають змоги використовувати можливості Інтернет-маркетингу на максимальних потужностях. Це, у свою чергу, не дає змоги підприємствам успішно використовувати віртуальний простір для вирішення своїх виробничо-комерційних завдань [5, с. 63].

Отже, Інтернет-маркетинг сьогодні є одним з найперспективніших напрямів розвитку маркетингу в Україні. Ця сфера активно розвивається, незважаючи на економічні кризи та різні зовнішні і внутрішні перешкоди. Варто також зазначити, що Інтернет-маркетинг, як будь-який вид маркетингу має свої переваги і недоліки, які потрібно враховувати, використовуючи його інструменти під час здійснення діяльності підприємства. Інтернет-маркетинг дозволяє максимально здешевити витрати на збут, розширити ринок збуту товарів за рахунок охоплення нової аудиторії, застосування сучасних методів реклами, дозволяє також провести аналітику попиту на товар, що надає здатність корегувати і відповідати вимогам ринку, але при цьому варто також прийняти до уваги, що з розвитком Інтернет-технологій, потрібно також розвивати систему збуту, враховувати можливість виходу з ладу сайту, де зберігатиметься інформація про товари. Також, рівень довіри споживача має схильність знижуватися в зв’язку з випадками шахрайства.

Список використаних джерел:

1. Плескач В.Л. Технології електронного бізнесу: монографія. К.: КНЕУ, 223
2. Вирин Ф. Интернет-маркетинг. Полный сборник практических инструментов. М.: Эскмо, 224 с.
3. Бойчук І.В. Інноваційні підходи до застосування Інтернету в маркетинговій діяльності підприємств. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2010. С. 553-562.
4. Котлер Ф. Маркетинг XXI века. СПб.: Издательский дом «Нева», 2005. 432 с.
5. Кузнєцова Н. Інтернет-маркетинг в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. Вісник київського національного університету імені Т.Г. Шевченка Київ. 2012. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/articles/2012/137/16_ 137.pdf

6. Литовченко І.Л. Методологічні аспекти Інтернет-маркетингу: монографія. К.: Наукова думка, 2009. 196 с.
7. Хартман А. Стратегия успеха в Интернет-экономике. М.: ЛОРИ, 2001. 274 с.
8. Social media marketing. Wikipedia. URL: http://www.en.wikipedia.org/wiki/Social_media_marketing.

Ніколаєва А.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Ситуація на ринку праці в останні роки є досить напруженою і характеризється погіршенням тенденцій. Через зменшення кількості вакансій внаслідок економічної кризи проблема зайнятості молоді залишається актуальною, оскільки дорослим не представляється проблемою знайти бажану роботу з гарним доходом, оскільки досвід роботи таку можливість надає.

Тому зайнятість молоді зараз розглядається як одна з найбільш актуальних соціально-економічних проблем. Зазвичай держава намагається приділити якомога більше уваги проблемам молоді. Але, на жаль, цих проблем багато. Особливо зараз, коли всі частини суспільства відчули наслідки кризи та нестабільності. Найбільш нагальними проблемами, з якими стикається сучасна молодь, є працевлаштування та відсутність можливостей для самореалізації. Таким чином, важливо проаналізувати основні причини зайнятості молоді та визначити найважливіші шляхи вирішення проблем.

Причини працевлаштування молоді можна розділити на кілька факторів: По-перше, за сучасних умов спостерігається невідповідність кваліфікації випускників вимогам роботодавців – відсутність досвіду самостійного прийняття рішень, відсутність знань, відсутність практичних навичок у професії [1]. Однак тут є своєрідне протиріччя, оскільки компанії очікують багато важливого досвіду роботи, який можна отримати лише в практичній діяльності. Проблема полягає в тому, що роботодавці не зацікавлені у підготовці молодих кваліфікованих робітників через різного роду збитки.

Інша важлива причина – сприйняття молодими людьми способу адаптації до роботи та зайнятості. Ця проблема виникає у відносно молодому віці. Часто молодий фахівець не керується реальною ситуацією на ринку праці та потребами спеціаліста. Кількість випускників економістів з кожним роком збільшується, тоді як державі не потрібно стільки спеціалістів. Попит на

вакансії у цій галузі зростає разом із конкуренцією на ринку праці [2]. На даний момент найбільш потрібними спеціалістами є токар, сантехнік, пекар, охорона, слюсарі та наладчики. У той же час є надлишок юристів та фінансових фахівців.

Молоді люди не хочуть заповнювати вакансії в компаніях зі старими машинами та пристроями і поганими умовами праці. Багато промислових та сільськогосподарських компаній все ще мають робочі місця, де умови праці та супутнє обладнання не змінилися з 1970-х та 1980-х.

Також можна підкреслити, що роботодавці часто не можуть оцінити переваги молоді, такі як мобільність, гнучкість та здатність вчитися. З іншого боку, багато випускників не мають навичок грамотно шукати роботу та вести переговори з роботодавцями. Іншою причиною є невідповідність між підвищеними вимогами молодих людей до високої заробітної плати та гідними умовами праці щодо кваліфікації роботодавців. Якщо раніше молодь обирала собі роботу в залежності від інтересів, то тепер пріоритети змістилися у бік рівня оплати професії.

Нажаль, існує також проблема високого рівня корупції при поданні заявок на «престижні» роботи, особливо в державних установах та великих компаніях. Виходячи з цих факторів, ми можемо уявити загальну картину становища молоді на ринку праці. Державне регулювання повинно відігравати важливу роль у вирішенні такої гострої проблеми, як проблема зайнятості молодих людей [3]. Потрібна справжня робота держави та місцевого самоврядування в кожному регіоні. Якщо проблема вирішується на рівні певного регіону, то загальна картина зменшення безробіття в країні є оптимістичною. Ефективним способом вирішення цієї проблеми буде взаємодія та співпраця всіх структур: державних органів влади, служби зайнятості населення, сфери освіти і комітетів у справах молоді.

Професійне навчання також є потужним інструментом підвищення рівня зайнятості та навичок молоді, а також сприяє ефективному переходу від навчання до працевлаштування. З метою зменшення дисбалансу між попитом та пропозицією на робочу силу та запобігання довгостроковому безробіттю серед молоді необхідно розробити метод прогнозування довгострокового розвитку галузей економіки та попиту на робочу силу для конкретних професій з урахуванням регіональних особливостей. Ринок освітніх послуг потрібно наближати до реальних потреб економіки.

Отже, підтримка молодих спеціалістів та їх участь у творчій та активній участі в суспільстві є стратегічною інвестицією у розвиток держави. Ефективне вирішення проблеми зайнятості молоді допоможе побудувати Україну як розвинуту, стабільну та процвітаючу державу.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт незалежного аналітико-дослідного центру – Інституту Горшеніна URL: http://institute.gorshenin.ua.
2. Козлова Л.А. Технології пошуку, відбору та адаптації персоналу в компанії. 2010 р. 237 с. URL: http:www.smartcat.ru

3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді України» URL: http://www.rada.gov.ua
4. Гетьманенко Ю.О., Тахтарова К.А. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді. //Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. 2011. Т.2. С. 51-59.

Охотська А.С.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Дані Міжнародної організації праці свідчать, що проблема зайнятості та працевлаштування молоді набула глобальних масштабів. Незважаючи на поступове відновлення економіки, безробіття серед молодих людей продовжує зростати. Україна не є у цьому винятком, а соціально-економічні проблеми регіонів мають загрозливий характер і впливають на розвиток трудового потенціалу держави [1].

Працевлаштування молоді в сучасний період розбудови держави в Україні є однією з найважливіших питань. Більшість молодих людей, особливо тих, хто закінчив вищу освіту задумуються про майбутню професію. Особливо після закінчення, молоді люди стикаються з такою проблемою, як нестача досвіду, практичних навиків. По – друге з приходом молодої людини в ту чи іншу компанію мало хто з працівників хоче навчатись та ділитися своїм досвідом. Деякі студенти постійно відкладають вихід на ринок праці та рухаються далі в навчанні або пошук роботи на низькому рівні. Тож між навчальними закладами та роботодавцями повинний бути налагоджений кращий зв'язок.

Забезпечення зайнятості молоді сьогодні є одним із пріоритетів розвитку уряду. Тільки з урахуванням динаміки рівня її зайнятості, можна розробляти соціально-економічні прогнози країни на довготривалу перспективу. Адже саме молодь є найактивнішою частиною працездатного населення. Відповідно до закону України «Про сприяти соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» молодими громадянами вважаються громадянами України у віці від 14 до 35 років. Молодь – це є специфічною соціально-економічною групою населення, яка потребує додаткових заходів підтримки на ринку праці. Через несвоєчасне влаштування на роботу безробітна молодь втрачають свої професійні навички та кваліфікацію, що ще більше ускладнює процес ефективного пошуку роботи [2].

В Україні задекларована державна підтримка молоді, яка реалізується в молодіжній політиці, що включає такі напрямки: створення законодавчої бази державної молодіжної політики, проведення слухань у Верховній Раді України щодо ситуації з молоддю та підготовка доповіді на цю тему Верховна Рада України та Президент України, створення структурних підрозділів, які займаються проблемами молоді в органах державної влади та управління на всіх рівнях, створення соціальних служб для роботи з молоддю, реалізація цільових комплексних молодіжних програм.

Однак результативність цієї політики не позначається суттєво на зайнятості молоді. Тому певна частина із вище наведених напрямів державної політики не застосовується належним чином на практиці, оскільки більшість молодих громадян України є не проінформованими про існування молодіжних програм та специфіку функціонування центрів зайнятості молоді. Отже, перш за все, необхідно підвищити ефективність існуючих державних програм сприяння зайнятості молоді та забезпечити ефективне впровадження кожного програмного заходу молодіжної політики України.

Для виявлення причин та наслідків безробіття серед молоді здійснимо аналіз економічної діяльності молоді за віковими групами, зокрема:

1) 15-24 років. На наш погляд, корисно віднести підкатегорію до цієї групи 15-18 років, основною характеристикою яких є відсутність освіти та досвіду роботи. Тим не менш, молоді люди цього віку беззахисні, найбільш вразливі та неконкурентоспроможні на ринку праці та не можуть претендувати на престижну роботу. У підкатегорії молодих людей віком від 19 до 24 років теж є деякі особливості, які слід враховувати при вирішенні питань зайнятості. Особи , що входять до цієї групи зазвичай поєднують навчання та роботу, тому в основному працюють в неповний робочий час.

2) 25-29 років. Як правило, молодь цієї категорії вже має належну освіту та досвід роботи від 3 до 5 років, тому він є найбільш перспективною і конкурентоспроможною на ринку праці.

3) 30-34 роки. Сюди входять найдосвідченіші молоді люди, бо вони мають не лише певний професійний досвід, життєвий досвід, а й досвід його пошуку. Це молоді люди цієї категорії вже шукають найбільш підходящу роботу для себе, переважно з можливістю професійного розвитку. З точки зору можливостей вибору щодо роботи ця категорія є найбільш конкурентоспроможною на ринку праці.

Важливим фактором, що впливає на зайнятість молоді, є тип економіки країни. В командно-адміністративній економіці, всі випускники були забезпечені роботою та мали пільги як молоді спеціалісти. Ринкова система управління не гарантує, що молодь буде зайнята на ринку праці. Відкриття нових підприємств може послабити напругу для молоді на ринку праці. Однак сучасна економічна база підприємництва досить вузька через економічну ситуацію в країні відсутність необхідних економічних знань, відсутність стартового капіталу, несприятливими умовами оподаткування.

Варто зазначити, що тривале безробіття збільшує ризик втрати працівниками своїх навичок та професійних вмінь, призводить до послаблення

мотивації до активного пошуку роботи; зменшує можливості працевлаштування; має наслідком зниження рівня життя, яке поступово деградації особистості і обмежує можливості для самореалізації. Експерти вважають, протягом 12 місяців у осіб не зайнятий трудовою діяльністю, втрачається здатність до самоорганізації.

Серед безробітних до 35 років, які мали досвід роботи на початку квітня 2019 року кожен п'ятий раніше працював у роздрібній торгівлі та ремонт; 18% були зайняті в державному управлінні та загальнообов'язкове соціальне страхування; 14% працювали у сільській місцевості, лісове та рибне господарство, а також у переробній промисловості. Решта громадян з різних причин не працевлаштовувались більше 1 року або належали до випускників навчальних закладів різних типів, які не мали професійного досвіду. Зокрема, кількість випускників, які подали документи на послуги Державної служби зайнятості становила 6,1 тис. Осіб (у тому числі 4,8 тис. випускники вищих навчальних закладів та 1,3 тис. випускників професійно-технічних навчальних закладів).

Ми маємо погіршення системної кризи у сфері молодіжної політики: у 2017 році безробітних до 24 років було понад 15%, у 2018 році – вже 17,9%, тоді як середній рівень безробіття для всіх вікових груп вдвічі нижчий за даними державної служби статистики. У 2019 році безробітні до 34 років становили близько 40%. Як бачимо, молодь є найбільш вразливою категорією на ринку праці, і без належної державної політики ця ситуація не може бути вирішена.

Відсутність систематичної політики зайнятості молоді в Україні спонукає молодих людей до міграції. За даними Центру східноєвропейських досліджень, кількість українських мігрантів віком до 25 років у Польщі минулого року різко зросла з 21% до 29,2%. Дійсно, бездіяльність держави створює умови для трудової міграції найбільш працездатної категорії громадян, що суперечить завданням державних установ та створює системні ризики для економіки та соціальних програм, обмежуючи можливості та зменшуючи ресурси для розвитку. Після двох-трьох років бездіяльності суспільство практично втрачає цих людей як працівників, а для зміни ситуації потребують їх у довгострокову реабілітацію, яка вимагає додаткових витрат.

Оскільки молоді люди це майбутнє держави, а молодь яка вперше вступає на ринок праці для пошуку роботи є вразливою категорією, то держава зобов'язана піклуватися про них, створювати їх та реалізовувати перспективні соціально-економічні програми. Тож основна увага науковців та урядовців повинна націлюватись не лише на ліквідацію молодіжного безробіття, а також для створення сприятливих соціально-економічних умов для збільшення кількості працездатних молодих людей. Це вимагає досконалого вивчення причин міграції молодих громадян, створити та реалізувати програми, які сприяли б їх поверненню авторитарними, а демократичними методами.

Отже, для вирішення проблем зайнятості молоді необхідно вжити заходів щодо вдосконалення діяльності державних установ у сфері зайнятості молоді , розробки та впровадження механізмів фінансової та іншої підтримки

компаній, установ та організацій, що створюють нові робочі місця. Більшу увагу слід приділяти організації процесу працевлаштування молоді на рівні навчальних закладів та місцевої влади. Вражаючим прикладом вирішення проблеми зайнятості молоді є проведення щорічного «Ярмарку зайнятості».

Список використаних джерел:

1. Міжнародна організація праці. Молодіжне безробіття URL : http://ww.ilo.org/global/topics/youthemployment/langen/index.htm.
2. Пілігрім А.С., Красовська Е.В. Правові проблеми працевлаштування молоді. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Pravo/4_82774.htm.

Пономаренко В.В.,
студентка Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник: ***Гераймович В.Л.,*** *кандидат економічних наук,*
доцент кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
м. Київ, Україна

ДІДЖИТАЛ-МАРКЕТИНГ В ЕРУ ПОКОЛІННЯ Z

Світ, у якому ми живемо, постійно змінюється і цей темп деколи важко осягнути. Насамперед ці зміни стосуються використання новітніх та інформаційних технологій у всіх сферах суспільства. Ефективність економічної діяльності у сучасній економіці прямо залежить від інтенсивності перетворення інформації, а кульмінацією розвитку інформаційно-комунікаційних технологій став Інтернет, який не тільки змінює сучасне розуміння ринку, а і безпосередньо впливає на трансформаційні процеси у суспільстві.

Розвиток інформаційних технологій значно впливає як на світову економіку, так і на національні економіки, на принципи і форми ведення бізнесу в цілому. Тобто ми стаємо свідками того, як змінюється місце продажу товарів та послуг: уже у 2019 році 14,1 % світової роздрібної торгівлі припадало на продаж в Інтернеті. Очікується, що цей показник досягне 22 % у 2023 році [1]. Саме тому бізнес потребує нових рішень задля свого розвитку: традиційний маркетинг уже не в змозі охопити весь спектр каналів просування товарів та послуг. Це стало причиною виникнення нового виду маркетингу – цифрового. Цифровий маркетинг (digital marketing) – це використання усіх можливих форм цифрових каналів для просування товару або певного бізнесу в цілому. Як і будь-який інший вид маркетингу, цифровий маркетинг допомагає досягати максимального результату оптимальним способом, тобто дає змогу економити гроші, уникати зайвих неефективних витрат.

За даними компанії Miniwatts Marketing Group, що здійснює дослідження розвитку інтернет-індустрії в світі з 2000 року, у 2019 році Україна посіла 8

місце в десятці європейських країн за рівнем використання Інтернету. Згідно з дослідженням, 93,4 % населення користуються Інтернетом (а це більше як 40,9 мільйонів людей), що становить 5,6 % від усіх Інтернет-користувачів Європи [2]. Сфера використання Інтернету активно розвивається, незважаючи на економічні кризи та різні зовнішні і внутрішні перешкоди.

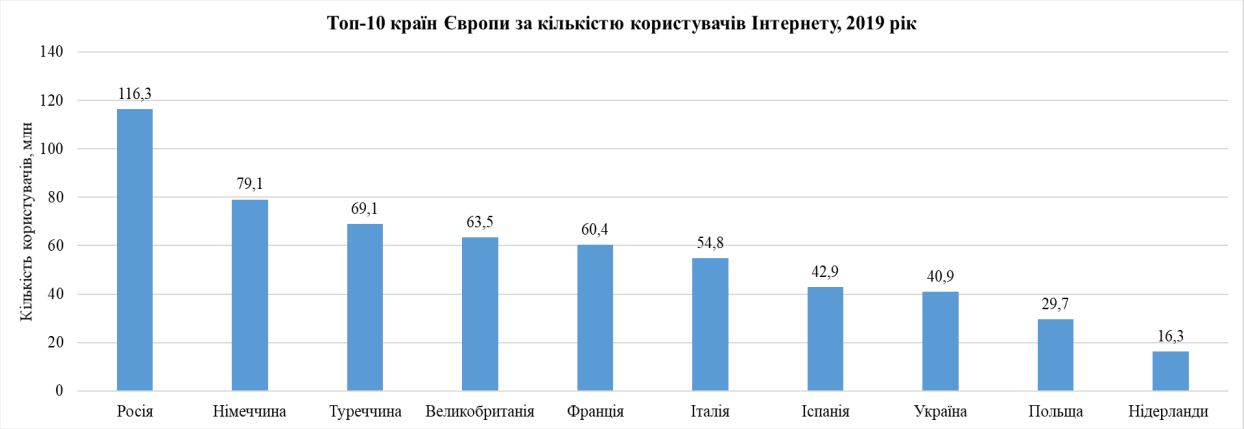

Рис. 1 Топ-10 країн Європи за кількістю користувачів Інтернету,2019 рік
Джерело: Internet World Stats

Варто зазначити також про суттєву різницю між Інтернет-маркетингом та діджитал-маркетингом. Діджитал-маркетинг включає в себе і Інтернет-маркетинг теж, але Інтернетом не обмежується. Давайте порівняємо: Інтернет-маркетинг це SEO-просування сайту, контекст, вебінари тощо, – всі канали, які доступні користувачеві тільки в Інтернеті. А діджитал-маркетинг – це все вище перелічене плюс реклама і просування на будь-яких цифрових носіях поза мережею. Тобто, він має на меті цифрову комунікацію, яка відбувається і онлайн, і офлайн. Ну і, зрозуміло, до Діджитал-маркетингу не належить просування за допомогою таких традиційних каналів як оголошення в газетах, флаєрах, реклама на телебаченні, білборди. Хоча, якщо на білборді буде вказано QR-код, за допомогою якого можна перейти на сайт – то це вже діджитал-маркетинг.

Розвиток технологій та нові способи комунікації бізнесу з клієнтом – це позитивні зрушення і можливості для збільшення прибутку та повного задоволення потреб споживачів, проте які ж переваги та особливості діджитал-маркетингу? Цифровий маркетинг дозволяє охопити і онлайн, і офлайн-споживачів, які використовують планшети і мобільні телефони, грають в ігри, завантажують додатки. Так бренд може звернутися до більш широкої аудиторії, не обмежуючись інтернетом. До того ж, діджитал-маркетинг сприяє можливості збирати чіткі і деталізовані дані. Практично всі дії користувача в цифровому середовищі фіксуються аналітичними системами, що дозволяє робити точні висновки про ефективність різних каналів просування, а також скласти точний портрет покупця. Ще однією особливістю є гнучкий підхід – діджитал-маркетинг дозволяє залучити на онлайн-ринок офлайн аудиторію, і навпаки. Наприклад, за допомогою QR-коду на флаєрі можна направити користувача на сайт. І в той же час, завдяки email-розсилці можна запросити передплатників на семінар або інший офлайн-івент [6]. Такі переваги є

надзвичайно важливими для сучасного бізнесу, оскільки Інтернет виховує абсолютно нове покоління споживачів.

Ще декілька років тому основною віковою групою були міленіали, тобто ті, хто народився у 80-90-х роках минулого сторіччя. Їх намагалися зрозуміти Вільям Штраус и Ніл Гав у своїх працях, таких як «Покоління» та «Четверте перетворення». Про міленіалів, або покоління Y, часто можна почути: «герої, народжені в епоху розпаду» . І це буде цілковитою правдою, оскілки вони у підлітковому віці відчули всю силу зламу сторіч, і, що важливіше, перше покоління, яке надає перевагу пошуку інформації в мережі Інтернет [4].

Міленіали стали першопрохідцями в області цифрових технологій – вони стали свідками зародження пошукових систем, мобільного зв'язку та обміну миттєвими повідомленнями.

Але сьогодні нова група вийшла на перший план. Покоління Z, спадкоємці міленіалів, нарешті досягли повноліття і узурпували статус групи, про яку написано і сказано найбільше. Покоління Z народилося в уже цифровому світі. Вони росли в світі блискавичного інтернету, смартфонів, відео за запитом, ігрових пристроїв і соціальних мереж. Вони зіштовхуються з Інтернет-реальністю, формують її, і саме це стає одним із факторів формування принципів та правил, характерних для покоління Z.

Це абсолютно нова аудиторія, яка потребує інноваційного підходу. Так як же маркетологи можуть почати розуміти, чого хоче покоління Z від брендів і ритейлерів? Варто розпочати з цінностей і переконань цього покоління. Перш за все, варто зауважити, що покоління Z – найбільш різноманітне та багатокультурне серед усіх минулих. Дослідження, проведене медіа-компанією Awesomeness та дослідницькою фірмою Trendara, показало, що представники нового покоління описують себе як глобалістів із швидкозмінною самоідентифікацією та порушників правил. Також дане дослідження виявило, що на думку покоління Z, саме соціальні мережі, технології і кіберзалякування вплинуть на їх покоління найбільше [3]. У порівнянні з мілленіалами і в поєднанні з повсюдним поширенням соціальних мереж представники покоління Z більш схильні взаємодіяти зі своїми однолітками з соціальних питань. Фактично, нещодавно випущений провідною рекламною платформою Criteo звіт про покоління Z показав, що більше половини представників покоління Z використовують Snapchat, Instagram і Facebook кілька разів на день, і стрім (транслюють) 23 години відеоконтенту в тиждень. Це свідчить про наявність великої кількості зв'язків – і новин, що надходять в режимі реального часу – між поколінням Z і рештою світу [5].

І тому покоління Z очікує можливості спілкування з компаніями за допомогою усіх можливих каналів. Сергій Аліксюк, співзасновник освітнього проекту I-Marketing.ua вважає, що наразі мало хто вміє повноцінно співпрацювати з трендами, такими як відео і різноманітні месенджери, хоча це є шляхом популяризації бренду [6].

Наприкінці слід відзначити, що протягом останніх років можна спостерігати за розвитком нової течії світового маркетинг – digital-

маркетингом, який активно і швидко відсуває традиційну рекламу на другий план. Це спричинено не лише глобалізаційними процесами та розвитком технологій, а і формуванням абсолютно нової групи споживачів. Цифровий маркетинг дозволяє рекламуватися на широку аудиторію, яку компанія навряд чи б змогла зібрати з офлайн-просуванням.

Список використаних джерел:

1. Clement J. Worldwide e-commerce share of retail sales 2015 2023. Statista. 2020. URL: https://goo.su/2rSt.
2. Internet in Europe Stats Internet User Statistics & 2019 Population for the 53 European countries and regions. Internet World Stats. 2019. URL: https://www.internetworldstats.com/stats4.htm.
3. Velasco H. Who is Gen Z? How teens are consuming content. Haley Velasco. The Drum. 2017. URL: https://www.thedrum.com/news/2017/12/27/who-gen-z-how-teens-are-consuming-content.
4. Курений В. Хто такі міленіали? ПостНаука. 2016. URL: https://postnauka.ru/faq/62552.
5. Миллениалы и Поколение Z: 4 различия в том, что их волнует Criteo. 2019. URL: https://goo.su/2Rss.
6. Феоктістова О. Digital-маркетинг – что это? Ringostat. 2020. URL: https://blog.ringostat.com/ru/digital-marketing-chto-eto/.

Приймаков.Є.О.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Для самозбереження товариства ми прагнемо зустріти нове покоління з необхідними для виживання Асоціації для цього товариства. Молоді люди, організовуючи свою діяльність у соціальному просторі та часі, добре ладнають із суспільством. Рух у процесі соціалізації соціальних знань та досвіду не тільки звертається до особистості до групи, яка відповідає інтересам останньої, але також дозволяє основним використати це символічне місто для власних інтересів. Ця пригода виявляє поєднання конкретних сфер соціалізації: по-перше, індивідуальне створення власних форм, уточнення їхньої особистості і, по-друге, самоідентифікація з оточенням – іншими, групою, ціннісні моделі. Ця сміливість є умовною і зникає з особливою увагою, але суть такого підходу до розділення безумовна.

Існування юнацтва в суспільстві, його соціалізація передбачає виконання певних соціальних ролей, в яких, переходячи від однієї ситуації до іншої, воно знаходиться в процесі постійного породження і переродження власних «Я». Як зазначає П. Сорокін, «в нас, як в грамофоні, постійно змінюються «душі – платівки», зовсім відмінні одна від одної» [1, с. 108]. Знаходження в процесі соціалізації власного «Я», як стрижня, на який нанизуються необхідні для життя в суспільстві характеристики, забезпечує відносно стійку єдність нашого «Я», ступінь злагодженості між різними ролями, і визначає «звучання платівки». Цим стрижнем є особистісна ідентичність, яка трактується як набір рис чи інших індивідуальних характеристик, які відрізняються визначеною сталістю чи наслідуванням у часі і просторі, що дозволяє відрізнити даного індивіда від інших людей. Це набір характеристик, який робить людину подібною самій собі і відмінною від інших [2, с. 135].

Це процес, за допомогою якого Інтернет-об'єкт індивіда та його додана вартість додають, чим більша «додана вартість» – особливості життя, цінності, вартості, незаконні взаємодії видатний пилок, відомий як його спільна політика. Таким чином, у Радянському Союзі закон про виконання громадян був законом в ефірі законослухняної волі, законослухняності, готовності до Батьківщини та людей, що її можна було виміряти. У сучасних США «існує закон про смерть, а для іншого – закон спочатку», він точно не буде з того, що з нього виходить. 5-6]. Існує два окремих закони ПРОПОЗИЦІЇ: статутний закон, який об'єкт закону (якщо ми є членами одного зобов'язання, те саме фактичне виконання є законом про політику міжзаконного продажу) -закон або міжзакон (якщо ми включаємо гріх, ми дуже взаємозакон від «вони» – закон, який відноситься не до їжі, а до.) 135]. Так, в Радянському Союзі , служба була політичним активістом. Це ідеологічне світло безпеки було затверджено. Це був закон серед закону і на один закон більше, ніж усі радянські люди, які всі їхні «« і «закон» на шляху силових стрижнів. Вірність Батьківщині і, окрім закону, закон був питанням інакомислення. У законі закону, але, при виконанні атрибутів і на додаток до всієї асоціації з «законом» і «законами», обидва ці методи мають додатковий закон щодо об'єкта без об'єкта [3, с. 180]. інші вимірювання s – це інша сторона оцінки законності цього суспільства. Об’єкт як цінність, яка, як спостерігається, більша за світло, нічого не вартий без значення та значення міри, яку ми даємо. В рамках міжправового процесу вважається, що відсутність айн не охоплюється статутом Товариства. Таким чином, його суїцидальна ідея полягає в тому, що бездіяльність усіх визнає закон, що ми вимірюємо еміграцію, що вдвічі менше, ніж їх частка в житті.

Зменшення впливу традиційних агентів соціалізації призвело до того, що нормативна система цінностей сучасного українського суспільства лише частково реалізується у повсякденній поведінці молодих людей.

На наш погляд, і це підтверджується емпіричним дослідженням, заснованим на зв'язку між нормативною (перевіреною) та реальною (повсякденною) системами цінностей молоді, сформованими в сучасному перехідному суспільстві. сьогодні ми можемо розрізнити три моделі соціалізації навчання молоді: соціально доцільну, соціально щедру та

соціально посередню [3]. Формування запропонованих моделей соціалізації молоді пов'язане з такими соціальними показниками: рівень матеріального забезпечення; усвідомлення ритму життя; наявна типова система нормативного значення; здатність протистояти несприятливим впливам навколишнього середовища; ступінь задоволеності власним соціально-психологічним благополуччям, за допомогою якого можна визначити, наскільки успішно молоді люди інтегруються у суспільство. Сьогодні психологи, педагоги, філософи стурбовані негативним впливом ЗМК на формування та розвиток особистості. Як соціальний інститут, ЗМК впливають на людину не лише надаючи конкретну інформацію, а й пропонуючи унікальні моделі поведінки героїв книг, фільмів, телешоу. Аналіз телевізійної, радіо- та книжкової продукції показує, що сприяння низькоякісній західній поп-культурі сприяло цій галузі. Існує нагальна потреба у соціально-політичних програмах, які можуть залучити молодь до українських громадських, політичних, культурних заходів, соціально-політичної діяльності.

Процес політичної соціалізації впливає на залучення особистості до роботи. Як позитивний момент слід зазначити значне збільшення частки молоді у нових соціальних верствах – підприємців, менеджерів, банківського персоналу. У той же час молодь є найбільш вразливою частиною суспільства, вступаючи до лав безробітних. За статистичними даними, в Україні особи віком до 28 років становлять 38,8% від загальної кількості безробітних, причому безробіття більше турбує дівчат та молодих жінок (73%), трохи менше – хлопців (48%) [3, с. 216]. Отже, процес політичної соціалізації ускладнюється тим, що в період соціально-політичних змін в українському суспільстві виникає багато проблем. Кризові ситуації, як відомо, створюють унікальні довгострокові стратегічні життєві ідеї та цінності, і це особливо стосується молодих людей, які ще не освоїли форми життя в період реформ. економічні та соціально-політичні основи суспільства.

Молодь – це жива, життєва та критична частина суспільства, що має великий соціальний та творчий потенціал. Виходячи з цього, створення сприятливих економічних та соціальних умов для особистісного зростання молоді, створення їх творчої активності, здібностей, навичок має бути основою державної молодіжної політики, орієнтацією всіх соціальних центрів суспільства.

Список використаних джерел:

1. Врублевський В. К., Хорошковський В. І. Нова Україна: виклики XXI сторіччя. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття. Кол. монографія / Під ред. М. О. Шульги. К.: Ін-т соціології НАН України, 2010 687 с.
2. Молодіжна політика в Україні: аспекти державного та громадського розвитку. К., 2002. 15 с.
3. Соколов В., Рябіка В. Громадянське суспільство. Дійові особи та виконавці. Соціс. 2002. №5.

Решетюк О.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Бачинська О.М.,*** *кандидат економічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

В умовах ринкових відносин зростає важливість створення особливого підходу до управління персоналом. Сьогодні, коли відбувається процес переосмислення багатьох теоретичних і практичних аспектів організації підприємства, персонал є найважливішим ресурсним потенціалом, який забезпечує ефективність виробництва, його конкурентоспроможність і стійкість положення підприємства на ринку. Ефективне використання людських ресурсів вимагає застосовування різноманітних способів мотивації.

Основна мета процесу мотивації – це отримання максимальної віддачі від використання наявних трудових ресурсів, що дозволяє підвищити загальну результативність і прибутковість діяльності підприємства.

Непомітний для недосвідченого ока процес втрати інтересу працівника до праці, його пасивність приносять такі відчутні результати, як плинність кадрів. Керівник підприємства раптом виявляє, що йому доводиться досліджувати всі деталі будь-якої справи, виконуваної підлеглих, що, у свою чергу, не виявляють ні найменшої ініціативи. Наслідком цього є падіння ефективності компанії.

Щоб не дозволити втрату потенційного прибутку, менеджер повинен добитися максимальної віддачі від своїх підлеглих. Для ефективного управління людським ресурсом керівнику насамперед необхідно приділити увагу параметрам роботи, що доручається підпорядкованим, змінюючи ті, які можуть впливати на психологічні стани виконавців, тим самим мотивуючи або демотивуючи їх. Грамотно спроектована робота повинна створювати внутрішню мотивацію, відчуття особистого внеску до випуску продукції. Оскільки, людина – істота соціальна, то, наприклад, почуття причетності здатне викликати в неї глибоке психологічне задоволення.

Людський капітал є тим найважливішим аспектом успішної підприємницької діяльності, який вдало використовує фактори виробництва і забезпечує їх максимальну віддачу. Для підприємця, керівника повинно бути зрозуміло, що саме люди, турботливо підібраний ним персонал, який пройшов певні етапи розвитку, зможе успішно виконувати виробничо-організаційні завдання, формувати творчі і результативні колективи, оптимально використовувати капітал, обладнання, інформаційні та матеріальні ресурси.

В Україні існують такі проблеми мотивації праці на підприємствах:

1. Неврахування індивідуальності кожної людини.

2. Керівники не звертають увагу на покращення психологічного клімату в колективі.

3. Відсутність прямої залежності розміру премії від конкретних результатів роботи працівників структурних підрозділів підприємства [1].

Проте останнім часом в українських компаніях практикується заохочення персоналу оригінальними способами. Наприклад, у компанії «ВВН Україна» за підсумками півріччя найуспішнішим співробітникам надають грошові премії, 10 л. пива, швейцарським годинником або тижневою путівкою на двох за кордон. Така міра, для працедавців, є вимушеною. Це пов'язано з тим, що утримувати управлінський персонал вітчизняним компаніям тільки грошима та бонусами стає неефективно [2].

Продумані до дрібниць системи матеріальних стимулів ґрунтуються на всебічному моніторингу економічних інтересів працівників, урахуванні умов їхньої праці та життя, сімейного стану, трудових навичок і є ефективним механізмом поєднання матеріальної зацікавленості персоналу та продуктивності його праці.

До ефективних методів мотивації праці також можна віднести створення для робітників підприємства «центрів здоров'я» з необхідним обладнанням, особам, які усиновили дитину, надання фінансової допомоги, та грошові виплати сім'ям, що мають дітей-інвалідів. Іноді на підприємствах інженерам дозволяють користуватися запасними деталями, що сприяє розвитку творчої думки. Також застосовують такі форми заохочення, як разові премії до річниць або надання відпусток, за невисоку оплату або навіть безкоштовна юридична допомога, відкриття дитячих дошкільних установ, фінансова допомога дітям співробітників для продовження освіти, надання вільного дня серед тижня, робота влітку для студентів і аспірантів, допомога та консультування людей до пенсійного віку.

Формуючи систему мотивування працівників на вітчизняних підприємствах, доцільно скористатися світовим досвідом. Із всього розмаїття моделей систем мотивації праці можна виділити, як найхарактерніші, японську, американську, французьку, англійську, німецьку, шведську моделі.

Японська модель мотивування персоналу основана на трьох факторах: професійна майстерність, вік, стаж роботи. Вік і стаж є основою для визначення традиційної особистої ставки, а професійний розряд і результативність праці – базою для обчислення трудової тарифної ставки, яка називається «ставкою за кваліфікацію». Використання трудової ставки унеможливлює автоматичне підвищення заробітної плати без підвищення кваліфікації працівника та зростання його трудового внеску, що посилює мотивацію до праці.

Американська модель мотивування праці ґрунтується на матеріальних стимулах. Найпоширеніші різноманітні модифікації погодинної системи оплати праці з нормованими завданнями та різноманітні форми преміювання. Гнучкість системи оплати праці досягається завдяки періодичній атестації працівників, на основі якої встановлюється їх рівень оплати праці на наступний період. Зарплата переглядається, як правило, в перший рік роботи кожних три місяці, після року роботи – раз на півроку або рік.

Французька модель мотивування працівників містить дві складові формування системи оплати праці: індексацію заробітної плати залежно від вартості життя та індивідуалізацію оплати праці. Принцип індивідуалізації оплати праці у Франції реалізується урахуванням рівня професійної кваліфікації, якості виконуваної роботи, кількості внесених раціоналізаторських пропозицій, рівня мобільності працівника.

У Великобританії існують дві модифікації системи оплати праці, що залежать від прибутку підприємства: грошова, основу якої становить регулярна доплата відповідної частки прибутку до встановленої заробітної плати, і акціонерна, яка передбачає часткову оплату у вигляді акцій. Крім того, заробітна плата на деяких підприємствах Великобританії не є стабільною, а залежить від прибутку підприємств.

Німецька модель мотивації праці ґрунтується на гармонійній комбінації – стимулювання праці та соціальні гарантії. Ринкове господарство Німеччини називається соціальним тому, що держава створює умови для всіх громадян, зупиняє прояви несправедливості й захищає всіх обділених і беззахисних.

Шведська модель мотивації праці відрізняється сильною соціальною політикою, спрямованою на зменшення майнової нерівності за рахунок перерозподілу національного доходу на користь менш забезпечених верств населення. Починаючи з 50-х років, шведські профспілки на переговорах щодо переукладання колективних трудових договорів проводять політику так званої солідарної заробітної плати, що ґрунтується на таких принципах: рівна оплата за однакову працю, скорочення розриву між розмірами мінімальної і максимальної заробітної плати [3].

Отже, мотивація персоналу відіграє важливу роль в управлінні підприємством, оскільки кожен працівник має свої потреби й інтереси і хоче, щоб рано чи пізно вони були хоча б в якійсь мірі задоволені.

Однак, в цілому на вітчизняних підприємствах використовують не достатньо ефективні методи мотивації. Так, в системі мотивації праці більшості вітчизняних підприємств відсутня гнучкість та об’єктивна диференціація мотиваційних процесів, що викликає почуття несправедливості, незадоволеності, і суттєво демотивує персонал в процесі виконання своїх функціональних обов’язків

Таким чином, підвищення ефективності управління посідає чільне місце в загальній системі управління та залежить від багатьох важелів впливу, зокрема від впровадження гнучкої та об’єктивної системи мотивації праці.

Список використаних джерел:

1. Буянова І.А., Рандіна А.М. Мотивація працівників у сучасних умовах господарювання підприємств і організацій. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=16537.
2. Труш Ю.Л., Гриценко А.О. Мотивація персоналу на підприємствах в сучасних умовах господарювання. URL : http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/-123456789/23596/1/2.pdf.

3. Вербицька Г.Л. Мотивування персоналу на вітчизняних промислових підприємствах. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/13833/1/3_10-15_Vis_727_Menegment.pdf

Рижук Ю.О.,
студентка Вінницького національного аграрного університету
Науковий керівник: ***Коваль О.В.,*** *доцент кафедри бухгалтерського обліку факультету обліку та аудиту, викладач*
м. Вінниця, Україна

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Проблемам управління кредиторською заборгованістю, в тому числі обліково-аналітичним його аспектам, мають приділяти увагу всі без винятку підприємства, адже від цього залежить їх фінансове благополуччя та конкурентоспроможність, а також досягнення цілей розвитку бізнесу в цілому [1, с. 177].

Практично всі підприємства в сучасному бізнес – середовищі не обходяться в своїй господарській діяльності без кредиторської заборгованості. Кредиторська заборгованість – це фінансова угода між двома суб’єктами господарювання, в якій одна сторона тимчасово позичає комерційні кошти для товарно-грошового обігу, а інша – зобов’язується повернути грошовий борг у вказаний термін [2, с. 68].

Механізм управління зобов’язаннями – це сучасна потреба українських суб'єктів управління, в тому числі для компаній аграрного сектору, через жорсткі умови конкуренції, обмежені ресурси, короткі терміни прийняття рішень щодо надання товарних позик, низька платоспроможність та торгова діяльність контрагентів. Це досить таки складний процес, який у свою чергу залежить від тісної співпраці різних підрозділів підприємства та всебічний розгляд факторів, що впливають на них, тому управління заборгованістю слід розглядати як гнучкий механізм постійного пошуку найбільш ефективних зв’язків із економічним середовищем та його спроможність досягти успіху на ринку за рахунок керування фінансовими ресурсами підприємств.

У процесі своєї фінансово-господарської діяльності підприємство вступає в різноманітні види відносин із юридичними та фізичними особами. Воно укладає та здійснює угоди, які передбаченні чинним законодавством. В результаті такої діяльності у підприємства виникають довгострокові та поточні зобов’язання, які підлягають виконанню. Таким чином, кредиторська заборгованість – це природне явище яке існує в системі розрахунків між підприємствами. Майже всі підприємства за звітний період мають таку форму заборгованості. Наявність кредиторської заборгованості у підприємства явище

настільки очевидне, що свідчить і безпосередньо пов'язано з управлінням кредиторською заборгованістю, якій, на жаль, найчастіше приділяють недостатньо уваги.

Борги підприємства є дуже потужним засобом тиску на бізнес. Прострочена кредиторська заборгованість підприємства нерідко стає головним відправним пунктом для початку «корпоративної атаки». Наявність такої заборгованості свідчить про недостатню фінансову стійкість підприємства та є фактором низької інвестиційної привабливості бізнесу. Саме тому, в рамках проведення превентивного захисту, особлива увага має приділятися фінансовій стратегії підприємства, аналізу та жорсткому контролю за станом кредиторської заборгованості підприємства.

Ефективне управління і регулювання кредиторської заборгованості можливе при наступних заходах:

1. спостереження за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості;
2. контроль стану за простроченими розрахунками;
3. вчасне виявлення не припустимих сум кредиторської заборгованості;
4. прийняття ефективних рішень щодо усунення заборгованості.

Отже, слід зазначити, що аналіз кредиторської заборгованості відіграє важливу роль у ефективній діяльності підприємства, але як показує практика, підприємства не реагують на даний вид заборгованості вчасно, що призводить до не платоспроможності підприємства в подальшому. Тому для усунення такої можливої проблеми слід проводити комплексний фінансовий аналіз кредиторської заборгованості. Для поліпшення обліку поточних зобов'язань важливим є налагодження системи внутрішнього контролю на підприємстві. З цією метою варто визначити відповідальних осіб за своєчасне погашення зобов'язань, створити таблицю, в якій узагальнювалася б інформація про наявні поточні зобов'язання із зазначенням термінів погашення. Це, в свою чергу, приведе до раціоналізації процесу відслідковування зобов'язань та запобіганню прострочення заборгованості.

Звичайно, для поліпшення обліку поточних зобов'язань необхідним є використання сучасних інформаційних систем, що прискорить роботу бухгалтерських служб, сприятиме зменшенню кількості помилок та дасть можливість для оперативного відслідковування зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю на основі її аналізу. Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів: матеріали X Міжнародного круглого столу, 10 травня 2019 р. / відповід. ред. Н.Л. Кусик; ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса: ОФФСЄТіК, 2019. С. 177–180.
2. Іванілова О. С. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 787 с.

Сектименко В.С.,
студентка Дніпровського державного технічного університету
Науковий керівник: ***Брежнєва-Єрмоленко О.В.,***
кандидат економічних наук, доцент
м. Кам'янське, Україна

СТРАХОВЕ ШАХРАЙСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Останнім часом у світі у сфері страхування особливої актуальності набуває проблема страхового шахрайства. Страхове шахрайство є однією з найбільш проблемних ланок розвитку страхового ринку. В Україні страхове шахрайство вже набуло масового характеру.

Більшість страхових експертів єдиним способом захистити страхову компанію від подібного роду шахрайств називають базу даних, в якій збиралися б усі відомості про страхувальників. Найбільш дискурсивними питаннями залишаються засоби боротьби із страховим шахрайством і, особливо, їх попередження. Це пов'язано із зростанням кількості випадків, коли шахраями є не поодинокі особи, а цілі групи осіб, серед яких є і страхувальники, і представники страховиків та органів правопорядку.

Шахрайство – це злочин, який здавна відомий у всьому світі та в історії будь-якого суспільства є невід'ємним супутником торговельних відносин, ринку в цілому [1].

Сьогодні одним з головних чинників існування страхового шахрайства в Україні є відсутність кваліфікованих фахівців, які можуть вести ефективну боротьбу з наслідками шахрайських дій і не знання зарубіжного досвіду відносно прикладів боротьби з ними.

Серед найбільш популярних мотивів здійснення страхового шахрайства найчастіше зустрічаються наступні:

- бажання скористатися випадком для здобуття максимуму компенсації;
- бажання повернути гроші, витрачені на страхові внески;
- користь, коли здобуття відшкодування є єдиним джерелом заробітку;
- можливість не здійснювати страхових виплат і перекласти відповідальність на страхувальника;
- додаткове джерело прибутку для самих страховиків [2].

Якщо проаналізувати за допомогою яких шахрайських дій переважно здійснюються підробки в різних сферах економіки, то в сфері страхування вантажів, як правило, з метою незаконного отримання відшкодування, суб'єкти економіки вдаються до підробки документів про втрату товарів, готової продукції, запасів, їх псування тощо. Шахрайські дії у відношенні застрахованого майна підприємств і громадян здійснюються шляхом інсценування крадіжки, пограбування, підпали. Типовим прикладом таких дій може служити підпал, як спосіб покращити свої фінансові справи.

За даними зарубіжних джерел, близько 15% всіх випадків виникнення шкоди в результаті пожежі становлять саме умисні підпали. При чому подібні злочини скоюються як з метою привласнення застрахованного майна і

отримання страхового відшкодування, так і для «оздоровлення» підприємств, яким загрожує банкрутство.

При особистому страхуванні, тобто страхування життя і здоров'я громадян, шахрайські дії, з метою отримання страхового забезпечення, здійснюються переважно шляхом фальсифікації настання страхового випадку внаслідок змови з працівниками медичних установ і підробки документів, що свідчать про заподіяння каліцтв.

Найбільш часто зустрічаються форми шахрайських дій у різних видах страхування, а саме:

- шахрайство в страхуванні від нещасного випадку
- шахрайство в страхуванні життя;
- шахрайство туристичного страхування;
- медичне страхування;
- шахрайство з майнового страхування;
- страхування автотранспортних засобів, КАСКО;
- ОСАГО.

Розглянемо рівень страхового шахрайства в Україні за 2019 рік, що представлений на рис. 1. За даними рис. 1 можна дійти висновку, що близько 57% всіх випадків шахрайства зосереджено в авто страхуванні (інсценування ДТП, угон автомобіля, умисна зміна або приховування інформації про реальні обставини ДТП або про стан водія, який управляв автомобілем у момент аварії,), на другому місці – добровільне медичне страхування (домовленість з медичними працівниками про надання неправдивих лікарняних висновків.) – 25%, на третьому місці – страхування майна (17%), на четвертому – страхування відповідальності перед третіми особами (15%) та страхування від нещасного випадку (10%).

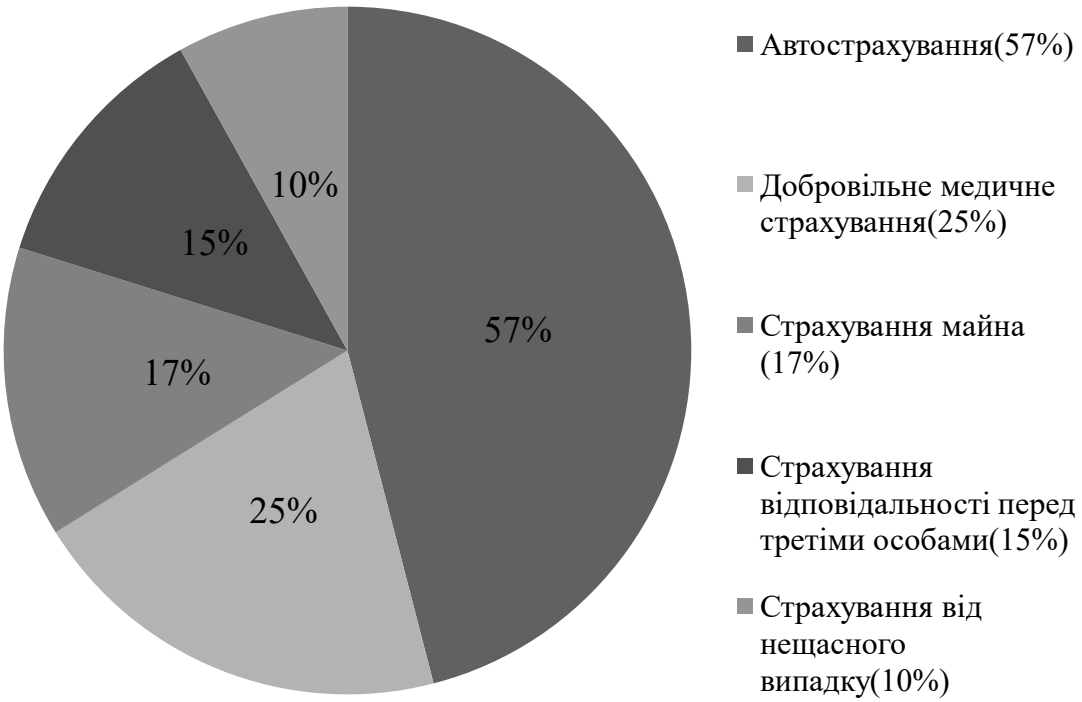

Рис. 1 – Рівень страхового шахрайства в Україні за 2019 рік

Дані свідчать, що у 2019 році коефіцієнт втрат в Україні склав 76%. В середньому 15% понесених збитків були пов'язані зі страховим шахрайством, внаслідок чого збитки становили 1 мільярд доларів на рік.

Приведемо статистичні дані відносно даної проблеми в країнах Європи. У Германії щорік реєструються від 9 до 11,5 тисяч випадків страхового шахрайства, на які доводиться близько 7-9 % всіх страхових виплат. В результаті страховики щороку втрачають від 3,5 до 5 млрд. євро. Ще більше випадків шахрайства зустрічаються в Швеції, а ринок страхування в Канаді щорік втрачає близько 1,8 млрд. доларів США.

За даними зарубіжної статистики 92% всіх випадків шахрайства здійснюється шахраями-одинаками і лише 8% – злочинними угрупуваннями.

Страхове шахрайство за кордоном має свої особливості. У США та Канаді шахрайство переважає у сфері медичного страхування (83%) та страхування життя, в той час як в країнах Західної Європи протиправні дії частіше спостерігаються у майновому страхування, в тому числі більшість випадків присутня в авто страхуванні (74%).

У зарубіжних країнах протидія страховому шахрайству є компетенцією державних регуляторів чи інших національних організацій, пов’язаних зі страхуванням, що функціонують у страховій системі держави.

Страхова Асоціація Данії систематично організовує семінари та тренінги на тему страхового шахрайства. Такі семінари націлені на підвищення обізнаності щодо сутності шахрайства у страховому бізнесі, при цьому вони можуть бути присвячені і шахрайству в більш вузьких секторах, таких як автомобільні угони чи шахрайство через Інтернет.

У Німеччині для спеціалістів із врегулювання страхових випадків проводять щорічні тренінги з метою навчання їх способам розпізнавання та боротьби зі страховим шахрайством. У таких тренінгах беруть участь професіонали страхової індустрії країни, юридичні консультанти, технічні спеціалісти, представники поліції та медичні працівники. Після проходження навчання учасники мають змогу скласти іспит та одержати сертифікат експерта виявлення шахрайства [3].

Отже, актуальним залишається питання про створення єдиної бази даних і системи обміну інформацією про підозрілих клієнтів і страхові випадки, особливо в галузі автострахування.

Для ефективної боротьби зі страховою злочинністю потрібні добра воля, бажання страхових компаній обмінюватися інформацією і формування масивів даних про об’єкти і суб’єктів підвищеного ризику. Для успіху боротьби з шахрайством потрібні досить складні системи запобігання, виявлення і управління. Для цього необхідне створення середовища протидії шахрайству – більш інтегрованої, простій в обслуговуванні і оновленні. Система заходів з запобігання страхового шахрайства має спиратися на автоматизації боротьби з шахрайством, використанні штучного інтелекту, культурі боротьби з шахрайством, обміні інформацією.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Страхові послуги. Підручник. у 2 част. / За ред. В.Д. Базилевича. К.: Лотос, 2019.
2. Єрмошенко А. М. Страхове шахрайство як джерело виникнення загроз у взаємодії страховиків і банків. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Збірник наукових праць ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ» 2019. Вип. 27. С. 124-132.
3. Тарасенко С. А. Проблемы страхового мошенничества в Украине и направления противодействия. Фориншурер. URL: http://forinsurer.com/public/12/08/20/4527.

Семеній Д.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Слободян В.Д.,*** *кандидат економічних наук, доцент, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

Загальні принципи принципи обліку об»єктів бухгалтерського обліку встановлені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Зокрема, в статті 1 Закону дається визначення активів (до яких відносяться і виробничі запаси) – «активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому»

[1, с. 26].

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси – це активи, які:

- утримуються з метою подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються з метою споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [2, с. 16].

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» встановлено перелік об'єктів, які відносяться до запасів (пункт 6):

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності;

- незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів;
- готову продукцію;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року;
- поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за цим Положенням (стандартом), а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання [2, с. 22].

Запаси визнаються активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [2, с.].

Наступним важливим нормативним документом, що регулює бухгалтерський облік запасів, є «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», відповідно до якого для обліку запасів передбачено рахунки класу 2. Запаси: 20 «Виробничі запаси»; 21 «Поточні біологічні активи»;

22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»; 23 «Виробництво «; 24 «Брак у виробництві»; 25 «Напівфабрикати»; 26 «Готова продукція»; 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»; 28 «Товари» [3, с.].

При цьому відмічається, що раунки 20, 22, 23, 26, 28 використовуються в

підприємствах усіх видів діяльності; рахунки 21 і 27 – в сільськогосподарських підприємствах та в підприємствах інших галузей, що здійснюють сільськогосподарську діяльність; рахунки 24 і 25 – в промислових підприємствах.

Важливим нормативним документом для практичного ведення бухгалтерського обліку є «Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов»язань і господарських операцій підприємств і організацій» [4].

Питання фінансової звітності, в тому числі показники звітності щодо запасів, регулюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку:

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]

Деякі конкретні питання ведення обліку, в тому числі обліку запасів,

регулюються Постановами Кабінету Міністрів України та Наказами Міністерства фінансів України. Зокрема, слід відмітити: Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок подання фінансової звітності «Наказ Міністерства фінансів України «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», Наказ Міністерства фінансів України «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» .

Підприємство «Преттель-Кабель», на матеріалах якого проводяться

дослідження стану організації обліку запасів, в повністю забезпечене зазначеними вище нормативними документами, які використовує в практичній роботі бухгалтерської служби. Зокрема, вимоги цих документів повністю враховані в затвердженому наказі «Про облікову політику підприємства», що буде наступним пунктом предмету нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. С. 25-36
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Офіційний вісник України. 1999. № 11. С. 15-27.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. Офіційний вісник України. № 12. С. 48-53.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Офіційний вісник України. № 12. С. 54-132.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Офіційний вісник України. 2013. № 3. С. 23-36.

Середа О.

студентка. АГРм-11

ННІБП Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник: Любезна І.В., доцент кафедри агрономії, екології та агроінженерії ННІБП ЗУНУ

м. Тернопіль, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ТА ОЦІНКА ЇХ ЯКОСТІ

Земля – дуже містке і широке поняття. Вона – національне багатство суспільства, основний засіб виробництва у сільському господарстві. Водночас земля є і просторовим базисом життя людей з містами, селами, підприємствами, мережею доріг та іншими необхідними комунікаціями. У сучасних умовах, коли людина все активніше втручається в природні процеси, раціональне використання та охорона земель є однією з найголовніших та найактуальніших проблем [1].

До змісту охорони земель входять наступні складові :

- обґрунтування і забезпечення раціонального землекористування;

- захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб;
- захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, пересушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;
- збереження природних водно-болотних угідь;
- попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;
- консервація деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь [2].

Згідно Закону України «Про охорону земель» [3] система заходів у галузі охорони земель включає: державну комплексну систему спостережень; розробку загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель, документації із землеустрою в галузі охорони земель; створення екологічної мережі; здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель; економічне стимулювання впровадження заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів; стандартизацію і нормування.

Землеустрій є одним із головних важелів управління земельними ресурсами конкретної території, а також елементом охорони земель сільськогосподарського призначення. У сфері землеустрою одним із допроектних документів з реалізації державної політики щодо використання та охорони земель, вдосконалення земельних відносин, наукового обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, формування раціональної системи землеволодіння і землекористування, створення екологічно сталих агроландшафтів [4]

На даний час в Україні у більшості господарств знижується родючість грунтів, погіршується стан земель сільськогосподарського призначення. грунтовий покрив, особливо сільськогосподарських угідь, підлягає деградації й забрудненню, втрачає стійкість до руйнування, здатність до відновлення властивостей і відтворення родючості.

Оцінку земель проводять за результатами грошової оцінки, економічної оцінки та бонітування ґрунтів. Грошова оцінка землі – це процес прикладного економічного аналізу, основою якого є: пошук оптимального варіанта землекористування; дослідження попиту і пропозицій на відведення земельних ділянок для різних цілей; прогноз ймовірної ціни землі на ринку обігу.

У Законі України «Про оцінку земель» чітко визначено, що економічна оцінка – це оцінка землі як природного ресурсу й засобу виробництва в сільському й лісовому господарстві і як просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність її використання та прибуток з одиниці площі.

Оцінка земель здійснюється в результаті проведення грошової оцінки, економічної оцінки земель та земельних ділянок, бонітування ґрунтів. Оцінка земельного фонду країни – це оцінка землі як природного ресурсу й засобу виробництва в сільському й лісовому господарстві та просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність її використання та прибутковість з одиниці площі.

Виділяють такі види оцінки земель:

- грошова оцінка.
- економічна оцінка;
- порівняльна оцінка якості ґрунтів за їхніми основними природними властивостями – бонітування ґрунтів;

Вартісні показники грошової оцінки землі використовуються для визначення ставок земельного податку, приватизації земельних ділянок, встановлення стартових цін на конкурсах і аукціонах при продажу земельних ділянок, компенсаційних виплат за примусового відчуження землі, під час її відображення в бланках сільськогосподарських підприємств, що перебуває у їхній власності, укладанні договорів оренди землі, іпотечних операціях, спадкуванні та даруванні земельних ділянок.

Економічна оцінка земель проводиться з метою визначення кадастрової еквівалентної цінності землі як природного ресурсу й засобу виробництва в сільському господарстві. Інтегральними показниками економічної оцінки повинні бути: продуктивність земель, яка характеризується валовою продукцією з одиниці площі та ефективність використання земель, яка характеризується рівнем затрат на виробництво, доходністю з одиниці площі.

Відповідно до ст.199 Земельного кодексу України:

1. Бонітування ґрунтів – це порівняльна оцінка якості ґрунтів за їхніми основними природними властивостями, які мають сталий характер та суттєво впливають на урожайність сільськогосподарських культур, що вирощуються в конкретних природно-кліматичних умовах.

2. Бонітування ґрунтів проводиться за 100-бальною шкалою. Вищим балом оцінюються ґрунти з кращими властивостями, які мають найбільшу природну продуктивність.

Будучи логічним завершенням ґрунтових обстежень, узагальнюючим станом у вивченні ґрунтів, дані бонітування використовуються в землеробстві, землевпорядкуванні, під час оцінки земель

Для вдосконалення законодавства з охорони земель потрібно розробити методологію та методичні підходи до оцінки якості земель та розміру збитків, завданих землекористувачами, визначити та спрогнозувати основні деградаційні процеси, які можуть руйнувати землю, розробити систему державного контролю і кризового моніторингу на землях сільськогосподарського призначення. Обов’язковим є впровадження ефективного примусу в ґрунтоохоронне законодавство завдяки введенню системи оцінки та прогнозу якості земель. На державному рівні повинна вестися відкрита ґрунтозахисна політика у взаємодії з іншими галузями щодо захисту середовища й ресурсної політики, підвищення рівня свідомості

населення й користувачів, основане на громадському розумінні необхідності дотримання ґрунтозахисних вимог в усіх видах діяльності, пожвавлення обміну інформацією між різними державами, проведення суспільних досліджень, моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Добряк Д. С., Канаш О. П., Бабміндра Д. І., Розумний І. А. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологобезпечного використання. К.: Урожай, 2009. 464 с.
2. Дорош Й. М. Стецюк М. П. Місце і роль схем землеустрою в системі прогнозування та планування використання і охорони земель. Землевпорядний вісник. 2014. № 5. С. 30–34.
3. Про охорону земель: Закон України № 962-IV від 19 червня 2003 р. URL: http://www.zakon1.rada.gov.ua/
4. Семчик В. Земля під охороною закону. Право України. 2008. № 11. С. 62.

Слота А., Білінкевич М.,
студенти ГЗ-21
ННІБП Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: ***Любезна І.В.,*** *доцент кафедри агрономії, екології та агроінженерії ННІБП ЗУНУ*
м. Тернопіль, Україна

АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Земля – це цінний ресурс, який у сільському господарстві відіграє важливу роль. Земля як ресурс впливає не лише на економічний розвиток країни, а й на політичний., і від того, наскільки раціонально нею розпоряджаються залежить добробут суспільства. Землі відведені під сільське господарство займають 69,3% території України, це близько 41,8 млн. га. Проте ефективність їхнього використання залишається на низькому рівні. За останні десятиліття стан земельних ресурсів значно погіршився, дуже добре це можна простежити на прикладі сільськогосподарських угідь.

У більшості областей України процес деградації ґрунтів набуває загрозливого характеру. Саме тому актуальними завданнями в умовах сьогодення в галузі використання земельних ресурсів є їх збереження, раціональне використання та відновлення. Теперішнє користування земельним фондом в Україні не відповідає вимогам раціонального природокористування. Спостерігається різке порушення екологічно допустимих співвідношень площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, а це негативно впливає на стійкість агроландшафту.

Із розвитком ринкової економіки особливої актуальності набувають проблеми підвищення ефективності використання земель

сільськогосподарського призначення. На сьогодні в Україні недостатньо врегульовані механізми, дія яких би забезпечувала максимальне задоволення економічних інтересів землевласників і землекористувачів, найповніше та ефективне використання виробничого потенціалу господарств і закріплених за ними земель, при строгому дотриманні особливих режимів та умов використання земельних ресурсів. Проблема раціонального землекористування у сільському господарстві України дедалі більше ускладнюється у зв'язку із наростаючою комплексністю її характеру. Особливо це стосується таких аспектів як економічний, соціальний та екологічний.

За роки незалежності стан земельного фонду України значно погіршився і набув критичних рис. Яскравим прикладом цього є сільськогосподарські угіддя та їхній ґрунтовий покрив, який у більшості випадків втратив природну здатність до саморегуляції.

За наявністю природно-ресурсного потенціалу Україна належить до достатньо забезпечених країн світу. Земля – це найбільш цінний природній ресурс і складова національного багатства. В нашій державі зосереджено майже 27% світових чорноземів. Саме тому акцент земельної реформи в Україні має бути зроблений на принципах раціонального, високоефективного використання земельних ресурсів, підвищення родючості та охорони ґрунтів. Близько 46% земельного фонду України становлять чорноземи і чорноземні ґрунти, що характеризуються високим вмістом гумусу. Завдяки цим землям, Україна в період загострення світової продовольчої кризи, що надалі посилюватиметься через зростання кількості населення та обмеженість придатних для обробітку угідь, може стати одним із головних постачальників продуктів харчування на світовий ринок, забезпечуючи додаткові доходи аграріям і збільшуючи надходжень в бюджету України.

Починаючи з 70-х років XX століття завдяки інвестуванню в хімізацію, меліорацію та механізацію аграрного виробництва було досягнуто підвищення продуктивності земель сільськогосподарського призначення. Проте нераціональне використання цих угідь призвело, до екологічних проблем, які стосуються усього земельного фонду України. Раціоналізація використання та посилення охорони земельних ресурсів, потребують значних фінансових ресурсів. Проте є багато екологічно спрямованих заходів, які не потребують значних фінансових витрат: оптимізація сівозмін, посів сидеральних культур, що сприяють збільшенню кількості гумусу в ґрунтах, боротьба з ерозією за допомогою застосування протиерозійних технологій, мінімізація фізичного та хімічного навантаження на ґрунти завдяки впровадженню екологічно-безпечного землеробства.

На сучасному етапі у зв'язку із посиленням кризових еколого-економічних явищ та неефективною аграрною політикою у сільському господарстві сформувалася стабільна тенденція погіршення якісних характеристик і падіння родючості ґрунтів. Нераціональне сільськогосподарське виробництва є однією із основних причин інтенсивного забруднення ґрунтів. Щорічно з мінеральними добривами в землі

сільськогосподарського призначення потрапляє 193 тис. т фтору, 1,6 тис. т цинку, 620 тис. т міді та 622 тис. т калію. У 90-ті роки XX століття кількість пестицидів у продуктах харчування, рослинах і тваринах зросла (порівняно зі 60-ми роками) більш ніж у 9 разів. Отруйні речовини, які знаходяться в мінеральних добривах, хімічних меліорантах і отрутохімікатах, проникають в організм людей та спричиняють захворювання.

Раціональне використання земель має формуватися на основі їх цільового призначення, дотримання екологічних норм. Питання раціонального використання ґрунтів в умовах загострення еколого-економічної ситуації в Україні повинно бути одним із головних напрямів державної політики, так як покращення стану земельного фонду відкриває великі резерви для збільшення об'ємів виробництва продукції АПК, позитивно впливає на економіку і забезпечує покращення навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Структура сільськогосподарських земель України. URL: http://myland.orq.ua
2. Почколіна С.В., Бахчиванжи Л.А. Економічні засади раціонального використання та охорони земельних ресурсів в умовах формування ринку землі URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/767/1/.

Соловей Я.І.,
студентка Подільського спеціального навчального-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії,*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ГНУЧКИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні безробіття є гострою проблемою для нашої країни. Рівень безробіття в Україні, розрахований за методологією Міжнародної організації праці для осіб віком 15–70 років, у 2020 році знизився до 9,1% порівняно з 9,7% у 2018 роком, але залишається дуже високим. На сьогоднішній день з метою вирішення проблеми безробіття створені центри зайнятості, розроблені державні програми щодо зменшення показників безробіття. Проте існують спірні питання, бо в цій програмі відсутні заходи щодо скорочення безробіття. Звісно, що повністю подолати безробіття неможливо, наразі існує категорія громадян, які просто не мають бажання працювати. Тому цю проблему треба розв'язувати таким чином, щоб це було вигідно і роботодавцеві, й працівникові. Поширення обсягів різних форм зайнятості останніми роками пов'язане з проявами світової фінансово-економічної кризи та відповідним скороченням попиту на робочу силу. В таких соціально-економічних умовах

виникає новий інтерес до проблем використання гнучких форм зайнятості.

Проаналізувавши данні, що наводить Державна служба статистики, можна відмітити за січень 2020 року кількість зареєстрованих безробітних в Україні збільшилась на 17,8 тисяч осіб – до 508,6 тисячі. Наразі на ринку праці роботодавці пропонують 31,3 тисячі вакансій, це означає, що на одне місце претендують 16 осіб. За зазначений період працевлаштували лише 19,4 тисячі безробітних, це становить лише 3,5 %.

На нашу думку, однією з найбільш вразливих категорій на ринку праці залишаються особи, що мешкають у сільській місцевості.

Зокрема, це стосується пошуку роботи. У сільській місцевості рівень безробіття перевищує 10 %, у той час, як у містах становить 9,1 %. Для того щоб зменшити ці показники потрібно надавати пільги суб'єктам господарювання. Крім того, оновлений закон України «Про зайнятість населення» надає достатньо повноважень для центрів зайнятості, щоб збільшити працевлаштування населення та забезпечити створення нових робочих місць.

Розглянемо один з найважливіших аспектів – гнучку форму зайнятості. Поняття гнучкості означає здатність економічної системи чи окремих організаційних підрозділів змінюватися, адаптуватися та реагувати на глобальні зміни та виклики технологічного, економічного, організаційного та соціального характеру. Найпоширенішими формами гнучкої зайнятості в Україні є:

- вимушена неповна зайнятість (часткове безробіття);
- програми за сумісництвом;
- нестандартні організаційні форми зайнятості: тимчасова робота, вторинна зайнятість, віддалена зайнятість, «агентська робота»
- нестандартизовані робочі місця: робота вдома, виклик працівників;
- гнучкий (нестандартний) робочий час.

Застосування гнучких форм зайнятості в часи економічної кризи може стати альтернативою безробіття, оскільки компанія має можливість значно скоротити витрати на персонал в економічно важкі часи. Статистика останніх років свідчить про значне збільшення кількості робітників, які під час кризи в Україні вимушено не працюють. Значна кількість вітчизняних компаній використовує практику примусової неповної зайнятості, щоб уникнути значних фінансових втрат від звільнення та зберегти кваліфікований персонал на майбутнє.

Слід зазначити, що в Україні, як і в більшості країн світу, існують об'єктивні умови для розширення сфери та масштабів використання гнучких форм зайнятості. Водночас дослідження показують, що в нашій країні, як правило, недостатньо використовуються гнучкі форми зайнятості. Це пов'язано головним чином із галузевою структурою економіки, в якій переважає важка промисловість, що працює цілодобово. Організаційно-технологічні умови цього виду економічної діяльності не дозволяють повноцінно впроваджувати гнучкі форми зайнятості.

Однак у міру того, як структура сектору поступово змінюється, а частка послуг зростає, впровадження гнучких форм зайнятості стає все ширшим. Застосування гнучких форм зайнятості сприяє реалізації головного принципу виробничих відносин у ринковій економіці – виключне право громадян використовувати свої навички, заборона примусової праці. У нашій економіці гнучкі форми зайнятості допомагають підприємцям маневрувати використанням праці та не створювати соціальної напруги у разі звільнення. Гнучка зайнятість та робочий час (добровільна неповна зайнятість) також може вплинути на зайнятість жінок, молодих людей, які бажають вчитися та працювати, та людей, які перебувають на ранньому пенсійному та пенсійному віці.

Використання гнучких форм зайнятості та праці дає змогу вирішити проблему структурного безробіття, тобто за таких умов праці існує можливість регулярного оновлення знань, подальшого навчання та перепідготовки. Потреба в цьому зумовлена також перебудовою економіки, зменшенням частки зайнятості в промисловості та зростанням послуг, постійним вдосконаленням обладнання, технології та організації виробництва, постійною зміною обсягу та структури попиту після товарів і послуг і, як наслідок, зміни потреб бізнесу. відповідно до кількості та якості індивідуальної роботи.

«Дистанційна трудова діяльність» – що це ? А саме під цим ми розуміємо виконання певної трудової функції поза місцем знаходження роботодавця, поза стаціонарного робочого місця, території чи об'єкта, прямо або побічно перебувати під контролем роботодавця, за умови виконання трудової функції і для здійснення взаємодії інформаційно-телекомунікаційних мереж загального користування.

Основні переваги дистанційної трудової діяльності наступні:

по-перше, це вільний графік роботи – працівник може сам вирішити, коли працювати, а коли – відпочивати. При цьому клієнт визначає крайні терміни здачі проекту (дедлайн);

по-друге, економія часу та грошей, тому не потрібно їздити на роботу і витрачати час та гроші в метро або в пробках; також, економія грошей на «офісному одязі» і всіх атрибутах суворого «дрес коду»

Але такий вид роботі має також недоліки такі як:

- відсутність спілкування з колегами – хтось страждає від цього, хтось переносить легко;
- комп'ютер і потрібні в роботі програми, як правило, доводиться купувати за власний рахунок (але можливі виключення);
- часто робота за вільним графіком стає роботою з ненормованим робочим днем, включаючи роботу у свята або вихідні.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити підсумок, що ринок праці як живий організм здатний до саморегулювання, але водночас потребує пильної уваги громадянського суспільства та держави. Для того, щоб вирішити проблему безробіття, необхідно економічно стимулювати роботодавців до створенням нових робочих місць. При цьому, окрім традиційних пільгових

категорій працівників (інвалідів, вагітних жінок, молоді, неповнолітніх тощо) особливої уваги потребують жінки з дітьми та жінки віком понад 45 років.

Список використаних джерел:

1. Гнучкість ринку праці. URL: http://ekotrud.com/on-lajn-lekcz-pdruchniki/rinok-pracz/175-gnuchkist-rinku-praci.html
2. Коваленко О. О., Слободенюк П. П. Особливості аутсорсингу в галузі управління персоналом/ Вінницький торговельно-економічний інститут КНТУ. URL: http://mev-hnu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_ konferencija/5Jnekhamzm_efeШvnogo_upmvlmnja_personalom_pidpriemstv_za_umov_suchasnogo_rozvitku_rinku_praci/6-1-0-95
3. Колот А.М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, новівиклики, тенденціїрозвитку: монографія. К.: КНЕУ. 2010. 251 с.

Сорокіна Г.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

НЕУЗГОДЖЕНІСТЬ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ І РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Вирішальну роль в розвитку держави має якісна вища освіта, оскільки вищі учбові заклади пов'язують освіту і реальний сектор економіки. Однією з умов стабільного розвитку економіки є постійне вивчення та аналіз тенденцій розвитку освіти. Проблема взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг є важливою та актуальною сьогодні. Без її вирішення неможливе формування якісно нової робочої сили, забезпечення кваліфікованими кадрами економіки країни.

Розглянемо причини та тенденції неузгодженості ринку освітніх послуг і ринку праці в Україні в умовах розвитку економіки знань.

Ринок освітніх послуг – це система взаємовідносин за ринкових умов, пов’язаних з купівлею та продажем освітніх послуг, які, як наслідок, стають товаром. Важливо розуміти, що на цьому ринку метою купівлі-продажу є не сама освіта, а процес набуття знань, а освітня послуга, що включає цілий ряд матеріальних та нематеріальних ресурсів, необхідних для навчального процесу. Ринок освітніх послуг можна розглядати з двох точок зору: як окремого елемента та як частину ринку праці.

Розвитку освітніх послуг відповідно до вимог ринку праці останнім часом приділяється значна увага. Однією з проблем ефективного функціонування механізму економічної окупації є відокремлення інтересів бізнесу, держави та

навчальних закладів. Це призводить до відокремлення ринку освітніх послуг від ринку праці.

Невідповідність рейтингу популярності спеціальностей із розподілом гарантованої зайнятості призводить до того, що при виборі навчального закладу учасники не враховують фактор їх подальшого працевлаштування.

Через відсутність науково-обгрунтованих прогнозованих оцінок короткота довгострокових потреб фахівців, попит на фахівців у певних галузях знань є невизначеним. У цьому випадку виникає дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці: надмірна пропозиція одних робочих місць та відсутність інших [3].

Ринок освітніх послуг не може повністю задовольнити попит роботодавців і швидко реагувати на зміни на ринку праці. Звідси – різні оцінки якості навчання в навчальних закладах, з одного боку та роботодавців, з іншого. Підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників у промисловому секторі повинно базуватися на створенні ефективного механізму для координації виявлення поточних потреб бізнесу відповідно до професій та спеціальностей [4].

Враховуючи регіональну специфіку та регіональну потребу у фахівцях, ВНЗ має визначати обсяги підготовки фахівців за певними напрямками спільно з роботодавцями та за участю обласного центру зайнятості [1].

Така неузгодженість освітніх послуг і ринку праці призводить до того, що підготовлені фахівці залишаються незатребуваними.

Сьогодні існує суттєва невідповідність між потребами ринку праці у кваліфікованих робітників із вищою освітою та обсягом їх підготовки, оскільки поширення вищої освіти в першу чергу орієнтована не на потреби економіки, а на невиправданий попит молоді на певні спеціальності.

Ця диспропорція між освітніми послугами та ринком праці означає, що підготовлені спеціалісти не потрібні.

На сьогодні в Україні найвищий рівень безробіття (найчастіше вимушеного) спостерігається саме серед молодих людей (13,1 %), що майже в три рази вище, ніж рівень безробіття дорослих осіб. Наслідком є зростання безробіття серед випускників вищих навчальних закладів, збільшення соціального напруження в суспільстві [2].

Одним із важливих складників ринку праці є якість робочої сили. Роботодавці зацікавленості не тільки у фахівцях, а насамперед у висококваліфікованих працівниках, які володіють новітніми технологіями, знають сучасну техніку й обладнання. І завдання вищого навчального закладу – готувати таких фахівців. Якість підготовки залежить від багатьох чинників. Це і стан навчальної бази, і професійний рівень викладача, і здібності та мотивація до опанування професійних навичок самого студента. Тому на державному рівні вкрай потрібно здійснити комплекс заходів щодо забезпечення економічних і соціальних гарантій діяльності педагогічних працівників, створення умов для підготовки фахівців відповідно до вимог ринку праці.

Досвід розвинених країн свідчить, що збалансованості освітньої системи і потреб ринку праці можна досягнути лише за умови тісної співпраці всіх зацікавлених сторін – органів державної влади та управління, системи професійної освіти й навчання, роботодавців і працівників.

Саме тому, налагодження такого взаємозв'язку потребує адекватної інформації про зміни попиту на професії та кваліфікації, оперативного реагування системи освіти та професійного навчання на структурні зміни в економіці й суспільстві. Послугувати цьому допоможе удосконалення економічного механізму управління якістю освітніх послуг. Дієвим механізмом якого є підвищення якості освіти шляхом прогнозування структури спеціальностей, дослідження вимог ринку праці до компетенції випускників, фінансування навчальних закладів за результатами діяльності, аудиту якості освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Семів Л. К., Шендер А. Р. Модель механізму реалізації регіональної політики розвитку ринку освітніх послуг у сфері вищої освіти в умовах глобалізації. Регіональна економіка. 2013. №2(68). С. 25-33.
2. Кириченко І.К. Депрофесіоналізація громадян – майбутнє країни? Дзеркало тижня. 2012. URL: gazeta.dt.ua/SOCIETY/deprofesionalizatsiya_gromadyan__maybutne_krayini.html.
3. Мартякова Е.В. Инновационные технологии в системе гармонизации рынков труда и образования. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2010. № 2. С. 160-169.
4. Колесникова Г.А. Природа попиту на освітні послуги. Проблеми сучасної економіки. 2008. № 2 (26). С. 182-185.

Танчук О.А.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Суспільство, в якому живе сучасна молода людина, формується глибокими змінами, які визначають основні напрями та шляхи формування цінностей та ціннісної орієнтації, власний спосіб життя. Спосіб життя людини передбачає існування цінностей, коли найвищою цінністю є та, що визначає сенс життя людини, всю мотивацію її існування. В результаті всі перетворення в суспільстві впливають на соціалізацію підростаючого покоління і представляються як багатофакторна властивість соціального процесу, в якому

якісні перетворення та зміни відбуваються у всіх структурах та інститутах соціальної системи.

Українське суспільство вже декілька десятиліть перебуває в процесі трансформації. Весь цей час населення України змушене жити в стані соціальної аномії, що характеризується відсутністю цінностей та норм соціальної консолідації, неефективністю законів та недовірою до влади, а отже, в сучасному суспільстві спостерігається нестабільність і невизначеність у світлому майбутньому.

Загальний напрямок соціальних змін залежить від ціннісних орієнтацій різних соціальних класів та груп населення. У той же час особливу увагу слід приділити вивченню потреб та ціннісних орієнтацій молодого покоління, оскільки це визначає переважну перспективу трансформаційних процесів в українському суспільстві.

Молоде покоління останнього десятиріччя XX століття і початку XXI століття опинилося у двоякій ситуації: з одного боку, це покоління ще виховувалося на «старих» радянських засадах; а з іншого, в доросле життя воно вступало за нових умов, які вимагали відмови від багато чого засвоєного раніше.

Така ситуація не випадкова: поряд із кардинальними змінами в нашій країні відбулася переоцінка цінностей. І якщо раніше існувало деяке успадкування при передачі цінностей від старшого покоління до молодшого, то зараз цього явища майже не спостерігається. Відносини між батьками та дітьми вже порушені, оскільки батьківські цінності втратили своє практичне значення і рідко успадковуються дітьми. Це робить очевидним розрив поколінь у сучасному суспільстві. Це підтверджують такі цифри: 68% дітей та 72% батьків визнали, що не розуміють одне одного.

Життєві стратегії молодих людей значно змінилися, як і їхнє уявлення про своє місце в уряді. З початку 2000-х років акцент на вищій освіті, цінностях освіти та інтелекту та комфортних умовах життя почав зростати. Важливо зазначити, що вага особистих цінностей щодо цінностей колективної громадськості зросла. Основна увага була приділена особистому успіху, добробуту та сімейному щастю, тоді як термін «добробут країни» втратив своє попереднє значення. Значна частина молодих людей вже не бачить підтримки в державі, а тому відмовляється їм довіряти і не концентрується на роботі з ними.

Результати численних соціологічних опитувань свідчать, що молоді люди прагнуть покращити своє матеріальне становище і підвищити свій соціальний статус, вдосконалити свої знання, вміння і навички, що необхідно враховувати при здійсненні державної молодіжної політики.

Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що сучасний розвиток українського суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, обумовлений пошуком власного шляху розвитку та формуванням ціннісних орієнтацій. Як наслідок сучасне життя молоді

проходить у формі еволюції системи ціннісних орієнтацій, яка характеризується кардинальною переоцінкою цінностей та ціннісного світогляду.

Ціннісні орієнтації особистості формуються під впливом пануючої в суспільстві системи цінностей, яка змінюється в процесі історичного розвитку. Проблема ціннісних орієнтацій суттєвого переосмислення в умовах сучасних динамічних трансформаційних змін, які передбачають одночасне самовизначення людини у різних аспектах своєї життєдіяльності. Сучасна молодь перебуває в складних умовах: зміни в соціально-економічному, політичному, культурному житті супроводжуються світовими кризами – ціннісної свідомості, духовності, економічною тощо. Тому молоді доводиться самій вирішувати, що для неї є цінним, а що ні. Отже, картина ціннісних орієнтацій молоді має такий вигляд: все більшого значення набувають матеріальні цінності (матеріальний добробут, успіх у житті, високий заробіток, престижна робота), а духовні і культурні відходять на другорядні місця. Зберігається первинна орієнтація на сім’ю. Дещо змінилося ставлення до освіти, а престиж такої цінності як робота почав стрімко знижуватися. Базовими цінностями залишаються сім'я, вірні друзі, любов. На вищі місця в шкалі ціннісних орієнтацій піднімаються заробіток і службова кар'єра.

Таким чином, ціннісні орієнтації української молоді органічно пов’язані із проблемами кожної людини і виступають в якості головного компонента детермінації її поведінки.

Список використаних джерел:

1. Артемова Т.В. Основні духовні пріоритети студентської молоді: напрями трансформації. Вища освіта України. 2008. № 1. 96 с.
2. Балакірєва О.М. Трансформація ціннісних орієнтацій в українському суспільстві. Український соціум. 2002. №1. 150 с.
3. Левковська Н. Динаміка ціннісних орієнтацій молоді. Політичний менеджмент. 2006. № 1 (16). 147 с.
4. Цимбал О.В. Соціально-філософський аспект трансформації аксіологічних орієнтацій молоді в сучасному суспільстві. Вінниця, 2010. 153 с.

Таран М.М.,
студентка Вінницького національного аграрного університету
Науковий керівник: ***Подолянчук О.А.,*** *кандидат економічних наук, доцент*
м. Вінниця, Україна

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість (ПДВ) – це найбільш складна форма універсальних акцизів. Це наймолодший універсальний акциз, однак на сьогодні цей податок є дуже поширеним і справляється більше ніж у 135 державах світу. Платниками ПДВ, як й інших універсальних акцизів, є продавці товарів (послуг), які повинні збільшити ціну товару на суму податку, отримати від покупця гроші та перерахувати ПДВ до бюджету. Податок стягується багаторазово на всіх етапах просування продукції до споживача, але об'єктом оподаткування є не обсяг продажу, а додана вартість [3, с. 10].

Податковим кодексом України (ПКУ) стисло представлено зміст визначення податку на додану вартість – це непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПКУ (пп. 14.1.178 п. 14.1 ст. 14) [4].

Таке визначення не є повним і не розкриває сутність поняття та його економічний зміст, а ґрунтується лише на правових нормах. Тому в наукових публікаціях зустрічаються різні думки щодо змісту даного податку та приводяться різні його визначення.

Також науковці визначають податок на додану вартість як непрямий податок, що входить до ціни товару чи послуги та є частиною новоствореної вартості [2, с. 107].

Слід підкреслити, що незважаючи на численні наукові дослідження у напрямі трактування сутності податку на додану вартість, до цього часу не сформульовано єдине визначення.

Як відзначає Подолянчук О.А., всі приведені визначення розкривають сутність ПДВ як складової управління фінансами. і виокремлює власне визначення: ПДВ – непрямий загальнодержавний податок, який є складовою ціни товарів і послуг та включає податкові зобов'язання щодо постачання товарів (послуг), податковий кредит щодо постачання товарів (послуг) та зобов'язання перед бюджетом з ПДВ [5, с. 85]. Такий підхід розкриває усі складові ПДВ, які відображаються в системі бухгалтерського обліку і, які впливають на здійснення податкових розрахунків та формування звітності. При постачанні товарів (послуг) між контрагентами виникають господарські взаємовідносини, факт досягнення яких фіксується за допомогою первинних документів (в даному випадку ми оминули договірні взаємовідносини і укладання договорів купівлі-продажу). Визначається об'єкт і база оподаткування, а також аргументуються пільги і ставка податку. Одночасно, підтвердження розрахунків з ПДВ супроводжується складанням податкової накладної платниками ПДВ. В продавця виникає податкове зобов'язання щодо ПДВ, а в покупця відповідно – податковий кредит. І на завершення кожен платник ПДВ за відповідний звітний період узагальнює у податковій звітності

(Декларації) дані із податкових накладних [6].

Відповідно, як обліково-аналітичне поняття ПДВ представляє собою непрямий податок, що надходить у складі виручки від реалізованої продукції, товарів (робіт, послуг) чи сплачується при придбанні продукції, товарів (робіт, послуг) постачальникам. Сума ПДВ підлягає сплаті до бюджету при позитивній різниці між податковими зобов'язаннями і податковим кредитом та відшкодуванню з бюджету – в разі від'ємного результату [1, с. 50].

Зауважимо, що розрахунки з ПДВ супроводжуються формуванням податкових накладних, які виписуються на дату виникнення податкових зобов'язань за правилом «першої події» [4]:

- на дату зарахування коштів від покупця на банківський рахунок або в касу;
- на дату відвантаження товарів, а для послуг – на дату оформлення документа, що засвідчує факт надання послуг (акт виконаних робіт).

Такий підхід свідчить про складність розрахунків за ПДВ і можливість недостовірного відображення в системі рахунків обліку.

Для бухгалтерського обліку податку на додану вартість у Інструкції № 291 передбачені такі субрахунки:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 643 «Податкові зобов'язання»;
- 644 «Податковий кредит».

Виникнення податкових зобов'язань з ПДВ відображається за кредитом субрахунку 641 / «Розрахунки з ПДВ», а сума податкового кредиту з ПДВ та суми ПДВ, сплачені до бюджету – за дебетом субрахунку 641. На цьому рахунку визначається сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету як різниця між його дебетовим та кредитовим оборотом, за виключенням суми ПДВ (відображеної за дебетом) щодо сплати податку за попередній звітний період. Суми відображені на субрахунках 643 і 644, не беруть участі при визначенні ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету у звітному періоді. Вони є транзитними. Субрахунки 643 і 644 використовують, наприклад, у випадках, коли податковий кредит або податкові зобов'язання з ПДВ відображені в податкових розрахунках в одному звітному періоді, а отримання товарів (послуг) або їх відвантаження (виконання) відбувається в інших звітних періодах [6].

В наукових дослідженнях висловлюються різні думки щодо доцільності використання субрахунків та виокремлення аналітичних рахунків.

Вище викладений матеріал підтверджує важливість системи обліку розрахунків з ПДВ. Тому, серед основних завдань обліку розрахунків з ПДВ варто виокремити:

- правильне та своєчасне формування податкових накладних;
- аналіз зареєстрованих та незареєстрованих податкових накладних в ЄРПН;
- об'єктивне відображення в системі розрахунків з ПДВ «замінників» податкових накладних;
- достовірне та правдиве відображення оподатковуваних операцій з

ПДВ в системі рахунків обліку;
- своєчасне формування регістрів синтетичного та аналітичного обліку та податкової звітності [6].

Список використаних джерел:

1. Білобровенко Т.В. Бухгалтерський облік і контроль розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість. дис. … канд. екон. наук: 08.00.08 / Київ, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2018. 280 с.
2. Лопатовський В.Г., Подокопна О.Я. Особливості перевірки податку на додану вартість під час застосування підприємством касового методу податкового обліку. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2018. №4. С. 106-110.
3. Науменко М.А. Універсальні акцизи на сучасному етапі економічного розвитку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / Ірпінь, 2006. 19 с.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 01.11.2020).
5. Подолянчук О. А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2017. № 1. С. 81-102.
6. Подолянчук О.А. Облікове забезпечення розрахунків з податку на додану вартість. *Ефективна економіка.* №2. 2020. URL: www.ekonomy.nayka.com.ua.

Ткачук А.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу,
Науковий керівник: ***Годованюк А.В.,*** *викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ І АУДИТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сьогодні середовище функціонування вітчизняних підприємств характеризується високою динамічністю змін, спричинених нестабільною політичною, соціальною та економічною ситуацією, зростаючою конкуренцією, низьким рівнем рентабельності тощо. Підприємства постійно прагнуть досягти поставлених цілей діяльності. Одним із головних потенційних джерел збільшення прибутковості господарюючого суб'єкта може вважатися високоефективна система контролю та аудиту.

Контроль – це процес, який забезпечує відповідне функціонування конкретного об’єкту, прийнятий управлінським рішенням і направлений на успішне досягнення поставленої мети.

Аудит є незалежною експертизою фінансової звітності комерційних підприємств уповноваженими на те особами (аудиторами) з метою підтвердження її достовірності для державних податкових органів і власників [3, с. 34].

Практика аудиту в найбільш розвинутих країнах (Великобританія, США) дозволяє виділити *три основні підходи щодо необхідності аудиту*: потреби потенційного чи існуючого інвестора, теорія агентів і теорія мотивації. Підхід, що враховує потреби потенційного чи існуючого інвестора, полягає у тому, що кожен інвестор компанії не має впевненості у достовірності показників фінансової звітності. Актуальність цієї проблеми загострюється із зростанням класу акціонерів, які фактично не мають відношення до управління компаніями.

Державний аудит фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки полягає в перевірці та аналізі фінансово-господарської діяльності, а також правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Суб'єктами господарювання являються:

I. Господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГКУ, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

II. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

З метою оцінки стану внутрішнього контролю досліджуються:

✓ основні принципи управління об'єктом аудиту;

✓ зміст контракту між керівником і органом управління;

✓ наказ про облікову політику;

✓ графік документообігу;

✓ розпорядчі та інші документи про дотримання законодавства щодо використання коштів і майна та підписання фінансових документів; дотримання термінів і правил проведення інвентаризацій, бухгалтерських звірок, передачі справ та інших процедур внутрішнього контролю; забезпечення умов для збереження коштів і матеріальних цінностей; закріплення осіб, відповідальних за здійснення внутрішнього контролю, та визначення для них кола обов'язків;

✓ склад, фаховий рівень та періодичність проходження підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської, економічної та фінансової служб;

✓ наявність підрозділу внутрішнього контролю, його статус, підпорядкованість, результати і якість його роботи: забезпечення постійного

аналізу цільового, ефективного і економного використання усіх видів ресурсів;

✓ кадрова політика щодо кваліфікаційних вимог до осіб, які займають відповідальні посади, та частота зміни працівників на відповідальних посадах;

✓ порядок підготовки внутрішньої звітності для цілей управління (управлінської звітності) тощо [2, с. 23].

Взагалі об'єктами аудиту фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання є суб'єкти господарювання державного сектору економіки, а також інші суб'єкти господарювання, що отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували в період, який перевіряється) державне чи комунальне майно.

Основними завданнями державного аудитора під час здійснення аудиту фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання є такі.

1. Оцінювання рівня управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, яка полягає в забезпеченні:

- дотримання вимог законодавства, актів і рішень органів управління суб'єкта господарювання;
- достовірності даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
- збереження активів;
- досягнення певної мети і завдань або набуття кращого досвіду діяльності інших суб'єктів господарювання з виконання показників економічності, продуктивності і результативності.

2. Виявлення факторів ризику, а також джерел і резервів для підвищення ефективності управління фінансово-господарською діяльністю об'єкта аудиту.

3. Підготовка обґрунтованих пропозицій для підвищення ефективності управління фінансово-господарською діяльністю об'єкта аудиту, усунення наявних порушень, проблем і недоліків та запобігання їм у подальшому.

Важливо наголосити, що поряд з державним аудитом фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, здійснюється державний аудит окремих господарських операцій (далі – операційний аудит) таких суб'єктів. Перелік суб'єктів господарювання, щодо яких проводиться операційний аудит, а також порядок проведення зазначеного аудиту регламентовано «Порядком проведення органами Державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту окремих господарських операцій», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 р. № 506 (зі змінами).

Основною метою операційного аудиту є сприяння забезпеченню суб'єктами господарювання законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів та/або майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку, складання достовірної фінансової звітності [1, с. 25].

Список використаних джерел:

1. Пиюль І.О. Облік і аудит. Видавництво Т. н. університету *«StudFile»*(5) від 7 липня 2012 р., С. 24 – 25

2. Хомутова А.В. Державний фінансовий аудит суб’єктів господарювання. П. К. П. від 17 травня 2016 р. С. 20-24
3. Шевчук О.Д. Державний аудит фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки від 20 січня 2010-2020 р. С. 34.

Урбан І.І.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ НА ПЕРВИННОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Соціальна економіка являє собою систему соціально-економічних взаємовідносин, заснованих на різних формах власності, свободі підприємництва, здорової конкуренції в умовах сильної соціальної політики, що забезпечує гідний рівень життя населенню і гарантує його соціальний захист на підставі високого рівня розвитку економіки.

Розвиток цивілізації – це процес, що представляє зміну поколінь. Нове покоління бере знання і досвід попередніх поколінь в усіх сферах.

Економічна трансформація – це безперервний процес видозміни, серед яких розрізняють разові, дискретні та систематичні. ... Краще визначати стан економіки на основі певних економічних моделей.

Молодь – є найбільшою частиною українського суспільства, найбільш енергійною і продуктивною, вона є його стратегічним ресурсом. Вона несе відповідальність разом зі старшими людьми країни за розвиток і процвітання держави, за культурно-історичною спадщиною народу держави. Молодь вимагає перспективного розширення, а не тільки регулювання особистого простору законодавством можливість отримання якісної освіти яка надає реальні шанси працевлаштування, певним чином є гарантом від ризику. Роль молоді в соціально-економічній трансформації в Україні є головним і специфічним напрямом діяльності та виконується в інтересах молодої людини, суспільства, держави; з урахуванням можливостей України, її економічного і соціального розвитку та з урахуванням світового досвіду.

Вагомість молоді в соціально-економічному суспільному житті не до кінця усвідомлюється політичними представниками української еліти, з цим має недостатність уваги до проблем та інтересів молоді, зневажливе відноситься до молодіжного руху як економічно позитивного розвитку і в позиції цього фінансування всіх молодіжних соціально-економічних ідей державою фінансується засобами за залишковим принципом є це ті мала

кількість коштів, що залишилися у держави для виділення на нові ідеї для молоді. [1]

Ми можемо розділити молодь на кілька категорій:

1) у віці від 14-18 років. Цю категорію молоді ми можемо характеризувати як молодь яка вчиться в школі і не має кваліфікації і навичок професійної роботи. Також ця категорія є сама уразлива в період економічної кризи і вимагає більш надмірного захисту і безпеки з боку держави;

2) у віці від 19 до 25 років. Ця категорія вчиться за фахом і працює або може працювати за професією, на жаль без професійно-кваліфікаційних навичок.

3) у віці від 26 до 35 років. В цій категорії молодь яка отримала професійну освіту і працює в своїй сфері діяльності. Це молодь яка вже має певні професійні навички.

Також можна виділити неформальну зайнятість молоді в Україні. Відзначаємо, що наслідки розвитку неформальної зайнятості є неоднозначними. Її можна аналізувати як примусову форму адаптації населення в умовах соціально-економічних несприятливих умов, має і позитивні наслідки, зокрема: зниження безробітних і ослаблення завантаженості на ринку праці; можливість для осіб, які працюють неофіційно, певний період часу отримувати дохід, який вище в порівнянні з соціальними виплатами з безробіття. Вирішуючи доступ до нових професій і щодо «дешево» здобувати навички, неформальна зайнятість є важливим механізмом для молоді та соціальної економіки і трудової і професійної мобільності тощо. Однак, масштабне використання населення в неформальному секторі обмежує реалізацію більшості соціальних прав, передбачених Конституцією і трудовим законодавством, і підвищує ризик нестабільної зайнятості. Крім того, зайнятість в неформальному секторі доводить до втрати професійних навичок особи, зниження культурного і матеріального рівня, погіршує якість трудового потенціалу. Процес поліпшення соціально-економічної сфери України буде результативним і успішним коли буде задіяна в ньому велику кількість активної молоді яка прагне працювати, тому одним з основних пріоритетів державної політики повинна стати активізація участі молоді в соціально-економічному житті держави, розвитку трудового потенціалу, забезпечення зайнятості для молоді. Зайнятість для молодих людей є неодмінною умовою професійної самореалізації та соціальної інтегрованості. Для держави залучення молоді до трудової активності – це стратегічні інвестиції в суспільний розвиток. Тому реалізація активної політики по молодіжній зайнятості із застосуванням прозорих і ефективних механізмів стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді, мотивація молодих людей до трудової активності та подолання стереотипних уявлень роботодавців щодо їх низького професіоналізму має стати пріоритетом державної політики в найближчій перспективі.

Також на основі розгляду Закону України «Про сприяння соціальному та економічному розвитку молоді в Україні «можна проаналізувати і зробити

висновок, що державна політика в сфері соціально-економічного становлення та розвитку молоді в Україні здійснюється за такими основними напрямками:

- освіту, культурний розвиток к молоді;
- підтримка підприємницької ініціативи та діяльності молоді;
- житлові умови молоді;
- праця молоді;
- охорона здоров'я, фізичний розвиток молоді;
- гарантії діяльності молодіжних громадських організацій [2].

Ці напрямки пов'язані між собою не тільки на державному рівні а й на рівні особистості. Нажаль, ми можемо побачити що в дійсності це не працює належним чином. Наведемо приклад того, що держава з одного боку і допомагає а з іншого і обмежує розвиток молоді та економіки. Існують пільги які допомагають молоді, однак вони недоступні всій молоді країни, яким потрібна допомога в самореалізації. При цьому сама держава сповільнює економічний розвиток молоді та соціуму в державі. Також можна відзначити, що молодь це вагома частина держави вимагає безпеки і захисту за часів кризи. В Україні дуже великий потенціал для економічного розвитку з достатньою кількістю робочих місць. Нажаль, хочеться зазначити що Україна не в змозі забезпечити провідні місця праці з достатньою оплатою праці. Та в деяких випадках молодь сама не має бажання працювати або шукає кращих умов праці. І для цього молодь починає працювати закордоном, тому що там вища заробітна плата. Тим самим молодь підвищує економіку другої країни і не розвиває економіку власної держави. Отже, держава не може задовольнити потреби молоді. Можна відзначити, що у кожної держави соціально-економічний розвиток здійснюється з різною швидкістю і етапами. Прикладом можна назвати Китай, який ще в 1970-х роках, перебуваючи на межі економічної кризи, зробив відважені кроки, які почалися з ряду реформ, що ввели інвестування закордонних інвесторів в діяльність підприємств, в свою чергу збільшивши кількість молоді яка працює на економіку Китаю. Економіку цієї країни можна вважати стабільною, оскільки більшість молоді працює в самій державі і тим самим сприяє розвитку соціальної економіки [3].

Таким чином ми можемо провести паралелі між Україною та Китаєм. Україна також була на межі економічної ризи як і Китай. Україна мала всі проблеми, які були у Китаї з 1970 – 1980 р.р. Проте Україна не залучила іноземних інвесторів для збільшення робочих місць, і в свою чергу не відбулося прискореної трансформації соціально-економічного розвитку суспільства як у Китаї.

Роль молоді в соціально-економічному суспільстві займає первинне завдання для розвитку кожної держави. Однак Україна недостатньо підтримує молодь в соціально-економічній сфері розвитку держави. Для вирішення цих проблем потрібно побороти їх причини виникнення та існування. Тому і трансформація соціальної економіки проходить дуже повільно. Отже для вирішення проблеми в сфері розвитку соціальної економіки суспільства потрібно поліпшити діяльність державних установ в області працевлаштування молоді також залучення підтримки з-за кордону іноземних

інвесторів, які допомагатимуть розвитку економіки в державі. Таким чином, збільшиться відсоток працевлаштованої молоді в державі і зменшиться від'їзд за кордон. Це призведе до прискорення соціально-економічного розвитку суспільства і держави. Отже право на працю – це одне з основних прав людини. Для того, щоб бачити майбутнє потрібно дати можливість працювати молоді, бо молодь – це і є майбутнє України.

Список використаних джерел:

1. Качана Є. П. Економіка праці і соціально-трудові відносини: навчальний посібник. Тернопіль, 2006.
2. Закон України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text
3. Селищев А.С., Селищев Н.А.Китайская экономика в XXI веке, Санкт-Петербург: «Питер», 2004.
4. Скрипник Н. Є., Майковська А. В. Умови та перспективи розвитку ринку праці молоді в Україні. Вісник Дніпропетровського університету. 2010. № 4 (3). С. 27-34.
5. Лібанова, Е. М. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти. К. : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2010. 248 с.

Файден В.,

студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Щегельська Н.В.,*** *викладач кафедри економіки, фінансів і економічної кібернетики*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПОЛІТИКА МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Формування ринку праці, зокрема молодіжного сегмента, є досить актуальним питанням. Молоде покоління складає більше ніж половину працездатного населення нашої держави та вимагає особливої соціальної підтримки і захисту в період кризового стану становлення ринкової економіки. Тому регіональний ринок праці молоді є основним механізмом залучення та ефективного використання праці молодих людей в економіці держави. Вирішенням питання молодіжного безробіття, передусім повинне відбуватись на регіональному рівні.

Теоретичною основою для дослідження проблематики ринку праці і зайнятості є численні праці зарубіжних учених-економістів А. Філліпса, Дж. Кейнса, А. Маршалла, А. Оуена. Теоретико-методологічні аспекти формування національного ринку праці і його молодіжного сегмента, проблематика працевлаштування молоді, становлення критеріїв та принципів функціонування цього сегмента ринку праці висвітлені у працях Е. Лібанової,

В. Петюха, Д. Богині, О. Грішнової, С. Злупка, В. Онікієнко, С. Бандура, В. Савченко, В. Пухлій, О. Кузнєцової, О. Лаврук, О. Абашиної та ін. Незважаючи на значний внесок учених, це питання молодіжного безробіття залишається досить актуальним та потребує детальнішого вивчення й аналізу [1].

На сучасному етапі розвитку Україна більше потребує молодих спеціалістів. Саме тому молодь, завдяки своєму високому потенціалу, мобільності, комунікабельності, вміннями і знаннями, є головною силою для побудови успішної економіки. Сучасна ситуація на ринку праці України є дуже складною для молодих спеціалістів. Через послаблення державного контролю за працевлаштуванням молоді, скорочення робочих місць, з'явилися нові проблеми щодо її працевлаштування, молодіжне безробіття стає все реальнішим для нашої країни.

Негативні наслідки світової економічної кризи спричинили зміни у сфері праці й зайнятості населення та трансформацію економічної структури України. Ситуація на ринку праці України залишається складною, тому що існують протиріччя між попитом та пропозицією робочої сили, які викликані невідповідністю кількості робочих місць та кількості безробітних. Продовжує зростати безробіття серед сільських жителів, жінок, інвалідів, молоді. За цих умов політика держави повинна бути спрямована на першочергове розв'язання проблеми регулювання ефективної зайнятості населення різних вікових груп. Молодь є значною перспективною частиною економічно активного населення, яка має великий трудовий потенціал. Молоді люди відчувають себе незахищеними у сучасних реаліях економіки країни, їм важко вдається адаптуватися до нових умов суспільного життя. Пошуки першого місця роботи, відсутність досвіду роботи, невідповідність кваліфікації призводять до зниження рівня економічної активності. Виконуючи притаманні їй важливі соціально-економічні функції, молоді люди виступають специфічним суб'єктом ринку праці, на шляху якого виникають значні перепони до продуктивної зайнятості, яка обумовлює більш високий рівень безробіття, що породжує цілу низку соціально-економічних проблем. Саме через недостатність теоретичних розробок проблем молодіжної зайнятості в Україні поки, що не сформований ефективний механізм залучення молоді до праці та закріплення її у сфері економічної зайнятості. Це знижує рівень соціальної захищеності молоді, спричиняє недовикористання її творчого і трудового потенціалу та стає перешкодою на шляху його підвищення [2].

В Україні розв'язати проблеми зайнятості молоді можна тільки шляхом цілеспрямованих систематизованих і скоординованих дій. Але при цьому держава повинна піклуватися про розвиток соціальної стабільності та захищеності молоді, у міру зміни ситуації на ринку праці, потрібне корегування політики у сфері працевлаштування, перегляд і доопрацювання законодавчої бази, своєчасне фінансування державних програм зайнятості, розроблення системи заохочень та пільг регіонам з низьким рівнем безробіття серед молоді. Щоб поліпшити рівень ефективної зайнятості в регіоні необхідно також різко розширити інвестування, спрямувавши кошти в першу

чергу на розвиток промисловості, введення в дію нових основних засобів, запровадження прогресивних технологічних процесів [3].

Держава як головна рушійна сила має приділяти більшу увагу цій проблемі та сприяти її розв'язанню:

- приділяти особливу увагу розвитку і створенню робочих місць у сільській місцевості, достатньої кількості робочих місць для існування «здорової» конкуренції серед населення країни;
- допомагати професійному становленню молодого фахівця;
- сприяти у реалізації трудового потенціалу молодих спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Абашина О. В. Підвищення рівня зайнятості молоді на регіональному ринку праці. URL: http// www.nbuv.gov.ua
2. Скрипник Н. Є., Майковська А. В. Умови та перспективи розвитку ринку праці молоді в Україні. Вісник Дніпропетровського університету. 2010. №4 (3). С. 27-34. (Серія «Економіка»).
3. Томас В. Якість економічного зростання пер. з англ. В.Томас, М. Дайламі, А. Дерешвар та ін. наук. ред. пер. О. Кілієвич. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 350.

Федорів А.Н.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Свирида О.В.,*** *викладач кафедри обліку і оподаткування*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік є «мовою бізнесу». Він покликаний забезпечити інформацією систему управління підприємством чи компанією і стати його невід'ємною ланкою.

Ведення поточної бухгалтерії на підприємстві – обов'язкова функція кожної компанії, так само, як і вчасне та повне звітування про результати підприємницької діяльності. Тому пошук висококваліфікованого досвідченого головного бухгалтера є одним з перших та найбільш відповідальних завдань для кожного керівника. Але не завжди одразу вдається зарахувати в штат бухгалтера, який буде надавати якісні послуги на визначених умовах. Як правило, професійні спеціалісти часто претендують на високу заробітну плату, додаткові бонуси, окремий кабінет тощо. Все це призводить до непомірних витрат, які у більшості випадків не є продуктивними. З іншого боку, якщо головний бухгалтер не надто професійний, це обертається справжньою проблемою для директора чи засновника підприємства. Допущені в звітах

помилки можуть стати не лише підставою для сплати штрафів, але й для адміністративної, а в окремих випадках – кримінальної відповідальності.

Основним виходом з таких ситуацій є бухгалтер на аутсорсингу [3].

Поняття аутсорсинг походить від англійського outsourcing (out – зовні, поза межами; source – джерело). За своєю суттю аутсорсинг – це передача певних функцій суб'єкта на виконання стороннім особам та організаціям. Таким чином бухгалтерський аутсорсинг – це ведення бухгалтерії компанії спеціалізованими фірмами та організаціями без зарахування бухгалтерів у штат компанії. Згідно законодавства України суб'єкти підприємницької діяльності не зобов'язані мати головного бухгалтера в штатному розписі. Тому сучасні директори, що орієнтуються на ефективність та економічну виправданість кожного бізнес-процесу, обирають бухгалтерський аутсорсинг.

На сьогоднішній день в Україні бухгалтерські послуги та послуги аутсорсингу функцій бухгалтерії надають такі компанії:

• Спеціалізовані бухгалтерські компанії. Спеціалізовані компанії орієнтовані виключно на надання бухгалтерських послуг. Такі компанії дають можливість клієнтам істотно знизити витрати, підвищити якість звітності та сфокусуватися на своєму ключовому бізнесі.

• Підрозділи аудиторських компаній. Більшість аудиторських компаній мають бухгалтерські підрозділи, що представляють неосновне, однак стабільне джерело доходу. Стабільність доходів – основна мотивація аудиторської компанії відкрити бухгалтерський підрозділ, оскільки аудиторський та бухгалтерський бізнес вимагають різних компетенцій: для аудиту це бачення загальної картини і визначення відсотка похибок, для бухгалтерського обліку – детальне і точне відображення всіх господарських операцій компанії.

• Підрозділи юридичних компаній. Юридичні компанії, що займаються реєстрацією підприємств, найчастіше надають супутні послуги в якості ведення бухгалтерського обліку.

• Фрілансери, приватні фахівці. Дана категорія фахівців концентрується переважно на роботі з підприємствами на спрощеній системі оподаткування. Послугами приватних бухгалтерів в основному користуються фізичні особи-підприємці. [4]

Найбільшими перевагами бухгалтерського аутсорсингу є:

- з керівника знімається такий обов'язок, як ведення бухгалтерії, адже цим будуть займатися інші люди;
- всю бухгалтерію веде не одна людина, а ціла команда, що зменшує ймовірність появи помилок, спричинених людським фактором;
- високий рівень професіоналізму фахівців, адже кожен з них проходить суворий відбір і щорічно підвищує свою кваліфікацію й проходить атестацію;
- якщо на підприємство накладено будь-які санкції з вини бухгалтера, саме аутсорсингова компанія буде виплачувати їх;
- наймані працівники будуть вирішувати всі виниклі питання з контролюючими органами;
- немає потреби облаштовувати робоче місце для бухгалтерії;

- оплата відбувається не за час роботи бухгалтера, а за кінцевий результат;

- можливість більше часу і сил приділяти іншим сферам [4].

Але крім цілого ряду переваг, є ряд вагомих причин, які перешкоджають ефективному здійсненню бухгалтерського аутсорсингу.

До таких проблемних питань відносять:

- значна вартість послуг. Це один з основних недоліків, адже аутсорсингова компанія, встановлюючи ціну на свої послуги, включає в них не тільки накладні витрати, а також значну частку прибутку;

- неможливість проконтролювати досвід виконавців. За умови залучення зовнішніх фахівців підприємство-замовник не завжди може проконтролювати хто саме виконує обов'язки щодо ведення бухгалтерського обліку;

- ризик припинення роботи постачальника послуг. У такому випадку компанії потрібно буде знайти нового партнера й швидко налагодити з ним процес співпраці, а можливо, знову здійснювати бухгалтерський облік самостійно;

- загроза витоку інформації. Навіть за умови підписання угоди про нерозголошення інформації залишається ризик витоку інформації. Саме тому багато керівників організацій з недовірою ставляться до постачальників аутсорсингових послуг. При здійсненні вибору компанії слід ретельніше аналізувати доступні пропозиції, особливо звертати увагу на її репутацію, досвід роботи на ринку [2];

Для можливості усунення недоліків бухгалтерського аутсорсингу необхідною є чітка організація даного процесу, регламентація бізнес-процесу одержання облікової інформації. У разі наявності чітко налагодженого бізнес-процесу отримання облікової інформації, зазначенні всіх прав та обов'язків, можливою є отримання найкращого результату від ведення бухгалтерського обліку сторонніми фахівцями.

Бухгалтерський аутсорсинг – це сучасний дієвий метод ведення бухгалтерії без обтяжливих фінансових вливань, потенційних економічних ризиків та непередбачуваного людського фактору. Очевидні вигоди роблять бухгалтерський аутсорсинг провідним інструментом ведення бізнесу в Україні та світі.

У європейських країнах підприємства вже давно зрозуміли, що бухгалтерський аутсорсинг дає можливість значно оптимізувати витрати бізнесу, зробити його більш мобільним і прибутковим. Законодавством України передбачено право компаній «передати на договірних засадах ведення бухгалтерського обліку спеціалізованій організації або бухгалтерові-фахівцеві». Проте українські компанії поки надають перевагу штатним бухгалтерам [3]. Наразі в Україні основними споживачами послуг бухгалтерського аутсорсингу є малі або новостворені підприємства. За даними експертів, їх кількість становить близько 40% (враховуючи послуги приватних бухгалтерів). Підприємств великого бізнесу, які вдаються до послуг бухгалтерських фірм, близько 5% [2]. Кризові прояви в економіці України стимулюють компанії до пошуку більш ефективних рішень в організації своєї

діяльності. Тому атусорсинг неприбуткових бізнес-процесів, у тому числі бухгалтерського обліку, стає перспективним та актуальним для українських підприємств.

Таким чином, застосування бухгалтерського аутсорсингу в організації сприяє підвищенню основних показників діяльності фірми, значно знижує ризик спотворення звітності, а також дозволяє зосередити увагу на головних функціях підприємства. Аутсорсинг бухгалтерського обліку є перспективним напрямом для підприємств, які прагнуть досягнути максимальної ефективності, в умовах загострення конкурентної боротьби.

Список використаних джерел:

1. Аутсорсинг бухгалтерського обліку: переваги та недоліки, перспективи в Україні. URL: http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1925/;
2. Бухгалтерскій аутсорсинг: переваги та ризики. URL: <http://myfin.net/ukraine/business-ua/buxgalterskiyautsoursing-preimushhestva-i-riski-06128172.html.
3. Вигоди та переваги бухгалтерського аутсорсингу. URL: https://zkg.ua/buhhalterski-posluhy/vyhody-ta-perevahy-posluh-z-buhhalterskoho-autsorsynhu
4. Гуральська С. Переваги бухгалтерського аутсорсингу. URL: http://rosco.ua/press/preimushchestva_bukhgalterskogo_autsorsing.

Фортельна К.Г.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Безробіття в самому початку трудового життя перетворюється в серйозну проблему для молоді і ставить ряд бар'єрів в її адаптації на ринку праці. Раннє придбання навичок на робочому місці є вирішальною передумовою подальшого зростання заробітку, однією з умов накопичення людського капіталу, а відсутність роботи на початку трудового життя значно знижує його потенційні можливості. Тому, велике значення має виявлення проблем, з якими стикаються представники молоді при виході на ринок праці України.

Відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» молодь, молоді громадяни – це громадяни України віком від 14 до 35 років [1]. У межах зазначених кордонів виділяють три основних вікових групи працездатної молоді (в Україні працездатна молодь у віці від 15 років до 35 років), які відрізняються одна від одної

психофізіологічними характеристиками, рівнем освіти, ступенем громадянської зрілості:

перша вікова група – 15-24 роки;

друга вікова група – 25-29 років;

третя вікова група – 30-34 роки.

Як правило, необхідність індивіда в працевлаштуванні виникає тоді, коли він ще перебуває в першій віковій групі. Дана категорія молоді відноситься до найбільш слабо захищеним групам населення, так як вона виявляється в найбільш складному становищі на ринку праці. Це обумовлено рядом причин:

відсутність досвіду роботи;

необхідність поєднувати роботу і навчання;

невідповідність рівня та якості отриманої освіти потребам ринку;

нездатність держави забезпечити молодих фахівців робочими місцями;

низький рівень оплати праці молодих спеціалістів;

Всі ці фактори є серйозною проблемою для адаптації молодих працівників до ринку праці та їх подальшої реалізації власного трудового потенціалу.

Полегшення процесу входження молоді на ринок праці неможливо без розробки ефективних механізмів державного регулювання, які будуть спрямовані на вирішення цієї проблеми. До можливих напрямів діяльності держави в цій сфері можна віднести:

надання випускникам навчальних закладів перших робочих місць в рамках державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників і спеціалістів;

формування підприємницької ініціативи молоді;

бронювання на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форми власності з чисельністю понад 20 чоловік до 5 відсотків загальної кількості робочих місць за робітничими професіями для молоді, яка закінчила загальноосвітні, професійно-технічні навчальні заклади, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце, адресного бронювання на підприємствах робочих місць для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [2];

розробка та впровадження програм проходження практики та стажування молоді на підприємствах; проведення тренінгів та майстер-класів, присвячених особистісному і професійному зростанню студентів [3];

розробка державних програм зайнятості молоді;

реорганізація системи професійної освіти в напрямі розширення бази практичних навичок молодих спеціалістів;

виплата дотацій і надання податкових пільг роботодавцям, які працевлаштовують молодих спеціалістів без досвіду роботи;

організація круглих столів, конференцій, семінарів з проблем працевлаштування молоді з залученням громадських організацій [3].

Молоді фахівці є стратегічним соціально-економічним ресурсом країни, від стартових умов їх діяльності залежить її подальший розвиток. Виходячи з вищесказаного, для вирішення проблем працевлаштування молоді необхідно вжити заходів щодо поліпшення діяльності державних органів в напрямках забезпечення зайнятості молоді, розробити і впровадити ділові механізми фінансової та іншої підтримки підприємств, установ, організацій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» N 5462-VI із змінами та доповненнями від 16.10.2012. URL: www.rada.gov.ua
2. Воробйова А. І. Проблеми працевлаштування молоді та можливі шляхи їх вирішення. URL: http://www.lawproperty.in.ua/articles/featured-articles/291-2014-06-15-10-45-50.htm
3. Сиромашенко Д. Ю. Проблема трудоустройства молодых специалистов в Украине. Управління розвитком. 2014. № 7. С. 147–149. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2014_7_59.pdf

Хазанов В.І.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Гуменюк І.Л.,*** *кандидат економічних наук, викладач-методист*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ОЧИМА МОЛОДІ

Молодь відіграє важливу роль в розвитку економіки держави, адже є носієм високого інтелектуального потенціалу та рушійною силою сучасного світу. В той же час на ринку праці багатьох держав, зокрема і в Україні, не використовується трудовий потенціал молоді в повній мірі.

На сучасному етапі розвитку Україна потребує більше молодих спеціалістів. Саме молоді спеціалісти, завдяки своїй мобільності, комунікабельності, високому потенціалу, знанням і вмінням , є головною силою для побудови успішної економіки. Сучасна ситуація на ринку праці України є дуже складною для молоді. Через послаблення державного контролю за працевлаштуванням молоді, скорочення робочих місць, з'явилися нові проблеми щодо її працевлаштування, молодіжне безробіття стає все реальнішим для нашої країни [4].

Економічні погляди молоді багато в чому визначають тенденції майбутнього економічного розвитку країни. Зрозуміло, що це швидше за потенційна можливість, реалізація якої може залежати від безлічі факторів, включаючи активну діяльність державних органів, політичних партій і

третього сектора. Разом з тим практична робота і повсякденні турботи молодих людей досить помітно відбиваються на їхніх поглядах, динаміка яких, на наш погляд, дає можливість для більш-менш об'єктивної оцінки тенденцій еволюції суспільного розвитку. У цьому контексті корисно зіставити погляди всіх опитаних з точкою зору молоді та молодих бізнесменів особливо.

Переваги молодих респондентів щодо типу економіки істотно відрізняються від точки зору по всій вибірці. Якщо серед усього населення за ринкову економіку висловлюється близько двох третин опитаних, то серед молоді частка подібних відповідей досягає чотирьох п'ятих. При цьому молодь вважає за краще ліберальний варіант такої економіки, тобто варіант незначного втручання держави в економічні процеси (близько 50%). Ще більш активно цей тип економіки віддають перевагу молоді бізнесмени – власники (співвласники) приватних підприємств та підприємці без утворення юридичної особи (65.2%). Лише трохи більше чверті молодих бізнесменів (26.2%) вибрали економіку зі значним державним втручанням. Ці дані свідчать, що практична участь в економічній діяльності більш істотно впливає на свідомість, ніж щоденні зусилля державної пропагандистської машини [1].

На відміну від усього населення, серед молодих бізнесменів помітно менше тих, особистий добробут яких погіршився. Це свідчить про те, що дана категорія населення, незважаючи на всі труднощі і проблеми буття, більш успішно адаптується до його умов і не збирається здаватися у боротьбі за підвищення власного добробуту, розвиваючи тим самим ринкові відносини.

Мало відрізняються точки зору всього населення і молодих бізнесменів і щодо інших нагальних проблем. Так, якщо значна більшість населення розділяє офіційну точку зору про те, що держава здатна і має право регулювати ціни (69.3%), то серед бізнесменів таких помітно менше (32.6%). На відміну від більшості населення, вони досить добре бачать протиріччя, ігноване більшістю, і цілком свідомо віддають перевагу широкий вибір товарів хорошої якості за вільними цінами (95.7%) постійного дефіциту і вузькому асортименту, але за фіксованими державними цінами (2.2%), що властиво будь-якого типу соціалістичної економіки. Можна вважати, що в області ціноутворення інтереси справи більш істотно впливають на думку бізнесменів, ніж їх споживчі інтереси.

Незважаючи на створювані владою труднощі, молоді бізнесмени впевнено віддають перевагу роботі в приватному секторі (78.3%), в той час як більшість населення бажаної вважає роботу в державному секторі (58.7%). Лише 10.9% молодих бізнесменів не отримують від своєї підприємницької діяльності задоволення і хочуть її припинити. Можна припустити, що ці підприємці в боротьбі за виживання свого бізнесу зіткнулися з непереборними перешкодами. Це підтверджується відповідями підприємців на питання про зміну умов для заняття приватним бізнесом за останні два-три роки: 52,2% вказали на посилення свавілля з боку державних органів, 41.3% – на посилення законодавчого регулювання приватної підприємницької діяльності.

Підприємці знають про що говорять, в той час як більшість населення керується чутками і припущеннями.

Молоді бізнесмени значно сильніше молоді в цілому і всього населення просунуті в бік ринкової економіки. Їх буття визначило велику націленість на дійсні ринкові перетворення в країні, на створення умов для розширення економічної свободи в суспільстві. Саме вони є реальними супротивниками офіційної державної політики щодо обмеження можливостей і посилення тиску на ведення підприємницької діяльності.

Однією з найважливіших проблем сучасної молоді, окрім бізнесу є проблема недостатньої зайнятості, що обумовлена наступними причинами:

- пропозиція трудових ресурсів перевищує її попит;
- молодь має низьку адаптацію на ринку праці;
- відсутність досвіду роботи, дискримінація при наймі на роботу;
- завищені умови молоді щодо свого заробітку, змісту роботи, місця роботи, умов праці та інше;
- невідповідність спеціальностей та спеціалізацій, за якими готують університети, до потреб ринку праці, наприклад на одне місце юриста налічується 11 бажаючих. не престижність технічної освіти.

Ці та багато інших причин призводять к загостренню проблеми з працевлаштуванням молоді. Ця ситуація може призвести до ряду проблем в країні, тому потребує негайного вирішення. Можна погодитися з думкою С. Бандур, що, «не можна обійти питання молодіжного безробіття. Значна частина молоді через відсутність підходящої роботи просто деградує, а нерідко стає на шлях тіньових і кримінальних заробітків. Унаслідок своїх соціально-психологічних особливостей ці особи рідко повертаються до законослухняної поведінки у сфері зайнятості. Звідси існує реальна загроза втратити ціле покоління людей, яке з плином часу буде не спроможне реалізувати набуті знання» [3].

Проблема безробіття молоді є першочерговою серед економічних та соціальних проблем XXI століття, оскільки одним із визначних факторів економічного та соціального розвитку будь-якої країни є соціокультурне та професійне становлення саме молоді. В умовах ринкової економіки саме цей сегмент населення частіше стикається с проблемами працевлаштування. Особливо ситуація ускладнюється у періоди економічної та політичної нестабільності. Дані Міжнародної організації праці свідчать, що проблема зайнятості та працевлаштування молоді набула глобальних масштабів. Незважаючи на поступове відновлення економіки, безробіття серед молодих людей продовжує зростати. Україна не є у цьому винятком, а соціально-економічні проблеми регіонів мають загрозливий характер і впливають на розвиток трудового потенціалу держави [1].

Багато молоді через відсутність роботи, працюють не за фахом, що також негативно впливає на країну. Вони не отримують задоволення від своєї роботи, займаються тим, що їм не подобається, цим самим росте рівень незадоволеності населення якістю трудового життя. Також через те, що молодь не може влаштуватись на роботу в Україні, вони вимушені виїжджати

за кордон в пошуках роботи. Це сприяє втраті висококваліфікованої робочої сили та є негативною тенденцією для нашої країни через те, що більшість спеціалістів, які б могли розвивати вітчизняну економіку, працювати на українських підприємствах, через нестачу робочих місць, їдуть працювати за кордон і реалізують свої можливості там, вносячи вклад в розвиток іншої країни. Є багато прикладів того, як люди, які не змогли реалізувати свої набуті знання і вміння в нашій країні, реалізували їх, в іншій і стали досить успішними. Це одна з найбільших проблем, яка відбувається через нестачу робочих місць для молоді. В результаті цього ми отримуємо недостатній розвиток економіки, що є серйозним недоліком в формуванні ринку праці нашої держави, тому що потрібно звільняти робочі місця, які займають 9 пенсіонери, для молоді, так як молоді люди більш пристосовані к новітнім технологіям, знайомі з новими видами обладнання.

Список використаних джерел:

1. Andrzej Goszczynski, Daria Bakushevych. Virtual university as a model of educational cooperation for bordering regions. Managing of the educational process in a higher school. Jaroslaw 2012. pp. 93-113.
2. Бандур С. І. Модернізація економіки як чинник трансформації структури зайнятості населення. Ринок праці та зайнятість населення. 2011.2 (27). С.3-6.
3. Пілігрім А.С. Правові проблеми працевлаштування молоді. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Pravo/4_82774.doc.htm.

Heonia Oleksii
Społeczna Akademia Nauk
Organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej
Supervisor: ***Shevchuk Oleksander*** *PhD in Pedagogical Sciences, teacher of the Podilsky Special Educational-Rehabilitation Social-Economic College*
Warszawa, Polska

FEATURES OF LABOR MARKET DEVELOPMENT

The labor market is not standing still. Professions that were in demand in the recent past are now losing their popularity, and new specialties are emerging instead.

Specialists of working professions have been in great demand for more than a year. In particular the construction, agricultural sector, plumbing, masons, plasterers, seamstresses. On the other hand, industrial specialties are not in demand among the entrants themselves. In the top for several years in a row, law, philology, management and finance. These areas of training are considered the most prestigious. However, finding a job after graduating as a lawyer or financier is not an easy task. Competition in the labor market has caused the so-called «dumping» of wages.

It is quite predictable that everything will change in the future. According to scientists, in the next 20 years our world will face global change. Ecology, medicine, science, economics and even the social structure of society are changing. The changes will also affect the labor market. The latest technologies allow you to create dozens of new specialties already. Scientists believe that innovative professions will be in greatest demand in the world in the future.

Every year more and more universities introduce educational programs related to the IT industry. The profession of IT specialist will become more and more popular every year. Namely the demand for qualified specialists in website development and mobile applications will grow.

In addition, a new activity is becoming quite popular – SMM (English Social Media Marketing) – the use of social media as channels for promoting companies and solving other business problems. Every successful company recruits SMM staff to promote its product through social media. And as practice shows, this strategy works if a person is really an expert in his field. Many people believe that writing posts and articles on social networks is simple and does not require special skills. But faced in practice with the process of promoting goods on the Internet understand that this is a science. So far, there are very few professionals in this field, and the demand is growing every day.

In addition to new specialties, over the next 5 years the demand for ordinary engineers, agronomists, people who carry an intellectual product will grow.

Medicine is the field of activity that will always be needed. Talking about the importance of medical professionals in everyone's life is useless. But it is worth noting that recently more and more people have begun to use the services of cosmetologists, dermatologists and ophthalmologists. Also among the popular professions are such as pharmacist and pharmacist.

Although the agricultural sector is not particularly attractive to the younger generation, it has remained one of the most profitable industries for many years. Agricultural equipment sales managers, logisticians, agronomists and veterinarians these professions will also be needed.

Also, the list of popular professions for the next 5 years includes service workers. Here it is appropriate to say about hairdressers, masters of manicure and pedicure, masseurs and fitness trainers. Today, every second spares no finances and time to take care of themselves.

It is impossible to predict exactly, but according to experts, in the next 5 years, medical specialists and working professions will be in demand for the most part. In addition to the usual professions, innovative activities related to scientific and technological progress are expected to grow in popularity.

References:

1. Eksperty nazvaly naybil′sh zatrebuvani profesiyi v Ukrayini. 2018. URL: https://ranok.ictv.ua/ua/videos/eksperti-nazvali-najbilsh-zatrebuvani-profesiyi-v-ukrayini/.
2. Nazvano profesiyi, yaki korystuvatymut′sya popytom u nayblyzhchi p″yat′ rokiv. 2018. URL: https://www.unn.com.ua/uk/news/1709386-nazvano-profesiyi-yaki-koristuvatimutsya-popitom-u-nayblizhchi-pyat-rokiv.

3. TOP-10 naybil′sh zatrebuvanykh profesiy v Ukrayini 2018. 2018. URL: https://alltop10.org/uk/top-10-samyih-vostrebovannyih-professiy-v-ukraine-v-2018/.
4. Yaki spetsialisty potribni na ukrayins′komu rynku pratsi: top «vyhidnykh» profesiy. 2018. URL: https://narodna-pravda.ua/2018/08/16/yaki-spetsialisti-potribni-na-ukrayinskomu-rinku-pratsi-top-vigidnih-profesij/.

Хмельков Я.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька О.М.,*** *викладач вищої категорії*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

АНАЛІЗ ПРИЧИН МОТИВАЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО

Ефективна соціально-педагогічна взаємодія зі студентом неможлива без урахування особливостей її мотивації. Основу мотивації становлять усвідомлювані чи неусвідомлювані психічні фактори, що спонукають індивіда до вчинення певних дій та визначають його спрямованість і цілі. Переважання у середовищі сучасної молоді зовнішніх, утилітарних мотивів, низька самомотивація веде до того, що навчання набуває формального характеру, відсутній творчий підхід, самостійна постановка навчальних цілей.

З кожним роком кількість студентів з мотивацією до навчання, спрямованою на отримання знань, зменшується, тим самим збільшується кількість студентів здебільшого мотивованих на отримання диплому, тобто формального засвоєння знань. Кількість студентів, які приходять до вишів з бажанням отримати професійну освіту і стати професіоналом, залишається майже незмінним протягом чотирирічного навчання, але їх кількість досить мала. Тому, визначення причин, що впливають на мотиваційне вигорання студентів вишів та виявлення ступінь впливу мотиваційного вигорання на навчання студентів. є першочерговим завданням.

Мотиваційне вигоряння виникає в результаті низького рівня самомотивації до навчальної діяльності, внутрішнього накопичення негативних емоцій без «розрядки» або «звільнення» від них та відсутності зовнішніх мотиваційних факторів з боку освітньої установи, батьків, одногрупників та педагогів. Мотиваційне вигорання веде до виснаження емоційно-енергійно і особистісних ресурсів людини.

У дослідженнях присвячених вивченню студентського віку в основному розглядаються питання пов'язані з віковими та індивідуальними особливостями студентів, залежності професійних переваг студентів від їх

індивідуально-типологічних особливостей. Розглядаються також питання професіоналізації пам'яті студентів.

Важко переоцінити значення навчальної мотивації студентів. Однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти є побудова такого процесу навчання, який міг би бути основою самотворення мотиваційної сфери студентів. Відомо, що саме негативне або байдуже відношення до навчання, відсутність ефективної мотивації з боку адміністрації, науково-педагогічних працівників, внутрішніх стимулів, перевантаженість навчальними завданнями може бути причиною низької успішності або неуспішності студента, що в подальшому приведе до мотиваційного вигорання.

Навчальна мотивація визначається як приватний вид мотивації, включений в певну діяльність, у даному випадку – навчальна діяльність. Мотиваційне вигорання виникає в результаті сукупності різних причин мотиваційного вигорання, що мають місце в навчальному процесі. Відповідно, можна виділити дві групи причин, зовнішні і внутрішні, що впливають на мотиваційне вигорання студентів.

Отже, зовнішні:

- зниження цінності освіти;
- нестабільність існуючої освітньої системи;
- низький рівень працевлаштування випускників;
- відсутність зв’язку вищої освіти із майбутньою професійною діяльністю
- недосконалість організації навчального процесу;
- відсутність мотивів, закладених в самій навчальній діяльності;
- низький рівень включення студентів у колективну діяльність;
- неефективна комунікація (відсутність зворотнього зв’язку);
- відсутність системи заохочень;
- наявність жорсткої критики, тощо.

До внутрішніх віднесемо наступні:

- послаблення здоров’я (фізичного і психічного);
- внутрішньоособистісний конфлікт;
- інтровертивний характер;
- низька самооцінка і невпевненість в собі;
- нестійкість до стресів;
- слабка адаптація;
- низький рівень взаємодії;
- слабка самомотивація або її відсутність
- неефективна комунікація (відсутність зворотнього зв’язку);
- індивідуально-психологічні особливості;
- нездоровий соціально-психологічний клімат в групі;
- наявність взаємин лише по вертикалі;
- суперечлива система ціннісних орієнтацій;
- несправедлива система оцінювання;
- вдісутність підтримки та індивідуального підходу
- одноманітність викладання (незрозумілість);

- відсутність дискусій, практичного досвіду та інноваційних техгологій.

Для формування позитивної (ефективної) мотивації студента необхідно взяти до уваги ряд специфічних ознак навчальної мотивації з боку держави, адміністрації вишів, враховувати об’єктивно-суб'єктні особливості студента, суб'єктивні особливості викладача, специфіку навчального предмета та причин, що впливають на її вигорання. Особливу увагу слід звернути на внутрішні причини мотиваційного вигорання, оскільки успішність і ефективність навчальної діяльності залежать саме від них. Чинниками, що забезпечують академічну успішність студентів вишів, є мотиваційна спрямованість, самооцінка ефективності навчання і вольові якості особистості.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко В. І. Розвиток особистості в процесі професіоналізації: професіогенез особистості. Психологія праці та професійної підготовки особистості: навч. посіб. / За ред. П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. Хмельницький : ТУП, 2001. С. 48-67.
2. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у студентів та старшокласників. Практична психологія та соціальна робота. 2002. № 8. С. 31-42.
3. Бондарчук Е. И., Бондарчук Л. Основы психологии и педагогики : Курс лекций. 2-е изд., перераб. и доп. К. : МАУП, 2001. 168 с.

Адамчук О.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Федорчук В.М.,*** *кандидат психологічних наук, доцент*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Постановка проблеми. Система вищої професійної освіти завжди знаходиться у пошуку ефективних форм і методів підготовки фахівців соціономічних професій, які би відповідали перманентним глобальним змінам суспільного розвитку, особливо це стосується підготовки фахівців-психологів. Важливим чинником, що впливає на професійну успішність сучасного фахівця професій типу «людина-людина», є його комунікативна компетентність (КК). У формуванні її велике значення мають сучасні інтерактивні технології навчання (евристична бесіда, дискусія, метод «круглого столу», метод «мозкового штурму», метод роботи з малими групами, ділова гра, тренінг тощо).

Метою нашого дослідження є з'ясування сутності поняття «комунікативна компетентність» та визначення шляхів її розвитку у майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу. Проблеми комунікативної компетентності як ефективного психологічного інструменту суб'єкта комунікації аналізувалися у працях О.О. Бодальова, О.О. Леонтьєва, Б.Ф. Ломова, В.А. Кан-Каліка, М.М. Корнєва, О.М. Корніяки, Н.Є Афанасьєва, Л.А. Перелигіна, Т.С. Яценко та ін. Вчені-психологи (І.В. Вачков, Ю.М. Ємельянов, І.М. Матійків, Л.А. Петровська, С.В. Петрушин та ін.) вивчали чинники розвитку комунікативних умінь особистості, емоційної компетентності.

Проблеми теорії та практики формування комунікативної компетентності психологів за допомогою інтерактивних технологій (в тому числі, соціально-психологічного тренінгу) розглянуті в працях В.В.Андрієвської, Н.Н. Богомолової, Ю.Н. Ємельянова, А.Г. Ковальова, І.Ф.Іванова, О.А.Низовець, Н.В.Перегончук, Л.А. Петровської, С.В. Петрушина, І.В.Пузь, О.В. Сидоренко та ін.

Отож, у сучасній психолого-педагогічній літературі широко використовується поняття «комунікативна компетентність» особистості, а сучасні дослідники розглядають його з різних підходів. Доречно зупинитися на окремих із них.

Комунікативна компетентність, що являє собою складно організоване, внутрішньо суперечливе поєднання комунікативних знань, умінь і навичок суб'єкта комунікативної діяльності, об'єднує у своїй структурі три основних компоненти: комунікативно-мовленнєвий, соціально-перцептивний та

інтерактивний, що містять ієрархічно підпорядковані їм здатності (або вміння): вміння вести розмову, вміння сприймати і розуміти іншу людину, вміння соціальної взаємодії, вміння самопрезентації, здатність до володіння інтонацією, мімікою і пантомімікою тощо [2].

О.М. Корніяка створила модель комунікативної компетентності, яка включає такі складові: 1. Комунікативно-мовленнєву здатність, що об'єднує вміння: а) отримання інформації; б) адекватне розуміння смислу інформації; в) програмування і висловлення своїх думок в усній і письмовій формі. 2. Соціально-перцептивну здатність як сприймання і розуміння сутності іншої людини, взаємопізнання і взаємооцінки. Ця здатність передбачає: а) створення образу іншої людини (розуміння її психологічної й особистісної сутності); б) моральні уявлення (емпатію як усвідомлення почуттів, потреб, інтересів інших людей, повагу до партнера зі спілкування, тактовність тощо); в) рефлексію (самоусвідомлення – розуміння своїх внутрішніх станів, емоцій, ресурсів й уподобань, інтуїція). 3. Інтерактивну здатність як вміння організовувати і регулювати взаємодію та взаємовплив і досягати взаєморозуміння. Ця здатність об'єднує: а) знання соціально-комунікативних норм, зразків поведінки, соціальних ролей; б) здатність до соціально-психологічної адаптації; в) контроль за поведінкою у взаємодії, вміння розв'язувати конфлікти; г) здатність справляти вплив на партнера зі спілкування: вміння слухати і володіння ефективною тактикою переконування іншої людини [3. с, 4].

Для ефективного виконання завдань професійної діяльності сформована комунікативна компетентність має складатися з наступних здібностей: вміти давати соціально-психологічний прогноз комунікативній ситуації, в якій передбачається спілкування; програмувати процес спілкування, враховуючи своєрідність комунікативної ситуації; здійснювати соціально-психологічне управління процесами спілкування; будувати контакт на різній психологічній дистанції; динамічність та адекватність у зміні психологічних позицій [6].

Ми поділяємо думку І.В.Пузь, О.М.Щевченко про те, що на процес формування комунікативної компетентності майбутніх психологів можуть впливати різні індивідуально-психологічні та соціально-психологічні чинники. Вони зумовлюються вищою нервовою діяльністю, потребами, інтересами, мотивацією, здібностями, індивідуально-психологічними характеристиками особистості, умовами життя у соціальному середовищі та соціальним досвідом індивіда, спеціальними методами навчання [5, с. 156].

Модель майбутнього практичного психолога закладена у навчальних дисциплінах, які можна подати у вигляді таких компонентів: аксіологічний як сукупність психологічних цінностей (ідеї, концепції, знання, уміння); технологічний, що містить способи і прийоми професійної діяльності психолога; особистісно-творчий передбачає механізм оволодіння практичною психологією і її творче втілення у професійній діяльності.

У цілому можна виокремити наступні психолого-педагогічні умови та чинники, які сприяють розвитку комунікативної компетентності у студентів-

психологів: 1) застосування особистісно-орієнтованого підходу до навчально-пізнавальної діяльності, який передбачає визнання особистості студента як найвищої цінності; 2) залучення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності; 3) формування позитивної професійної «Я-концепції»; 4) усвідомлення студентами нерозривного взаємозв'язку та взаємозалежності між рівнем розвитку професійно-комунікативних якостей та ефективністю професійної комунікативної діяльності; 5) навчально-методичне забезпечення розвитку професійної комунікативної компетентності; 6) формування у студентів готовності та бажання здобувати професійні знання, вміння і навички [1].

На думку І.В.Пузь, О.М.Шевченко, вони зумовлюються вищою нервовою діяльністю, потребами, інтересами, мотивацією, здібностями, індивідуально-психологічними характеристиками особистості, умовами життя у соціальному середовищі та соціальним досвідом індивіда, спеціальними методами навчання [5, с. 156].

Поліпшити якість професійної підготовки можна за умови використання тренінгових технологій. Як засіб цілеспрямованого формування КК обрано соціально-психологічний тренінг.

Успіхи практики соціально-психологічного тренінгу визначаються широким впливом на різні сторони підготовки майбутніх психологів, де центральне місце відводиться розвитку КК. Як зазначає О.І. Пометун, тренінг – це:

- група, яка допомагає стати кожному її учаснику більш компетентним;
- процес, під час якого учасники вступають у взаємодію;
- процес, у центрі якого є проблема та її розуміння учасниками групи, а не компетентність ведучого щодо зазначеної проблеми;
- навчання, під час якого активність учасників вища, ніж активність ведучого;
- навчання, яке дає учасникам задоволення, активізує їх, стимулює інтерес до пізнання;
- навчання, результат якого досягається у взаємодії всіх учасників тренінгу;
- відкриття учасниками в собі нових можливостей, відчуття того, що вони знають і вміють більше, ніж до цього часу думали про себе;
- можливість відкриття інших людей, навчання через взаємодію з ними, розуміння того, на що здатні люди, від яких раніше не очікувалося нічого цікавого;
- можливість у безпечних, з одного боку, трохи штучних, а з іншого – наближених до реальності умовах взаємодії з іншими людьми – досягти бажаних змін [4].

Підготовка психологів у коледжі передбачає входження студентів у різноманітні тренінги: «Теорія і практика психологічного тренінгу», «Конфліктологія та тренінг вирішення конфліктів», «Психологія спілкування

та тренінг комунікативної компетентності», «Тренінг особистісного та професійного зростання», «Психологія творчості з тренінгом креативності», «Психологія емоцій з тренінгом розвитку емоційного інтелекту».

Висновки. Незаперечним є той факт, що розвиток КК займає важливе місце в підготовці майбутніх психологів. Адже сформованість КК дає можливість психологу успішно вирішувати різні професійні завдання, починаючи від надання психологічної допомоги (індивідуальної консультації) і закінчуючи веденням різних вікових груп, спрямованих на розв'язання різноманітних комунікативних завдань тощо. Комунікативна компетентність – одне з найголовніших понять, яке вживають для характеристики професійної майстерності сучасного психолога. Формування КК майбутніх психологів на етапі професійного навчання передбачає не тільки засвоєння сукупності відповідних комунікативних знань, навичок та умінь, але й готовність їх адекватно та успішно використовувати в майбутній професійній діяльності. Адже КК є інтегрованим, комплексним показником загальної культури, вміння спілкуватися з людьми, підвищення рівня їх емоційної чутливості, емпатійності, конгруентності, що сприяє професійному становленню майбутніх психологів.

Список використаних джерел:

1. Іванова І. Ф. Вплив рівня розвитку комунікативних здібностей на формування професійної спрямованості студентів-психологів. Збірник наукових праць. Психологічні науки. 2013. Т.2. Вип.10 (91). С. 121-125.
2. Корніяка О. М. Сучасні підходи до вивчення комунікативної компетентності особистості. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. Вип. 3. С. 294–316.
3. Корніяка О.М. Особливості розвитку комунікативної компетентності фахівців на різних етапах їх професійного становлення. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/32305852.pdf
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
5. Пузь І.В., Шевченко О.М. Значення комунікативної компетентності у професійному становленні майбутніх психологів. URL: https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/download/300/202/
6. Черезова І. О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. 2014. Випуск 1., Том 1. С. 103-107.

Андреєв Р.М.
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Загалевич В.Л.,*** *викладач,*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЕНЕРГІЯ ДОВКІЛЛЯ – ОДИН З ВИДІВ АЛЬТЕРТАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Поняття «енергія» у своєму розвитку пройшло декілька стадій. На першій стадії створювалася загальнотеоретична база уявлень про місце енергії в системі об'єктів навколишнього світу, її вплив на Всесвіт. Так, автором терміна «енергія» вважається Арстотель. У філософському розумінні він уявляв енергію як діяльність та як дійсність. Творчий процес у розумінні Аристотеля це можливість – енергія (як процес) – енетелехія (результат, те, у що енергія переходить) [1, с. 134].

На другій стадії енергія розглядається природничими науками (фізикою, математикою, природознавством) як об'єкт навколишнього світу, досліджується як фізичний феномен, виявляються її особливості та характеристики. У фізичній науці енергія розглядається в межах двох підходів: квантової теорії та теорії хвиль [1, с. 135]. Для квантової теорії характерно виділення відмінностей електромагнітного поля від речовини, тобто енергія протиставляється матерії. У цілому в природознавчих науках енергія являє собою не об'єкт, а процес.

Третьою стадією розвитку поняття «енергія» є розуміння її з економічної та правової точок зору як самостійного об'єкта відносин. Необхідність купівлі-продажу енергії, а також установлення відповідальності у кримінальному праві за її крадіжку поставили питання щодо права власності на енергію та необхідності визнання її річчю, товаром. [1, с. 136].

Що нам відомо про енергію довкілля? До природних енергетичних джерел довкілля належать тепло атмосферного повітря, води річок, морів, верхнього шару ґрунту та ґрунтові води.

Земля, зокрема, володіє гігантськими запасами енергії. У декількох метрах нижче її поверхні вона зберігає сонячне тепло. З ядра Землі температури величиною 6500 ° С випромінюються в її зовнішні шари. Шар ґрунту між глибиною прогріву та ізотермічною поверхнею може розглядатися як природний сезонний акумулятор теплової енергії, причому, енергія, яка була використана в зимовий період, буде відновлюватись у теплий період року [2].

Теплові насоси використовують геотермальне тепло або тепло ґрунтових вод в залежності від технології. Енергія, накопичена в навколишньому повітрі, також підходить для обігріву приміщень і виробництва гарячої води. Теплові насоси можуть використовувати ці ресурси і, таким чином, істотно знижують витрати на виробництво теплової енергії.

Не залежно від того, яка технологія використовується, теплові насоси ефективно працюють навіть при низьких температурах навколишнього

середовища. До 75% ваших потреб в тепловій енергії можуть бути задоволені безпосередньо з навколишнього середовища безкоштовно. Тільки 25% повинні бути додані у вигляді електричної енергії. Залежно від технології теплові насоси можуть споживати теплову енергію від трьох різних джерел тепла.

Які переваги використання тепла навколишнього середовища?

- По – перше, відсутність емісії CO_2
- По-друге, невичерпне джерело енергії,
- По третє, незалежність від постачальників енергії,
- По-четверте, низька вартість опалення[2].

Для використання тепла навколишнього середовища потрібно великі радіатори або «теплі підлоги» для низькотемпературної системи опалення, високий рівень ізоляції будівлі.

Річний технічно-досяжний енергетичний потенціал енергії довкілля в Україні є еквівалентним 12,6 млн т н.е., а його використання дозволяє заощадити біля 15,6 млрд. м. куб. природного газу.

Теплова енергія ґрунту та ґрунтових вод може використовуватися для обігріву та вентилювання приміщень. Відбір теплової енергії від ґрунту може здійснюватися за допомогою ґрунтових теплообмінників різних типів. Температура теплоносія у ґрунтовому теплообміннику становить від 3-5°С до 10-12°С і є придатною для застосування теплових насосів, які забезпечують підвищення температури теплоносія до 40-70°С. Досвід провідних країн свідчить, що енергію ґрунту найчастіше використовують у теплонасосних установках потужністю 10-20 кВт, які обслуговують окремі невеликі будинки. В умовах України це можуть бути садибні будинки міст та сіл.

Теплонасосна система теплохолодо – постачання, що працює з використанням теплоти ґрунту, є однією з найбільш енергетично ефективних технологій теплопостачання. Переваги теплонасосних установок порівняно з традиційними системами пов’язані не тільки зі значними скороченнями витрат первинної енергії, але і з їх екологічною чистотою, а також з можливістю підвищення ступеня автономності систем життєзабезпечення будівель.

При розрахунку кількості можливих об’ємів споживання низькотемпературних теплових ресурсів за кліматичних умов різних регіонів України необхідно враховувати, що інтенсивна експлуатація може призвести до зниження температури ґрунтового масиву та його промерзання. Необхідно підтримувати такий рівень використання енергії ґрунту, який дозволив би експлуатувати джерело енергетичних ресурсів без шкоди для навколишнього середовища. Для кожного регіону України існує деяка максимальна інтенсивність видобування геотермальної енергії, яку можна підтримувати тривалий час[3].

Для спорудження ґрунтових теплообмінників можуть використовуватись земельні ділянки, не зайняті дорогами та забудовою, як у межах садиб, так і на землях загального користування.

Для розрахунку прогнозних ресурсів низькопотенційної теплової енергії ґрунту та ґрунтових вод приймається, що ґрунтові теплообмінники закладаються в шарі ґрунту від глибини промерзання ґрунту (1,2 м) до глибини залягання нейтрального шару (18 м); в опалювальний період ґрунтовий теплообмінник буде охолоджувати ґрунт на глибині промерзання від 20°С до 0°С, а в літній період ґрунт прогрівається знову до 20°С. Зміна середньої температури ґрунту у ґрунтовому теплообміннику за опалювальний сезон становитиме 10°С. Заморожування ґрунту та ґрунтових вод при такому тепловому режимі не відбувається [2].

Глибина занурення систем видобування теплових ресурсів верхніх шарів ґрунту, тобто ґрунтових теплообмінників чи свердловин, як правило, повинна бути більшою від глибини кореневої системи рослин.

Теплофізичні властивості ґрунтів при розрахунках приймаються для окремих областей, виходячи з переважаючого типу ґрунтів та підстилаючих порід.

Енергетичний потенціал верхнього шару ґрунту в Україні

№ з/п	Області	Технічно-досяжний тепловий потенціал верхнього шару ґрунту	№ з/п	Області	Технічно-досяжний тепловий потенціал верхнього шару ґрунту
		тис. т н.е./рік			тис. т н.е./рік
1.	АР Крим	371	14.	Миколаївська	119
2.	Вінницька	84	15.	Одеська	231
3.	Волинська	119	16.	Полтавська	231
4.	Дніпропетровська	735	17.	Рівненська	63
5.	Донецька	924	18.	Сумська	14
6.	Житомирська	119	19.	Тернопільська	63
7.	Закарпатська	56	20.	Харківська	504
8.	Запорізька	378	21.	Херсонська	98
9.	Івано-Франківська	119	22.	Хмельницька	119
10.	Київська	700	23.	Черкаська	168
11.	Кіровоградська	189	24.	Чернівецька	119
12.	Луганська	462	25.	Чернігівська	119
13	Львівська	189	ВСЬОГО		6293

Теплові насоси можуть використовувати для опалення навколишнє повітря і накопичену в ньому теплову енергію. Сучасні теплові насоси працюють економно і здійснюють нагрів навіть при температурі зовнішнього повітря до -20 ° С.

Переваги використання атмосферного повітря:

- Відмінна доступність до джерела енергії без переоснащення
- Не потрібно дозволу

- Компактні розміри
- Найнижчі інвестиційні витрати
- Відмінно підходить для модернізації старих систем опалення [2].

Вимоги до використання атмосферного повітря:

- Майданчик для установки зовнішнього блоку

Резервне джерело тепла (електричний, газовий котел) для теплопостачання в періоди дуже низьких температур навколишнього середовища

Енергетичний потенціал повітря в Україні

№ з/п	Області	Технічно досяжний тепловий потенціал повітря	№ з/п	Області	Технічно досяжний тепловий потенціал повітря
		тис. т н.е./рік			тис. т н.е./рік
1.	АР Крим	280	14.	Миколаївська	126
2.	Вінницька	70	15.	Одеська	231
3.	Волинська	84	16.	Полтавська	210
4.	Дніпропетровська	840	17.	Рівненська	56
5.	Донецька	1029	18.	Сумська	126
6.	Житомирська	84	19.	Тернопільська	42
7.	Закарпатська	56	20.	Харківська	567
8.	Запорізька	350	21.	Херсонська	70
9.	Івано-Франківська	84	22.	Хмельницька	84
10.	Київська	861	23.	Черкаська	112
11.	Кіровоградська	140	24.	Чернівецька	112
12.	Луганська	406	25.	Чернігівська	112
13.	Львівська	175	**ВСЬОГО**		6307

Теплові насоси можуть витягувати теплову енергію з ґрунтових вод. Їх температура постійна незалежно від пори року і зовнішньої температури. Для вилучення тепла із ґрунтових вод необхідна свердловина з достатнім ресурсом води, що витягується.

Переваги використання ґрунтових вод: висока ефективність, жороша акумуляція тепла: навіть у дуже холодний період підтримується температура 7 – 12° С

Для використання ґрунтових вод потрібно, щоб ґрунтова вода була з низьким вмістом мінералів і зважених часток.

Перспективним є застосування теплових помп комбінованих в локальних системах схемах в комплексі з іншими технологіями використання відновлювальних джерел енергії (сонячні, вітрові, біоенергетичні).

У багатьох розвинених країнах використання теплових помп є одним з ефективних напрямів політики енергозбереження. Значне розповсюдження отримали теплові помпи в локальних системах опалення США (600 тис.), Канади (136 тис.), Швеції (200 тис.), Німеччини (40 тис.), Японії та інших країнах, їх потужність швидко зростатиме для теплопостачання (комунального і виробничого) в розвинутих країнах [2].

За прогнозом Світового енергетичного комітету до 2020 р. використання теплових помп для опалення і гарячого водопостачання складе 75%.

Список використаних джерел:

1. Кузьміна М. М. Поняття та види енергії з альтернативних джерел. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 3 (14) 2013 С134-140.
2. Енергія довкілля URL:https://saee.gov.ua/uk/ae/termo-energy.
3. Електроенергетика та охорона навколишнього середовища. Функціонування енергетики в сучасному світі URL:http://energetika.in.ua/ua/books/book-5/pislyamova

Баженов О.І.,
студент відокремленого структурного підрозділу
«гірничо-електромеханічний фаховий коледж КНУ»
Науковий керівник: ***Цибулькіна Н.В.,*** *викладач економічних дисциплін*
м. Кривий Ріг, Україна,

РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Незворотне виснаження світових вуглеводневих запасів, зростаюча ціна на енергоносії, проблеми екологічного забруднення навколишнього середовища змушують більшість розвинених країн формувати свої енергетичні стратегії, спрямовані на розвиток альтернативної енергетики. Зокрема у США, Німеччині, Іспанії, Швеції, Данії, Японії, планують довести частку відновлюваних джерел енергії в загальному енергобалансі до 20-50%, а Європейська комісія вважає, що у 2020р. в Європі п’ята частина енергії вироблятиметься з екологічно безпечних джерел.[1] Але як розвивається видобуток альтернативної електроенергії у нас на Батьківщині?

Наразі в Україні дуже повільно здійснювався перехід на відновлювальне «паливо». Так до 2018р. частка вироблюваної енергії становила лише 1,8%, а у кінці червня 2019р. цей відсоток підвищився майже у 3 рази і становив 5%. ![2] Тож, що спричинило такий небувалий зріст видобутку альтернативної енергії?

З 1997р. в Україні діє «зелений» тариф – являє собою спеціальний тариф, за яким закуповується електрика, що виробляється з використанням природних джерел електроенергії.[3]Тобто, кожна людина, або підприємство може задовольняти свої потреби за допомогою сонячної радіації та сили вітру, а надлишки електроенергії країна зобов’язується скуповувати, тим самим, кожна цивільна будівля може слугувати малою електростанцією. Також, державна підтримка, а саме надання кредитів в цілях купівля та установки сонячних батарей та колекторів з подальшою експлуатацією лише стимулює розвиток цієї галузі.

Даний закон оновлювався та вдосконалювався, щоб прискорити темпи ліквідації екологічних забруднень. Так, у вересні 2008р. до альтернативної електроенергетики почали відносити біопаливо,[4] якого в Україні досить багато, адже ми являємося країною з досить розвиненим агропромисловим сектором. А у 2015р. створено конкурентні умови для виробництва «чистої» енергії.[4]Тариф прив'язано до курсу євро до 2030 року, що дозволяє нівелювати ризики інфляції. Також скасовано вимогу щодо «місцевої складової» та запроваджено надбавку до тарифу за використання українського обладнання. Загалом «зелені» тарифи в Україні сьогодні є одними з найбільших в Європі. В липні 2020 року Президент Володимир Зеленський підписав закон «Про вдосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії», який закріплює ключові положення Урядового меморандуму з виробниками «зеленої» енергетики. Цей закон дасть змогу зменшити тариф для сонячних електростанцій на 15%, а для вітрових електростанцій – на 7,5%.[5]

Але не лише внутрішня політика та закони сприяють розповсюдженню ідеї «чистої» енергії, а і залучення іноземних капіталів у молоду галузь нашої країни. Так у березні 2019р. було збудовано другу за потужністю (240 МВт) СЕС в Європі. Об’єкт розташований біля Нікополя. Станцію будувала українська компанія ДТЕК разом з китайськими технологіями компанії Risen.[6]Весь процес від початку будівництва до запуску в експлуатацію зайняв півроку, що є рекордними для України термінами.

1 червня 2020 – Компанії GE RenewableEnergy і EuroCapeUkraine LLC почали монтажні роботи на Запорізькій вітроелектростанції,[7] розташованої на південному сході України. Перший етап будівництва вітроелектростанції загальною потужністю 98 МВт передбачає встановлення 27 наземних вітрогенераторів GE потужністю 3,6 МВт. Очікується, що вітроелектростанція буде введена в експлуатацію в 4 кварталі цього року і буде генерувати більше 330 000 МВт * год екологічно чистої енергії щорічно, чого буде достатньо для забезпечення електроенергією приблизно 170 000 домогосподарств. Після завершення будівництва і доведення сукупної потужності до 500 МВт, цей проект вітроелектростанції стане найпотужнішим в Україні, зможе забезпечувати електроенергією приблизно 780 000 домівок і увійде в першу п'ятірку найбільших діючих наземних вітроелектростанцій в Європі.

Разом з тім, китайська компанія PowerChina і українська WindFarm повідомили про підписання контракту, що передбачає будівництво великої вітрової електростанції потужністю 800 МВт на території Мангушського і Нікольського районів Донецької області.[8] Вартість проекту – не менше $ 1 млрд, що робить його найбільшим не тільки серед вітрових електростанцій в Україні, а й в Європі.

Але, чи потрібно повністю відмовлятися від невідновлювальних ресурсів, як енергоносія? До 2020 року в Європі частка електроенергії з ВР досягне рівня 20%, в Норвегії – 67,5%. Чому ж Норвегії так легко перевести електроенергетику на «зелений» лад?

Станом на 2020р. в Норвегії проживає лише близько 5 мільйонів чоловік, що значно скорочує затрати на електрику для цивільних цілей. Значна частка імпортної продукції є паливна – газ та нафта, приблизно 50%, яка не потребує великих затрат електроенергії, а й живить сама себе. Більшість коштів країна отримує від нематеріального виробництва, яке також залучає лише малі витрати електрики.

Україна має 34,4% від ВВП у сфері важкої промисловості проти 10% Норвегії. Дуже багато електроенергії споживають: металургійна галузь Криворізького залізорудного басейну, гірська сфера Донецького кам'яновугільного басейну, хімічна, машинобудівні комплекси Дніпропетровської та Харківської областей.

На мою думку, жодна з станцій відновлювальних ресурсів не задовольнить потреби досить «прожерливих» промислових комплексів країни. Для того, щоб збудувати СЕС, або ВЕС потрібної потужності, які задовольнять умови вище названих галузей, потрібно залучити великі кошти і не завжди це буде доцільно, так як наразі технології видобутку альтернативних джерел енергії не бездоганні, а мають, поки що, свої недоліки та обмеження у експлуатації в широкому сенсі.

Думаю, що використання «чистої» енергії максимально добре підходить, для задоволення потреб житлових масивів. Це значно заощадить кошти на транспортування електроенергії. А архітектура споруд в Україні, окремі домівки сільського типу та традиційно широкі багатоповерхівки, створюють велику площу для встановлення на них обладнання з накопичення відновлювальної енергії і це лиш сприяє впровадження ідеї. Таким чином, можна повністю створити автономне живлення кожної будівлі, перетворивши їх на малі електростанції.

Але, чи можемо ми зменшити викиди шкідливих від ТЕС, які живлять усю важку промисловість України? Я впевнений, що так. За допомогою атомних електростанцій, так як вони мають найкращі показники ККД та мають набагато менше шкідливих викиді і з легкістю задовольнять потреби потужностей промисловостей країни. Наприклад, у Франції експлуатується 58 реакторів,[9] які покривають більшість потреб з електроенергії.

Вважаю, що до 65% витрат електроенергії в Україні зможуть покрити СЕС, ГЕС, ВЕС, використання біопалива, а для останніх 35% вже не обійтись без традиційних засобів видобутку електроенергії.

Список використаних джерел:

1. НІСД «Альтернативні джерела енергоресурсів в Українському Причорномор'ї». Аналітична записка. Національна безпека: веб-сайт. URL: https://niss.gov.ua
2. 2.Ярослав Винокуров. «Обсяги виробництва «зеленої» енергії в Україні з початку року зросли майже вдвічі» веб-сайт. URL: https://hromadske.ua (дата звернення 19.07.2019)
3. Закон України «Про електроенергетику» № 575/97-ВР від 16.10.1997

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» від 04.06.2015 р. № 514-VIII
5. НКРЕКП, Постанова від 25.03.2020 № 725 «Про встановлення «зелених» тарифів на електричну енергію, вироблену генеруючими установками приватних домогосподарств».
6. В Україні запустили другу за величиною в Європі сонячну електростанцію. Енергетика: веб-сайт. URL: https://delo.ua (дата звернення 31.10.2019)
7. Компанії GE і EuroCape почали монтажні роботи на Запорізькій вітроелектростанції в Україні. Енергетичні проекти: веб-сайт. URL: https://getmarket.com.ua
8. Володимир Скрипін. Китайці побудують на Донбасі найбільшу в Європі вітрову електростанцію потужністю 800 МВт за $ 1 млрд веб-сайт. URL: https://itc.ua (дата звернення02.11.2020)
9. Top 15 NuclearGeneratingCountries. Веб-сайт. URL: https://www.nei.org

Бенцал Д.І.,
магістрантка Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
Науковий керівник: ***Топорівська Я.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент*
м. Тернопіль, Україна

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ

У сьогоднішній час інформаційні технології охопили всі сфери життя людини. Важливим є розвиток інформаційного суспільства в якому кожен може шукати та створювати потрібну інформацію і отримувати знання, мати доступ до них, обмінюватись та вміти їх використовувати та реалізовувати свій потенціал. Інформатизація освіти – це створення і використання інформаційних технологій для підвищення ефективності видів діяльності, що здійснюються в системі освіти [4]. Вона допомагає досягати цілей з меншими затратами ресурсів. Дану тему досліджує низка науковців: В. Биков, Л. Наконечна, М. Жалдак, С. Зайцева, Л. Білоусова, Т. Якимович, Т. В. Тарнавська, І. Завальна, Р. С. Гуревич та інші. Використання інформаційних технологій в освітньому процесі під час дистанційного навчання є дуже актуальною проблемою.

Багато визначень можна дати терміну «інформатизація освіти», різні науковці трактують його по різному. Наприклад, за визначення В. Бикова «Інформатизація освіти – це сукупність взаємопов’язаних, організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення

інформаційних обчислювальних і телекомунікаційних потреб (інших потреб, що пов'язані із впровадженням методів і засобів інформаційно-комунікативних технологій) учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує (у тому числі здійснює його науково-методичний супровід і розвиток)» [1]. Основою інформатизації освіти є вільний доступ кожного учасника навчального процесу до баз даних, вміння використовувати різну інформацію, вміння структурувати свої професійні знання в заданих предметних областях.

На початку процесу інформатизації освіти, технічні засоби використовували в окремих випадках, коли викладач чи вчитель в школі не міг виконати поставлене педагогічне завдання без спеціальних допоміжних засобів. Залучення сучасних технологій в освіту почалось у 70-80 роки минулого століття, коли засоби інформаційно-комунікаційних технологій почали активно впроваджувати у систему освіти. Сучасні здобувачі освіти, вчителі, викладачі не можуть уявити навчання без використання комп'ютера та інших технічних засобів [2].

Велику роль новітні технології посідають в навчальному процесі, оскільки вони змінюють природу знання. Форма знання стає більш динамічною у ній зникає межа між науковим, навчальним, фундаментальним і прикладним знаннями. Відбувається синтез гуманітарного і природно-наукового знання. Його метою є не запам'ятовування великих обсягів фактичного матеріалу, а здатність легко і швидко в них орієнтуватися. В статті Т. Тарнавської «Сутність інформаційних технологій в освіті» зазначено такі аспекти в процесі інформатизації освіти: методологічний, який передбачає забезпечення відповідності основних принципів освітнього процесу сучасному рівню інформаційних технологій шляхом розробки нових освітніх стандартів; економічний, який залежить від того, якою мірою країна бере участь в інформаційній індустрії; технічний, в рамках якого залишається невирішеною проблема недостатнього опрацювання методологічних питань в умовах безперервного створення і впровадження великої кількості програмних і технічних розробок; технологічний, оскільки технологічною основою інформаційного суспільства є телекомунікаційні та інформаційні технології, які забезпечують економічне зростання, створюють умови для вільного обігу у суспільстві великих масивів інформації та знань і призводять до суттєвих соціально-економічних перетворень; методичний, основні переваги сучасних інформаційних технологій мають стати головною підтримкою процесу освіти, посилення ролі самостійної роботи студента суттєво змінює структуру та організацію навчального процесу, підвищує ефективність і якість навчання, активізує мотивацію пізнавальної діяльності [5].

Досліджуючи проблеми інформатизації освіти, Р. Гуревич вказує на основні шляхи застосування інформаційних технологій в освіті: створення інформаційних середовищ навчальних закладів; створення педагогічних програмних засобів; застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час здійснення проективного і дослідницького навчання; застосування мультимедійних засобів навчання; розробка дистанційних курсів;

застосування інформаційних технологій в управлінні навчальним закладом; використання засобів Інтернет з метою пошуку інформації, розробки програмно-методичного забезпечення навчальних закладів, професійного і психологічного консультування; створення Web-сайтів навчальних закладів; здійсненні профорієнтаційної роботи в закладах освіти; розробка і використання контролюючих програмних продуктів; створення електронних бібліотек, медіатек тощо [3, с. 24].

Реалізація та впровадження інформатизації освіти ставить перед собою такі цілі (за В.Ю.Биковим): формування інформаційної культури здобувача освіти, що сьогодні є важливою складовою загальної культури нашого суспільства та необхідною умовою існування інформаційного суспільства в цілому; створення нових і додаткових умов підвищення якості освіти; розвиток нових форм освіти і навчальних технологій, реалізація на цій основі концепцій відкритої і дистанційної освіти, підвищення доступності і забезпечення екстериторіальності і інтернаціоналізації освіти; удосконалення управління освітою [2].

Отже, інформатизація освіти позитивно випливає на навчальний процес, дає змогу підвищити якість та ефективність навчання, створює нові засоби впливу. Сьогодні у зв'язку з дистанційним навчанням пришвидшилось впровадження сучасних технологій у навчальний процес. Це сприяє розвитку інформатизації суспільства, розвиває особистість здобувача освіти та підвищує навички самостійної роботи з навчальним матеріалом. Дослідження інформатизації освіти повинне бути спрямоване на досягнення основних освітніх та виховних цілей через використання сучасних технологій, розроблення методів і засобів для впровадження їх в навчальний процес.

Список використаних джерел:

1. Биков В.Ю. Відкрита освіта в Єдиному інформаційному просторі. Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. Хмельницький : ХГПА, 2010. Вип. 7. С. 30–35.
2. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технологій і засоби навчання. 2010. № 1(15).
3. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології у навчальному процесі та наукових дослідженнях : навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2004. 365 с.
4. Завальна І. Інформатизація освіти як чинник розвитку інформаційного суспільства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 865. С. 211–214.
5. Тарнавська Т. В. Сутність інформаційних технологій в освіті. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Вип. 108.1.

Бернат Д.О.,
магістрантка Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
Науковий керівник: ***Топорівська Я.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент*
Україна, м. Тернопіль

КОНКУРС-ФЕСТИВАЛЬ «НАДІЯ» ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ РОЗВИТКУ ТАЛАНОВИТОЇ МОЛОДІ

Творчість – одна із ключових складових розвитку держави. А якщо творчість виходить із уст талановитої молоді, присутня у кожному її русі, то така держава приречена на усіх. Проте важливим є не лише сам процес створення та виконання пісень, хореографічних композицій, витворів декоративно-прикладного мистецтва тощо [3]. Одним із головних завдань працівників культурної сфери є розвиток та підтримка творчих здібностей у молоді. Саме тому, на базі Теребовлянського коледжу культури і мистецтв (колишнє Теребовлянське училище культури) вже багато років поспіль організовується регіональний конкурс-фестиваль «Надія». Під словом конкурс-фестиваль варто розуміти масове дійство, що включає огляд чи демонстрацію досягнень у певних видах мистецтва (музика, театр, кіно, естрада), та у якому присутній змагальний ефект [5]. Фестивалі схожого типу у Теребовлі проводять більше 20 років. Кожен із них несе у собі важливий посил – виявляти таланти творчої молоді та всесторонньо їх розвивати.

Як зазначено у Положенні, регіональний конкурс-фестиваль «Надія» проводиться щорічно з метою виявлення і підтримки обдарованої учнівської молоді та проведення профорієнтаційної роботи. Така мета є дуже доцільною, адже молодь, яка навчається у середніх та старших класах часто не може визначитись із вибором закладу для подальшого навчання. Важливим завданням організаторів конкурсу-фестивалю, тобто Теребовлянського коледжу культури і мистецтв є показати учням, що, наприклад, гра на саксофоні, виступ під час концерту чи намальований натюрморт можуть бути не лише захопленням у вільний час, але і майбутньою професією.

Конкурс-фестиваль «Надія» націлений на найрізноманітніші мистецькі напрямки. Під час конкурсу учасники мають можливість позмагатись у таких номінаціях: «Народне інструментальне мистецтво» (народні інструменти та фортепіано), «Народне інструментальне мистецтво» (духові інструменти), «Народна хореографія», «Видовищно-театралізовані заходи», «Народне пісенне мистецтво», «Декоративно-прикладне мистецтво» та «Бібліотечна справа» [4]. Участь у конкурсі-фестивалі можуть брати учні 8-9 класів ЗОШ І-ІІІ ступенів, які творчо обдаровані, є учасниками художньої самодіяльності, гуртків і студій; учні початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, художніх студій, котрі грають на музичних інструментах, співають, танцюють, читають прозу і гумор, малюють, вишивають тощо та мріють здобути мистецьку професію [3].

У конкурсі щороку бере участь більше 500 учасників. Для того, щоб конкурс був максимально об’єктивним, створено спеціальні критерії оцінки

учасників, серед яких складність конкурсного твору, манера та рівень виконавської майстерності, розкриття авторського задуму та для декоративно-прикладного мистецтва – композиційно-стильова гармонія твору. За словами Ірини Краківської, голови циклової комісії викладачів ТККІМ, більшість керівників колективів, які щороку представлені на конкурсі – випускники коледжу [1]. «Конкурс проводиться на високому рівні, всі колективи ґрунтовно готуються, і нам щоразу важче вибирати призерів», зазначає викладачка Теребовлянського коледжу культури і мистецтв.

Регіональний конкурс-фестиваль «Надія» – платформа для росту майбутніх студентів, адже тут декого із них помічають вперше, тут допомагають розвивати здібності і направляти їх у правильне русло. Відомо, що один талант завжди запалює інший, а якщо разом їх збирається десятки, а згодом і сотні, то сумнівів щодо подальшого їх успіху не може бути. Проведення регіонального конкурсу-фестивалю «Надія» на базі Теребовлянського коледжу культури і мистецтв є справжнім святом мистецтва. Конкурс дає змогу виявити талановиту молодь не лише на Тернопільщині, але й в інших регіонах України. Як зазначають організатори, за роки проведення конкурсу-фестивалю «Надія» його учасниками стало близько 6000 осіб [1].

Отже, підсумувавши все вище зазначене, можна зробити висновок, що конкурс-фестиваль «Надія» за роки свого існування став успішною платформою для реалізації творчого потенціалу молоді. Конкурс має два основні завдання – виявлення і підтримка обдарованих учнів та проведення профорієнтаційної роботи. Результат очевидний, адже «Надія» щороку збирає все більше талановитої молоді, велика частина із якої згодом стає студентами Теребовлянського коледжу культури і мистецтв.

Список використаних джерел:

1. Аверкієв В. В Теребовлі відбувся регіональний фестиваль-конкурс «Надія – 2018». URL: https://www.tenews.org.ua/post/view/1524383037-v-terebovli-vidbuvsya-regionalniy-festival-konkurs--nadiya-2018--foto (дата звернення: 17.10.2020)
2. Зінська Т. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця XX – початку XXI століття: автореф. дис. канд. мист.: спец.: 26.00.01. / Т. Зінська. К., 2011. 18 с.
3. Офіційний веб-сайт ТККІМ. URL: http://tvuk.at.ua (дата звернення: 27.10.2020)
4. Положення про регіональний фестиваль-конкурс «Надія». URL: http://tvuk.at.ua/NADIYA/polozhennja.pdf (дата звернення: 29.10.2020)
5. Фестиваль. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Фестиваль (дата звернення: 25.10.2020)

Бистран В.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Павловська Т.Ю.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЗЕЛЕНА ЕНЕРГЕТИКА В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ

«Зелена» енергетика – це електроенергія отримана з не викопних, відновлюваних джерел енергії. Вона поділяється на: сонячну, вітрову, біоенергетику, гідроенергетику, геотермальну та енергію довкілля. Вважається екологічно чистою, не шкідливою, а ще іншими словами це енргетика майбутнього.

Перші спроби використання сонячної енергії на комерційній основі відносяться до 80-х років XX століття. В Калифорнії 1994г. введено перших 480 МВт електричної потужності з сонячних батарей.

Запропонований метод використання сонячної енергії без використання систем акумуляторів, заснований на перетворенні різних температур в електричну енергію.

Американські експерти вважають багатообіцяючою сонячну термоенергію, для виробництва якої використовуються сонячні рефлектори, що збирають і концентрують тепло і світло.

Сонячна енергія універсальна з точками зору можливостей використання людини для своїх потреб. Сонячне випромінювання може бути відносно легко перетворено в теплову, механічну та електричну енергії, а також його можна використовувати в хімічних та біологічних процесах. Сонячні енергетичні установки дуже відрізняються своїми габаритами: від мікромініатюрних джерел живлення мікрокалькуляторів до величезних технічних конструкцій у базових СЕС висотою 100 м і вагою у сотню тон.

Сонячні електростанції за місцем розміщення поділиться на наземні та космічні. Системи захисту Сонячних електростанцій будуть принципово різними: у космосі – захист приймальної площі від жорсткого космічного випромінювання, на Землі – охолодження Сонячної електростанції, від пилу.

Типологія орієнтації сонячних панелей у космосі відбувається таким чином, щоб приймальна площа була налаштована постійно під таким кутом до сонця, щоб фокусувала сонячну енергію протягом усієї доби. Існує певна система контролю за Сонцем, яка застосовується для фокусування максимального сонячного випромінювання та сприймання площею сонячної панелі. Якщо монтуються панелі домашнього типу або промислового на землі то вони відразу орієнтуються на схід під постійним кутом до горизонту та на спеціальних металевих каркасах для розміщення Сонячних електричних установок.

Без сумнівів можна сказати, що Сонячні електростанції знаходяться в тренді розвинених країн світу – особливо в Китаї, Японії, Німеччині та США. Ці країни роблять великі інвестиції в Сонячні електростанції на своїй території

та далеко за її межами. Ознайомимось з найбільшими сонячними електростанціями світу.

1. Сонячна електростанція Sambhar Lake, Індія. Консорціум з 6 державних компаній, в тому числі Bharat Heavy Electricals Ltd., Power Grid Corp of India, Hindustan Salts. Потужність: 4000 МВт. Новий монстр – сонячна електростанція в Індії, буде побудована близько 70 км від Джайпуру (Раджастхан), матиме потужність у вісім разів вищу в порівнянні з існуючими сонячним електростанціями в Сполучених Штатах. Проект $ 4 млрд є предметом використання потенціалу сонячної енергії в Індії.
2. Сонячна електростанція Longyangxia Dam Solar Park, Китай. Потужність: 850 МВт. Перша черга проекту 320 МВт була завершена в кінці 2013 року, а друга черга – 530 МВт в кінці 2015 року. Загальна площа 23 квадратних кілометри. Сонячна електростанція інтегрована з гідроелектростанцією.
3. Сонячна електростанція Solar Star, California, США. MidAmerican Solar, SunPower Corp. Потужність: 580 МВт. Проект Solar Star, розташований в Kern та Los Angeles Counties, розпочався в 2013 році і. Після завершення об'єкт буде мати більш 1,7 мільйона сонячних панелей. Він вже постачає понад 170 МВт-год до енергомережі Каліфорнії.
4. Сонячна електростанція Topaz, California, СШАMidAmerican Solar. Потужність електростанції: 550 МВт. Для будівництва станції, розташований на рівнині Carrizo Plain of San Luis Obispo County, знадобилося 2 роки і $ 2,5 млрд. Її 9 млн сонячних панелей, розкиданих по 9,5 квадратних миль.

Прогнозують, що такими темпами будівництва Сонячних електростанцій в 2020році біля 10% від усієї енергетики світу буде займати сонячна.

Не залишилась осторонь і Україна. «Зелений тариф» в Україні почав діяти з 2009 року.

Україна розбудовує свою «зелену» енергетику двома способами. З одного боку, потужні промислові инвестор будують великі станції. Лише за минулий 2019 рік було зроблено декілька гучних заяв про початок робіт. З іншої сторони менші за розміром, але не менші за значенням Сонячні електростанції домашнього типу. Наша держава на сьомому місці в Європі за темпами розвитку Сонячної енергетики.

В Україні існує 10 потужних Сонячних електростанцій ознайомимось з трьома найбільшими:

1. СЕС Tokmak Solar Energy. Потужність – 50 МВт. Площа – 96,4 га. Знаходиться – м. Токмак, Запорізька область. Запущена в експлуатацію – 2018 році.
2. СЕС Терновиця. Потужність – 20 МВт. Займає площу-12га. Знаходиться у с. Терновиця Яворівського району Львівської області. Запущена в експлуатаці. -2018року.
3. ФЕС – Костогризове. Працює та видає потужність – 18 МВт. Займає площу– 30 га, та знаходиться– с. Костогризове Олешківського району Херсонської області. Запущена в експлуатацію – 2018 році.

Як забезпечена Україна сьогодні Сонячними електростанціями питання відкрите, тому що наразі розпочато багато нових будівництв по встановленню та налагодженю Сонячних електростанцій промислового та домашнього типу. Навесні минулого року компанія «Токмак Солар Енерджі» оголосила про будівництво сонячної станції у Запорізькій області яка наразі введена в експлуатацію Запущено сонячну електростанцію «Скіфія-Солар-1» піковою потужністю 13 МВт. Понад 38 тисяч сонячних панелей розташовано на 20 гектарах. Така кількість модулів дозволяє генерувати обсяг електроенергії, достатній для забезпечення понад 6500 домогосподарств. Тепер не важко порахувати, що в середньому Сонячна електростанція яка видає потужність 10МВт може забезпечити 5000 домогосподарств, а це приблизно 5 великих сіл.

Місцеві українські чиновники, оголосили про поступовий перехід своїх міст на 100% відновлювальних джерел. Мери трьох українських міст у 2018 році, таких як Житомира, Чорткова та нашого рідного Кам'янця-Подільського, зобов'язались перейти на відновлювальні джерела до – 2050 року. Відповідний меморандум вони підписали з Міжнародною кліматичною організацією . У вересні того ж року до підписантів приєднався і Львів.

У 2019році в Кам'янець-Подільському районі Хмельницької області в межах села Панівці за сприйяння компанії «Подільськенерго» було запущено в експлуатацію «Кам'янець-Подільська» Сонячна електростанція, з випуском пікової потужності 63,8МВт. Це дозволить забезпечити третину домогосподарств у Кам'янці-Подільському.

Загалом за останні 2019-2020 у Хмельницькій області було запущено 9 Сонячних електростанцій сумарною потужністю 50МВт. До них входять село Станіславівка Віньковецького району, село Маків Дунаєвецького району, село Кульчіївці Кам'янець-Подільського району.

Не можливо залишити без уваги Сонячні електростанції домашнього типу такі як «Сонячний» дім.

За останні 15-20 років «сонячні» будинки стали рости як гриби після дощу. У самому просторі та найбільш поширеному варіанті більшої частини енергетичних потреб таких будинків забезпечується сонячний світлом і теплом, за рахунок чого затрати інших енергоносіїв знижуються на 40-60% (в залежності від конструкцій будівництва та його місця знаходження). «Сонячний» будинок, забезпечений ефективною тепловою установкою, може повністю задовольнити потреби своїх мешканців у теплі та світлі навіть без допомоги інших джерел енергії. І при цьому – ніяких відключень і перебоїв у подачі електроенергії, ніяких проводів ззовні, ніяких лічильників, ніяких запасів дров, вугля.

Отже за останні роки Україна не тільки почала масове будівництво Сонячних електростанцій промислового типу, а й сприяє встановленню Сонячних станцій домашнього типу. Завдяки міжнародним інвесторам та меценатам, а також приватних підприємців України ми впевнено йдемо до екологічно чистої «Зеленої» енергетики.

Список використаних джерел:

1. Eurostat Statistics Explined. Energy from renewable sources. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Archive:Energy_from_renewable_sources
2. Гелетуха Г. Г. и др. Биоэнергетика в Украине: современное состояние и перспективы развития. Часть 2. Промышленная теплотехника. 2015. Т. 37. №. 3. С. 65-73.

Білінська О.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Присакар В.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Проблема удосконалення системи соціального захисту населення нерозривно пов'язана з орієнтацією на досягнення, проголошені в Основному Законі нашої держави – України. Так, у статті 1 Конституції Україна проголошена демократичною, правовою і соціальною державою [4], тому неухильне виконання цих положень є найбільш актуальним стратегічним завданням в усі часи, а особливо на сучасному етапі розвитку УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. Прагнення України увійти до Європейської співдружності країн не може відбутися без реалізації соціальної політики щодо будь-якої категорії її громадян, без здійснення їхнього соціального захисту, бо лише це зумовить забезпечення соціальної стабільності у суспільстві, уможливить зростання добробуту населення, забезпечить належний рівень та якість життя кожного українця.

Питання функціонування, розвитку соціальної сфери в Україні, соціального захисту населення досліджували Н. Борецька, І. Даниленко, Ю. Качуренко, І. Кузина, О. Куценко, П. Ситник, В. Скуратівський, Д. Тарасенко, П. Трощинський, А. Чечель та інші. Проте оглядовий аналіз вивчення цієї проблеми переконує нас в необхідності її подальшого дослідження, пов'язаного із головною стратегічною метою України – подальшого розвитку соціальної сфери на шляху проведення євроінтеграційних процесів.

Соціальний захист населення України – це багатогранна система взаємопов'язаних з усіма законодавчими і виконавчими рішеннями різних рівнів економічних, правових і соціальних гарантій реалізації найважливіших соціальних прав кожного члена нашого суспільства незалежно від його місця проживання, працездатності, статі. У широкому розумінні соціальний захист

– це система організаційних, правових та економічних заходів щодо забезпечення основних соціальних прав громадянина в Україні.

Структурно соціальний захист має такі складові:

а) державний соціальний захист – загальна система соціального захисту (загальнообов'язкове державне страхування та державна соціальна допомога);

б) спеціальний соціальний захист;

в) додатковий соціальний захист і недержавне соціальне забезпечення (недержавне пенсійне забезпечення та недержавні соціальні послуги) [2, с. 25].

Соціальний захист включає такі елементи:

а) державні гарантії в оплаті праці;

б) утримання непрацездатних, малозабезпечених, сімей з дітьми;

в) державні гарантії у сфері зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів;

г) компенсація збитків за умов реформи цін;

ґ) індексація грошових доходів населення;

д) захист споживачів, який реалізується відповідно до встановлених міжнародних норм та законів в Україні.

Кінцевою метою соціального захисту є надання кожному члену суспільства, незалежно від соціального походження, національної чи расової приналежності можливості вільно розвиватися, реалізувати свої здібності. Інша мета – підтримання стабільності в суспільстві, тобто, попередження напруженості, яка виникає у зв'язку з майновою, расовою, культурною, соціальною нерівністю.

На сучасному етапі розвитку Україна має досить розгалужену систему соціального захисту, шо включає:

– різноманітні пільги, соціальні виплати та соціальні послуги, передбачені у 58 законах та більше ніж у 120 підзаконних нормативно-правових актів;

– згідно з чинним законодавством, в Україні є 120 категорій пільговиків, з яких лише 45 кваліфікуються за а соціальною відзнакою, а 57 – за професійною;

– в Україні налічується близько 130 категорій отримувачів різних соціальних виплат, з яких лише 70 отримують такі виплати за соціальною відзнакою, а 50 – за професійною;

– усі пільгові категорії мають право на більш як 120 видів пільг та понад 60 видів допомог;

соціальний захист та соціальне забезпечення є найбільшою видатковою статтею бюджету – навіть більшою, ніж видатки на охорону здоров'я, освіту [1, с. 83].

Наведені дані дають підстави стверджувати, що існуюча система соціального захисту у нашій країні недостатньо ефективна і веде до банкрутства держави, фінансові можливості якої не відповідають фінансовим зобов'язанням. Можна з упевненістю говорити про те, що у державі сьогодні не забезпечується повною мірою виконання Конституції України, тобто, не прослідковується визнання України як соціальної держави, оскільки

відбувається суттєве зниження життєвого рівня основної маси населення. Крім цього, гострою проблемою соціального захисту населення сьогодні є виживання соціально незахищених верств населення та першочерговий захист окремих категорій громадян, як-от: військослужбовів, вимушених переселенців, постраждалих за різних умов тощо.

Отже, впродовж кількох останніх років Україна проводить радикальне реформування системи соціального захисту населення. Визначаючи те, що ринкові перетворення призводять до значного падіння рівня життя більшості сімей та зважаючи на обмеженість державних фінансових ресурсів, уряд України створив нові програми адресної соціальної допомоги. Відмітною рисою такого підходу є те, що соціальна допомога надається лише найбільш нужденним.

Сьогодні на порядку денному пошук оптимальних шляхів надання соціальної допомоги та послуг на місцевому рівні. Запровадження нових і вдосконалення діючих соціальних програм дають можливість оптимізувати управління системою соціального захисту населення на рівні кожного регіону, забезпечити високу якість та оперативність надання послуг найуразливішим громадянам і сім'ям [3].

Питання соціального захисту громадян – це понад усе прерогатива державної політики. Держава вживає заходів щодо вирішення питань економічного становища і гарантій соціального захисту громадян. Але треба сказати відверто, що сьогодні держава не готова внаслідок економічних обставин забезпечити виконання програм соціально-орієнтованого напряму. Тому органи місцевого самоврядування змушені вирішувати питання соціального захисту населення, шукати кошти для фінансування міських програм соціальної допомоги громадянам.

На шляху розвитку України до європейського рівня життя необхідно забезпечити достатній рівень соціального захисту населення. Сьогодні це вибрана Україною політика, спрямована на втілення європейських норм в українське законодавство, що уможливить стабілізацію економіки, створення умов нормативно-регулятивної бази та зміни щодо соціальної захищеності громадян. Як перспективу, мету соціального захисту у цьому зв'язку требу розглядати відповідно до міжнародних актів, ратифікованих нашою країною, згідно з якими кожен член українського суспільства має право на такий життєвий рівень, який необхідний для підтримки здоров'я і добробуту його самого та сім'ї як зазвичай, так і в особливих випадках, яким є, наприклад, втрата засобів для існування з незалежних від нього причин.

Реформування соціального захисту визначено у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2000», у якій одним із чергових пріоритетів указано забезпечення гарантій кожному громадянину, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного і соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, доступу до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я, та інших послуг у державному та приватному секторах [5].

Сформована в Україні система соціального захисту населення вимагає зміни, оскільки на даний момент більшість її заходів є пасивними, що знижує мотивацію населення до самостійного забезпечення свого матеріального благополуччя. Система соціального захисту, що склалася, має патерналістський характер і породжує в людей утриманські настрої. Тому вдосконалення системи соціального захисту повинне відбуватися у двох напрямах. З одного боку, соціальна держава, до якої прагне Україна, повинна виявляти турботу про своїх громадян, а з іншого – створювати механізми, які спонукають людей до активного пошуку і прагнення самим піклуватися про свій добробут.

Отже, стратегія і тактика соціального захисту припускає нормативно-правове регулювання у вигляді закону про соціальний захист, у якому були б закріплені основні тези концепції, а також напрями, шляхи, форми, технологія забезпечення цієї сфери. Вважаємо, що одним із варіантів такого регулювання у системі соціального захисту малозабезпеченої категорії населення має стати створення їхньої спеціалізованої бази за умови здійснення систематичного контролю за дотриманням вимог щодо оформлення адресної допомоги. Поліпшення програми такої допомоги має корегуватися через координацію органів Міністерства соціальної політики України та органів місцевого самоврядування.

Удосконалення системи соціального захисту може бути забезпечена:

визначенням стратегії соціального захисту осіб і сімей в Україні; визнанням сім'ї головною ланкою у сфері здійснення державної соціальної політики; кодифікацією законодавства щодо соціального права та, зокрема, соціального захисту; удосконаленням системи соціальних міжбюджетних трансфертів і підвищенням ролі місцевих громад у визначенні пріоритетних напрямів і фінансування заходів соціального захисту; підвищенням адресності надання державної соціальної допомоги (грошової т у вигляді послуг) з урахуванням рівня доходів та реальних потреб осіб і сімей; реформуванням системи соціальних послуг, підвищенням їх доступності та наближенням до потреб споживачів; реалізацією активної стратегії соціального захисту з метою використання потенціалу самозахисту особистості; відходом від категоріального принципу надання пільг й орієнтацію пільг на конкретну людину, з'ясування рівня доходів особи, яка претендує на на пільгу, і надання пільги у разі, якщо її дохід є нижчим від середнього; забороною на уведення нових пільг, законодавче встановлення конкретного джерела фінансування для кожного виду пільг, уведення обмеження «Одна людина – одна пільга».

Список використаних джерел:

1. Балашов А.М. Сучасні проблеми соціального захисту населення України. *Економіка та держава.* 2018. № 1. С.82–84.
2. Борецька Н.П. Концептуальні основи соціального захисту населення. *Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики экономики Украины.* Донецк: ИЭП НАН Украины. 2013. С. 24–28.

3. Винник С.О., Пилипенко С.О. Сучасні системи соціального захисту населення і перспективи їх запровадження в Україні. *Економіка і регіон.* 2011. №1. С. 220–230.
4. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента від 12.01.2014 р. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://www.president.gov.ua/documents/18688.html (дата звернення: 15.10. 2020).

Білінський А.Ю.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Федорчук В.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ КОМАНДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЇ СЬОГОДЕННЯ

В сучасному глобалізованому світі питання, пов'язані зі створенням команди, надзвичайно актуальні. Окрема людина, чи просто група людей не спроможні швидко відреагувати на зміни у бізнесі, політиці, економіці. Саме тому, в наш час створення команди є найбільш прогресивною стратегією організації [за 3]. Сильна, єдина команда – основа ефективної діяльності підструктур організації та організації в цілому.

Команда – це колектив фахівців, які поділяють цілі, цінності та загальні підходи до реалізації спільної діяльності, мають взаємодоповнювальні навички, беруть на себе відповідальність за кінцеві результати. Стабільність роботи організації, її ефективність діяльності – це не сума діяльності кожного із співробітників окремо, це робота команди [3].

Ідея командних методів роботи запозичена зі світу спорту й активно впроваджується в практику менеджменту з 60 – 70 років XX ст. В наш час побудова команди є однією з перспективних моделей управління, що забезпечуватиме повноцінний розвиток організації.

Командоутворення (англ. «teambuilding») – побудова ефективної команди, створення групи людей націлених на досягнення єдиного результату, працюючої злагоджено, як єдиний організм; процес цілеспрямованого формування особливого способу взаємодії людей в організації, що дозволяє ефективно реалізовувати їх енергетичний, інтелектуальний і творчий потенціали [за 3].

Суть командоутворення на підприємстві чи в організації полягає у створенні необхідних умов для формування навичок ефективної роботи в команді, формування команди та вироблення командного духу, вміння працювати в команді, виявлення лідерів згуртування колективу і створення атмосфери неформального спілкування [3].

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема діяльності команди та особливостей її формування в сучасних організаціях знайшла відображення в роботах таких науковців В. Гайда, Л. Карамушка, М. Коваленко, Р. Кропп, Г. Ложкин, Г. Паркер, О. Філь, К. Фопель та ін.

Психологи визначають, що група – це будь-яка кількість людей, які взаємодіють один з одним і психологічно усвідомлюють присутність інших членів групи, а команда – це група, члени якої впливають один на одного заради досягнення спільної мети [2].

В результаті аналізу літературних джерел і теоретичного аналізу проблеми Л.Карамушкою і О.Філь [1] було виділено низку характеристик, які дають можливість відрізнити команди від інших груп. До них віднесено характеристики, які стосуються: визначення цілей діяльності команди; обґрунтування принципів взаємодії членів команди у процесі досягнення цілей; встановлення рольової структури команди, позиції та функцій лідера.

Необхідність створення конкурентоздатної управлінської команди в організації та формування готовності керівника до роботи в такій команді зумовлена наступними чинниками: а) високою конкуренцією між різними організаціями; б) складністю завдань, які необхідно постійно вирішувати членам колективу; в) динамікою та різноманітністю завдань, розв’язання яких потребує створення цільових груп [1].

Дослідники проблеми формування конкурентоздатної команди зазначають, що формування команди повинно базуватися на принципах: цілеспрямованості, згуртованості та відповідальності. І виділяють такі етапи формування команди: визначення цілей формування команди; прийняття рішення про лідерство в команді; підбір членів команди; налагодження комунікативних зв’язків між членами команди; розподіл функціональних обов’язків між членами команди; розвиток командної взаємодії [3].

Ефективну команду можна охарактеризувати загальноприйнятими критеріями ефективності будь-якої організаційної структури, однак є специфічні риси, властиві тільки команді. Перш за все, це націленість всієї команди на кінцевий результат, ініціатива і творчий підхід до вирішення завдань. Висока продуктивність та орієнтованість на кращий варіант рішення, активне і зацікавлене обговорення виникаючих проблем доповнюють її характеристику.

Ефективною можна назвати таку команду, в якій:

– члени команди мають єдине уявлення про загальнокомандні цілі, завдання та перспективи розвитку;

– єдина система цінностей та єдність правил всередині команди;

– кожен член команди має особисту зацікавленість в досягненні командних цілей;

– єдиний лідер, визнаний командою;

– неформальна і відкрита атмосфера;

– члени групи прислухаються один до одного;

– в обговоренні принципових питань беруть участь всі члени групи;

– в ході обговорення заохочується як висловлювання ідей, так і вираження почуттів;

– рішення ґрунтується на одностайності, а не на голосуванні більшості;

– конфлікти і розбіжності між членами групи центруються навколо ідей і методів, а не особистостей [3].

Дослідження свідчать, що група осіб перетворюється в команду тоді, коли у людей є спільне бачення майбутнього, спільні завдання та прагнення досягати поставлених цілей. Тому найбільш важливою функцією керівника є вміння створити командний дух. Тобто, створити таку команду прихильників компанії, для яких матеріальне заохочення не єдиний вид мотивації. Крім того, важливим є підпорядкування тільки одному керівникові та зробити так, щоб члени команди все однаково розуміли і правильно виконували поставлені завдання.

Зважаючи на це, важливим постає питання пошуку і розробки різноманітних форм і способів формування конкурентоздатної команди організації. Ми погоджуємось з більшістю дослідників, які сходяться на тому, що ефективним засобом формування команди може бути система тренінгових занять. Тренінг може сприяти формуванню навичок командної роботи, раціональному розподілу ролей в колективі; допоможе відпрацювати ефективні способи взаємодії між учасниками команди; в ході тренінгу поглиблюється персональний досвід учасників участі у командній роботі, що забезпечуватиме злагоджену роботу колективу організації. Тренінг демонструє на практиці, як може розвиватися команда, і що може зробити її сильнішою і продуктивнішою.

Цілісна система спрямована на формування конкурентоздатної команди, може включати наступні взаємопов'язані тренінги:

1. Тренінг формування позитивної мотивації менеджерів освітніх організацій та практичних психологів до роботи в управлінській команді.
2. Тренінг формування психологічної готовності менеджерів та персоналу організацій до роботи в команді.
3. Тренінг навичок партнерської взаємодії менеджерів та персоналу організацій в команді.
4. Тренінг розвитку конкурентоздатності команди.

Загалом використання психологами таких та інших тренінгових програм сприятиме підвищенню ефективності діяльності команд в сучасних організаціях.

Список використаних джерел

1. Карамушка Л.М., Філь О.А. Психологічний аналіз особливостей формування управлінської команди освітньої організації. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/1/statti/3karamyshka/3karamyshka.htm
2. Котельников В. Лидерство: технологи достижения. URL: http://www.cecsi.ru/coach/team.html.
3. Прищак М.Д., Лесько О. Й. Психологія управління в організації : навчальний посібник. Вінниця, 2016. 150с.

Вождел В.М.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Федорчук В.М.,*** *кандидат психологічних наук, доцент*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕФЛЕКСІЇ ЯК ФОРМИ САМОПІЗНАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Постановка проблеми. Швидкі зміни, які відбуваються в розвитку суспільства, висувають високі вимоги до професіоналізму фахівця. Сучасний фахівець-психолог має володіти здатністю до самоаналізу власного «Я» й удосконалення своєї професійної діяльності, тобто особистісного і професійного зростання. Необхідною умовою цього вдосконалення є професійна рефлексія, яка нерозривно пов'язана з особистісною. До того ж, рефлексія є одним із головних психологічних механізмів професійної діяльності особистості.

Р. Декарт розробив раціоналістичну теорію самосвідомості, що розглядала свідомість передусім як мислення: «Бути таким, що усвідомлює – значить мислити і рефлексувати над власним мисленням». Ним уведено в науковий обіг поняття «рефлексія», він ототожнював її зі здатністю індивіда зосереджуватися на змісті своїх думок, абстрагуючись при цьому від зовнішнього, тілесного [2].

Метою нашого дослідження є вивчення рефлексії як форми самопізнання майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу. Проблема рефлексії розглядається у різних наукових галузях: філософії, психології, педагогіці. У філософії дане поняття є формою теоретичної діяльності суспільно-розвиненої людини, що спрямована на обмірковування своїх особистих дій та їх законів, діяльність самопізнання, що розкриває специфіку духовного світу людини.

Вчені-психологи досліджували особливості рефлексії у контексті становлення особливостей формування особистості, її виховання і самовиховання (І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, А.О. Бізяєва, Н.І. Гуткіна, В.К. Зарецький, А.В. Захарова, Н.Б. Кравець, А.І. Ліпкіна, О.Р. Новікова, Н.І. Пов'якель, Є.С. Романова, С.П. Тищенко, В.В. Фурман та ін.

Психологія розглядає рефлексію як процес самопізнання суб'єктом свого внутрішнього світу, стану психічних процесів. Рефлексія – не тільки знання й розуміння самого себе, але й встановлення того, як інші розуміють і сприймають його особистість, емоційні реакції і когнітивні уявлення. Це «процес подвійного, дзеркального взаємного відображення суб'єктами один одного, змістом якого є відтворення особливостей одне одного» [за Н.Б.Кравець [5]. Вона визначила ознаки розвинутої рефлексивної позиції студента в навчальній діяльності: усвідомлення студентом особливостей рефлексивної діяльності; усвідомлення студентом себе як суб'єкта рефлексивної діяльності; прагнення студента до самопізнання, націленість на

пізнання своїх навчальних можливостей і здібностей та порівняння їх із вимогами навчальної діяльності; здатність до самоспостереження в процесі здійснення рефлексивної діяльності з метою самоконтролю і подальшої саморегуляції; аналіз результатів зрушень у навчальній діяльності, наявність адекватної оптимістичної самооцінки, усвідомлення ставлення інших, оцінки іншими її результатів [5].

Серед психологів утвердилася думка, згідно якої традиційно під рефлексією розуміють: самоаналіз, самоспостереження, роздуми людини над власним душевним станом; відображення, дослідження процесу пізнання; осмислення людиною власних дій, діяльність самопізнання; роздуми людини над власним життєвим досвідом, аналіз власних переживань, почуттів, учинків; спрямованість свідомості на пізнання самого себе, зокрема власних психічних станів і процесів людини.

За визначенням багатьох дослідників, професійна рефлексія – це співвіднесення себе, можливостей свого «Я» з тим, що вимагає обрана професія, у тому числі з існуючими про неї уявленнями. Вона являє собою єдність людського (здатність до самонавчання, аналіз причинно-наслідкових зв'язків, сумнівів, реалізацію ціннісних орієнтацій, роботу над собою) та професійного (тобто застосування цієї здібності до умов і обставин професійного життя). Ці уявлення розвиваються і допомагають людині сформулювати отримані результати, передбачити цілі подальшої роботи, скоректувати свій професійний шлях [1].

Аналіз досліджуваної проблеми дозволив В.В. Фурман [7] виділити наступні компоненти особистої рефлексії: когнітивний, афективний, конативний, які реалізуються крізь призму векторів усвідомлення особистісної рефлексії, таких як усвідомленість тілесного (фізичного) «Я», усвідомленість своїх почуттів і емоцій, усвідомленість інтелектуальних операцій «Я» і усвідомленість ціннісного (світоглядного, духовного) початку «Я».

Заслуговує уваги рефлексія з позиції Є.С. Романової, яка стверджує, що професійна рефлексія у діяльності майбутніх психологів виконує наступні функції:

-проєктувальну, яка полягає у моделюванні студентом професійної діяльності;

-організаційну – передбачає вибір та систематизацію найбільш ефективних способів взаємодії у професійній діяльності;

-смислову та творчу, за допомогою яких майбутній психолог розвиває вміння креативно мислити та діяти;

-мотиваційну, що визначає вектор і спрямованість професійної діяльності особистості на досягнення мети;

-корекційну – спонукає студента до зміни та перебудови власної діяльності.

До того ж, вчена вважала, що професійна рефлексія – це інтегральне особистісне утворення, яке містить у собі структурні та динамічні компоненти особистості, які визначають успішність професійної діяльності. Разом з тим,

це процес, спрямований на розвиток можливостей власного «Я». Вона зазначала, що професійна рефлексія обов'язково має базуватись на особистісній і включати в себе певні компоненти особистості, адже зазначений феномен формується та розвивається на певному трампліні, основою якого є особистість майбутнього психолога [6].

А.І. Іващенко зазначає, що формування професійної рефлексії у майбутніх психологів є складним і цілісним процесом, тому для забезпечення його ефективності та результативності ми розробили модель професійної рефлексії майбутніх психологів. Вона включає в себе три компоненти, а саме: когнітивно-інформаційний, мотиваційно-ціннісний та регулятивно-поведінковий. Ми вважаємо, що розвиваючи зазначені компоненти, можна досягти високого рівня розвитку професійної рефлексії, яка буде стимулювати професійний саморозвиток майбутніх психологів [4].

Для успішної професіоналізації (розвитку рефлексії – додано нами) майбутні психологи мають пройти ряд послідовних етапів професійного розвитку особистості, а саме: професійне самовизначення, професійну підготовку та професійну адаптацію.

Уже в самій програмі підготовки майбутніх психологів закладено, що вивчення навчальних дисциплін (вступ до спеціальності, психологія особистості, загальна психологія з практикумом, психодіагностика, психологія саморегуляції, основи психокорекції з практикумом, теорія і практика психологічних тренінгів, тренінг особистісного зростання, психологія спілкування з тренінгом комунікативної компетентності та ін.) забезпечує психологічні умови самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення. Крім цього, проходження студентами психологічних практик, написання курсових, бакалаврських і магістерських робіт дозволяє студентам на практиці використовувати набуті знання для розв'язання практичних завдань, тобто втілювати на практиці різні програми саморозвитку, самокорекції, досягнення акме в професійній діяльності.

Зауважимо, що формування у студентів рефлексивних знань, навичок і умінь здійснюється комплексно в навчальному процесі. Адже всі види рефлексивних умінь взаємодоповнюють одні одних, взаємодіють та взаємопов'язані між собою.

Крім того, рефлексивним умінням належить тут особливе місце, оскільки у процесі навчання важливо навчитися отримувати не готові знання, а самому знаходити шляхи розв'язання проблемних задач.

Висновки. Отож, одним із основних психологічних механізмів саморозвитку особистості є рефлексія. Для успішної професійної підготовки майбутніх психологів варто приділяти увагу розвитку професійної рефлексії ще на початкових етапах їхнього професійного становлення. Рефлексія спонукає студентів до самопізнання, самоусвідомлення, самовдосконалення і таким чином сприяє їхньому саморозвитку і в перспективі досягнення акме.

Майбутнім психологам важливо здійснювати цілеспрямоване, планомірне, систематичне управління процесом власного саморозвитку під час навчання, критично оцінювати свою професійну діяльність та рівень

підготовленості до діяльності за фахом, мати близькі та далекі перспективні цілі професійного навчання, ідентифікувати себе з успішною професійною моделлю фахівця, що, в свою чергу, стимулюватиме прагнення до саморозвитку особистості у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бизяева А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия. Псков : ПГПИ им. С. М. Кирова, 2004. 216 с.
2. Декарт Рене. Сочинения. Санкт-Петербург : Наука, 2006. 648 с.
3. Іващенко А.І. Етапи професійного розвитку майбутнього психолога Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. *Психологічні науки.* 2015. С. 135-141
4. Іващенко А.І. Наукові підходи до вивчення проблеми саморозвитку як психологічного феномена. *Гуманітарний вісник ДВНЗ* «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 36. С. 217-223.
5. Кравець Н. Б. Розвиток рефлексії майбутніх психологів у процесі вивчення самовиховання і саморозвитку особистості. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 12. С. 79-84.
6. Романова Е.С. Психология профессионального становления личности : автореф. дис. д-ра психол. наук: 19.00.05. Москва : 1992. 246 с.
7. Фурман В.В. Психологічні умови розвитку особистісної рефлексії у студентів технічного університету. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13238/

Вероца М.В., Фурман Є.Д.,
студентки Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Боровисюк Т.В.,*** *викладач-методист*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ У ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Інтеграція України до європейської співдружності потребує суттєвої перебудови усіх соціальних інституцій та процесів. У сучасному українському просторі ці перебудови мають здійснюватися на засадах демократичності, принципах, вільних від будь-якої форми дискримінації, зокрема, й за ознакою гендеру. Адже державна політика країн Європейського Союзу витримана у дусі подолання гендерної асиметрії та нерівності в усіх галузях життєдіяльності суспільства. Європейський Союз проголосив, що одним із

основних засобів демократизації суспільства є реалізація політики гендерної пріоритетизації як системної стратегії створення рівних перспектив для жінок і чоловіків.

Симетричне і еквівалентне включення чоловіків і жінок у всі сфери суспільного життя (*так гендерному паритету*), недопущення непропорційної представленості соціальних і культурних ролей обох статей у різних сферах життя, моральне табу на норми, приписи, що визначають поведінку жінок і чоловіків у суспільстві, у тому числі на рівні мови (*ні гендерній асиметрії),* цілковите заперечення обмеження можливостей і прав або надання режиму найбільшого сприяння для осіб на підставі їх статі (*ні гендерній дискримінації*) – домінанти сталого розвитку будь-якого демократичного суспільства, а отже, і українського, та, відповідно, позитивних соціокультурних змін у цьому суспільстві.

Політику гендерної рівності Україна проводить шляхом ратифікації основних міжнародних документів про права й свободи людини, створення власного законодавства, в основі якого лежать загальновизнані міжнародні норми гендерної рівності (*Конституція України, 1996 р.; Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», 2005 р.; Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», 2012 р.; Указ Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини», 2015 та розпорядження КМУ «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року», 2015 р.;Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, затверджений розпорядженням КМУ, 2016 р. та розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року», 2016 р.; Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017 р.; Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, затверджена Постановою КМУ, 2018 р.)*

Однак, попри існуючу нормативну базу з питань ґендерної рівності та розширення повноважень жінок, Україна і досі стикається з викликами, які впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок взагалі (*Україна посідає 59-е місце (з 153) в рейтингу гендерної рівності, а в області політичних можливостей для жінок – 83-е місце (за даними звіту Всесвітнього економічного форуму); український парламент далекий від гендерної збалансованості. Якщо в першому скликанні було тільки 2,5% жінок (12 з 475 депутатів), то в нинішньому скликанні – 20,6% (87 з 423 нардепів); вперше жінки в керівництві парламенту з'явилися тільки у восьмому скликанні (з* ***а даними інформаційного порталу «Слово і Справа»);*** *за 29-річну історію незалежності України жодного разу найвищий державний пост не обіймала жінка; із загальної кількості державних службовців: 25,2%, – жінки, 74,8% – чоловіки. З них, керівники 33% – жінки, 67% – чоловіки (за даними Держкомстату, 2019); рівень працевлаштування чоловіків перевищує рівень*

працевлаштування жінок як за абсолютними, так і відносними показниками. Попри передбачений законом захист громадян від дискримінації у сфері зайнятості, рівень працевлаштування за статтю різниться – жінкам складніше отримати роботу (за даними досліджень центру Разумкова); у матеріалах регіональних ЗМІ жінки згадуються майже втричі рідше ніж чоловіки і як експертки, і як героїні матеріалів (за даними ООН жінки в Україні).

Отже, не дивлячись на уже значний досвід України у питаннях створення державної програми щодо подолання гендерної асиметрії та нерівності в усіх сферах життєдіяльності суспільства (в Україні вивчення гендерної проблематики було започатковане у 90-ті роки XX століття), є низка невирішених питань, що вище підтверджують статистичні дані.

Ефективним засобом вирішення гендерних проблем, зміни стереотипів можуть бути засоби масової інформації, оскільки вони суттєво впливають на суспільну свідомість. Винятково важливою є і роль держави та політичних сил, адже вони зацікавлені у підтримці жінок при ухваленні політичних та інших життєво важливих для нації рішень [1].

Проте важливе значення у справі реалізації принципів ґендерної рівності належить соціальній роботі, оскільки фундаментальними для цієї професії є принципи прав людини та соціальної справедливості [2]. Працівники соціальної сфери послугуються своїми компетентності для надання соціальної допомоги особистостям, сім'ям, групам, організаціям, товариствам, соціуму загалом. Вони допомагають людям посилювати власну здатність вирішувати проблеми, створюють потрібні для цього ресурси, забезпечують взаємодіяння між людьми, або між людиною та її оточенням, підвищують відповідальність соціальних установ за людину, впливають на соціальну політику.

Професійні соціальні працівники є агентами змін життя окремих індивідів, сімей та громад, яких вони обслуговують, прагнучи при цьому виключити усі форми дискримінації, у тому числі, на основі раси, статі та етнічної приналежності. Від того, чи розпізнають соціальні працівники нерівність на індивідуальному та інституціональному рівнях, у безпосередніх стосунках з клієнтами або на структурному рівні в організаційних, соціальних та політичних відносинах, залежать перспективи антидискримінаційного соціального обслуговування, соціальної справедливості та соціального розвитку [2].

Ми ставили перед собою мету вивчити досвід науковців, фахівців соціальної роботи та узагальнено представити його у вигляді рекомендацій, які конкретизують ґендерний аспект у підготовці соціальних працівників (гендерна освіта) як один зі шляхів подолання явищ гендерної нерівності. Отже,

- гендерна освіта має стати частиною ідеології української освіти, яка має спрямовуватися на формування ґендерної рівності та подолання негативних ґендерних стереотипів [2] ;
- гендерний характер освіти (гендерний вимір освіти) має відображуватися у змісті навчальних програм або курсів закладів освіти.

Гендерний вимір в освіті – оцінка наслідків і результатів дії освітніх та виховних зусиль педагогів, спрямованих на повноцінне особистісне становлення й розвиток всіх суб'єктів освітнього процесу, усвідомлення ними власної ідентичності, вибір ідеалів і життєвих цілей та самореалізації без будь-яких обмежень за ознакою гендеру [3];

- гендерний характер має бути притаманний стратифікації педагогічного-науково-педагогічного складу, манері викладання;
- у закладах освіти мають діяти документи, що регулюють практично усі питання життєдіяльності освітнього співтовариства, у тому числі й ті, що стосуються проблем насилля, сексуальних домагань, дискримінації на основі расового та етнічного походження, релігійного віросповідання чи політичних поглядів тощо [2];
- необхідно розширювати гендерні дослідження, зокрема дослідження гендерного дисбалансу, наприклад, в політиці, бізнесі, ґендерної рівності чоловіків та жінок в опануванні різних професій, у менеджменті освіти, у науковій діяльності; участі сексуальних меншин у політиці тощо;
- ґендерна освіта має стати важливим компонентом ОПП підготовки фахових молодших бакалаврів та бакалаврів з соціальної роботи.

Вивчаючи досвід підготовки соціальних працівників Подільського коледжу, вважаємо за необхідне рекомендувати включати до ОПП підготовки фахових молодших бакалаврів та бакалаврів освітні компоненти (навчальні дисципліни) «Соціальна політика», «Етика соціальної роботи», «Соціальне партнерство».

Для прикладу наведемо практичне значення вивчення навчальної дисципліни «Етика соціальної роботи»: у ході навчання в студентів формують принципи етичної поведінки та гендерної рівності у сфері професійних взаємин на основі взаємоповаги, доброчесності, конфіденційності, відповідальності; формують компетентності надання активної допомоги клієнту і поваги його права на прийняття самостійних рішень; виховують відповідальність за свої професійні дії і поведінку, якість надання послуг і постійне професійне вдосконалення та інші.

Основна мета курсу «Соціальна політика» – підготувати компетентного, інформованого, освіченого фахівця, який братиме участь у соціальній політиці і соціально-політичних програмах, розумітиме політичні процеси і використовуватиме їх у професійній діяльності. Важливим завданням є також ознайомлення майбутніх фахівців соціальної роботи з ґендерними аспектами соціальної політики.

Важливе значення в контексті гендерної освіти мають навчальні практики під час яких студенти виконують завдання дослідницького характеру. Зокрема, студенти проводять дослідження діяльності установ соціального призначення (територіальні центри соціального обслуговування, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, будинки будинки-інтернати, центри зайнятості тощо), вивчаючи їх тип, структуру, джерела фінансування, категорії клієнтів, яких вони обслуговують. Студенти також

повинні визначити чи впливають на систему надання послуг і яким чином такі чинники, як культурний, етнічний, расовий і соціальний родовід клієнтів.

Метою вивчення навчальних дисциплін із гендерної проблематикою є ознайомлення студентів із соціальними процесами побудови гендеру та інституалізації гендерної рівності у взаємозв’язку з культурою, соціальним походженням, віком, інвалідністю, сексуальною орієнтацією, а також формування розуміння важливості ґендерних стосунків у сфері соціальної роботи [2]. У результаті опанування цими навчальними дисциплінами здобувачі освіти повинні вміти розвивати, послуговуватися та оцінювати стратегії для осмислення гендерних проблем та демократизації гендерних стосунків, осмислювати професійні дії та взаємозв'язки (щодо клієнтів, у групах та на посаді соціального працівника) з позицій культури та гендеру, а також ініціювати та підтримувати формування відповідних вмінь у своїх клієнтів.

Принагідно зазначимо, що в університеті Меріленду читається 38 навчальних курсів з різних аспектів гендерних стосунків «Сімейне насилля та його попередження», «Гендер та рівність», «Гендер та життєвий цикл», «Гендер та соціально-економічний розвиток Америки», «Соціальні зміни та ґендерна рівність», «Соціологія гендеру», «Чоловіки та жінки у сучасному суспільстві», «Фемінізм та бідність у США», «Раса, клас та гендер: американський досвід» тощо [2].

Власне, ті навчальні дисципліни, які вивчаються студентами спеціальності 231 «Соціальна робота» у Подільному коледжі та ті, які ми перерахували з досвіду роботи американського університету, дозволяють засвоїти термінологію гендерних досліджень, оволодіти методами їх проведення, розширити міждисциплінарну підготовку тощо.

Таким чином, зміст гендерної освіти фахівців із соціальної роботи забезпечує формування культурної чутливості та інформованості про права людини як важливих фахових якостей цієї професії, навчає студентів толерантності, способам реалізації та захисту прав людини, поглиблює професійні навички розпізнавання дискримінації, встановлення недискримінаційних взаємовідносин з людьми.

Враховуючи досвід провадження освітньої діяльності у Подільському коледжі, вважаємо, що ефективними формами організації гендерної освіти соціальних працівників є семінари, практичні заняття, самостійна робота, практикуми, проектне навчання, робота в командах.

Гендерна освіта має на меті не просто дати студентам певний обсяг знань, але і зруйнувати стереотипи їхніх поведінки та мислення. Така її специфіка вимагає використання нових методів навчання, таких як рольові ігри, психологічні тренінги, аналіз ситуацій, дискусії, написання творчих робіт, «ажурна пилка», «прес-метод», «акваріум», дебати тощо.

Реалізація гендерного підходу можлива не лише через зміст підготовки та методи навчання, але й через відмову від авторитарного стилю викладання та статево-рольового підходу [2].

Аналіз вітчизняного досвіду гендерної освіти соціальних працівників, а також враховуючи особливості освітньої діяльності Подільського коледжу, дозволяє нам сформулювати прикінцеві рекомендації:

1. Гендерні питання пронизують усі сфери соціальної роботи, тому вони повинні бути інтегровані в ОПП підготовки фахових молодших бакалаврів, бакалаврів з соціальної роботи. Це означає, що весь педагогічний, науково-педагогічний колектив повинен мати відповідну підготовку до висвітлення гендерних питань.
2. ОПП підготовки фахових молодших бакалаврів, бакалаврів з соціальної роботи також може містити окремий модуль, присвячений гендерній проблематиці, до якого можуть входити наступні елементи: базові положення та результати емпіричних досліджень основних теорій гендеру, психологічні аспекти гендеру, гендер у політиці, гендер у сфері соціальної роботи.
3. Більш глибоко гендерна проблематика може досліджуватися при написанні бакалаврських випускових робіт, далі – магістерських, а згодом – і кандидатських робіт
4. Ефективним стане проведення заходів просвітницького, превентивного, виховного характеру щодо протидії гендерній дискримінації та гендерній асиметрії .

Список використаних джерел:

1. Венгер О.М. Особливості становлення гендерної демократії в Україні URL: http://dspace.nbuv.gov.ua
2. Горішна Н.М Гендерна освіта соціальних працівників у США. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua
3. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». Проект. URL: https://mon.gov.ua/ua.

Вишневська І.М.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Михайлова І.А.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Прийняття рішень підприємствами, компаніями або громадянами залежить, зокрема, від ступеня володіння достовірною інформацією з першоджерел. До відкритих даних належить інформація, яка не захищена авторськими правами, патентами тощо. Доступ до відкритих даних є вільним

та безоплатним. З допомогою відкритих даних суспільство оперативно може отримувати інформацію про важливі аспекти діяльності державних органів влади. Такі дані можуть використовувати як громадські, так і комерційні організації та установи.

У 2011 році Верховна Рада ухвалила закон «Про доступ до публічної інформації» [7], в якому йшлося про можливість безкоштовного отримання публічної інформації за запитом до державного органу.

В 2016 році наша країна приєдналася до Міжнародної хартії відкритих даних та взяла на себе зобов'язання робити урядову інформацію відкритою за замовчуванням. У листопаді 2018 року Кабінет міністрів України прийняв розпорядження «Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних». Зазначений план дій має забезпечити ефективний розвиток відкритих даних, реалізацію права громадян на доступ до інформації, підвищення відкритості і прозорості діяльності органів державної влади та стимулювання інновацій.

У наш час у рейтингу Глобального індексу відкритих даних [4] Україна займає тридцять перше місце. Найбільш загальнодоступною інформацією експерти рейтингу назвали дані про державний бюджет, законодавство та реєстрацію компаній (рис. 1).

Государственный бюджет	100%
Национальные законы	100%
Реестр компаний	100%
Закупка	85%
Законопроект	85%
Национальная статистика	80%
Административные границы	45%
Прогноз погоды	45%
Результаты выборов	45%
Землевладение	30%
Качество воздуха	0%
Национальные карты	0%
Локации	0%
Качество воды	0%
Государственные расходы	0%

Рис. 1. Доступність інформації в Україні у Глобальному індексі відкритих даних*

*Джерело: [4]

В Україні створені веб-сайти, громадські послуги, інтерактивні карти, державні проєкти з відкритими даними. Держава публікує закриту раніше інформацію, тому у українців з'являється більше можливостей отримувати та використовувати відкриті дані. Розглянемо декілька прикладів.

– Єдиний державний портал відкритих даних України [5]. На виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» [7] та постанови Кабінету міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних» [8] був створений Єдиний державний веб-портал відкритих даних.

Розробка порталу була здійснена українською технологічною громадською організацією SocialBoost за підтримки Microsoft Ukraine й Міжнародного Фонду «Відродження». Підтримує його роботу Державне агентство з питань електронного врядування України, адміністратором є ДП Державний центр інформаційних ресурсів України.

Портал надає доступ до публічної інформації органів влади. Спочатку був визначений перелік з більш ніж 300 реєстрів та баз даних, які повинні відкриватися державними органами. У грудні 2017 року Кабінет міністрів України розширив перелік, кількість відкритих реєстрів зросла до 600.

– Опендатабот [6] – сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру. Громадянам надається можливість знати все про державу, отримувати сповіщення про суди, борги та нерухомість. Для бізнесу відкритий доступ до 28 реєстрів для захисту від рейдерських захоплень та контролю контрагентів.

– ProZorro [2] – це офіційний портал, що містить інформацію про державні закупівлі, оголошені тендери, постачальників. Надає можливість знайти та переглянути інформацію про усі публічні закупівлі, створити закупівлю та взяти участь у тендері.

– Navizor [1]. Містить дані про якість доріг в режимі реального часу в Україні. Дозволяє прокласти оптимальний автомобільний маршрут, враховуючи стан дорожнього покриття. Доступна актуальна карта якості доріг України.

– Чиста вода [9]. Цей сервіс надає доступ до інтерактивної карти забрудненості річок в Україні на основі даних Державного агентства водних ресурсів. На карті – понад 400 пунктів контролю річкової води. Користувач може переглянути до 16 параметрів забруднення, а також з’ясувати, як його рівень змінювався протягом п’яти років.

– YouControl [3]. Система YouControl – це онлайн-сервіс перевірки компаній. Вона призначена для бізнес аналітики, конкурентної розвідки, перевірки контрагентів та стеження за їх змінами. Моніторинг дозволяє відстежувати зміни у бізнесовій та повсякденній діяльності фізичної особи. Проєкт постійно розвивається, у ньому з’являються нові функції.

Використання відкритих даних забезпечує прозорість процесів у нашому суспільстві. Влада стає все більше підзвітною перед громадянами. У 2018 році Державне агентство з питань електронного урядування за підтримки проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах» запустили модернізований державний портал відкритих даних. Дані на цьому порталі без додаткової обробки можуть використовуватися бізнесом, громадськими організаціями, журналістами, громадянами. Розпорядники можуть

оновлювати дані автоматично, тому інформацію можна отримати в режимі реального часу.

Єдиний державний портал відкритих даних надає статистичну інформацію про найбільші групи та найпопулярніші набори даних (рис. 2). Як бачимо, перше місце за кількістю наборів даних займає Дніпровська міська рада, а у топ-10 найбільших груп входить Кам'янець-Подільська міська рада Хмельницької області. Серед найпопулярніших звернень – це звернення до реєстрів «Відомості про транспортні засоби та їх власників», «Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та «Єдиний державний реєстр судових рішень за 2019 рік».

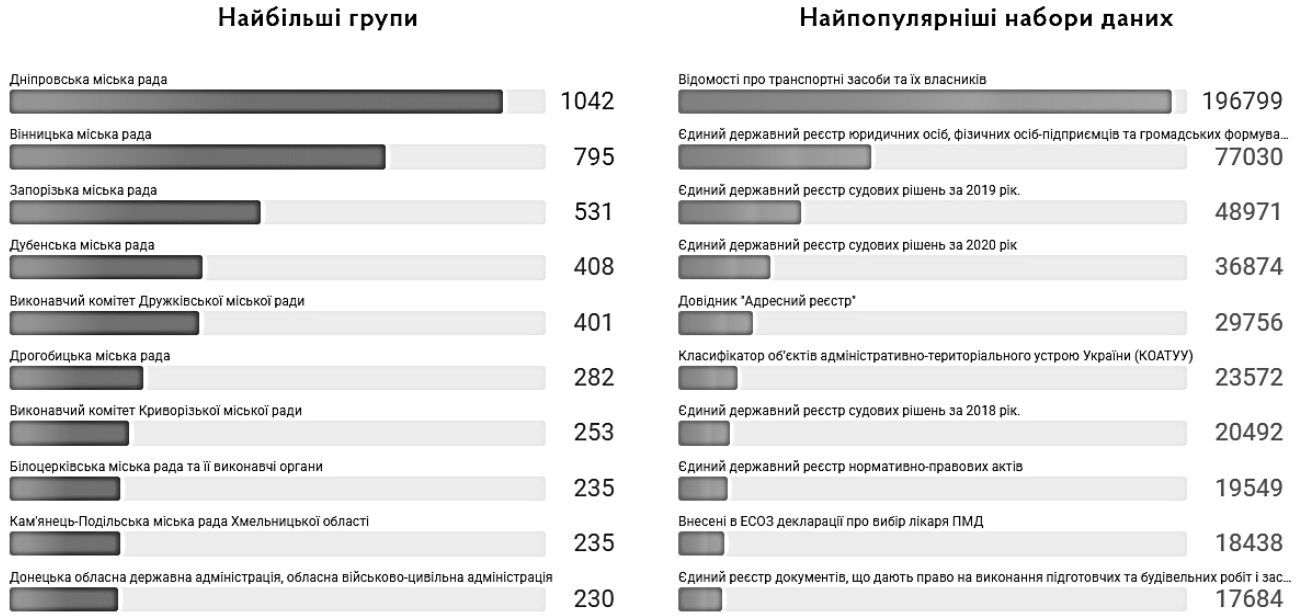

Рис. 2. Статистичні дані про найбільші групи та найпопулярніші набори даних*

*Джерело: [5]

З вересня 2018 року українські державні дані автоматично, як і дані країн ЄС, публікуються на European Data Portal. Портал містить понад 860 тис наборів даних, що охоплюють 35 країн і 78 місцевих та національних порталів. Закордонні компанії можуть отримувати детальну інформацію для аналізу бізнес-потенціалу України, підвищується бізнес-привабливість нашої країни.

Використання відкритих даних дозволяє уряду та компаніям отримати фінансову вигоду, покращити процес прийняття рішень, створити додаткові можливості для бізнесу і аналітиків даних. Відкриті дані забезпечують збільшення прозорості та ефективності державного сектора, удосконалення ділової практики, боротьбу із корупцією та ухиленням від податків. Сфера відкритих даних знаходиться на етапі активного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Navizor. URL: https://navizor.com/
2. ProZorro. URL: https://prozorro.gov.ua/
3. YouControl. URL: https://youcontrol.com.ua/
4. Глобальний індекс відкритих даних. URL: https://index.okfn.org/place/ua/

5. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: https://data.gov.ua/
6. Опендатабот. URL: https://opendatabot.ua/
7. Про доступ до публічної інформації. Закон Верховної Ради України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text
8. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text
9. Чиста вода. URL: https://texty.org.ua/water/

Віхерко І.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
***Сидорук Л.М.**, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЧИСЕЛ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Квадратні корені були відомі ще у давньому Вавилоні, проте більшість математиків на той час взагалі не розглядали квадратні корені з від'ємних чисел.

У VIII столітті було встановлено, що квадратний корінь з додатного числа має два значення – додатне і від'ємне, а з від'ємних чисел квадратні корені добути не можна, оскільки на множині дійсних чисел не існує такого числа *x*, щоб $x^2 = -9$.

У XVI ст., у зв'язку із вивченням кубічних рівнянь, виникла необхідність добувати квадратні корені з від'ємних чисел.

У 1572 році вийшла книга італійського алгебраїста Рафаеля Бомбеллі, в якій були встановлені перші правила арифметичних операцій над такими числами, включно до добування з них кубічних коренів.

Італійський математик, Джорж Кордано в 1545 році запропонував ввести числа нової природи. Він називав такі величини «чисто від'ємними», вважаючи їх безкорисними і намагався їх не використовувати. Насправді, за допомогою таких чисел не можна виразити ні результат вимірювання ніякої величини, ні зміни будь-якої величини [2].

Назву «уявні числа» ввів у 1637 французький математик і філософ Рене Декарт. А в 1777 році один і з видатних математиків XVIII Леонард Ейлер запропонував використовувати першу букву французького слова imaginare (уявний) для позначення числа $\sqrt{-1}$. Цей символ був введений у загальне користування завдяки Карлу Гауссу. Термін «комплексні числа» також був

введений Гауссом у 1831 році [1, с. 135]. Слово «комплекс» (від латинського *complexus*) означає зв'язок, сукупність понять, предметів, явищ і т.д., що утворює щось єдине ціле.

Наприкінці XVIII ст французький математик Жозеф Лагранж показав, що уявні величини не ускладнюють математичний аналіз. За допомогою уявних чисел навчились розв’язувати лінійні диференціальні рівняння із сталими коефіцієнтами. Такі рівняння зустрічаються, наприклад, в теорії коливань матеріальної точки. Ще раніше швейцарський математик Якоб Бернуллі застосовував комплексні числа для обчислення інтегралів [2].

Застосування комплексних чисел дозволяє зручно і компактно сформулювати багато математичних моделей, що застосовуються в математичній фізиці і в природничих науках – електротехніці, гідродинаміці, картографії, квантовій механіці, теорії коливань і багатьох інших. Наприклад, фрактали відкрили не так давно і їх дослідження стало можливим завдяки появі потужної обчислювальної техніки та існуванню комплексних чисел.

Існують фрактали геометричні і алгебраїчні, для їх задання часто використовують комплексні числа. Класичний приклад алгебраїчного фрактала є множина Мандельброта (рис. 1), яка будується за формулою $Z = Z^2 + a$, де z і a – комплексні числа у просторі R^2: дійсна частина a – координата (x) комплексної площини; уявна частина a – координата (y) комплексної площини; Z – циклічна змінна [3].

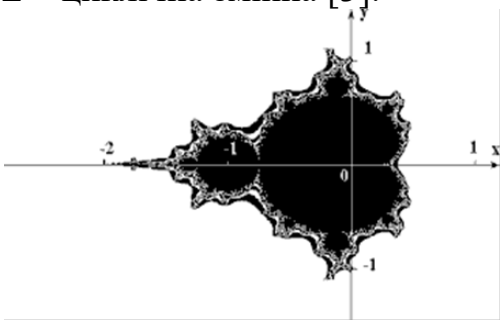

Рис. 1. Множина Мандельброта

Для моделювання так званих «природніх» фракталів, наприклад гір, хмар, поверхонь лісових масивів використовують клас фрактальних об’єктів, які грунтуються на фрактальному броунівському русі – випадковому процесі, який часто зустрічається у природі (рис. 2).

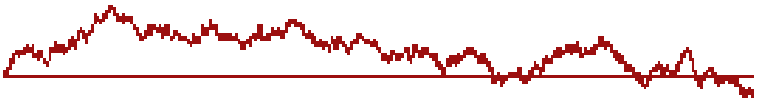

Рис.2. Графік броунівського руху

За допомогою реалізації броунівського руху на площині, моделюється гірський рельєф (рис. 3).

Рис. 3. Моделювання гірського рельєфу

Фрактали знайшли широке застосування для опису структури як неживої природи: лінії берегів, рельєф місцевості, обриси хмар, структури корисних копалин, так і живої: системи кровообігу людини, будови нирок і легенів, а також моделювання турбулентних процесів при прогнозі погоди.

Список використаних джерел:

1. Бевз В.Г. Практикум з історії математики: навчальний посібник для студентів фізико-математичних факультетів педагогічних університетів. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 312 с.
2. Сверчевська І. А., Ущаповська О, Котенко О. Комплексні числа як математичні моделі практичних задач. URL: http://eprints.zu.edu.ua/19602/1/Ushapovska_Kotenko.pdf (дата звернення: 15.09.2020).
3. Фрактальна графіка URL: https://sites.google.com/a/bpedk.com.ua/informatika/temi/ fraktalna-grafika (дата звернення: 15.09.2020).

Волошин Я.Й.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Волощук М.Б.,*** *викладач,*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУТЬ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Процес розвитку різних сфер життєдіяльності соціуму, а також етапи становлення соціально-економічного та культурно-історичного розвитку дозволяють акцентувати увагу та виокремити важливість соціальних інновацій, їх впровадження в сучасному соціумі.

Проблема нововведень у різних сферах життєдіяльності в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства стає дедалі актуальнішою і нагальною, адже пропонує якісні зміни та удосконалення структури соціальних послуг та соціальної роботи.

Так, на думку І.В. Терон, саме соціальні інновації можуть і мають стати одним із «найбільш значимих генераторів модернізації суспільного розвитку»,

оскільки, на думку І.В. Терон, саме вони «формують сприятливе для науково-технічних, технологічних та інформаційних нововведень середовище», вони також забезпечують прискорення нововведень, «підвищення ефективності використання нової техніки й технологій» та ін. [1, с. 57].

І.В. Терон наголошує на визначній ролі соціальних інновацій на рівні розвитку діяльності суспільства. У дослідженні І.В. Терон міститься поняття «соціалізація управління», що відбувалась наприкінці XX ст. внаслідок змін практики менеджменту. В якості продовження думки, І.В. Терон пропонує звернутись до умов «соціалізації управління», виокремлюючи значну роль соціальних інновацій. Так, на думку І.В. Терон, успішні суспільні «модернізації характеризувалися найвищою ефективністю в тих країнах, де завдання економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання вирішувалися у сполученні з подоланням низки соціальних проблем», а також забезпеченням «якості трудового життя та сталого соціального розвитку в цілому» [1, с. 57]. Таким чином, підкреслюючи важливість соціальної інновації, І.В. Терон вказує на важливість поєднання економічних та соціальних складових задля забезпечення «економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання».

Поняття соціальних інновацій досліджується у закордонних працях: К. Гібсон-Грехем, С. Голдсміта, А. Нічолса, Дж. МакНіл та ін. В працях вітчизняних науковців поняття соціальних інновацій розглядається З.В. Герасимчук, М.З. Згуровським, Л.В. Кривенко, А.А. Мельниченко та ін.

Трактування сутності «соціальної інновації» різниться у роботах дослідників.

Так, М. Лукашевич і І. Мигович розглядають соціальну інновацію як свідомо організоване нововведення або нове явище у соціальній сфері, яке формується на певному етапі розвитку суспільства відповідно до змін соціальних умов, та має за мету ефективні позитивні перетворення у соціальній сфері [2].

Л. Федулова, В. Антонюк та О. Новікова вивчають соціальну інновацію як результат творчої діяльності, що одержав широке застосування і став підставою для значимих соціальних змін, а також як процес перетворення нововведень у соціокультурні норми і взірці, що забезпечує їхнє інституціональне оформлення і закріплення у сфері духовної та матеріальної культури суспільства [3].

Однак, існує також думка, що соціальні інновації – це «нестандартне рішення соціальної проблеми, яке є більш ефективним, доцільним, життєздатним і в певному сенсі виходить за межі технологізації діяльності, разом з тим, вони залишаються важливим елементом соціально-інноваційного процесу, а саме формування нових структур, відносин, тощо, що пов'язують соціальні інновації з соціальним інжинірингом» [4]. Саме таким чином, С. Маулік у розрізі соціального інжинірингу вбачає суть соціальних інновацій.

Варто звернути увагу, що сьогодні вкрай важливими проблемами та умовами створення і застосування соціальних інновацій є: врахування особливостей науково-дослідницької, технологічної й інноваційної політики; підтримка існуючих та ініціювання створення демократичних платформ задля залучення підприємств, суб'єктів господарювання; мотивування та стимулювання актуальних наукових досліджень; розширення партнерства з метою підтримки соціальних інновацій тощо.

Соціальна інновація та нововведення у соціальній сфері є предметом наукових досліджень у контексті дослідження в галузі створення та застосування методик і моделей, вивчення та дослідження програм, експериментальні соціальні нововведення та ін. Соціальні інновації мають бути створені, в першу чергу до соціальних установ, адже «не суб'єкт інноваційної діяльності має бути прилаштованим до організаційних форм діяльності, а самі форми необхідно адаптувати під специфіку творчої, інноваційної діяльності, що власне і створює перехід від індивідуальних до організаційно-групових форм нововведень» [5, с. 180]. Таким чином, задля ефективного впровадження інновацій слід враховувати особливості актуальності їх створення та застосування.

Розділяючи думку С. Мауліка, погоджуємось із твердженням про те, що саме соціальні інновації є ефективним інструментарієм, який створює простір та можливості для якісних соціальних перетворень у суспільстві в сторону позитивних змін. Адже соціальні інновації є тим знаряддям, що «робить будь-яке суспільство проактивним та інклюзивним через різноманітні «горизонтальні» ініціативи» [4].

Список використаних джерел:

1. Терон І.В. Соціальні інновації у процесах модернізації соціально-трудових відносин. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Вип. 20, ч. ІІ. Кіровоград, 2011. С. 57-66.
2. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: навч. посіб. 2-ге вид., доп. і випр. Київ : МАУП, 2003. 168 с.
3. Федулова Л.І. Соціальні інновації в системі соціально-економічних відносин. *Український соціум*. 2010. № 3. С. 60-74.
4. Маулік С.С. Соціальні інновації як ефективний інструмент соціального інжинірингу: український вимір. *Вісник «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 1/2 (29/30) 2016. URL http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2016/1-2/12.pdf
5. Овод Ю. Інноваційні технології у соціальній роботі. *Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. № 3 (5) 2016 С. 175-184.

Ганіна О.,
студент Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний навчально-реабілітаційний коледж
Боршуляк Н.С., *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТИ

В останні роки спостерігається процес більш широкого оформлення соціальної психології освіти як нового з самостійних напрямків психологічної науки [1]. Соціальна психологія освіти спирається на дослідження в різних суміжних галузях, які вплітаються в соціально-психологічний контекст і включає також психолого-педагогічні дослідження:

- соціально-психологічна організація і зміст діяльності дошкільного, шкільного, вузівського колективів;
- соціально-психологічні чинники підвищення ефективності педагогічної та навчальної діяльності;
- соціально-психологічне проектування та експертиза освітнього середовища та ін.

На сьогоднішній день програма соціальної психології в сфері освіти мають певний досвід і досягнення.

Реалії українського сьогодення, пов’язані з демократичною перебудовою суспільства, зумовлюють зростання уваги до проблеми самоактуалізації особистості. І це зрозуміло, оскільки зростає потреба в людях нової формації, які здатні до активної творчої діяльності, і в першу чергу це стосується молоді – гаранта позитивних змін. Завдяки впровадженню в освітній процес особистісно орієнтованого підходу спостерігається активне зростання ціннісносмислового потенціалу особистості за рахунок її здатності до самопізнання та саморозвитку.

На підставі аналізу ряду соціально-психологічних і психолого-педагогічних досліджень в сфері освіти, соціальну психологію освіти можна розглядати «... як появу нової галузі знання, яка вивчає соціально-психологічні особливості людей, їх поведінки і діяльності, а також соціальних груп, включених в освітній простір та детермінують ефективність навчально-виховного процесу « [2].

Соціальна психологія освіти вивчає соціально-психологічні закономірності прояву особистісного як групового, а групового як особистісного в контексті системи освіти [5].

Значний внесок у дослідження проблеми самоактуалізації особистості зробили А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Оллпорт, Е. Фромм, В. Франкл, К. О. Альбуханова-Славська, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, І. С. Булах, Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, Д. О. Леонтьєв, В. А. Роменець, С. Л. Рубінштейн, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко та ін. Учені обстоюють тезу щодо самоактуалізації як глибинної потреби людини повноцінно функціонувати, прагнути до повного усвідомлення себе і свого внутрішнього досвіду, завдяки чому їй вдається віднаходити адекватні життєвим обставинам способи

саморозвитку. Урахування змістових характеристик самоактуалізації як психологічного феномена дає підстави розглядати її й у вузькому розумінні – як процес розгортання особистістю свого творчого потенціалу в навчально-професійній діяльності. Обґрунтуванню чинників становлення студента як суб'єкта професійної діяльності присвячено праці Л. В. Долинської, І. О. Зимньої, І. П. Манохи, А. Л. Подстрєлової, В. А. Семиченко, Н. І. Пов'якель, Н. В. Чепелєвої, В. І. Юрченка та ін.

Розглянемо проблемне поле соціальної психології освіти і її завдання:

- соціально-психологічний аналіз освіти, як системи;
- визначення соціальної психології особливостей соціалізації для різних напрямків підготовки;
- дослідження підготовки і динаміки установок навчання;
- визначення специфіки адаптаційних процесів на різних етапах навчання;
- дослідження структури суб'єктивних самооцінок особистості того, хто навчається;
- конструювання навчальних програм нового типу;
- розробка інструментарію соціально-психологічної діагностики навчального процесу [1].

Проблемне поле соціальної психології освіти характеризується широким колом питань і пов'язаних з ними завдань:

- психологічні проблеми соціальних інститутів системи освіти, сім'я;
- соціальна психологія загального, професійного, додаткового та безперервної освіти;
- спілкування та інші види діяльності в освітньому процесі;
- соціалізація особистості учня в освітньому процесі;
- педагог і педагогічний колектив як суб'єкти освітнього процесу (професійна ідентичність і професійна мотивація педагога, система відносин, особистісний та професійний розвиток);
- студентські групи (статусно-рольові відносини, неформальні внутрішньо групові та міжгрупові відносини, вплив групи на навчальну мотивацію і поведінку студентів);
- соціально-психологічний супровід освітнього процесу (соціально-психологічна компетенція психолога освіти, індивідуальні та групові соціально-психологічні методи роботи, моніторинг системи відносин в освітній установі, соціально-психологічні проблеми професійного вигорання
- педагога і психолога);
- методи соціально-психологічного дослідження особистості і групи в освітньому процесі;
- соціально-психологічні засоби інноваційного освітнього процесу і т. д. [5].

Реалії сьогоднішнього часу кардинально відрізняються від того, що було раніше; відбуваються безпрецедентно швидкі зміни всіх сфер життя людини. Відбувається вибухове зростання обміну інформації та розвиток соціального

середовища, постійно виникають і нові технології, наукові напрямки, швидко змінюються цінності і пріоритети, розвиваються нові психологічні практики.

До теперішнього часу особливу увагу слід звернути на розвиток маніпулятивної психологічної практики.

Термін «маніпуляція» в психологічній літературі з'явився з 20-х років, переважно в інженерної психології та психології праці, а з 60-х років XX століття слово «маніпуляція» стало використовуватися і в контексті міжособистісних відносин. Головними ознаками маніпуляції є приналежність до психологічного впливу, скритність впливу і спеціальні знання, майстерність і вправність у здійсненні маніпулятивних дій, правильний вибір для впливу суб'єкта і соціальної ситуації.

Ряд дослідників акцентували увагу на значенні навіювання і наявності у студента здібностей, а також наявності подвійного впливу з метою відкритого і прихованого впливу. Можливо і більш просте визначення. У практичних цілях під маніпуляцією розуміють дії, спрямовані на «Прибирання до рук» іншої людини, яке виробляється настільки майстерно, що у того створюється враження, ніби він самостійно управляє своєю поведінкою [2].

Проблема маніпуляції є актуальною соціально-психологічною проблемою і безпосередньо пов'язана з навчально-виховним процесом у всіх освітніх установах.

Саме в освіті найчастіше доводиться стикатися з ситуаціями, які вимагають впливу на іншу людину. Ефективність психологічного впливу, націленого на зміну напрямку активності іншої людини, його завдання, види і форми багато в чому залежать від:

- типу освітнього закладу (дитячий садок, загальноосвітня школа, ліцей чи гімназія, дитячий будинок або інтернат, коледж або вуз і т.д.);
- професійних завдань, поставлених щодо педагогів, а також щодо студентів і батьків;
- особи психолога, його професійної підготовки і т.д.

Будь-який вид психологічної практики (незалежно від того, в рамках якої концепції здійснюються зміни психічного стану і стимулюються процеси усвідомлення) включає систему психічного впливу і взаємодії.

З розвитком комп'ютеризації та Інтернету сформований новий вид взаємодії «людина-комп'ютер-людина». Мережа стала посередником з особливими властивостями, а в мережевий реальності виникає новий тип психологічної практики – Аретея – володіє специфічними особливостями. Термін «Аретея» має два значення. Перший – тип практики, практична частина віртуальної психології, другий – власне практичний вплив. Виділяються три види. Арета – атракція, девіртуалізація і Сином [5].

На жаль, до останнього часу всі дослідження в області психологічних практики носили розрізнений і нестабілізований характер. назріла необхідність сформувати відповідний категоріально-понятійний апарат, визначити філософський базис, специфічні теоретичні моделі і методи дослідження, адаптувати загально психологічні методи.

Таким чином, можна зробити висновок, що соціальна психологія освіти – активно розвивається міждисциплінарна практико-орієнтована область знання. Вона виникла і формується на базі соціології, соціальної психології, а також спирається на досягнення педагогічної психології, психології розвитку, вікової психології, педагогіки. Дослідженнями великого числа педагогічних і соціальних психологів визначено універсальний каркас всієї будівлі соціальної психології освіти в вигляді більш-менш насичених комплексів питань, що визначають напрямок соціально-психологічного вивчення особистості студентів, навчальних груп і масових психологічних явищ в системі і підсистемах освіти.

Список використаних джерел:

1. Акопов Г.В. Соціальна психологія освіти. М .: МПСІ: Флінта, 2000. 296 с.
2. Капцов А.В. Особистісний і інтелектуальний розвиток особистості студентів в умовах навчальної групи сучасного вузу. Самара: Изд-во СНЦ РАН, 2011. 214 с.
3. Коломінський Я.Л., Реан А.А. Соціальна педагогічна психологія. СПб. : Изд-во «Пітер», 2000. 416 с.
4. Кондратьєв М.Ю. Соціальна психологія в освіті. М .: Пер Се, 2008. 383 с.
5. Соціальна психологія освіти: навчальний посібник / під ред. О.Б. Крушельницької, М.Є. Сачкова, Л.Б. Шнейдер. М. : Вузівський підручник: ИНФРА-М, 2015. 320 с.
6. Шевандрин Н.І. Соціальна психологія в освіті. М. : ВЛАДОС, 1995.543 с.

Гарасимів Т.В.,
студентка Подільського державного аграрно-технічного університету
Науковий керівник: ***Завадська І.М.,*** *кандидат історичних наук, доцент*
Україна, м. Кам'янець-Подільський

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

В сучасних умовах стрімкого поширення інформаційних технологій основним джерелом інноваційного розвитку є побудова економіки знань та інтелектуалізація суспільства. Розвиток природничої освіти неможливий без використання позитивного досвіду її організації. Порівнюючи сучасних педагогів та педагогів минулого, можна не лише визначити здобутки, які досягнуті суспільством у підготовці та розвитку вчителів природничого напряму, а й відпрацювати дієві засоби для вдосконалення як середньої, так і вищої освіти сьогодення. Визначенню світоглядних аспектів природничих наук присвячено чимало праць [3].

У умовах структурної перебудови шляху інноваційного розвитку, Україні необхідні висококваліфіковані фахівці природничих наук, з дослідницько-

інноваційною компетентністю, котрі здатні до створення новітніх технологій та їх практичного застосування у наукоємному виробництві.

На сьогоднішній день у системі вищої освіти приділяється недостатньо уваги дослідницько-інноваційній підготовці фахівців природничо-наукового профілю, які становлять основний інноваційний потенціал. Стан справ з інноваційними процесами в науково-освітянській сфері є незадовільним, відсутність належної мотивації праці науковців призводить до щорічних втрат приблизно 45–50 тис. дипломованих працівників, які можуть займатися інноваційною діяльністю, що однозначно зменшує комерційний результат від інноваційних рішень.

Метою даної роботи є висвітлення сучасних проблем реформування природничої освіти на інноваційній основі й окреслення її перспектив.

Наука є одним з основних способів пізнання світу, в якому виробляються і теоретично систематизуються об'єктивні знання про дійсність. Предмет культури містить в собі дві складові: науково-природничу та гуманітарну [6].

Систему наук умовно поділяють на природничі, технічні, суспільні та гуманітарні [6]. До природничих наук відносять науки, предметом дослідження яких є різні види матерії та форми їхнього руху, що виявляються в природі, а також їхні зв'язки й закономірності [5].

На природничо-наукових відкриттях базуються всі сучасні наукоємні технології, практичними результатами яких людство користується щодня – від найпростіших предметів повсякденного попиту до сучасної комп'ютерної техніки, найскладнішого експериментального обладнання: потужних лазерів, мікроскопів, телескопів, а також різних видів транспорту і зв'язку, унікальної космічної техніки тощо. Чим вище рівень технологій, тим краща якість продукції, що випускається, та більша її досконалість [2]. Отже, природничі науки виступають основним ресурсом матеріального виробництва та найпотужнішим двигуном суспільного розвитку.

У більшості країн вже давно усвідомили провідну роль природничої освіти у розвитку людської цивілізації. У Меморандумі міжнародного симпозіуму ЮНЕСКО 1994 року відзначається, що фундаментальна цілісна природничо-наукова освіта, що покликана зіграти ключову роль у формуванні особистості і в забезпеченні сталого розвитку суспільства, має розглядатися в якості найважливішої галузі інтелектуальної діяльності [7].

Відповідно до нового Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 [15], до галузі знань «10 Природничі науки» віднесено спеціальності, на яких опановують науки, переважно з першої групи: «101 Екологія», «102 Хімія», «103 Науки про Землю», «104 Фізика та астрономія», «105 Прикладна фізика та наноматеріали», «106 Географія». За даними сайту «Osvita.Ua», підготовку фахівців природничого профілю в Україні здійснюють понад сто вищих навчальних закладів, за цими спеціальностями. [1]

На теперішній час основною проблемою є недостатня кількість професіоналів з високим рівнем компетенції та креативного мислення, які б в

подальшому здійснювали дослідження в напрямі зміщення акцентів з теоретичних розмірковувань у бік прикладних аспектів. Якщо відмічати тенденцію щорічних втрат, то приблизно 45–50 тис. дипломованих працівників не можуть рухатися далі і розвивати високотехнологічну інноваційну економіку [4].

У всіх провідних країнах світу наразі роблять ставку саме на високотехнологічні професії, насамперед, у таких сферах як біомедицина, біотехнології, екологія, нанотехнології, генна інженерія. Для того, щоб зробити успішну кар'єру після закінчення навчання, студентам природничих спеціальностей необхідні фундаментальні наукові знання, реальна експериментальна практика, а також розвинуті дослідницько-інноваційні, інформаційні, комунікативні, іншомовні компетентності. Отож, сьогодні завдання вищих навчальних закладів полягає в тому, щоб створювати критичну «масу» інноваційних менеджерів та інших фахівців, які зможуть продукувати інноваційні ідеї та втілювати їх у всі сфери суспільного життя. Інноваційне навчання й стимулювання творчої ініціативи в студентському середовищі суттєво підвищить конкурентний статус випускників на ринку праці й сприятиме їхній інноваційній активності.

Варто зазначити, що зростає тенденція до подальшого зменшення бажання молоді вступати на навчання за природничими спеціальностями, а з іншого, зростаючий попит на фахівців природничого профілю в Україні та світі. Підвищення якості природничої освіти та підготовки висококваліфікованих фахівців в галузі природознавства є важливим етапом, оскільки саме фахівці з фундаментальною дослідницькою підготовкою та інноваційним мисленням є основним інтелектуальним ресурсом у розбудові інноваційної економіки і забезпеченні сталого розвитку суспільства. Завдання педагогічної науки полягає у розробці ефективної системи дослідницько-інноваційної підготовки майбутніх фахівців природничих наук. Реалізація моделі інноваційного розвитку уможливлюється завдяки спільним зусиллям і співпраці закладів освіти, науки, виробництва та інших інституцій, дотичних до розширення інноваційного простору. Для забезпечення безперервності протікання інноваційного процесу та його ефективності необхідна тісна взаємодія освіти, науки, виробництва як єдиного цілого.

Однак існуючі проблеми зовнішнього та внутрішнього характеру сповільнюють процеси інноваційного поступу суспільства. З огляду на неминучість активізації інноваційного фактора у всіх сферах суспільства, зростання провідної ролі освітянського простору у формуванні інноваційно налаштованих професіоналів з високим рівнем компетенції та креативного мислення, подальші дослідження доцільно продовжувати в напрямі зміщення акцентів з теоретичних-розмірковувань у бік прикладних аспектів. Зокрема, необхідно розробити ефективний механізм стимулювання, фінансування інноваційної діяльності, розширити повноваження та збільшити академічні свободи вищої школи у вихованні інтелектуальної особистості, здатної легко адаптовуватися до проблемного світу нашого століття та змінювати його якісно.

Список використаних джерел:

1. Афтаназів І.С. Економічні аспекти реформування регіональної системи підготовки кадрів вищою школою монографія. Коломия: Вік, 2007. 224 с.
2. Вовканич С.Й. Теоретико-методологічні основи дослідження людського та інтелектуального капіталу в знаннєвомісткій економіці: концептуалізація понять. *Регіональна економіка*. 2007. № 4. С. 7–19.
3. Крисаченко В. С. Екологічна культура . К.: Заповіт, 1996. 318 с
4. Кузнецова Н.Б. Кадри інноваційного типу: сутність, значення та особливості формування в умовах розвитку інноваційної економіки. *Актуальні проблеми економіки*, 2009. № 6 (96). С. 115–121.
5. Матяшова Д.В. Становлення та розвиток природничонаукової діяльності як складової професійної підготовки майбутніх учителів. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова.* Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи, 2015. Вип.52. С. 164-169.
6. Опанасюк А.С. Концепції сучасного природознавства : конспект лекцій. URL: http://chito.in.ua/pdfview/koncepciyi-suchasnogoprirodoznavstva.html (дата звернення: 22.10.17).
7. Ревуцька Н.В. Формування концепції інтелектуалізації бізнесу в сучасній парадигмі управління. *Формування ринкової економіки* : зб. наук. пр. Спец. вип.: Економіка підприємства: теорія і практика. К. : КНЕУ, 2008. С. 543–548.

Голець В.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Комарніцька Л.М.,*** *кандидат філологічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЛЬ СІМ'Ї У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

На початку свого життєвого шляху кожна людина, перш ніж вона стане особистістю, повиненна отримати в колі сім'ї певне виховання. В умовах сучасного життя батькам доводиться вкладати чимало душевних і фізичних сил у розвиток особистості дитини. Звичайно, методи і погляди на виховання маленької людини сьогодні зовсім інші, ніж були кілька років тому у наших дідусів та бабусь.

Сьогодні виховання малюка обов'язково має починатися з сім'ї. Батьки беруть на себе величезну відповідальність, оскільки саме в сім'ї дитина навчається багато чому і отримує знання про життєві цінності, які формуються на досвіді багатьох поколінь.

У попередні роки було написано величезну кількість книг і роздумів з приводу ролі сім'ї в житті людини. Ознайомившись з багатьма психолого-

педагогічними літературними джерелами можна зробити висновки про те, що існує кілька типів взаємин батьків з дітьми, які як наслідок формують характер, творчі здібності, розвиток особистісних якостей і сприяють соціалізації в суспільстві дитини. Тут розглядаються різні моделі поведінки дітей та батьків.

Багато психологів (В. В. Столін, А. С. Співаковська) працювали над темою взаємин дітей і дорослих. Створена класифікація сімейного виховання підлітків (А. Є. Личко, Е. Г. Ейдеміллер), у центрі якого постає характер дитини і психопатія (тобто безсердечність до оточуючих, знижена здатність до співпереживання, нездатність до щирого каяття) [2]. Не залишається поза увагою цих психологів і тип батьківської поведінки, який, на їхню думку, призводить до будь-якої аномалії психічного розвитку у дітей.

Особисто я вважаю, що сім'я – це найважливіший інститут в нашому житті. У світі неможливо зустріти однакових сімей. У кожній сім'ї є свої правила, норми виховання. Саме сім'я є первинним історичним інститутом соціалізації, оскільки тут зароджується основа особистості дитини. З самого початок життя дитина бере всі уроки від близьких їй людей. Вона починає сприймати світ за допомогою мами і тата, починає отримувати найважливіші життєві уроки. У дитинстві батьки та їхні взаємини відіграють величезну роль у формуванні основних рис характеру дитини, її звичок

Важливість сім'ї в тому, що в ній людина проводить більшу частину свого життя. З самого народження дитини і протягом усього життя батьки виступають в ролі помічника і супутника. Адже завжди в найважчу хвилину ми йдемо під крило до матері і намагаємося врятуватися саме у неї. Тому почуття любові і поваги до батьків має зароджуватися з раннього дитинства. Батьківська любов – це джерело теплого душевного стану всередині людини. Відсутність любові, поваги, тепла до рідних, невміння підтримати дитину в скрутну хвилину може привести до конфлікту з оточуючими, а також і до скритності людини. Особистість, яка не отримала свого часу душевного тепла та батьківської любові, не здатна відчути ці почуття і передати їх далі. Саме тому щира теплота і любов всередині сім'ї є однією з головних запорук успішного життя. Також важливим для дитини є те, щоб її любили такою, якою вона є. Крім цього любов повинна бути розумною, оскільки надмірна опіка над дитиною може відбитися на ній самій, породивши егоїзм, відсутність поваги до старших. Видатний педагог В.О. Сухомлинський говорив: «Там, де немає мудрості батьківського виховання, любов матері і батька до дітей спотворює їх (дітей)» [3].

Сім'я – це місце де дитина вперше починає вчитися спілкуватися з людьми, поважати старших, піклується про людей похилого віку, надавати допомогу. Виконуючи спільно ту чи іншу роботу, у дитини формується навички взаємної допомоги і почуття обов'язку. Дуже болісно сприймається дітьми грубість, недовіра, обман, надмірний контроль, лицемірство, нещирість старших по відношенню до себе. Тільки в сприятливому середовищі у дитини зароджуються почуття до прекрасного, прищеплюється хороший смак, з'являються добропорядні манери і високоморальна поведінка в суспільстві

людей. Це зароджується: з чистих затишних житлових умов, з підтримки сімейних традицій, з сімейного перегляду цікавих кінофільмів, екскурсій до музеїв, виставок, з виїздів всією сім'єю на природу, у спільній праці і з доброго шанобливого спілкування домочадців один з одним.

Надзвичайно важливим для дитини є образ мами і тата. Тому тільки особистим прикладом поведінки, мови, ставлення до людей і до життя, а також самими вчинками, які відбуваються на очах у дитини, батьки стають визначальним вектором для маленької людини. А.С. Макаренко писав: «Вихователь повинен себе так вести, щоб кожен рух його виховував, і завжди повинен знати, чого він хоче в даний момент і чого він не хоче. Якщо вихователь не знає цього, кого він може виховувати?» [1, с. 83].

Таким чином тема виховання дитини сім'єю є дуже важливою і багатогранною. Недаремно вважають, що запорука людського щастя – це правильне сімейне виховання підростаючого покоління.

Як висновок варто зазначити, що сім'я є опорою, надійним тилом і еталоном любові. Саме в сім'ї відбувається формування всіх життєво необхідних принципів в житті дитини. І навіть через роки не втрачають своєї актуальності слова відомого педагога А. С. Макаренка: «Наші діти – це наша старість. Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша вина перед іншими людьми, перед усією країною!» [1, с. 204].

Список використаних джерел:

1. Макаренко А. С. Педагогические сочинения: в 8 т. Москва: Педагогика, 1986. Т. 4. 396 с.
2. Обухова Л. Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. Москва: Тривола, 1998. 352 с.
3. Сухомлинский В. А. Рождение гражданина. URL: https://nsportal.ru/node/21540/2011/10/sukhomlinskiy-va-rozhdenie-grazhdanina

Гуменюк Д.М.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Гуменюк І. М.,*** *магістр, викладач кафедри соціальної роботи та психології*
Україна, м. Кам'янець-Подільський

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

На початку 2020 року світова спільнота зіткнулася зі спалахом нової коронавірусної інфекції. COVID-2019 привернув увагу всього світу. До теперішнього часу випадки зараження зафіксовані більш ніж в 195 країнах і районах світу. 141

Заходи, які приймаються більшістю розвинених країн для стримування вірусу неминуче ведуть до глобальної рецесії. Основними макроекономічними наслідками цих заходів є падіння попиту та глобальний удар по виробництву, що посилюється нафтовою війною, яка збила ціни до багатомісячних мінімумів.

Влада, вводячи карантин та самоізоляцію, пригнічує попит. Страждають всі сектори економіки, так чи інакше пов'язані з пересуванням людей, а також індустрія розваг і харчування. Сильний удар отримує туристична галузь, частка якої в світовому ВВП становить 2%. За оцінками Всесвітньої ради з туризму та подорожей (WTTC), втрати світової туріндустрії у 2020 році можуть досягти $22 млрд. При цьому ринок туристичних послуг позбудеться 50 млн робочих місць і скоротиться за рік на 25%.

Проте, вплив на попит тієї чи іншої компанії залежить від того, який напрямок виробництва вона має. В даних умовах виріс попит на товари для будинку, домашні розваги та спорт (онлайн-ігри, настільні ігри, велотренажери). Також зріс попит на товари для домашнього офісу, так як багато видів робіт стали віддаленими, і відповідно переживають пік популярності додатки для відеоконференцій такі як Zoom, Microsoft Teams і їх аналоги. Зараз набирає обертів онлайн-торгівля. Зростання онлайн-шопінгу значно знизижує вплив епідемії на попит. Ефект в цілому все одно негативний, але він слабший, ніж в минулому, завдяки Amazon, Netflix та ін. [1,2].

Внаслідок карантинних заходів спостерігається зменшення пропозиції, так як скорочується робоча сила (люди сидять вдома, частіше хворіють і, на жаль, більше вмирають) та випуск товарів і послуг (обмеження масових зборів, торгівлі, спорту і транспорту). В результаті бізнес перестає вкладати гроші в розвиток, що підриває створення багатства в майбутньому.

Крім того, зростає число банкрутств, розоряються не тільки компанії, але і люди. Це загрожує вже банківській системі: масові неплатежі можуть призвести до фінансової кризи, збитків банків, скорочення ліквідності та доступності кредитів. Крім того, на пропозицію значно вплинуло припинення виробництва в Китаї, що знизило і загальносвітове виробництво. Сьогодні Китай – це ланка в глобальних ланцюгах поставок. Так що зупинка виробництва в КНР знижує економічну активність у світі, а також впливає на продуктивність інших компаній, що входять в ланцюг поставок.

Труднощі в міжнародній торгівлі торкнулися багатьох товарних ринків, особливо сировинних. Через зупинку підприємств у Китаї, (який є найбільшим у світі покупцем більшості сировинних товарів, від нафти і палива до міді та залізної руди), а потім і в усьому світі попит на нафту і нафтопродукти значно впав. На тлі зниження попиту Росія і ОПЕК не змогли домовитися про скорочення видобутку нафти і почали цінову війну на ринку вуглеводнів що, в свою чергу, призвело до обвалення цін на нафту. Ціни на нафту в США впали на 34%, в середньому сира нафта впала на 26%, а нафта марки Brent впала на 24%. Цінова війна є однією з основних причин в даний час глобального краху фондового ринку. Оцінюючи вплив пандемії на світову економіку, треба

зазначити, що багато чого буде залежати від того, як галузі розвинені в тій чи іншій мірі.

Існують також серйозні побоювання, що подальше поширення COVID-19 може поставити під загрозу продовольчу безпеку. Інші пандемії, включаючи ГРВІ, атипову пневмонію та пташиний грип, призвели до зростання цін на продукти харчування та спричинили паніку ринку в районах, що постраждали. На щастя, ми поки що не спостерігали основних ознак того, що COVID-19 призводить до дефіциту продуктів харчування чи зростання цін. Навіть у Китаї, де зареєстровано певне напруження в ланцюгах постачання птиці та свинини, але в цілому постачання продовольства досі є задовільним. Ціни на основні культури (наприклад, пшеницю, кукурудзу та рис) залишаються досить стабільними з початку спалаху COVID-19, а протягом лютого 2020 року ціни на пшеницю й кукурудзу на світовому ринку навіть дещо знизилися. Хоча ціна рису зросла на 1 %, проте жодне коливання, що спостерігається, не пов'язане зі спалахом коронавірусу.

Водночас розподіл продовольства може бути дещо порушено внаслідок перебоїв роботи транспорту та запровадження обмежувальних заходів карантину, але на основні товари це не надто впливає порівняно з харчовими товарами з більш високою ціною, оскільки такі основні товари можна завантажувати, відправляти й вивантажувати з мінімальними людськими й часовими затратами. Крім того, світові запаси зерна тривалого зберігання, такого як пшениця й рис, мають бути достатніми для задоволення будь-якого зростання попиту. Отже, жодних значних перебоїв у виробництві основних продуктів харчування не сталося, і наразі ризики їх виникнення через спалах коронавірусу мінімальні. Однак інші частини харчової системи можуть бути більш вразливими.

З огляду на зазначене, урядам потрібно діяти швидко й неупереджено, аби подолати коронавірус і його економічні наслідки. Необхідно забезпечити ефективні й проактивні заходи для запобігання зараженню вірусом, а також запровадити чітко спрямовану політику щодо підтримки систем охорони здоров'я та її працівників, а також захисту доходів вразливих соціальних груп і підприємств під час цієї пандемії. Підтримувальна макроекономічна політика може допомогти відновити довіру та сприяти відновленню попиту. Якщо впливатимуть негативні ризики, а зростання відбуватиметься на значно нижчому рівні протягом тривалого періоду, то потрібно буде здійснювати скоординовані багатосторонні дії для забезпечення ефективної політики в галузі охорони здоров'я, стримування й пом'якшення заходів контролю діяльності бізнесу, підтримки суб'єктів господарювання і звичайних громадян із низьким рівнем доходу тощо.

Отже, як і падіння Берлінської стіни або крах американського інвестиційного банку *Lehman Brothers*, пандемія коронавірусу – це шокова ситуація у світі, далекосяжні наслідки якої ми починаємо уявляти лише сьогодні. Оскільки ця хвороба змінила життя, порушила ринки та виявила компетенцію (чи некомпетенцію) урядів, це призведе до постійних зрушень у

політичній та економічній владі, які стануть очевидними лише згодом. Певно, що пандемія зміцнить державу і націоналізм. Уряди всіх країн вживають надзвичайних заходів для подолання кризи, і багато хто не схоче відмовлятися від нових повноважень, коли криза закінчиться. COVID-19 також прискорить перехід влади і впливу із Заходу на Схід. Це пояснюється різним ступенем реагування окремих країн, зокрема Південна Корея та Сінгапур відповіли оперативно, а Китай відреагував хоч і ефективно, проте із запізненням – лише після аналізу власних помилок. А реакція в Європі й Америці була повільною, що значно зменшить вплив західного «бренду».

Найбільше постраждають держави, де є велика кількість підприємств, які працюють в нецифрових галузях. Провідний економіст Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) Роберто Кротті спрогнозував, що пандемія коронавірусу прискорить четверту індустріальну революцію, оскільки призведе до цифровізації економік. При цьому є великий сумнів в тому, що в умовах поширення коронавірусу більше половини світових компаній зможуть повністю перейти на віддалену роботу. Частину з них в принципі неможливо цифровізувати, а в інших компаніях є затримки з подальшим освоєнням гнучкої організації [3]. Велика частина країн почала використовувати нетрадиційні заходи, що суперечать всім попереднім світовим домовленостям про вільну міжнародну торгівлю. Пандемія призведе до побудови великих обмежувальних бар'єрів по окремим країнам або групам країн. Це означає, що постраждає світова торгівля, і найгірше доведеться тим країнам, де значна частина економіки замкнута на зовнішні ринки. Світ після цієї кризи вже ніколи не буде таким, яким ми звикли його бачити.

Список використаних джерел:

1. Вірус рецесії: що буде зі світовою економікою після пандемії. URL: https://mind.ua/openmind/20209018-virus-recesiyi-shcho-bude-zisvitovoyu-ekonomikoyu-pislya-pandemiyi
2. Экономика страха: как коронавирус изменит бизнес и потребителей URL: https://www.forbes.ru/biznes/395525-ekonomika-straha-kak-koronavirusizmenit-biznes-i-potrebitele
3. Оценка влияние пандемии на мировую экономику от ВЭФ. URL: https://www.capital.ua/ru/news/140024-v-vef-otsenili-vliyanie-pandemiina-mirovuyu-ekonomiku Віталій Вікторович МАНЧИЧ,

Дубас Х.М.,
магістрантка Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
Науковий керівник: ***Топорівська Я.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент*
м. Тернопіль, Україна

ПОСТАТЬ НАЗАРІЯ ЯРЕМЧУКА В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ БУКОВИНИ

«Пісня для мене – це все. Це вираження людських почуттів. Без пісні я не уявляю свого життя. Цим почуття пронизано все: моя родина, друзі, колеги по роботі, творчості. Тому пісня завжди з нами. Хочу співати для вас гарних пісень, що западають у душу, в пам'ять серця, несуть гарні думки, зачаровують красою мелодій»

Назарій Яремчук

У сузір'ї митців, які стояли біля витоків української естрадної пісні та стали символами українського народу, вагоме місце посідає співак, народний артист України, лауреат Шевченківської премії, якого називають «буковинським соловейком», – Назарій Яремчук. Хоча артист прожив коротке життя (44 роки), пам'ять про нього як і всенародна любов живе і досі.

Народився витязь української пісні у сім'ї Назарія та Марії Яремчуків. Батьки мали хист до мистецтва – батько співав у церковному хорі, мати грала на мандоліні. Батьки виховували в ньому любов до музики, тому з дитинства Назарій співав.

Доленосною стала зустріч майбутнього співака з керівником вокально-інструментального ансамблю «Смерічка» Левком Дутковським у Вижницькому будинку культури. Керівника вразив красивий голос виконавця і восени 1969 року зійшла зоря Назарія Яремчука. Левко Дутковський згадує співака: «У Назарія був приємний тембр голосу, непогані природні вокальні дані, чисто інтонував та добре відчував ритм, мав гарну зовнішність. Бракувало техніки володіння голосом, манери виконання, досвіду виступу на сцені» [1]. У складі «Смерічки» співак здобув перемоги на конкурсах «Пісня–71» та «Пісня–72», «Алло, ми шукаємо таланти». Важливою подією у житті «Смерічки» стали зйомки музичного фільму «Червона рута», вихід якого в ефір приніс молодим артистам колосальну популярність та шалену любов слухачів. Дует Назарія Яремчука та Василя Зінкевича був дуже плідним, адже приніс багато нагород. Незважаючи на успіх, шляхи двох виконавців розійшлись і вони продовжили кар'єру сольно. Василь Зінкевич тепло згадує виконавця: «Своїм співом він піднімався до зірок. Вірно слугував своїй музі. І тому був для нас таким природним і зрозумілим, як наша українська пісня. Кажуть, згасла зоря Назарія. Так, вона згасла, але ніколи не згасне його дивна музика і його пісня» [3].

Гастролюючи з ВІА «Смерічкою», Назарій Яремчук побував у всіх куточках Батьківщини. Співчуваючи людському горю, співак виступав і перед ліквідаторами Чорнобильської аварії, перед солдатами в Афганістані. Назарій Яремчук з презирством ставився до виконавців які співають під фонограму, для нього в пріоритеті був живий звук та щирі емоції [2, С. 111–117].

Говорячи про постать Назарія Яремчука неможливо не згадати легендарного українського композитора Володимира Івасюка. Саме у їхньому творчому тандемі народились такі хіти: «Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори». Володимир Івасюк був для Назарія Яремчука також порадником стосовно вокалу, манери співу, розвитку голосового діапазону. Композитор у всьому його підтримував. Разом з Володимиром Івасюком, Софією Ротару, Василем Зінкевичем Назарій Яремчук стояв біля витоків становлення самого поняття української естрадної пісні. Після смерті Володимира Івасюка, незважаючи на ризик втратити кар'єру та репутацію, Назарій приїхав до Львова на похорон. В пам'ять про друга Назарій виконував пісню «Посвята» (слова Юрія Рибчинського, музика Геннадія Татарченка), в якій відобразились трагічні переживання з приводу втрати, та звучали мотиви з найвідоміших пісень Володимира Івасюка [2, С. 111–117].

Вільний час співак приділяв пошуку нових талантів. З під його руки вийшли Оксана Пекун, Світлану Зайченко, Жанна Боднарук, Ніна Шестакова, Інеса Братущик, Орест Хома, Богдан Сташків, Микола Романов, Ольга Добрянська, Алла Наталушко та Леонід Корінець.

Окрім блискучих вокальних даних, Назарій Яремчук писав і власні пісні та вірші. Серед них відомі: «Задивлюсь в твої ласкаві очі», «Світлофор», «Пароплави», «Вікна творчості», «Моя вкраїнонька».

Будучи наділеним яскравими зовнішніми даними – на сцені в співака було амплуа ліричного героя. Такими були пісні «Запроси мене у сни свої» (слова Богдана Стельмаха, музика Володимира Івасюка), «Незрівнянний світ краси» (слова Анатолія Фартушняка, музика Левка Дутковського). Однією з перлин його творчості стала пісня «Стожари» (слова Володимира Кудрявцева, музика Павла Дворського), яка була написана саме для голосу Назарія Яремчука – першого її виконавця. Павло Дворський саме так розповідав про написання цієї пісні: «Мені було всього 25 років, я був не одружений. І звичайно що я хотів знайти ту дівчину, єдину, і мабуть от те юначе кохання, юнача мрія, вилилася у душевну, ліричну мелодію» [4].

Всенародне визнання та слава не спричинила в Назарія Яремчука «зіркової хвороби» і не змінила його простий та щирий характер. Маючи географічну освіту співак рік працював лаборантом, а згодом старшим інженером.

У Назарія Яремчука залишилось троє дітей, які продовжили пісенний шлях свого батька – Дмитро Яремчук, Назарій Яремчук та Марія Яремчук. Сини виконують пісні батька, пишуть музику. Марія Яремчук також пішла стопами легендарного співака, брала участь у конкурсі «Євробачення 2014» де посіла 6 місце.

Іменем славетного артиста названо Тернопільську школу-ліцей №6. Вартим уваги є факт, що замість звичайного дзвінка про закінчення уроку тут лунає «Червона рута», яку свого часу виконував Назарій Яремчук.

Журналістка Віра Середа, яка особисто знала співака, на сторінках своєї книги «Пісня Назарія – як море широка» помістила найкращі спогади, інтерв'ю колег та родини [5].

Щорічно проводяться фестивалі та конкурси імені славетного артиста. Найвідоміші з них «Пісня буде поміж нас» у місті Вижниці та «Родина» в місті Києві.

Хоч і струна життя генія обірвалась рано, його пісні є актуальними, а спів Назарія Яремчука зачаровує та знаходить поціновувачів навіть зараз. Неповторний голос «буковинського соловейка» золотими буквами вписаний в історію української естрадної пісні.

Список використаних джерел:

1. Вокально-виконавська та громадська діяльність співака Назарія Яремчука. URL: https://vseosvita.ua/library/konspekt-na-temu-vokalno-vikonavska-ta-gromadska-dialnist-spivaka-nazaria-aremcuka-307516.html (дата звернення: 25.10.2020).
2. Джаман М. Феномен Назарія Яремчука. Кваліологія книги. 2016. № 2. С. 111–117. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kk_2016_2_19 (дата звернення: 17.10.2020).
3. Поліщук Т. Назарій Яремчук: обірваний політ. URL: https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/nazariy-yaremchuk-obirvaniy-polit. (дата звернення: 04.11.2020).
4. Стожари (пісня). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Стожари_(пісня). (дата звернення: 27.10.2020).
5. Юрик П. Вітала Вижниця Назарія у Львові. Письменницький портал Пилипа Юрика та міжнародного фонду ім. Павла Глазового. 24 листопада 2019. URL: https://pilipyurik.com/60-news/latest-news/839-vitala-vyzhnytsia-nazariia-u-lvovi (дата звернення: 30.10.2020).
6. Яремчук Назарій. Золотий фонд української естради. URL: http://www.uaestrada.org/spivaki/yaremchuk-nazarij. (дата звернення: 04.11.2020).

Жигаловська К.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: **Колісник М.І.,** викладач
м. Кам'янець-Подільський, Україна

НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Кінець XX – початок XXI століття став новим етапом розвитку словникового складу англійської мови. Людство вступило у новий етап науково-технічного прогресу, який номінується інформаційною революцією. В умовах кардинальних змін у значній мірі зросли темпи збагачення словникового складу різних мов, зокрема англійського, який переживає у наш час «неологічний бум».

Актуальність нашого дослідження вбачаємо у необхідності виявлення загальних тенденцій розвитку та поповнення словникового складу сучасної англійської мови.

Мета роботи – визначити найбільш лексично-насичені сфери суспільно-політичного життя англомовної картини світу.

Для досягнення поставленої мети нами передбачається вирішення наступних завдань: визначити поняття мовної картини світу як частини національної культури та з'ясувати семантичні особливості неологізмів англомовної картини світу.

Предметом дослідження є неологізми сучасної англійської мови кінця XX – початку XXI століття.

Аналіз наукових матеріалів показав, що причиною появи неологізмів є суспільний лад і науково-технічний прогрес: поява нових соціально-економічних реалій, відкриття у галузі техніки, досягнення у сфері культури. В останні десятиліття до таких сфер відносяться сфери економічного та суспільно-політичного життя. Саме ці сфери і є тими самими «лексичними згустками», в яких «народжуються» нові слова та словосполучення. В нашому дослідженні ми розкрили загальні тенденції розвитку словникового складу сучасної англійської мови, визначили теорії мовних картин світу, оскільки в результаті зросту словникового складу змінюється й мовна картина світу.

Як зазначила І. А. Живіцька у своїй роботі «Мовна картина світу як відображення реальності»: «Картина світу – це результат обробки інформації про середовище і людину. Як глобальний образ, вона являє собою основу світобачення, світовідчуття і реалізується в різноманітних формах людської поведінки, до яких належить і людська мова» [1, с. 21].

Сучасний склад англійської мови невпинно зростає і цьому процесу передують багато факторів, а саме: розвиток суспільства в цілому, технологічний бум, який змінив і продовжує змінювати всі сфери суспільства, нескінчений розвиток бізнес середовища, а також зміни у IT- технологіях, які ділять між собою ланки програмування та боротьби із всіма видами «хакерства».

Ми бачимо, що англійська мова – це постійний рухливий пласт, який реагує на всі зміни, які відбуваються у суспільстві, доказом чого виступають новоутворення, які й відображають ці зміни. В ході дослідження нами були виявлені п'ять макрогруп англомовної картини світу, які також були розподілені на певні мікрогурупи.

Аналіз показав, що найбільш репрезентативною макрогрупою виступає *CULTURE* (150 слів), що вказує на зміни у культурній сфері нашого суспільства.

Другою за нашою кількісною ієрархією виступає макрогрупа *COMPUTERS* (115 слів), що, безумовно, є відображенням «технологічного прориву», де відстежуються найновітніші зміни у даній сфери, і, як результат, у мовній свідомості.

На третьому місці нашого дослідження знаходиться макрогрупа *BUSINESS* (70 слів), яка репрезентує зміни у бізнес-середовищі.

Четверта макрогрупа – *SOCIETY* (25 слів), яка показує розвиток словникового складу стосовно соціальних зв'язків та відношень у сучасному суспільстві.

На п'ятому місці виступає макрогрупа *TECHNOLOGIES* (20 слів), що фіксує найновітніші зміни у технологічній сфері, зокрема у програмуванні та боротьбі із «хакерством».

Таким чином, у представленому матеріалі лексико-фразеологічних інновацій, нами було приділено увагу соціально-культурним параметрам, в яких репрезентуються мовні одиниці сучасної англійської мови.

В результаті дослідження ми дійшли висновку, що найбільш поширеними сферами лексичного зросту виступають мегагрупи культура, комп'ютери, бізнес, соціологія та технології.

Кожна з цих груп мала у своєму складі мікрогрупи, які відображали мікроконцепти представленої сфери.

Фактичний матеріал дає підстави вважати, що головною макрогрупою англомовної картини світу виступає *CULTURE*, оскільки культурологічний фактор виступає первинним елементом у створенні соціально-культурних інновацій у різних сферах сучасного життя людини.

Зауважимо також, що впровадження Інтернету особливо відчутне у всіх сферах, особливо це стосується макрогрупи *BUSINESS*.

Наголосимо, що інноваційні мовні процеси, що відбуваються у різних сферах сучасного життя людини, характеризують значні зміни, спричинені глобалізацією, євроінтеграцією тощо.

Суспільно-політична сфера залишається найбільш важливою складовою у поповненні та зміні словникового складу сучасної англійської мови, вона є джерелом нових словотворчих моделей та елементів.

Мовні інновації даної сфери свідчать про зростання впливу на мову таких факторів, як етичність, вік, стиль життя, цінні орієнтації людей.

Список використаних джерел:

1. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного

педагогічного університету. 2010. Вип. 4. 25 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_4_5.
2. Ребет Лев. Теорія нації. Рідкість. Упоряд. М. Стасюк, Лев Ребет. Львів. Всеукраїнський політичний журнал «Державність». 1997. 192с. URL: https://skylots.org/6561110074/Lev-Rebet-Teorya-nac-Rdkst-Lvv-1997-r-192-s-Uporyadnik-MStasyuk-Reprint-1955
3. Perry John. From Worlds to Situations. Philosophy, Language and Artificial Intelligence. John Perry. London. Dodrecht. 2008. 305 – 331с. URL: https://www.springer.com/gp/book/9781556080739
4. Wierzbicka Anna. Semantic, culture and cognition : universal human concepts in culture-specific configurations. Anna Wierzbicka. New York. Oxford University Press. 1992. 487 с. URL: https://www.amazon.com/Semantics-Culture-Cognition-Culture-Specific-Configurations/dp/0195073266

Зарицька А.О.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Дудченко В.С.,*** кандидат філософських наук, доцент, викладач
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА ЯК СКЛАДОВА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В СУЧАСНОМУ ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ДИСКУРСІ

Увесь період розвитку людської цивілізації, культури, становлення гуманістичної парадигми гуманітарних наук важко назвати толерантним, безконфліктним, толерантним, емпатичним. Поточний 2020 рік ми спостерігаємо процес занурення світу в глобальну кризу, світова економіка виходить в рецесію (економічна теорія), стан турбулентності (квантова фізика), антропологічна криза (філософська антропологія, теологія), криза накопичення непотрібних товарів і послуг «суспільство споживання» (політологія, теологія, соціологія), людська цивілізація знаходить в точці біфуркації (синергетика, футурологія). Формується нова реальність, в якій інформаційні технології створюють новий базис економіки, фінансів, суспільної свідомості, адже IT – суспільство, постіндустріальне суспільство, суспільство знань, це новопосталий і не досліджений феномен (царина нано, біо, когнітивних, міждисциплінарних дискурсів), і як футуристичний прогноз (транс гуманізм) утворення пост суспільства і пост людини (аватара, кіборга, інформаційного робота, енергетичного двійника людини…). Цей турбулентний процес ставить гуманітарні науки в певний тупиковий стан в сучасному полікультурному просторі.

Глобальне співтовариство зіткнулась з цілою низкою «рукотворних» і метафізичних викликів і загроз, це гарячі і гібридні війни, техногенні катастрофи (Чорнобиль, Фукусіма – 1), екоцид і геноцид, голод і зубожіння значної кількості населення планети, застосування бойових отруйних і радіоактивних препаратів (вбивство Литвиненка, отруєння Скрипалів, Навального), світові пандемії (лихоманка Ебола, коронавірус COVID – 19). Шокуюча новина про вбивство вчителя в Парижі в жовтні цього року, на підставі міжрелігійної неприязні і ворожнечі.

Означені чинники спричиняють накопиченню агресії, нетерпимості і формують образ ворога, з яким не можна вести діалог, якого слід знищити.

Категорія «криза» походить з грецької «Krisis» і позначає собою карколомну руйнацію, соціокультурний фазовий перехідне становище, найнижча точка падіння будь-якої системи, невідповідність усталеним принципам і загальним положенням будь-якої системи.

Карколомні зміни, які відбуваються у всіх сферах суспільно-політичного життя висувають якісно нові вимоги до освітньої системи, оскільки успішний розвиток сучасного суспільства великою мірою залежить від рівня кваліфікації і компетентності спеціалістів усіх професій. На сьогоднішній день яскраво вираженою є тенденція підвищення вимог до якості знань, які отримує учень, студент в стінах навчального закладу, що зумовлює нагальність реформування сучасної вітчизняної системи освіти відповідно до світових освітніх критеріїв і стандартів[1].

Сучасне постмодерне суспільство, основу якого формують знання, їхнє виробництво, передання та засвоєння, висуває нові вимоги до системи освіти, її моделей, методів, методології, форм, які б дозволили на якісно новому, ціннісно-духовному, рівні підготувати молодь до майбутньої трудової діяльності.

У сучасних умовах, суб’єкти навчально-виховного процесу, мають орієнтуватися на ті загальнолюдські цінності, які зумовлені потребами суспільно-політичного розвитку. До них належать: прагнення набувати новий досвід; готовність до соціальних змін у рамках еволюційного розвитку людства; вияв почуття толерантності; готовність утверджувати власне «Я» у взаєминах з іншими людьми; орієнтація на прогрес; усвідомлення необхідності готувати себе до життя в умовах постнекласичної раціональності; прагнення до високого рівня духовності, розуміння пріоритетності духовного виховання в освітньому процесі; пріоритет духовного над матеріальним; прагнення жити по совісті; оберігати честь і гідність людини[2].

Ведучи мову про загальнолюдські духовні цінності, не слід забувати національні цінності, виплекані багатовіковими традиціями. Національне виховання – це створена впродовж тисячоліть певним етносом система поглядів, переконань, ідеалів, звичаїв, ментальності, вірувань.

Нація є якісною формою суспільства, що її виплекало людство на історичному шляху. Нація не може формуватися й утверджуватися без збереження історичної пам'яті, духовних цінностей, самоусвідомлення,

відчуття належності до історико-етнічної спільноти, до людського світу взагалі. Основним інструментом такого співробітництва була й залишається мова[3].

Знання рідної мови визначає багатство, широчінь інтелектуальних і естетичних інтересів особистості. Той, хто не знає рідної мови або цурається її, сам засуджує себе на злиденність душі, стає «манкуртом».

Тому діалектичне поєднання змісту загальнолюдських і національних духовних цінностей, долучення до інноватики і збереження національної соціокультурної унікальності є закономірною основою життєдіяльності особистості, її становлення як духовної людини Всесвіту.

Інноваційність передбачає утвердження відповідального способу життя людини в суспільстві та відповідального відношення суспільства до кожної особистості зокрема. Через систему навчання і виховання можна підготувати людину, здатну активно творити і сприймати як техногенні так і духовні трансформації.

Якщо в традиційному навчанні яскраво виражена підсистема «суб'єкт-об'єкт», у якій тільки викладач відіграє роль суб'єкта, ініціатора, актора, котрий визначає зміст, методи навчання та стиль взаємовідносин, формулює духовні цінності то в інноваційному навчальному процесі зникає розподіл ролей між викладачем і студентом. Студент перетворюється у важливий освітньо-навчальний суб'єкт, активно залучаючись до творчого спілкування з викладачем і використанням знань, отриманих у процесі самостійної роботи з різними джерелами інформації. Спрямованість на суб'єкт – суб'єктну, діалогічну взаємодію закономірно приводить до необхідності реалізувати навчально-виховний процес як через традиційні так і через інноваційні форми у їх гармонійному поєднанні і коеволюції.

Інноваційний розвиток посилює зв’язок педагогічної науки та освітньої практики, завдяки чому результат «чистої прикладної науки», отриманий вченими у вільному, нічим не обмеженому творчому пошуку, знаходить своє практичне застосування. У зв’язку з цим, особливу увагу привертає новий підхід, що відстоює багатомірність і багатоваріантність історичного розвитку, його альтернативність, з однієї сторони, і незворотність еволюційного руху – з іншої. У річищі цього підходу розробляються концепції нових наук: кібернетики, синергетики та інших, які досліджують загальні закономірності різнорідних системних утворень, – передусім динаміки соціальних систем.

На нашу думку подолання руйнівного впливу деструкції, хаосу, фрустрації, турбулентності в сучасному надскладному кризовому періоді, для виходу з небезпечного стану є розвиток духовної свідомості і поведінки, в залученні до духовних засад людства, в злитті їх з науковими і поза науковими знаннями для встановлення між ними гармонійної єдності і коеволюції, метафізичного і матеріального.

Як унікальний космічний феномен (антропний принцип) людство живе і виживає, насамперед, завдяки духовним, а не матеріальним цінностям. І хоча б які історичні випробування переживало людство, воно зберігається як

культурна єдність лише завдяки духовності, тій нетлінній основі, яка робить людину людиною і підіймає її над буденністю[5].

Нам хочеться вірити в те, що людство, пройшовши чергові випробування навчиться створювати і втілювати педагогічну інноватику, нову соціогуманітарну парадигму, нову етику, нову духовну культуру і свідомість для земного і космічного простору.

Нам видається, що у світової спільноти все ж таки залишається шанс шукати і знайти вихід з глобальних кризових станів, але для цього доведеться створити не матеріальну стратегію розвитку, переосмислити хибність споживацької форми людського існування, пройти через епоху духовної реформації і вироблення нової системи планетарних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз. URL : https://pidruchniki.com/18421120/menedzhment/krizovi_situatsiyi_ponyattya_krizi_sut_zmist_krizovogo_stanu_vnutrishni_zovnishni_prichini_kriz
2. Духовні цінності та проблема морального розвитку особистості. URL : http://eparhia.dp.ua/publikatsii/stati/duhovni-tsinnosti-ta-problema-moralnogo-rozvitku-osobistosti/
3. Дудченко В. С. Ненасилля як духовний фактор соціокультурного розвитку людства : соціально-філософський аналіз : монографія; Нац. ун-т. Кам'янець-Подільський: Вид-во Кам'янець-Подільського нац. університету ім.. Івана Огієнка, 2010. 160 с.
4. Ігнатович О.М. Теоретико-методологічні основи педагогічної інноватики. URL : http://lib.iitta.gov.ua/3215/1/Ignatovych_st_1.pdf
5. Волошина О.В. Педагогіка інновацій у вищій школі. Навчально-методичний посібник. Вінниця. 2014. 161 с.

Zatserkivna Nikol

University of Connecticut-Stamford Campus

Supervisor: ***Shevchuk Oleksander*** *PhD in Pedagogical Sciences, teacher of the Podilsky Special Educational-Rehabilitation Social-Economic College*

United States of America

PORTRAIT OF A MODERN SPECIALIST

Every century in the history of human is marked by new opportunities and discoveries in various spheres of human life. As we can see, the XXI century is marked by the rapid development of the latest technologies, global computerization, and important medical discoveries. The consequence of such rapid changes has been the confrontation of humanity with large-scale environmental, psychological problems that require immediate action and effective solutions. As a result there is

a need for brand new professionals around the world. In addition, the «portrait of the ideal modern specialist» has changed.

So what should be a modern worker and what specialists should be trained in Ukrainian educational institutions – these are the most important issues of today's labor market.

The rapid pace of life is changing everything around. The education system and the labor market are changing. As a result, people are often forced to return to school to gain new knowledge. Now the situation is becoming more complicated – by the time of graduation, many have to face the fact that their recent knowledge is outdated. The same thing happens with professions – new ones appear and old ones disappear because they are no longer needed.

Demanded professions for 2019 have not yet undergone radical changes in the global sense, so their list is little different from all known specialties, but scientists note that this is only the beginning of a new era of workers.

The ten most popular include the following specialists: chemists, biologists, logisticians, teachers, builders, engineers, marketers, conflict specialists, IT specialists, medical workers.

It is important to remember that today, ordinary professionals must already have the most «fresh knowledge. Biologists, for example, require non-classical knowledge, they must be engineers, agronomists and chemists at the same time. The same can be said about chemists – the creation of new fuel sources and the search for ways to make inedible edible have already begun.

The development of Internet technologies has led to the emergence of new popular professions that have emerged on the Internet. The most popular among them are:

• Copywriter (a person who writes to order texts of various kinds: advertising texts, scripts, slogans);

• Content manager (a person who fills sites with materials (content): articles, news, photos);

• Web designer (a person who develops website design);

• Webmaster (specialization of a fairly broad profile, which includes administration, support, site updates);

• An online coach (a person who counsels or educates people online. The only condition is to be a real expert in some field of knowledge. As a psychologist, you can counsel people on Skype. Also create your own course and teach people something new, or just sell it).

A huge advantage of these professions is the ability to work anywhere and a free schedule, because a person works for himself. However, there are other new professions that involve direct interaction with other people. Including:

• Event-manager (a specialist who deals with the full organization of various holidays, corporate events for individuals or groups of people to order);

• Interviewer – conducts opinion polls and social research;

• SEO-specialist (promotes sites on the World Wide Web).

But, despite the emergence of such new unusual professions, today the Ukrainian labor market needs mostly ordinary professionals with vocational education (locksmiths, turners, welders, machinists, installers).

The list of popular professions is updated annually, but something remains constant all employers always want to have ideal employees: disciplined and diligent. With the change in the relationship between employees and employers, the requirements for the future worker have increased. Today, «yesterday's» «ideal» diligent workers no longer meet the high demands of civilization. Now, in addition to the necessary knowledge, a person must have a number of qualities that are necessary for further work. Of course, the portrait of the ideal employee will vary on the scale of one company, and depending on the profile or functional responsibilities of the person. However, there are certain characteristics that HR professionals recognize in future employees and for which they «hunt».

First of all, any employee must be honest and responsible. Of particular value are professionals who can calculate the necessary actions a few steps ahead. They can anticipate and solve a problem before it manifests itself. And the most talented always try to keep up with the times, to apply innovative methods in everyday activities. To do this, you need to constantly learn, follow the news in the chosen field, hone professional skills and abilities. Self-development and self-improvement, willingness to take risks, the ability to make management decisions and work with different motivation systems will help you become a valuable and in-demand specialist in any field.

Diligence and initiative are also included in the profile of a sought-after specialist of the XXI century. Every boss wants to see in his team people who can be relied on, who are not only ready to carry out his orders without objections, but also to generate new ideas, make rational proposals, express fresh ideas.

The key characteristics of the «ideal» young specialist with economic education, business leaders consider the ability to search and use new information in their activities, the ability to learn, discipline and the ability to work on a computer. Less important for a graduate economist criteria for achieving the standard, according to employers, are: skills of sociological research, knowledge of psychological diagnostics, the presence of a related profession, the use of nonverbal communication skills, knowledge of economic and mathematical modeling methods and the ability to use them in professional activities.

So, in conclusion, we can say that a modern specialist (no matter in what field) must have not only the necessary amount of fundamental and professional knowledge, but also certain skills of creative solution of practical issues, the ability to use in their work everything new that 'appears in science and practice, constantly improving their skills. Critical thinking, initiative, adaptability, curiosity, the ability to cooperate, the ability to analyze information and express their own opinions – these are the necessary skills of a sought-after specialist in the XXI century.

References:

1. Dni nauky-2016: Zbirnyk materialiv VIII rehional′noyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, 18-19 travnya 2016 r.: U 2 t. Krasnoarmiys′k: KII DonNTU, 2016. T.1. 290 s.

2. Yesina O. H. Kryteriyi otsinky yakosti pidhotovky suchasnykh fakhivtsiv. Teoriya ta metodyka navchannya fundamental′nykh dystsyplin u vyshchiy shkoli : zbirnyk naukovykh prats′. Kryvyy Rih: NMetAU, 2012. Vyp. VII. – S. 84-90.
3. Zatrebuvani profesiyi na 2019 rik 2019. URL: https://2019rik.com.ua/zatrebuvani-profesi%D1%97-na-2019-rik.
4. Staty zatrebuvanym fakhivtsem 21 stolittya. 2018. URL: http://telopa.com.ua/staty-zatrebuvanym-fahivtsem-21-stolittya.

Каніцька Д.С.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Марчак Т.А.,*** *кандидат філологічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Психологічний супровід розглядається нами як процес, як цілісна система організаційних, діагностичних, корекційних і профілактичних заходів з обов'язковим урахуванням вікової психології, правильно спланована робота всіх категорій учасників навчального процесу [1], що дозволяє окреслити принципи, напрями та функції психологічного супроводу під час навчання як системи заходів.

Психологічний супровід студентів-першокурсників, які навчаються у ЗВО, в умовах інклюзивного навчання – це відстеження динаміки розвитку особи (дитини, студента), процесів їх соціалізації та адаптації, вплив на ці процеси з метою оптимізації соціальної ситуації розвитку особи.

Особливу роль у забезпеченні сприятливих умов розвитку та навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти належить психологу, який здійснює психологічний супровід навчання в інклюзивному середовищі за певними напрямками.

Психологічна діагностика. Ефективність психологічного супроводу навчання і виховання осіб з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання забезпечується передусім комплексною диференціальною діагностикою, яка має бути спрямована на вивчення: адаптивних можливостей, соціального статусу дитини, співвідношення рівня розумового розвитку дитини і вікової норми, особливостей пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, індивідуально-типологічних особливостей.

За результатами проведеної психологічної діагностики психолог надає узагальнену інформацію та рекомендації, які враховуються при розробці

індивідуальної програми розвитку. Психологічний супровід також передбачає проведення діагностичних мінімумів на різних етапах навчання з метою вивчення динаміки і розвитку та вирішення можливих проблем під час кризових періодів.

Надання психопрофілактичної та психокорекційної допомоги особам, які навчаються. Зміст та механізми корекційного впливу для дітей з різними типами дизонтогенезу в умовах інклюзивного навчання повинні визначатися на основі всебічного діагностичного їх обстеження за чітко визначеними напрямами.

Корекційна робота повинна узгоджуватися з навчально-виховною, що передбачає використання програмного навчального матеріалу під час занять. Тому ефективність розробленої програми психолого-корекційного впливу залежить від взаємодії з педагогом та створює атмосферу підтримки і стимуляції психологічних новоутворень, які були сформовані в особи психологом.

Психологічна підтримка батьків. Одним з основних елементів інклюзивного навчання є залучення батьків до даного процесу, участі у розробці навчальних планів своїх дітей. Ось чому завдання психологічного супроводу полягає у:

- налагодженні партнерських стосунків з батьками та створенні психологічного комфорту для кожного члена сім'ї;
- подоланні стереотипів у роботі з сім'ями, які мають дітей з особливими потребами через врахування культурних традицій, інтересів сім'ї спрямованих на встановленні оптимальних взаємин у родині;
- підвищенні психолого-педагогічної культури батьків;
- роз'ясненні батькам специфіки психічного розвитку дитини і тих обмежень, які можуть виникнути під час навчання й виховання;
- розкритті конкретного змісту індивідуального підходу, який необхідний особі, яка навчатиметься та прийомів його реалізації;
- психологічному консультуванні батьків, спрямованому на встановленні оптимальних взаємин у родині.

Робота з *колективом,* в якому перебуває дитина з особливими освітніми потребами, повинна бути направлена на формування толерантного ставлення до неї та позитивних установок щодо взаємодії з такими особами.

Надання психологічної підтримки педагогам. Успішність процесу навчання та виховання студентів-першокурників значною мірою залежить від педагога, його майстерності, професійних навичок, особистісних рис, від ставлення до студентів, зокрема тих, які мають певні нозології.

Практичний психолог в інклюзивному середовищі формує психологічну готовність педагогів до взаємодії з такими дітьми через проведення тренінгових занять, лекторіїв, семінарів, консиліумів, майстер-класів тощо.

Таким чином, психологічний супровід особи (дитини) з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання передбачає не лише сприяння психічному розвитку, а й роботу з найближчим соціальним оточенням, спрямовану на формування в учасників педагогічного процесу

позитивних ознак щодо взаємодії з такою категорією населення.

Список використаних джерел:

1. Слободенюк Л.І. Психологічний супровід у школі: мета, завдання, функції. *Шкільному психологу*. 2009. № 10. С. 2-5.
2. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 458 с.

Климак Л.А.

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Шевчук О.В.,*** *кандидат педагогічних наук, викладач*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ: ПАНАЦЕЯ ЧИ ВІРУС?

Соціальна адаптація досить болюче питання для окремих верств населення. Давайте з вами розберемось що таке соціум? Як говорять словники, соціум – це сукупність людей, об'єднаних характерними для них стосунками на певному етапі історичного розвитку; суспільство як цілісна соціальна система; це людське буття, обумовлене діяльністю і спілкуванням, система суспільного співжиття людей, під час якого постійно формується людина та її духовність; це реальність відносин, створених особистостями в суспільстві. Тобто це взаємодія людини із суспільством. А що тоді таке суспільство? Різні науковці трактують суспільство по різному, наприклад: Е.Дюркгейм трактує суспільство як надіндивідуальну духовну реальність, засновану на колективному уявленні. М.Вебер розглядає суспільство як взаємодію людей, як продукт соціальних (тобто орієнтованих на інших) людських дій. Т.Парсонс визначає суспільство як систему відносин між людьми, засновану на нормах і цінностях. К.Маркс сприймає суспільство як сукупність відносин між людьми, що складаються в історичному розвитку в процесі їхньої спільної економічної діяльності. За Марксом, суспільство є продуктом взаємодії людей. В.Парето тлумачить суспільство як соціальну систему, що перебуває в стані рівноваги, але рівноваги відносної, бо вона постійно порушується і відновлюється. Усі частини соціальної системи тісно взаємозв'язані та механічно впливають одна на одну. Ф.Тьонніс визначає суспільство як тип організації соціального життя з механічним з'єднанням частин, що утворюють соціальну цілісність, яка характеризується протиборчими намаганнями її учасників, раціональним обміном, розрахунком, усвідомленням корисності й цінності.

Враховуючи усі ці речі про соціум та суспільство можна з упевненістю стверджувати про існування кіберсуспільства, про сферу взаємодії людей та

цінностей, аде територія цього суспільства це є інтернет простір, який дає можливість спілкуватись, та взаємодіяти, а саме: соціальні мережі, інтернет магазини, форуми, спільноти, бібліотеки.

Кожна людина є частиною соціуму і не тільки, а з початку нової ери масової діджиталізації, кожна людина стає частиною кіберсоціуму. Кожен студент має як мінімум акаунт у якісь соцмережі долучавшись до друзів, здійснював інтернет покупки чи був присутній на конференції. Світ високих технологій, дає нам величезну кількість можливостей для власної реалізації використовуючи це для навчання, чи власної деградації – використовуючи інтернет суто як розвага. Добре це чи ні давайте розглянемо переваги та недолі кіберсоціалізації для людства:

Переваги:

- Можливість бронювати квитки на літаки потяги автобуси не виходячи з дому
- Можливісь спілкуватися з людьми з різних країн і з рідними на відстані
- Люди, які мають проблеми з спілкуванням в живу можуть вільно спілкуватись онлайн
- Можна здійснювати покупки в різних магазинах і навіть в різних країнах
- Можливість навчатися онлайн
- Можливість працювати онлайн
- Розвивати себе як особистість, відвідуючи онлайн тренінги, семінари, курси.
- Доступ до літератури якої немає в бібліотеці або є в обмеженому доступі
- Можливість ділитися досвідом і обмінюватись інформацією на відстані

Недоліки:

- -Шахрайство
- забирає надто багато часу
- заміна живого спілкування на віртуальне
- -Поширення матеріалів порнографічного змісту
- -Молодь не вміє формулювати свою думку через те, що копіює з інтернету думки інших людей
- Багато інформації яка погано впливає на психіку дітей
- Через інтернет книги стали на другий план
- Через інтернет ми мало часу приділяємо рідним

Кіберпростір це те місце, де, люди з інвалідністю, не відчувають до себе якогось «іншого» ставлення, можуть бути самими собою, вільними, немає дискримінації, зайвих запитань «а що з тобою?», «чому ти така?» такі люди без ніяких косих поглядів можу обрати собі книгу в інтернет магазині, замовити піцу до квартири чи переглянути онлайн кінофільм. Але чи хочемо ми цього? Чи хочу я з ранку до вечора бути у кіберпросторі? Чи є кіберпростір хорошим соціальним виміром суспільства? Звичайно ні, хоча людство навчилось передавати поцілунки на відстані, ми не можемо передавати

справжніх емоції за допомогою смайликів. Я як складовий елемент живого суспільства скажу ні, я не хочу щоб кіберсуспільсво замінило нам живе спілкування повністю. Адже тоді ми будемо схожими на Робінзонів Крузо живучи у живому суспільстві. У зв'язку з пандемією усі люди відчули брак «живого» спілкування, вони відчули як це бути прикутим до свого стільця, як важко бути у чотирьох стінах, а деякі люди з інвалідністю живуть так усе своє життя. Тож давайте згадаємо наскільки важливе живе спілкування. Онлайн спілкування звичайно річ прекрасна, але камери інколи обманюють…

Я особлива людина. Особлива тим, що я особа з інвалідністю, а саме : у мене ДЦП. Це проявляється тим, що я не можу ходити самостійно. Такий недолік неможливо побачити зараз дивлячись на мене через камеру ваших девайсів. Тож кіберсуспільство це певний вірус, який заполонив свідомості мільйонів людей, люди перестали розмовляти і бачити. Надіюсь що після закінчення пандемії, ми по іншому почнемо дивитись на цей світ.

Я студентка Подільського коледжу, знайшла себе тут не як дівчина з інвалідністю, а як потрібна людина, як подруга, порадниця, я знайшла купу нових друзів, як серед студентів, так і серед викладачів, які не зважають, як інші люди, на наші нозології і це деє мені можливість стати повноцінним членом цього суспільстві, чого так не вистачає на дистанційному навчанні.

Климович О.С.,
студентка Національного університету водного господарства та природокористування
Науковий керівник: ***Фроленкова Н.А.,*** *кандидат економічних наук, доцент*
м. Рівне, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В КАДРОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ОРГАНІЗАЦІЙ

Основна мета ефективного менеджменту будь-якої організації – це досягнення її цілей шляхом раціонального використання ресурсів. Сучасний етап розвитку характеризується розумінням керівниками того, що найціннішим та найбільш непередбачуваним ресурсом будь-якої організації є саме людський ресурс, який формує конкурентоспроможність підприємства та його розвиток. Сучасний менеджмент досліджує, насамперед, соціально-економічні процеси, що відбуваються в процесі управління. У цьому процесі формується складна мережа міжособистісних відносин.

Традиційний менеджмент оперує трьома групами методів впливу на працівників: адміністративні, економічні та соціально-психологічні. Головна мета застосування соціально-психологічних методів – формування в колективі сприятливого соціально-психологічного клімату шляхом виявлення особливостей кожного працівника, підбір для нього відповідних ролей в

організації, формування ефективної системи нематеріальної мотивації, забезпечення основних соціальних та психофізіологічних потреб.

Особливе місце в кадровому менеджменті провідних зарубіжних організацій відводиться саме соціально-психологічним методам управління, які дозволяють виявляти і впливати на духовні потреби та інтереси персоналу, регулюють міжособистісні відносини, впливають на формування і розвиток трудового колективу і в результаті – сприяють більш продуктивній діяльності. «Співробітники, які відчувають, що керівництво піклується про них не тільки як про підлеглих, а й як про особистість, більш продуктивні, задоволені і краще реалізують себе. Задоволений співробітник – задоволений клієнт і великий прибуток» – так вважав Енн Малкахі, колишній головний виконавчий директор компанії Xerox. Більшість провідних компаній та видатних бізнесменів активно застосовують методи соціально-психологічного впливу і саме це є ключовим фактором їх успіху та переваги над конкурентами.

На жаль, більшість керівників українських компаній ще не усвідомили місце і роль кадрового менеджменту в системі загального менеджменту, приділяючи більшу увагу матеріальним ресурсам, фінансам та інвестиціям. В умовах ринкової економіки, жорсткої конкуренції, нестабільності така політика невиправдана і загрожує негативними наслідками для підприємства. Однак, допомогти в даному питанні покликані психологи і їх розробки в сфері управління персоналом.

Соціально-психологічні методи включають різноманітний арсенал способів і прийомів, що розробляються соціологією, соціальною психологією, психологією особистості, психологією праці та іншими науками, що вивчають людину і міжособистісні відносини. Соціально-психологічні методи менеджменту поділяються на соціальні та психологічні.

Механізм використання соціальних методів включає виявлення проблем і напрямів впливу; розробку конкретних способів впливу на людей; розв'язання виявлених проблем і реалізацію визначених способів впливу на людей. За їх допомогою можна оцінити місце і призначення співробітників у колективі, виявити неформальних лідерів і забезпечити їм підтримку, використовувати мотивацію персоналу для досягнення цілей, налагодити в компанії ефективні комунікації.

Психологічні методи використовуються з метою гармонізації взаємовідносин працівників фірм і встановлення найсприятливішого психологічного клімату. Психологічні методи включають: формування підрозділів з урахуванням психологічної сумісності співробітників; створення комфортного клімату в колективі; аналіз особистої мотивації співробітників виходячи з філософії компанії; рішення міжособистісних конфліктів; розробку моделей професійного розвитку співробітників; розвиток навичок і рівня кваліфікації персоналу; формування корпоративної культури. Як способи психологічного впливу на персонал можна розглядати залучення, спонукання, засудження, переконання, наслідування, примус, осуд, похвалу.

Особливістю даної групи методів є використання неформальних факторів, інтересів особистості, групи, колективу в процесі управління.

Соціально-психологічні методи є методами непрямого впливу, в яких немає чітко встановленого часу і обов'язковості дії.

Соціально-психологічні методи і прийоми повинні використовуватись на всіх етапах кадрового менеджменту для вирішення завдань, притаманних кожному етапу. Адже в залежності від цілей, приоритетів і завдання кожного етапу кадрової політики повинні бути використані адекватні та підходящі методи соціального чи психологічного впливу.

Нами пропонується наступний перелік цілей і завдань в межах кадрової політики, які повинні бути реалізовані з використанням відповідних соціально-психологічних методів (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні цілі і завдання за елементами кадрової політики

Елементи кадрової політики	Цілі	Завдання
Політика зайнятості	Забезпечення організації висококваліфікованим персоналом необхідної кількості та якості	Розробка вимог до персоналу в розрізі посад і професійних груп. Діагностика професійної та психологічної придатності працівників. Оптимальний підбір і розстановка кадрів. Психологічна адаптація нових працівників в організації. Формування колективу з урахуванням психологічної сумісності працівників. Розподіл ролей і посад з урахуванням психотипів працівників та їх можливостей.
Політика оцінки та розвитку	Створення можливостей для професійного розвитку та кар’єрного зростання персоналу	Розробка ефективної системи оцінювання роботи кадрів з урахуванням їх психологічних якостей. Впровадження механізму навчання, підвищення кваліфікації, перепрофілювання працівників з урахуванням їх потреб і здібностей Розробка кар’єрограм для кожного працівника з урахуванням його потенційних можливостей та потреб.
Політика мотивації	Формування конкурентного механізму справедливої винагороди персоналу організації	Оцінка потреб, досвіду, можливостей, здібностей, психологічних характеристик, внеску в загальний результат персоналу організації. Розробка і впровадження системи диференційованої мотивації і стимулювання праці з урахуванням проведеної оцінки.
Соціальна політика	Забезпечення потреб персоналу та створення привабливих умов праці, гарантування її безпеки.	Забезпечення широкого набору соціальних пільг і благ, створення сприятливих ергономічних умов праці. Робота з «професійним вигоранням» персоналу. Командоутворюючі заходи для формування сприятливого психологічного клімату.

Політика трудових відносин та організації праці	Попередження виникнення трудових конфліктів.	Встановлення чітких умов, вимог і процедур для процесів прийому та звільнення персоналу. Регулювання міжособистісних відносин у колективі. Управління конфліктами та стресами. Стимулювання лідерства та креативності в колективі.

Отже, знання соціально-психологічних методів та вміння застосовувати їх на практиці є одним з найважливіших завдань, що ставляться перед керівником, так як соціальна психологія допомагає зрозуміти природу влади і лідерства, дозволяє удосконалювати стиль управління і забезпечувати дотримання етичних норм поведінки в колективі, попереджувати конфлікти і стимулювати працівників до професійного зростання.

Використання відповідних методів соціального та психологічного впливу на різних етапах кадрової політики компанії дозволить забезпечити організацію висококваліфікованими кадрами, створить можливості для професійного розвитку та кар'єрного зростання персоналу, сформувати механізм справедливої винагороди персоналу організації, створити високоефективне, безпечне та привабливе середовище праці.

Список використаних джерел:

1. Астахова Н.І. Менеджмент URL: https://stud.com.ua/19330/menedzhment/menedzhment
1. Завдання і місце психології в системі наук URL: http://ekomedtd.com.ua/vvedennya-v-zagalnu-psixologyu/item/zavdannya-%D1%96-m%D1%96scepsiholog%D1%96%D1%97-v-sistem%D1%96-nauk.html.
2. Крушельницька О. В., Мельничук Д. Управління персоналом: навч. посіб. П. 2-ге вид., переробл. й доповн. Київ: Кондор, 2005. 308 с.
3. Кулініч І.О. Психологія управління: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 292 с.
4. Рульєв В. А., Гуткевич С. О., Мостянська Т. Л. Управління персоналом: навч. посіб. Київ : Кондор, 2012. 310 с.
5. Харченко Г. А., Боровий Ю. М. Особливості соціально-психологічних методів в управлінні підприємством. Вісн. НТУ «ХПІ». Сер. «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства». 2013. No 53(1026). С. 178-181.
6. Цикл презентацій «Уроки лідерів» про найвідоміших теоретиків і практиків бізнесу, які збудували себе і змінили світ. URL: http://www.lim.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=179%3A2012-04-06-20-48-32&catid=13%3A2009-03-11-22-00-23&Itemid=13&lang=uk

Коломієць Е.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Загалевич В.Л.,*** *викладач,*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Аналізуючи напрямки діяльності Центральної Ради в галузі розвитку освіти, слід визначити, що основні парадигми були закладені у відозві до українського народу від 22 березня 1917 р. та у резолюції Українського національного конгресу (квітень 1917 р.). У цих документах першочерговими завданнями ставилося відродження української мови, створення національних освітніх закладів, збільшення кількості україномовних газет, журналів, художньої та навчальної літератури, розвиток бібліотечної справи, науки, музичного, театрального та образотворчого мистецтва.

Серед цих проблем однією з найголовніших було відродження української мови та друкарської справи, оскільки, як відомо, сумнозвісним циркуляром царського міністра внутрішніх справ П. Валуєва (1863 р.) та Емським указом імператора Олександра II (1876) заборонялося її вживання і друковане українське слово. Не дивлячись на те, що ці обмеження були скасовані під час революції 1905-1907рр. та постановою Тимчасового уряду від березня 1917 р. на початку 1917 р. з 35 млн. українців більш як 75 % не вміли читати, решта ж, ті, що належали до багатих верств населення, навчалась російською, польською, німецькою та іншими мовами.[1, с. 17].

Враховуючи таке становище, керівництво Центральної Ради. Зокрема голова шкільної комісії І.Стешенко, вживали заходів для створення українських шкіл, підготовки відповідних учительських кадрів, поступової українізації вузів, організації вивчення рідної мови на етнічній території України і в прилеглих до неї губерніях , де компактно проживало україномовне населення, ліквідації не писемності серед дорослих, формування національної інтелігенції тощо. З цією метою було скликано два всеукраїнські з'їзди учителів, що виробили програму перебудови систему освіти на Україні.

На думку українських педагогів, нова школа повинна була стати демократичною і українознавчою. Для цього на початковому етапі реформи системи освіти пропонувалось ліквідувати багатоступеневість шкіл й створити єдину початкову школу, в якій підростаюче покоління всіх станів суспільства мало б можливість безкоштовно здобувати обов'язкову початкову освіту з наступним її продовженням у середніх , спеціальних та вищих навчальних закладах. Українська мова вивчалася з першого класу, а російська як державна та інші мови з третього. Необхідною умовою реалізації цих планів було налагодження видання підручників та іншої літератури українською мовою для всієї мережі освітніх закладів.[1, с. 18].

Складовою частиною побудови нової школи делегати з'їздів вважали термінове створення мережі різних навчальних закладів для перепідготовки вчителів і ліквідації не писемності серед дорослого населення. Для цього пропонувалося відкрити кафедри, курси, спеціалізації української мови у педінститутах і університетах, створити нові гуманітарні вузи і педучилища, організувати Педагогічну академію та Українську академію наук, заснувати педагогічний журнал, реорганізувати існуючі публічні і відкриті нові бібліотеки. Крім того з'їзди порушили питання про повернення з-за кордону та різних регіонів Росії архівних документів і матеріальних цінностей, пов'язаних з історією українського народу, та створення Національного архівного фонду України.

Таким чином, ці учительські форуми виробили програму культурно-освітніх перетворень, складність якої полягала, по перше, в тому, що для її реалізації необхідні були кошти, яких у Центральної Ради не було, і по-друге, на виконання її основних пунктів відводилося мало часу, а саме весна – літо 1917 р. До того ж уже з весни 1917 р. процесу культурно – національного відродження українського чинили опір різні шовіністично настроєні політичні партії, течії та громадські організації як на території України, так і у Тимчасовому уряді [2, с. 127].

Вирішуючи проблему фінансування нових, українських шкіл, Центральна Рада виділила певні кошти з національного фонду, який формувався за рахунок добровільних внесків громадян на території України та за її межами на розвиток національно-державного будівництва. Це дало можливість уже навесні 1917 р. перейти від організаційної до практичної роботи по створенню українських шкіл. Першим кроком у цьому напрямі стало відкриття наприкінці березня 1917 р. першої, а влітку цього ж року – другої та третьої українських гімназій у Києві [1, с.20].

Протягом травня-липня 1917 р. в Україні проходив процес перебудови російських шкіл на україномовні та заснування нових навчальних закладів для здобуття юнаками і дівчатами початкової, середньої і технічної освіти. За цей час лише у великих промислових містах та ряді губернських центрів – Полтаві, Харкові,Чернігові,Херсоні – та інших відкрили двері 40 українських гімназій. Було відкрито сотні початкових і середніх шкіл в інших містах і селах України. А в Києві з 60 шкіл (у них навчання проводилося російською, єврейською, польською та німецькою мовами) 15 перейшли на українську мову викладання.

Робота в напрямі українізації школи значно посилилася з оголошенням Центральною Радою першого та другого універсалів, створенням Генерального секретаріату освіти та прийняттям V сесією центральної ради постанови про організацію Всеукраїнської шкільної ради і надання їй функції координатора перебудови всієї системи освіти. За цією ж постановою при губернських та повітових шкільних округах, які повністю були підпорядковані Тимчасовому Урядові, проводили великодержавну політику і чинили опір українізації, утворювались комісаріати Центральної ради. На їх плечі

покладався контроль за виконанням рішень про створення національної школи [2, с. 129].

Після жовтневого перевороту й оголошення третього універсалу наприкінці 1917 р. Центральна Рада спільно з Генеральним секретаріатом прийняла закон, згідно з яким шкільні округи були ліквідовані , а управління школою повністю передавалось губернським і повітовим комісаріатам. Новостворені органи складалися з семи членів: чотирьох українців і трьох представників національних меншостей. Вони спільно вирішували не тільки питання українізації школи, а й проводили значну роботу щодо культурно-освітнього розвитку національних меншин України. Взимку 1917 р. Генеральному секретаріату освіти були підпорядковані всі школи, гімназії, технічні й комерційні професійні училища, інші навчальні заклади, розташовані на території УНР.

Проте для проведення реформи школи гостро не вистачало вчителів, а у багатьох регіонах України їх не було зовсім. Для вирішення цього питання навесні 1917 р. у губернських і повітових центрах, інших містах України почали відкриватись спеціальні курси. Пізніше до цієї справи були залучені українські гімназії, кафедри педагогічних інститутів і університетів, новостворена Педагогічна академія, товариства «Просвіти».

Влітку 1917 р. генеральний секретар І.Стешенко звернувся до Тимчасового уряду Росії і верховного головнокомандуючого Південно-Західним фронтом генерала Брусилова з проханням про демобілізацію учителів з України. У відповідь на це звернення Брусилов до осені 1917 р. достроково звільнив з діючої армії близько 13 тис. педагогів.[1, с. 21].

Таким чином, робота по підготовці педагогічних кадрів дала можливість уже в 1917-1918 н.р. розпочати широку українізацію початкових шкіл (їх нараховувалось 5,4 тис., в яких працювали 62 тис. вчителів), створити понад 100 українських гімназій, педагогічні, технічні, медичні училища, агрономічні школи, розширити мережу курсів для ліквідації не писемності серед дорослого населення [3, с. 257].

Значну роботу проводила Центральна Рада та Генеральний Секретаріат щодо організації вищої освіти, зміцнення її матеріальної бази та здійснення українізації вузівської науки. Так, влітку 1917 р. у Києві було засновано перший український народний університет, і Мала Рада для нього виділила 25 тис. крб. У новому вузі функціонували історико-філологічний природничо-математичний, юридичний факультети та підготовчі курси. Необхідність відкриття другого університету в місті була зумовлена тим, що в існуючому університеті практично не було українських філологів або спеціалістів, які б вільно володіли українською мовою. Викладання велося переважно російською, польською, німецькою мовами і викладачі вузу чинили опір українізації і відродженню національної культури.

Крім Київського українського народного університету , подібні навчальні заклади було відкрито в Миколаєві, Харкові, Одесі, а також розроблені проекти і виділені асигнування на створення національних університетів в Умані та Кам’янці – Подільському.

Дбаючи про охорону здоров'я вчителів та викладачів вузів, підвищення їх професійної майстерності, Центральна Рада разом з міністерством освіти УНР на початку 1918 р. розробила закон, згідно з яким тижневе навантаження на педагога становило 12 год., а місячна зарплата – 600 крб. У разі перевиконання норми навантаження зарплата збільшувалась вдвічі і становила 1200 крб. Педагогам заборонялося мати більш як 24 год. навантаження на тиждень. Проте повністю втілити цей наказ вжиття не вдалося, оскільки наприкінці квітня 1918 р. в результаті державного перевороту влада перейшла до гетьмана П.Скоропадського. Але сама ідея, закладена в цьому законі, є актуальною і сьогодні.[1, с. 19].

Помітний вплив на розвиток культури і освіти широких верств населення справили товариства «Просвіти». Ці організації у наддніпрянській та Східній Україні з'явилися під час революції1905-1907 рр., але після її поразки до 1910 р. практично припинили своє існування, оскілки були заборонені й розпущені. Вагому організаційну і фінансову допомогу в налагодженні роботи «Просвіт» надавала Центральна Рада, Генеральний секретаріат, місцеві Ради, Земства. Протягом квітня –червня 1917 р. практично у всіх великих містах України, губернських і повітових центрах, багатьох селах та військових частинах відбулися установчі з'їзди або збори «Просвіт». Рішення цих зібрань сприяли утворенню нових просвітницьких товариств, активізації їх культурно-освітньої роботи, особливо після Всеукраїнського з'їзду товариства, який висунув перед місцевими організаціями такі завдання: прискорити створення при просвітних осередках бібліотек, читалень, клубів; надавати всебічну допомогу в організації українських початкових шкіл для дітей і курсів по ліквідації не писемності для дросогонаселення4 підвищення освітнього рівня військовослужбовців з частин, розквартированих на території України, та україномовного населення, що живе за межами етнічних кордонів республіки.

Крім цього, з'їзд затвердив структуру товариства «Просвіти», керівні центри яких перебували у губерніях, філіали – у повітах, осередки ж діяли безпосередньо у містах і селах. Губернські центри «Просвіти» підпорядковувались Генеральному секретаріату освіти.

Особливо активно працювала «Просвіта»у Полтавській губернії. Протягом весни – літа 1917 р. у містах і селах Полтавщини було створено 250 осередків, кожний з яких об'єднував від 560 до 100 чол. Великий обсяг культурно – освітньої роботи виконувала Київська губернська «Просвіта» та її філіали. Цьому сприяло перш за все те, що до її керівного органу входили письменники Б. Грінченко, і С. Паньківський, член Центральної Ради О. Лотоцький, а також студенти, викладачі, професори київських вузів і гімназій. При Київській «Просвіті» діяли бібліотечна, агітаційна, лекційна, видовищна та театральна комісії. Її філіали діяли практично у кожному населеному пункті Васильківського повіту, в таких селах як Вергуни, Помоклі, Бориспіль, Хоцьки та інших, об'єднували від 8 до 250 чол. Кожний. Це були найбільші осередки у сільській місцевості[1, с. 25].

Отже, з березня 1917 р. до квітня 1918 р. Центральна Рада заклала основи нової, національної школи, розширила мережку навчальних закладів,

розпочала проведення українізації системи освіти та державних установ тощо. Проте ця робота проводилась в складних політичних і соціально-економічних умовах, і тому не всі заходи Центральної Ради в справі культурного будівництва були втілені в життя. Сьогодні коли Україна стала незалежною державою, відкриваються широкі можливості для реалізації нових ідей у процесі подальшого поступального розвитку та збагачення культури українського народу

Список використаних джерел:

1. Розовик Д.Ф. Центральна Рада й українська культура *Український історичний журнал,* Київ: Наукова думка , 2001 С.17-27.
2. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України: Навчальний посібник Київ: МАУП, 2001. 256 с.
3. Довжик І.В. Історія культури України: Підручник. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2009. С.254-340.

Комарніцька В.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Складанівський О.Л.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»

Сучасні вимоги до студентської молоді під час дистанційних занять з навчального предмета «Захист України» передбачають наявність, окрім навчальних, високих морально-етичних та особистісних якостей. Саме тому питання визначення соціально-психологічних технологій майбутньої професійної діяльності та компетентності молодих фахівців у процесі функціонування майбутньої професії є надзвичайно актуальними та потребують невідкладного вирішення.

Розробці теорії та механізмів психологічних технологій сприяли дослідження З. Фройда, К. Юнга, А. Адлера, Е. Фрома, К. Роджерса, І. Ялома, К. Хорні, Г. Саллівана, Дж. Коттлера, Р. Брауна, Р. Нельсон-Джоунс, А. Айві, М. Айві, Л. Саймек-Даунінг, А. Фон Шліппе, Й. Швайцера, а також праці вітчизняних науковців О. Бондаренка, С. Васьківської, П. Горностая, М. Дідик, Л. Карамушки, Л. Орбан-Лембрик та ін [7, с. 356].

Соціально-психологічні технології відображають у своїй сутності тенденції сучасного розвитку і можуть бути тим механізмом, який призводить до нових імпульсів, що сприяють досягненню мети під час освітнього процесу, і особливо в період дистанційної форми навчання.

Системний розвиток студентської молоді потребує підсилення, фокусування на визначеній меті і засобів, що спрямовують енергію в необхідному напрямку. Безперервність процесу системного розвитку може забезпечуватись соціально-психологічним супроводом під час дистанційного навчання та цілеспрямованим системним впливом практичного застосування соціально-психологічних технологій. Їх соціальна складова – вказує на поєднаність і зв'язки із соціальними системами, психологічна – повертає до особистості та звертає увагу на психологічні феномени, що часто знаходяться в тіні, проте можуть відігравати вирішальну роль у суспільних, організаційних, політичних та особистісних процесах.

А саме значення технологій вказує на інструментальність дистанційного освітнього процесу, міжпредметні зв'язки, спрямованість на інтеграцію всіх доступних людству знань, для більш ефективного розвитку, їх прикладний характер, що забезпечує доступність та можливість застосування в процесі здобутих практичних навиків з предмета «Захист України».

Тож сутність соціально-психологічних технологій вміщує у собі потенціальне прагнення до цілісності, врахування різноманітних впливів, допомагає тим, хто їх застосовує займати неупереджену позицію, бути як зануреними у процес діяльності так і виходити з нього, балансуючи у позиції здобувача освіти чи спостерігача.

Соціально-психологічні технології спираються, передусім, на закономірності людської поведінки та діяльності, пов'язані зі спілкуванням і взаємодією [6, с. 23]. Здійснюючи навчання студентів з предмета «Захист України», викладач також впливає на окремих студентів та увесь колектив академічної групи, використовуючи різноманітні засоби і прийоми спілкування та взаємодії, особливо дистанційні. При цьому кожен студент у колективі під час вивчення предмета «Захист України» виступає як об'єктом, так і суб'єктом соціально-психологічного впливу, значну частину навчального часу перебуваючи у спілкуванні та взаємодії з іншими студентами. Як свідчить практика викладання предмета «Захист України», успіхи і проблеми у студентському колективі тісно пов'язані з якістю і характером спілкування та взаємодії між його членами.

Спілкування і взаємодія є важливими тісно взаємопов'язаними соціально-психологічними явищами, які не тільки пронизують увесь процес навчання, виконання завдань, здобуття відповідних навиків повсякденної діяльності у колективі, але й часто мають вирішальне значення для його ефективності. Соціальні психологи розглядають міжособистісне спілкування як процес інформаційної і предметної взаємодії між людьми, в якому формуються і реалізуються їхні міжособистісні стосунки. Для того, щоб ефективно застосовувати засоби міжособистісного спілкування в навчанні студентських колективів, важливо чітко розуміти і розрізняти комунікативну, перцептивну та інтерактивну сторони спілкування [5, с. 34].

Комунікативна сторона спілкування (чи комунікація у вузькому сенсі цього слова) полягає у взаємному обміні інформацією між тими, хто спілкується, тобто у передачі та прийомі знань, ідей, думок тощо, і в першу

чергу з використанням технічних засобів спілкування під час організації дистанційного навчання.

Перцептивна (соціально-перцептивна) сторона спілкування – це процес сприймання, пізнання і розуміння людьми один одного з наступним встановленням на цій основі певних міжособистісних відносин. Основними механізмами соціальної перцепції є ідентифікація (спосіб розуміння іншої особи через усвідомлене або безсвідоме уподібнення її самому собі) та стереотипізація (класифікація форм поведінки й інтерпретація їх причин через віднесення до вже відомих явищ – соціальних стереотипів).

Інтерактивна сторона спілкування (від слова «інтеракція» – взаємодія) полягає в обміні діями, тобто організації міжособистісної взаємодії, що дозволяє тим, хто спілкується, реалізувати деяку спільну для них діяльність та здійснювати соціальний вплив.

Соціальний (міжособистісний) вплив – це процес взаємодії людей, в якому поведінка однієї людини (групи людей) має метою або наслідком зміну поведінки, почуттів чи думок іншої людини (групи людей) з приводу певного явища, об'єкта, події. Соціальні впливи можуть класифікуватися за чотирма напрямами: вплив однієї людини на іншу, вплив багатьох людей на одного індивіда, вплив однієї людини на багатьох та вплив багатьох на багатьох [1].

Здатність впливати на інших людей є однією з ключових якостей у різних сферах діяльності. Відповідно, вплив за своїм змістом може бути педагогічним, управлінським, ідеологічним та ін. Оскільки у всіх випадках йдеться про вплив на психіку людини, у будь-якому впливі проявляються соціально-психологічні закономірності, дослідженню яких присвячено багато наукових праць і часткових теорій [2, с. 10].

Застосування соціально-психологічних технології виводять здобувачів освіти у мета-позицію, де він може бути одночасно в позиції «над ситуацією», що розширює його систему розуміння та забезпечує особистісну позицію «не занурення», зберігаючи свіжий погляд на стан речей і глибше усвідомлюючи освітній процес.

Окрім того, соціально-психологічні технології через процес усвідомлення гармонізують та поєднують три життєві складові особистості: інтелектуальний, емоційний та фізичний у єдиний духовний центр, що є гарантом гуманних, духовних, виважених управлінських рішень і дій, розширює особистісні ресурси, надихає та укріплює мотивацію, допомагає вирішувати виклики, що виникають у процесі освітньої діяльності [3].

Таким чином, система соціально-психологічних технологій гармонізує та поєднує три життєво необхідних складових системи закладу освіти, зокрема: намір закладу, дух та атмосферу закладу, працівників (викладачів) і здобувачів освіти (студентів).

Тож соціально-психологічні технології в своїй природі прагнуть бути дієвим механізмом, що дає можливість розширювати ресурсний потенціал, змінює відношення викладача та студентів до дистанційного вивчення навчального предмета «Захист України», дає можливість здобути необхідні знання та сформувати відповідні навики.

Проте найбільш важливим, на наш погляд, є підхід до вивчення навчального предмета «Захист України» як до практичного процесу, сфокусованість на глибшій усвідомленості особистості як самого себе та як суб'єкту освітнього процесу, своїх практичних навиків, реакцій, правил поведінки, емоцій, почуттів, мотивів діяльності тощо. Нажаль, на даний час, це є на наш погляд, великою прогалиною в сфері освітнього процесу здобувачів освіти під час дистанційного навчання.

Тож соціально-психологічні технології допомагають адаптуватися різним елементам системи освітнього процесу, мають бути гнучкими у практичному застосуванні та максимально наближеними до природнього руху речей.

Саме про це писав великий науковець, філософ і природознавець В. І. Вернадський: «Людина повинна зрозуміти, що вона не є випадкове, незалежне від навколишнього (біосфери або ноосфери) вільно чинне природне явище. Вона складає неминучий прояв більшого природного процесу, що закономірно триває протягом, принаймні, двох мільярдів років» [8, с. 66-67].

Тож потреба у новому цілісному формуванні мислення не нова. Ідеї науковця закликають до розуміння того, що «Ми є жителями планети і можемо – повинні – мислити і діяти в новому аспекті, не тільки в аспекті окремої особистості, чи родини роду, держави або їх спілок, а й у планетарному аспекті» [8, с. 126-127].

Це вимагає розширення традиційного сприйняття дійсності та більш глибокого прийняття світового порядку – що простягається далі наших соціальних домовленостей до нашої сутності як творчого прояву еволюції Всесвіту, враховуючи сучасні виклики та загрози суспільству.

Тож на наш погляд, дистанційне навчання може розраховувати на власне зцілення, тільки якщо зможе створити такі форми професійної діяльності і мислення, що будуть відповідати принципу цілісності людини і єдності з тими тенденціями, що виникають в природньому середовищі і знаходять своє відображення в системі навчання.

В свою чергу дистанційне навчання це – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає (викладачів, визначних постатей у певних галузях науки, політиків), до тих, хто навчається (студентів чи слухачів) [4, с. 366]. Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультаційний супровід у процесі дослідницької діяльності. Дає змогу навчатися на відстані, за допомогою диспутів експертів, під керівництвом викладача.

При використанні дистанційного навчання під час викладання предмета «Захист України» можуть використовуватися різні методи донесення навчальної методичної інформації до студентської молоді (окремі доповіді, презентації, реферати та конспекти, інтерактивні лекції, практичні заняття у вигляді відео фрагментів та семінари). Сьогодні вже змінилося декілька поколінь спеціальних технологій в галузі дистанційної освіти – починаючи від

звичайних друкованих освітніх видань до сучасних комп'ютерних технологій: освітнє телебачення, аудіо та відеотрансляції, відеоконференції, E-Learning, різноманітні інтернет-трансляції, інтернет-конференції, навчальна платформа Moodle тощо.

Ефективні методи дистанційного навчання сприяють соціально-психологічній адаптації студентської молоді. Соціально-психологічна адаптація містить компоненти зі своїми показниками: когнітивний, емоційний, поведінковий, психофізіологічний [5, с. 35]. Показниками психофізіологічного компонента є функціональний рівень нервової системи, стійкість нервової реакції, рівень функціональних можливостей; показниками когнітивного компоненту – характеристики розвитку інтелекту; показниками емоційного компоненту – характеристика тривожності; показниками поведінкового компоненту – рівень емоційної стійкості людини. Соціально-психологічна адаптація визначається також імунними, гормональними процесами, станом нервової та інших систем організму на його біологічному рівні організації.

Отже, аналіз особливостей соціально-психологічних технологій розвитку студентської молоді під час дистанційних занять з предмета «Захист України» свідчить, що вона є різновидом особливої соціальної поведінки, яка передбачає засвоєння норм, цінностей, умов нового середовища.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці практичних рекомендацій щодо формування високого рівня соціально-психологічних технологій розвитку студентської молоді під час дистанційного навчання з предмета «Захист України».

Список використаних джерел:

1. Бочелюк В. Й., Завацька Н. Є. Психологічні основи професіоналізації особистості в умовах освітньої взаємодії. Монографія. [Текст]. Луганськ: Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2014. 226 с.
2. Бочелюк В., Лазорко О., Вірна Ж., Акімова Л. та ін. Психологія професійної безпеки: технології конструктивного самозбереження особистості: кол. моног. (Луцький східноукраїнський університет ім. Лесі Українки); за заг. ред. Ж. Вірної. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 588 с.
3. Бочелюк В. Й., Шапошнікова І. В. Управління освітніми організаціями: соціально-психологічний аспект [Текст]. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. 308 с.
4. Луценко А. Ю. Особливості організації психологічного спостереження за допомогою відеозапису. Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13–17 квітня 2015 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. С. 366-368.
5. Овчаров А. О. Вплив соціально-психологічних технологій на соціальне середовище. Соціальна психологія. 2008. № 6. С. 34–43.
6. Панок В. Г. Соціальне проектування і прикладна психологія. Соціальна психологія. № 2. 2003. С. 21-28.
7. Чудновець О. М. Життєві цінності сучасних старшокласників. Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13–

17 квітня 2015 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. С. 356-359.
8. Шевченко Н. Ф., Шевчук З. М. Розвиток духовного потенціалу сучасної молоді: Монографія [Текст]. Запоріжжя: Видавництво Запорізький національний університет, 2014. 200 с.

Котик К.В.,
студентка Кам'янець-Подільського медичного коледжу
Науковий керівник: ***Якубовська А.М.,*** *викладач*
української мови та літератури
м. Кам'янець-Подільський, Україна

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ПОКОЛІННЯ «У» В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Багато дослідників дають визначення терміну спілкування. Спілкування – це процес передавання й сприймання повідомлень за допомогою вербальних і невербальних засобів, що охоплює обмін інформацією між учасниками спілкування, її сприйняття й пізнання, а також їхній вплив один на одного і взаємодією щодо досягнення змін у діяльності. Спілкування з усної форми переміщається в Інтернет з усіма наслідками, які з цього випливають. Не залишились осторонь цих впливів і студенти, які є активними учасниками масової веб-комунікації. Вони, як цифрові аборигени, більшість свого вільного часу проводять у Мережі, обмінюються інформацією, освідчуються в коханні, просять порад й щось радять самі. Одним словом, самовиражаються. Учасники Інтернет-спілкування ведуть жвавий діалог, навіть полілог, тому що технічні можливості дають змогу спілкуватися одночасно не з одним, а з кількома співрозмовниками одночасно. Отже, на наших очах змінюються способи комунікації, що в свою чергу суттєво впливає на мову: спілкування в соціальних мережах набуває ознак усного мовлення, але відбувається воно в письмовій формі. Йому притаманні спонтанність, економія мовних засобів, з одного боку, та їх надлишковість – з іншого. Тому нині можна почути визначення, що мова Інтернету є *писемним розмовним мовленням*. Дехто навіть говорить про появу нового стилю (або підстилю) – стилю Інтернет-спілкування.[6] Звісно, таке визначення стосується лише жанрів масової комунікації, бо інші тексти – офіційні повідомлення органів влади, тексти наукових праць тощо – існують як звичайні паперові тексти, мова яких не змінилася від способу їхнього оприлюднення. Спілкуванню засобами Інтернету в наш час надають перевагу навіть перед таким оперативним способом передавання інформації, як телефон. Інтернет-спілкування захопило весь простір, змітаючи соціальні, вікові обмеження й національні кордони, і

наші студенти теж уключені в процес активної масової комунікації, що дуже добре.

Але, аналізуючи тексти електронних засобів комунікації, значна частина філологів б'є на сполох, що спілкування в соціальних мережах знижує культуру мовлення і виявляє ознаки масової неграмотності, сюди відносяться слова-паразити – лінгвістичне явище, виражене у вживанні зайвих і безглуздих у даному контексті слів, таких як «типу», «якби б це», «коротше», «таки», «ну», «ось», «взагалі-то», «значить». Як масове явище фахівці відзначають орфографічну та пунктуаційну неграмотність, убогість лексичного запасу учасників комунікації, засміченість мовлення запозиченими словами, мовленнєвий волюнтаризм тощо.

Звісно, з розвитком Інтернету відбуваються суттєві зміни в інтерактивному мережевому мовленні українців. Коротко про найпоширеніші з них:

1. Запозичення значної кількості слів з англійської мови, часто навіть якщо слово з подібним значенням є в українській мові: *пост, інтерфейс, копірайтер, драйвер, офіс, менеджер, ріелтор*. Часто нові слова утворюються додаванням українських афіксів до кореня англійського слова: *дрінкнути, клікнути, хакнути, банити, флудити, конектитися, офлайновий, юзерський* тощо. Потік новотворів у кожній мові, і в українській також, стрімко збільшується, що суттєво впливає на мову. Англійський мовознавець Флекснер проілюстрував цей процес таким прикладом: з 450 000 слів, використовуваних у сучасній англійській мові, можливо, лише 250 000 були б зрозумілі Вільяму Шекспіру. Якби Шекспір якимось дивом опинився в сучасному Лондоні, він зміг би зрозуміти в середньому п'ять з дев'яти слів лексикону сучасного англійця. Великий поет виявився б напівписьменним. Що ж, Сковорода нас теж, мабуть, не зрозумів би.

2. Лексико-семантичні зміни без змін на морфемному рівні: *сторінка* (в Інтернеті), *мило* (е-мейл), *мишка* (пристрій компютера).

3. Використання комп'ютерного сленгу (*юзер, конект*) та макаронізмів, переважно англійського походження *(«Хай, піпл, як справи?», «Як твій джоб?», «Привіт,май френд!»*).

4. Використання значною частиною мовців нецензурної лексики («Бля», «Збс», «Пох», «Нах».

5. Найважливішим джерелом поповнення словника мови Інтернету є словотвір. Зміни у словотворі пов'язані перш за все з тим, що в частини Інтернет-ресурсів кількість знаків обмежена, як, наприклад, у Twitter. Щоб компенсувати цей недолік, мовці вдаються до скорочень. Це дуже простий приклад того, як умови комунікації впливають на зміни в мові. Але ми є свідками використання нових, порівняно зі, скажімо, XX століттям, способів абревіації. Якщо раніше абревіатури утворювалися шляхом скорочення основ (*колгосп*), поєднання скороченої та повної основ (*літредактор*) або букв чи звуків кількох слів (*загс, ПТУ*) за рахунок наявних в українській мові слів, то в наш час стаємо свідками нової тенденції: абревіатури утворюються на основі англійських речень, наприклад*, CU (See You – до зустрічі), OOTQ (Out of the*

question – звичайно, немає питань), IMHO («In my humble opinion» – на мою скромну думку).

6. «Олбанська мова» – новомодна тенденція, що є яскравим проявом «стьобу», який калічить мову.

В Україні актуальніше, мабуть, інше явище – мова фофуддя (більш поширене в Інтернеті написання – «фофудья». На відміну від користувачів «олбанської мови», «фофуддисти» дуже грамотно пишуть українською або неграмотно російською. Часто в повідомленнях вони вдаються до витонченого сарказму: речення, написане українською, починають з російського «доколє»: «Доколє оці українці будуть тіснити наших людей?». Такі тексти позиціонуються як глузування над псевдопатріотизмом, фанатичною українофобією та російським шовінізмом [6].

У 20-х роках XXI століття виникло нове явище – «Інтернем мем» – зображення, явище, відео або текст поширюваний через інтернет що набуває популярності в короткий проміжок часу, згодом швидко її втрачає. Як приклад – нетиповий жарт, обмовка політика, карикатура, жест, коротке відео курйозної ситуації. Інтернет-мем має характерне вірусне розповсюдження між користувачами мережі як через обмін повідомленнями так і шляхом включення тексту чи зображень у статті, коротких відео.

Зрозуміло, що всі ці приклади засвідчують появу новітніх лінгвістичних змін. Аналогічні явища характерні для всіх країн світу без винятку. Науковці виділяють і вивчають в англійській мові новий функціональний стиль – «Вебліш» (Web + English), який енергійно поширюється в середовищі користувачів Інтернету, охоплюючи все ширші верстви масової аудиторії.

У відповідь на сучасні зміни в мові лише невелика кількість філологів-реалістів не драматизує ситуації, а намагається спокійно осмислити мовні реалії.

Мотивацією до якісного опанування мови для студентів має бути усвідомлення ними двох фактів:

1. Скільки б користувач Інтернету не ховався за різними ніками, але грамотність видаватиме його культурний рівень і буде його «мовним портретом».
2. Володіння мовою стає важливою професійною складовою людини, а отже, опановуючи мову, студент робить інвестиції у своє майбутнє.

Правила оформлення власних висловлювань під час Інтернет-спілкування:

- пишіть стисло, просто, зрозуміло;
- кількість слів у реченні – не більше 10-15;
- чергуйте короткі речення з довшими, цим ви створюватимете певний ритм висловлювання;
- уникайте великої кількості складних речень;
- в одному реченні виражайте одну думку;
- обмежуйте вживання однорідних членів речення;

- не використовуйте дієприкметникових і дієприслівникових зворотів;
- уникайте жаргонізмів;
- не вживайте нецензурної лексики, не принижуйте й не ображайте свого візаві;
- із двох слів – українського й англійського – обирайте українське;
- із кількох синонімів добирайте слова з меншою кількістю складів;
- не використовуйте транслітерації [6].

На занятті варто приділити увагу й невербальним способам комунікації, яка в усному мовленні, за багатьма дослідженнями, займає 55% впливу на співрозмовника. Оскільки в мережевому спілкуванні учасники комунікації позбавлені таких допоміжних засобів, як тембр і сила голосу, логічний наголос, жести, міміка тощо, в Інтернет-спілкуванні створено чимало допоміжних графічних зображень для їхньої компенсації. Це так звані смайли, або емотикони, або емограми. Перші два найпоширеніші символи – **:-)** для позначення жартівливих повідомлень та **:-(** для позначення сумного – запропонував у 1982 році Скотт Фалман, а улюбленого нині «смайлика» в 1963 році намалював американський художник Харві Беллу. Цікаво знати, що європейські й американські емотикони суттєво відрізняються від азійських. Якщо в першій групі увагу зосереджено переважно на вустах, то в другій – на очах.

Нижче наведено найпоширеніші емотикони:

Найпоширеніші європейські та американські емотикони	**Найпоширеніші азійські емотикони**	**«Смайлики»**	**Значення**
:-) або xd	^_^		Щастя, радість, задоволення, усмішка
:-(	<_>		Смуток
;-) або ;)	^_~		Підморгування
>:O або >:(	>_<		Сердитий
:-[	^_^»		Зніяковілий
:-O або =-O	**O_O** **(O_o) або (0_o)**		Здивований Дуже здивований

Емоційну насиченість тесту намагаються компенсувати й іншими способами:

1. Написання слова великими літерами компенсує відсутність у спілкуванні логічного наголосу і трактується як підвищення сили голосу:

- *У вас IV пара АКУШЕРСТВО. Соромно буде якщо ви не підготуєтесь!!!*
- *Навчіться цінувати свій ЧАС. Його не ПОВЕРНУТИ!!!*

Таке написання може передавати ще й іронію: *Н-да, ви мабуть зовсім не в темі ... Відповім, відповідь НАСТІЛЬКИ очевидна...*

Написання всього речення за допомогою клавіш Caps Lock передає обурення, сердитий, лайливий тон: *ДЕ ТВОЯ ПІДТРИМКА У НАС ЗАВТРА ІСПИТ?!*

2. Повторення пунктуаційних знаків передає вияв емоцій комуніканта (знак оклику, знак запитання):

- *ВАУ!!! Я й не знала!!!!!*
- *І ДЕ ВАС ТАКИХ, НЕОСВІЧЕНО-НЕАДЕКВАТІВ БЕРУТЬ... ????*

Емотивним знаком, який активно використовують в Інтернет-комунікації, є три крапки.

3. Повторення літери, яку у вимові ми вимовляємо протяжно: *Дуууже підтримую, велиииике захоплення.*

4. Хештег або гештег («символ ґратки», «октоторп») – слово або фраза, яким передує символ «#» (октоторп). Користувачі можуть об'єднувати групу повідомлень за темою або типом з використанням хештегів – слів або фраз, які починаються з #:

- #українапонадусе, #лайкивзаимно, #Слово_про _РІДНУ_МОВУ.

На завершення розмови не буде зайвим ознайомитися із застереженнями фахівців з комп’ютерної лінгвістики: «Граничне спрощення комунікації в Інтернеті веде до спрощення мовної, а з часом і фізичної (реальної) особистості, викликаючи незворотні зміни в психіці. Візуалізація комунікації призводить до зниження здатності вербального вираження і сприйняття, що позначається на спілкуванні різних вікових поколінь, знижуючи його ефективність і взаєморозуміння в цілому»

Думаю, що такі категоричні висновки робити зарано, принаймні, ґрунтовних досліджень щодо змін у психіці користувачів Інтернету ще не проводили, але частка правди в цьому твердженні є. Рецепт у цьому разі один: навчити студентів, як радить М. Кронгауз, «переключати регістри», тобто тренувати їх у різних мовленнєвих ситуаціях знаходити відповідні мовні засоби для найточнішого вираження своєї думки.

Список використаних джерел:

1. Комп'ютерний сленг : сайт Вікісловник: Вільний словник. URL : http://bit.ly/1wQ1IS8
2. Віртуальна «реальність» публічних бібліотек: метод. поради / упоряд. О. Шматько, С. Дмитрів. Л. Ліга-прес, 2011. 40 с.

3. Етика спілкування. Проблеми віртуальної реальності: сайт Етика сьогодні: Актуально про етику та мораль. URL : http://www.etica.in.ua/etika-spilkuvannya-problemi-virtual-noyireal-nosti
4. Інтернет-діалект : сайт Тиждень. ua. URL : http://tyzhden.ua/Publication/2520
5. Інтернет-скорочення URL: http://computer.lviv.ua/docs/internet-sleng
6. Культура віртуального спілкування: метод.- бібліогр. матеріали / уклад. Є. Кулик, О. Бартош: ред. В. Кучерява, С. Чачко; ДЗ Державна б-ка України для юнацтва. Київ. 2010. 65 с.

Макарчук В.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Дужева О.Г.,*** *викладач Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДИТИНИ ЧЕРЕЗ ДОТРИМАННЯ ЇЇ ПРАВ

Сьогодні перед фахівцями соціальної сфери стоїть важливе завдання, сприяти забезпеченню цілісного благополуччя дитини. Це сприяння включає в себе формування в дитини системи життєвих установок, цінностей, принципів, уміння самостійно отримувати нові знання, критично мислити, бути гнучким до суспільних реалій, активно проявляти себе у різних видах діяльності тощо. Проте, основними інструментами для досягнення благополуччя дитини є дотримання її права. Права дитини – це гарантовані державою можливості задоволення потреб дитини, що дозволяють їй розвиватися відповідно до віку та індивідуальних задатків [1].

Права дитини визначені та унормовані Конвенцією ООН про права дитини [1]. Конвенція ООН про права дитини – це угода між країнами, ухвалена і відкрита для підписання та приєднання резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року. Цей особливий документ було ратифіковано 193 країнами світу. В Україні Конвенція ООН про права дитини набула чинності 27 вересня 1991 року – закон про ратифікацію цього міжнародного документа став одним із перших законів незалежної України.

Права дитини, згідно з традиційною класифікацією основних прав людини, можуть бути об'єднані у п'ять груп:

• *соціальні права* (право на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку дитини; право на освіту; право на охорону здоров'я; право на соціальне забезпечення, а також низка прав, спрямованих на захист дитини від найгірших форм дитячої праці,

торгівлі дітьми, експлуатації, катувань, від зловживань та недбалого поводження тощо);

• *громадянські права* (право на ім'я та громадянство; право на самобутність; право на життя; право на недискримінацію тощо);

• *політичні права* (свобода думки; свобода зібрань; свобода переконань і віросповідання; право на вільний доступ до інформації; право на участь у житті суспільства й ухваленні рішень);

• *економічні права* (право розпоряджатися доходами від своєї праці; право займатися підприємницькою діяльністю тощо);

• *культурні права* (право на відпочинок і дозвілля; залучення до гри та участі в культурному й мистецькому житті тощо)[5, с. 18].

Також дитина має специфічні права: право бути зареєстрованою відразу ж після народження; право на ім'я; право знати своїх батьків і право на їхнє піклування; право на усиновлення; право дитини, здатної сформулювати власні погляди, вільно висловлювати їх з усіх питань, що її стосуються; право брати участь в іграх і розважальних заходах, що відповідають її віку; право на захист від експлуатації, від виконання будь-якої роботи, що може становити небезпеку для здоров'я, бути перешкодою у здобутті освіти тощо.

Права дитини гарантовані чинним національним законодавством кожної окремої країни (в Україні – окремими статтями Сімейного, Цивільного, Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України), а також регулюються такими Законами: «Про охорону дитинства», «Про організаційно-правові засади соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» тощо).

В межах своєї діяльності соціальний працівник/фахівець із соціальної роботи обов'язково має спиратись на положення Конвенції ООН про права дитини і в межах, визначених законодавством відповідно до своїх повноважень, дотримуватись та забезпечувати права дитини.

Забезпечення прав дитини – діяльність, спрямована на реалізацію, охорону й захист прав дитини, що виконується командою фахівців соціальної сфери на засадах суб'єкт-суб'єктної (партнерської) взаємодії з дитиною та її сім'єю [3, с.11]. Основними інструментами реалізації прав є використання, виконання та дотримання норм права; з недопущенням порушення прав дітей в першу чергу пов'язана первенція (попередження) ймовірних порушень.

Забезпечення прав дитини є питанням усієї громади, організацій соціального захисту населення, закладів та установ, діяльність яких пов'язана з роботою з дітьми, в обов'язки яких входить прийняття рішень, що безпосередньо чи опосередковано можуть вплинути на стан задоволення потреб дітей.

Відповідальними за забезпечення прав дитини є батьки, особи, які їх замінюють, визначені законодавством органи, заклади та установи, їх працівники (керівники та працівники відповідних підрозділів органів влади, вчителі, психологи, вихователі, медики, соціальні працівники, юристи,

нотаріуси, працівники закладів культури, спорту, журналісти та інші фахівці), а також відповідні громадські організації, діяльність яких спрямована на забезпечення прав дітей.

Відповідальними за захист дітей є передусім батьки, посадові особи, установи та органи, яким надано таке право, зокрема: органи опіки та піклування, служби у справах дітей, правоохоронні органи (суди, органи прокуратури та внутрішніх справ), Уповноважений Президента України з прав дитини, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Захист прав дітей також забезпечують громадські організації, правозахисники, засоби масової інформації тощо.

Питання дотримання прав дитини зобов'язує соціальних працівників/фахівців із соціальної роботи усвідомлювати свою відповідальність за таку діяльність для гармонійного розвитку підростаючої особистості.

Отже, ознаками забезпечення прав дитини є:

• повага до дитини та визнання суспільством її прав;

• відображення положень Конвенції ООН про права дитини в нормативно-правових актах;

• чітке визначення суб'єктів, відповідальних за забезпечення прав дитини та її захист;

• визнання фахівцями соціальної сфери власної причетності до проблеми забезпечення прав дитини, а також визначення відповідальності за цю діяльність, дотримання вимог Конвенції загалом;

• професійний рівень та кваліфікація фахівців соціальної сфери, що дає їм змогу якісно забезпечувати права дитини.

Соціальний працівник/фахівець із соціальної роботи дотичний до реалізації, охорони і захисту прав дитини відповідно до її потреб самостійно (у разі інформування про права дитини, консультування, посередництва, представництва інтересів тощо) чи у складі команди фахівців соціальної сфери (у разі захисту прав дитини на засіданнях рад, комісій, у суді тощо).

Розуміння важливості положень Конвенції ООН про права дитини – складний та відповідальний процес, він потребує самоосвіти, постійного перегляду та уточнень певних позицій, шляхів та методів досягнення цілей.

Завдання соціального працівника/фахівця із соціальної роботи – навчитися доносити положення Конвенції простою і зрозумілою мовою батькам, представникам органів влади, ініціативним членам громади, а особливо дітям, підкреслюючи їх фундаментальне право на участь в ухваленні рішень.

Також, перед фахівцями соціальної сфери стоїть задача сприяти забезпеченню цілісного благополуччя дитини.

Благополуччя дитини – це стан вдоволення (задоволеності) потреб дитини, тобто забезпеченості її прав й особистісної успішності (здатності досягати поставлених цілей, долати труднощі, мати заслужене визнання в колективі, розвивати власну особистість, бути почутою, приймати участь у житті суспільства) [4, с. 51].

Право на участь виражається насамперед у права кожної дитини на вільне висловлювання особистої думки, формування власних поглядів, отримання інформації, що відповідає її віку, а також можливості особисто звернутися до органу опіки та піклування, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших уповноважених органів за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів (стаття 9 Закону України «Про охорону дитинства») [2].

Участь дитини в суспільному житті – це членство дитини в дитячих громадських організаціях (таке право надається дитині з 6-річного віку) чи створення таких дитячих чи молодіжних організацій (з 14 років); прийняття участі у діяльності органів учнівського самоврядування; участь у соціальних акціях, програмах, проектах.

Виокремлюють такі рівні участі дітей: сім'ї; загальноосвітнього чи позашкільного навчального закладу, дитячого громадського об'єднання; місцевий рівень (рівень громади, району міста, села); районний, обласний, регіональний; державний; міжнародний рівень [4, с. 53].

Соціальним працівникам/фахівцям із соціальної роботи потрібно намагатися максимально залучати до участі дітей із вразливих сімей. Цьому є кілька пояснень:

1. Повага основного права дітей на прийняття участі в ухваленні рішень, що безпосередньо їх стосуються. Зрозуміти потреби дитини ми зможемо лише тоді, коли ми її почуємо і будемо сприяти її розвитку;
2. Участь дітей в активностях дає їй надзвичайно корисний досвід з терапевтичної позиції (підвищення самооцінки, зростання авторитету, покращення стосунків);
3. Залучення дітей до процесів ухвалення рішень зазвичай приводить до набагато кращого та ефективнішого вибору послуг (діти часто мають інші погляди на свою ситуацію та на власні потреби).

Список використаних джерел:

1. Конвенція про права дитини : Міжнародний документ від 20.11.1989 Дата оновлення: 20.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 22.10.2020).
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III Дата оновлення: 03.07.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text (дата звернення: 22.10.2020).
3. Петрочко Ж.В. Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах : автореф. дис. … докт. пед. наук : 13.00.05 Київ, 2011. 24 с.
4. Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології. Київ : Обнова компані, 2017. 256 с.
5. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини : навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О.О. 168 с.

Мединська К.Г.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Жиляк Н.В.,*** *кандидат психологічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НОВОЇ ЯКОСТІ – НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В МЕТОДИЧНІЙ РОБОТІ І РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА ЯК СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

«У нас у всіх є можливості про які ми навіть не підозрюємо. Ми здатні робити те, про що навіть не можемо мріяти. Але якщо ви ніколи не наважитесь, то ніколи і не зможете взнати на що ви здатні»
Дейл Корнегі – педагог, психолог, письменник.

Сьогодні визнаючи необхідність розробки суттєво нової моделі освіти XXI століття, яка б відповідала на виклики сьогодення, у документах всесвітньої організації ЮНЕСКО основними напрямами реформування освітніх систем визначені глобалізація суспільних процесів, гуманізація і демократизація освіти; її орієнтація на безперервний розвиток особистості. Гуманізація, гуманітаризація, національна спрямованість та демократизація освіти, перехід від інформативних – до активних форм і методів освітньої діяльності, створення умов для самовизначення, самореалізації і самоствердження особистості вихованця, перетворення позиції педагога і позиції учня в особистісно-розвивальні, творча спрямованість педагогічного процесу, його безперервність нині визначені основними тенденціями розвитку освіти XXI століття [1].

З огляду на зазначене, методологічною основою розвитку національної системи освіти стали гуманістична концепція й особистісно орієнтована парадигма, які забезпечують переорієнтацію на особистість учня, визначають необхідність індивідуального і диференційованого підходу в організації освітнього процесу, спрямовують на активне формування в учнів механізмів саморозвитку, самовиховання й самоактуалізації з урахуванням освітніх потреб та потенційних здібностей кожного.

Домінуючу роль в особистісному та професійному становленні педагога в освітніх установах різного рівня галузі посідає саме методична робота, тому зазначені вище особливості модернізації системи освіти України у повній мірі стосуються й методичної роботи в закладах освіти. Вимогою часу стає підготовка фахівців нової якості – здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і розвиватися протягом усього життя, а головне – бути патріотами рідної землі. Сьогодні кожен педагог повинен в повній мірі володіти всіма інноваціями, вміти ефективно і грамотно впроваджувати технології, застосовувати інноваційні засоби і форми навчання [2].

У Національній доктрині розвитку освіти, в розділі XII «Освіта і наука», зазначено, що «поєднання освіти й науки є умовою модернізації освіти,

головним чинником її подальшого розвитку, що забезпечується розвитком освіти на основі наукових і технологічних досягнень; інноваційною освітньою діяльністю в навчальних закладах усіх типів, рівнів акредитації та форми власності» [3].

Соціальні перетворення та реформи, що відбуваються в усіх сферах життя суспільства, створили умови для перебудови та запровадження інновацій і у сфері освіти, зокрема – це створення нових типів шкіл, активне впровадження в практику різних педагогічних технологій та методик, авторських програм і підручників та ін. А це у свою чергу спричиняє зміни у системі педагогічної освіти та формує нові освітні потреби вчителів [4].

Не викликає сумнівів в умовах сьогодення і необхідність інноваційних процесів та використання нетрадиційних форм в освітній установі, орієнтації вчителя-практика на прийняття, освоєння і використання у власній педагогічній діяльності інновацій, на творчий характер діяльності, що забезпечує суб'єктну самореалізацію та особистісний професійний саморозвиток педагога. Однак, на практиці найчастіше ми стикаємося з виникненням певних протиріч щодо запровадження інноваційної діяльності і шляхи подолання даних протиріч ми вбачаємо у застосуванні в роботі з педагогічним загалом поряд із традиційними, нетрадиційних форм методичної роботи, які охоплюють весь потенціал педагога: рівень і обсяг його компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до творчості, емоційної гнучкості, креативності та чіткого прийняття рішень [5].

У відповідності до вищезазначених положень, вважаємо за необхідне описати сучасні дистанційні форми методичної роботи з педагогами.

Jitsi Meet – онлайновий чат, який використовує технологію з відкритим кодом під назвою WebRTC. Вона дозволяє передавати відео- та аудіо між браузерами за принципом «точка-точка», без виділеного сервера.

Microsoft Teams – центр для командної роботи в Office 365 від Microsoft, який інтегрує користувачів, вміст і засоби, необхідні команді для ефективнішої роботи. Розроблений для смартфонів, що працюють на платформах Android, iOS, Windows Phone і комп'ютерів з операційною системою Windows 10 S, Windows 7+ або Mac OS X 10.10+ [6].

Платформа для вебінарів **Cisco WebEx** – це хмарний сервіс для проведення будь-яких web-конференцій, що дозволяє учасникам обмінюватися інформацією у будь-який момент часу з глобального хмарного середовища, у будь-якому місці, використовуючи комп'ютер або мобільні пристрої.

Classtime – це онлайн-сервіс для миттєвих тестів [7].

Viber – застосунок VoIP для смартфонів, що працюють на платформах *Android, BlackBerry OS, iOS, Symbian, Windows Phone, Bada* і комп'ютерів з операційною системою *Windows, OS X* або *Linux*.

Zoom забезпечує проведення необмеженої кількості конференцій, зустрічей і вебінарів. *Переваги*: якість відео та аудіо: трансляція відео з роздільною здатністю 720p.

Skype – це безкоштовна для завантаження та проста у використанні програма, яка дає змогу спілкуватися користувачам з усього світу [6;7].

Отже, використання нетрадиційних форм методичної роботи засвідчило високу результативність у розробці навчально-програмної документації; запровадженні інтенсивних технологій навчання; діяльності творчих груп, які випереджено вивчають інноваційні технології, розробляють інструкції, рекомендації, демонструють інтенсивні методи та прийоми в освітньому процесі тощо. І це допомагає в роботі і розвитку педагога як сучасної особистості.

Список використаних джерел:

1. Савчук О. І., Ковальчук Г. С. Інноваційні підходи до організації навчальної та науково-методичної роботи в системі післядипломної освіти. URL: http:// www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ pedp/2010_3/ 67/ savchyk.pdf
2. Бачинська Є. М. Вектори змін методичної роботи в закладах загальної середньої освіти в контексті реформування освіти в Україні. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua
3. Національна доктрина розвитку освіти України // Освіта України. 2002. № 33.
4. Топузов О. М. Педагогічні інновації: від теорії до практики URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/716/
5. Кошельнікова Л. Інноваційні форми методичної роботи [Текст] : семінар заступників директорів шкіл у формі зустрічі в «Інтелект-кафе». Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2013. № 5. С. 61–64.
6. Спірін О. М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. URL: https://journal.iitta. gov.ua/index.php/itlt/ article/viewFile/788/59.
7. Ставицька І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Новітні освітні технології : матер. наук.-практ. конф., (Київ, 20 квітня, 2012 р.). Київ : НТУ «КПІ», 2012. URL : http://confesp.fl.kpi.ua/node/1054.

Мельник Б.В.,

студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Лучик В.Є.,*** *доктор економічних наук, професор*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

Цифрові технології упевнено займають власне місце в нашому щоденному житті. Згідно з послідніми дослідженнями агентства мобільного маркетингу LEAD9 та Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), більше 85 % українців віком від 18 до 30 років використовують смартфони з

сенсорними екранами. Порівнюючи з останніми роками, частка користувачів смартфонів в Україні за попередні два роки зросла у 26% [1].

Останнім часом дистанційна освіта набуває у всьому світі все більшої популярності: ще у 2014 році Google оприлюднив найчастіші запити, що торкалися вищої освіти – виявилося, що люди більше зацікавленні у онлайн-курсах, ніж у відвідуванні університетських кампусів. Але серед абітурієнтів появляються сумніви щодо вибору навчання за дистанційною формою. Поміж мотивів сумнівів – відсутність потрібної інформації про дистанційні програми і традиційно низький рівень довіри до всього відносно сучасного. Чимало закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні та за кордоном підхоплюють тенденцію часткового переходу на дистанційне навчання. Вчені передбачають неймовірну популярність цього методу і вже прозвали його «освітою майбутнього».

Не залишається осторонь цих процесів і Україна, про що свідчить, наприклад, створення Української національної цифрової коаліції – «Коаліція цифрової трансформації». Організатором цієї події є Українська асоціація фахівців інформаційних технологій [2].

Діяльність коаліції буде спрямована на консолідацію та координацію ініціатив і зусиль всіх партнерів у галузі цифрового розвитку та інтеграції України до Європейського цифрового простору.

Потрібно відмітити, що на сьогодні, виходячи із законодавчо визначених повноважень, найбільший вплив на розвиток сфери цифрових технологій мають Міністерство освіти і науки України та Державне агентство з питань електронного урядування, які повинні відігравати найважливішу роль у формуванні відповідних навчальних програм та формувати нові тенденції в системі освіти, спрямовані на підвищення рівня цифрової грамотності населення. Так, на законодавчому рівні закріплені такі їх функції: визначення стратегії підготовки фахівців з вищою освітою; визначення середньої, позашкільної, професійно-технічної і вищої освіти, інклюзивного навчання та освіти протягом життя; проведення аналітичнопрогностичної діяльності у сфері вищої освіти, визначення тенденцій її розвитку, формування стратегічних напрямів розвитку вищої освіти з урахуванням науково-технічного прогресу та інших факторів, узагальнення, систематичне відстеження та аналіз потреб вітчизняного ринку праці, внесення пропозицій щодо обсягів і напрямів державної підтримки моніторингу якості освіти; розробка та затвердження державних освітніх стандартів із конкретних професій; розробка державних стандартів освіти, а також стандартів вищої освіти та стандартів освітньої діяльності [3].

Для покращання якості навчання керівництвом ЗВО було введено рішення про запровадження і вживання системи дистанційного навчання на основі ПС Moodle для введення змішаної форми навчання для використання слухачами можливостей дистанційного навчання в ході самостійної підготовки.

Дистанційне навчання є процесом взаємодії між викладачами і студентами, ізольованими у просторі. Результатом цього можна зауважити

особливо організовану діяльність учасників взаємодії, яка залежить від характеру відносин, дистанції між ними і представлено у формі діалогу. Головне завдання дистанційного навчання розвертається у стимулюванні дидактичного діалогу студента з матеріалом курсу.

Ефективність розмови поміж студентом і викладачем зумовлюють: зміст курсу, фактори середовища (розмір навчальної групи: розмов буде більше поміж викладачем і одним суб'єктом навчання, ніж поміж групою); мова розмови (якщо викладач використовує рідну мову студента, ефективність розмови підвищується); засоби комунікації (якщо обмін інформацією серед викладачем і студентом відбувається за сприянням електронної пошти, розмова загальмовується і є високоструктурованим, адже відбувається у письмовій формі; інтенсивність розмови вища при навчанні за сприянням телеконференцій, у ході яких викладач відповідає на питання студентів, які зі власної ініціативи покращують розмову).

Широковідомим видом комунікації у ході дистанційного навчання є внутрішня дидактична розмова (керований дидактичний діалог), за належного моделювання якої дозволено здобути високої якості засвоєння матеріалу. Квазідіалог між викладачем і студентом (керований дидактичний діалог) має відбуватися у виді інструкцій, які містять гіпотези про те, що студент уже ознайомився з матеріалом підручника щодо певного твердження.

Є така думка, що опрацювання викладачем дистанційних курсів не вимагає багато часу. Буцімто у викладача уже є підготовлений матеріал, з яким він працює в аудиторії і його розміщення на сайті дистанційного навчання не вимагає багато лишнього часу. По-справжньому це неправильна думка і не правильне бачення про систему дистанційного навчання. При дистанційній формі навчання матеріали зобов'язані подаватись зовсім не так як при традиційній очній формі навчання. Тому дистанційна форма передбачає роботу викладача з кожним слухачем окремо – у цьому плюс і специфіка такого навчання. За загальною статистикою фахівців дистанційного навчання викладачу для опрацьовування 1 години заняття за дистанційною формою потрібно затратити 8 годин власної роботи. Також опрацьовування (час на опрацювання) дистанційних курсів ніяк не враховувався викладачам бодай в якості годин методичної роботи в індивідуальному плані роботи викладача. Тим більше така робота ніяким чином додатково не оплачувалась.

В дистанційному навчанні присутні майже всі традиційні способи взаємодії між викладачем і студентами. Сьогоднішні засоби телекомунікацій розкривають перед студентами такі самі перспективи, як і під час стаціонарних навчальних контактів, а неодноразово чимало їх розширюють.

Особливості дистанційного навчання у режимі телеконференції можна оцінювати, зважаючи на такі його фактори:

- навчальний матеріал;
- діагностичний матеріал;
- наочність;
- запитання викладача студентам;

- виклад матеріалу викладачем;
- керівництво викладачем дискусіями;
- шанс студентів поставити викладачу питання;
- оцінювання викладачем студента[4, с.201-202].

У процесі дистанційного навчання реалізуються наступні форми взаємодії:

1) студент – навчальний матеріал. Передбачає взаємодіяння студента зі суттю того, що пропонується для вивчення. Будь-який суб'єкт навчання має набути навички конструювання, збагачення своїх знань. Взаємодіяння з навчальним матеріалом проходить за допомогою радіо і телевізійних передач, електронних записів аудіо та відеоматеріалів, комп'ютерного програмного забезпечення. Носіями навчальної інформації є книга, електронні носії (флешка тощо), а також електронна версія, розміщена у пам'яті серверу мережі;

2) студент (суб'єкт навчання) – викладач. Після отримання студентами навчального матеріалу викладачі приділяють їм допомогу в його опануванні, заохочуючи їхню цікавість до навчання, підсилюючи мотивування; влаштовуючи практичну діяльність, що тримається на опанованих теоретичних знаннях, випробування знань та оцінювання рівня їх засвоєння, надаючи консультативну допомогу, та ін;

3) студент – студент. Партнерська взаємодія студентів у ході засвоєння знань може проходити за участю викладача і без нього. Вона підтримує формування і розвиток комунікативних умінь, утриманню ними доступу до найкращих зразків реалізації навчальних завдань (студентами з вищим рівнем академічної успішності та розвитку здібностей). Способами реалізації її можуть бути електронна пошта, відеоконференції тощо [4, с.203-204].

У проектуванні навчальних програм для дистанційного навчання користуються емпіричним та теоретичний підходами. Значною властивістю сучасних навчальних систем є їх інтерактивність, що забезпечує діалогічний характер навчання. Втім, діалогічна взаємодія – не самоціль. Інтенсивність залучення студентів до діалогу не є ознакою ефективності навчальної програми. Плануючи кожен елемент діалогу, викладач має бачити дидактичні цілі, дбати, щоб репліки не були перевантажені лишньою інформацією, а запитання – надто утрудненими, зважаючи спроможність комп'ютера «збагнути» відповіді тих, хто навчається. [5, с. 45]. Хід комунікації має приваблювати студента, підсилювати його бажання продовжувати діалог із комп'ютером, заохотити його пізнавальну активність.

Досягнення навчальних цілей для дистанційного навчання викладач для спілкування з студентами використовує інструменти відео зв'язку на платформі Zoom, Google Meet, Skype, Facebook, BigBlueButton та ін.

Практичний досвід використання системи дистанційного навчання організованої у програмному середовищі Moodle показав можливість ефективного його використання для проведення дистанційних курсів навчання. Така система в цілому дозволяє реалізувати дидактичні принципи навчання для успішного оволодіння знаннями здобувачами вищої освіти. Все-

таки в першу чергу варто спрогнозувати зацікавленість викладачів у створенні якісних курсів дистанційного навчання. Від його інтересу буде залежати якість подання інформаційного матеріалу дистанційного курсу і якість реалізації освітнього процесу загалом у ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Кількість користувачів смартфонів збільшилась до 85 % дослідження. Детектор медіа URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/research.
2. Створення Української національної цифрової коаліції. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2772462-stvorenna-koalicii-cifrovoi-transformacii.html.
3. Куйбіда В. С., Петроє О. М., Федулова Л. І., Андрощук Г. О. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу : аналіт. зап. Київ : НАДУ, 2019. 28 с.
4. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація. К., 2006. 256 с;
5. Основи дистанційного навчання. Дистанційний курс / За ред. В.М. Кухаренко. Х., 1999. 392 с.

Мельниченко А.О.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Яшина А.В.,*** *викладач,*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДИСТАНЦІЙНА РОБОТА В УМОВАХ КАРАНТИНУ

На початку 21 століття Інтернет технології почали активно розвиватися і не дивно, що люди почали бачити в ньому не тільки джерело корисної інформації і розваг, але і спосіб заробітку, який може освоїти кожен.

Останнім часом стрімко набирає популярність така форма роботи як віддалена робота в Інтернеті, або дистанційна трудова діяльність вдома.

Слід зауважити, що концепцію віддаленої роботи придумав американець Джек Ніллес ще в 1972 році. Вже тоді існуючі засоби зв'язку дозволяли роботодавцям підтримувати контакт із співробітниками на відстані. Через 7 років був придуманий термін «віддалена робота» – «гнучке робоче місце»[1].

Зараз, завдяки розвитку Інтернету, працює і заробляє, не виходячи з дому, величезна кількість людей по всьому світу. Це чоловіки і жінки, пенсіонери і студенти, жінки з малими дітьми і професіонали, втомлені від щоденних багатогодинних поїздок на роботу. Кожен, будь то висококласний фахівець або людина з невеликим досвідом роботи, може підібрати собі відповідний варіант.

Під «дистанційною трудовою діяльністю» розуміється виконання певної трудової функції поза місцем знаходження роботодавця, поза стаціонарного

робочого місця, території чи об'єкта, прямо або побічно перебувають під контролем роботодавця, за умови використання для виконання трудової функції і для здійснення взаємодії інформаційно-телекомунікаційних мереж загального користування , у тому числі мережі «Інтернет».

Основні переваги дистанційної трудової діяльності наступні:

- по-перше, це вільний графік роботи – працівник може сам вирішити, коли працювати, а коли – відпочивати. При цьому клієнт визначає крайні терміни здачі проекту (дедлайн);
- по-друге, економія часу та грошей, тому не потрібно їздити на роботу і витрачати час та гроші в метро або в пробках;
- також, економія грошей на «офісному одязі» і всіх атрибутах суворого «дрес коду».

Але такий вид роботі має також недоліки, а саме:

- відсутність спілкування з колегами – хтось страждає від цього, хтось переносить легко;
- комп'ютер і потрібні в роботі програми, як правило, доводиться купувати за власний рахунок (але можливі виключення);
- часто робота за вільним графіком стає роботою з ненормованим робочим днем, включаючи роботу у свята або вихідні [2].

Сучасні бізнесмени охоче беруть у свої команди віддалених співробітників. Це дуже вигідно,тому що всю роботу виконують люди, що живуть в різних куточках земної кулі.

Більшість українських працівників вважають таку роботу кращою. Вони бачать у цьому безліч вигод, як для себе особисто, так і для бізнесу. Але таку роботу пропонують далеко не всі компанії на ринку [3].

Найчастіше цей вид зайнятості зустрічається серед айтішників, маркетологів, рекламістів і консультантів А ось у банківській сфері, торгівлі, виробництві, оосвіті, бюджетній сфері таких умов праці раніше не було.

Але час вимагає змін. Перехід на дистанційну роботу є однією з рекомендацій ВООЗ та МОЗ України для запобігання поширенню COVID-19.

Вважаючи на виклики сьогодення, робота працівників окремих категорій поза межами підприємства (установи, організації) стала одним із трендів карантинного періоду. Утім, роботодавці мають пам’ятати, що дистанційна робота також є видом трудових відносин, а тому має відповідати вимогам законодавства, які необхідно виконувати.

Карантин, запроваджений в Україні у зв’язку з COVID-19, загострив проблему невідповідності чинного трудового законодавства сучасним реаліям та проблеми застосування його норм у надзвичайних ситуаціях. Щоб повністю не зупиняти виробничий процес та убезпечити працівників від зараження, роботодавці змушені вдаватися до нестандартних підходів. Для багатьох підприємств (установ, організацій) цілком прийнятним компромісом стало запровадження дистанційної (надомної) форми роботи працівників, звісно, якщо вони можуть виконувати свої трудові обов’язки в домашніх умовах та їх присутність на звичайному робочому місці не обов’язкова.

Донедавна трудове законодавство не містило такого поняття, як віддалена чи дистанційна робота.

Для врегулювання питання дистанційної роботи до трудового законодавства було оперативно внесено зміни. Зокрема, згідно із Законом від 30.03.20 р. № 540-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби COVID-2019» викладено в новій редакції ст. 60 КЗпП.

Зокрема, було визначено нове поняття «дистанційна (надомна) робота» – така форма організації праці, коли робота виконується працівником за місцем його проживання чи в іншому місці за його вибором, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, але поза приміщенням роботодавця.

Крім того, запровадити дистанційну роботу, яка б відповідала вимогам сьогодення, дозволив Закон від 17.03.20 р. № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)». Відповідно до пп. 1 п. 2 Закону № 530 на період встановлення карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), роботодавець може доручити працівникові виконувати протягом певного періоду роботу, визначену трудовим договором, удома. Отже, якщо роботодавець може організувати роботу своїх працівників (усіх чи окремих категорій) віддалено, у домашніх умовах, то законодавство дозволяє йому це зробити.

Список використаних джерел:

1. Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. та ін Менеджмент персоналу: навч. посібн.; за заг. ред. В. М. Данюка, В. М. Петюха. К.: КНЕУ, 2004. 398 с.
2. Що таке дистанційна робота. URL: http://www.kadrof.ru/udalennaya-rabota.shtml
3. Більшість українців хочуть працювати з гнучким графіком. URL: http://news.finance.ua/ru/news/~/290833
4. Результати опитування: більшість українців хочуть працювати віддалено. URL: http://www.trud.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=530308
5. Погребняк А. Проблеми дистанційної трудової діяльності в Україні. ст. 81-84. Актуальні проблеми управління людськими ресурсами та економіки праці: Збірник тез IV Міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 22-23 квітня 2015 р. / Відп. за вип. Л.К.Семів. Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2015. 481 с.
6. Трудові реалії в умовах карантину. Алеся Павлинська, Ксенія Лотош. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/analitycs/194388_trudov-real-v-umovakh-karantinu
7. Дистанційна (віддалена) робота: новації законодавства. Олександр Козка. URL: https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-karantyn-122-distancionnaya-udalennaya-rabota-novacii-zakonodatelstva

Остапенко К.А.,
студентка 3 курсу, групи ОПвн-31
Вінницького фахового коледжу економіки та підприємництва ЗУНУ.
Науковий керівник: ***Колесник О.В.,*** *викладач Вінницького фахового коледжу економіки та підприємництва ЗУНУ.*
м. Вінниця, Україна

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ЯК ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТА БАТЬКІВЩИНИ

У духовному і політичному житті кожного народу є події й роки, які назавжди входять в його історію, пам'ять, визначають характер буття, місце і роль у світових процесах. В історії України чимало подій, які перед усім світом засвідчили прагнення нашого народу до вільного, щасливого, заможного життя. Як показує історія, із тисячі народів і народностей світу лише 200 перетворилися у нації – створили свої держави й домоглися визнання світової спільноти, серед них – Україна.

На заняттях історії закладаються підвалини історичних уявлень майбутніх громадян про давнє минуле власного народу, його мови, культури, ментальних рис характеру, державно-політичного життя, як невід'ємної складової формування європейської цивілізації. Тут студенти отримають базові наукові знання, що слугують фундаментом для формування їх історичної свідомості, патріотизму. Український патріотизм – явище, яке відображає все незаперечно цінне в історії української державності, визнає природну закономірність довготривалого історичного розвитку нації, народу аж до створення своєї держави [1, с. 61].

Під час викладання історії викладач має донести до студентів ідею української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства й нації в цілому. Історія Київської Русі, Литовсько-Руська держава, Запорозька Січ, Гетьманщина, УНР, ЗУНР – яскравий приклад тривалих державницьких традицій України. Висвітлюючи теми, пов'язані з відновленням історичної пам'яті про них, особливого наголосу потребують порівняльно-історичні відомості про переривання державності в інших європейських країнах, які на сьогодні є потужними націями. Також історичні обставини, які призвели до переривання цього процесу. Система патріотичного виховання передбачає формування історичної свідомості молодого покоління українців, що має базуватися на вивченні історії боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, особливо у XX-XXI століттях. Існування України сьогодні – це результат боротьби українського народу за право мати свою країну, яка повинна стати запорукою успішного культурного і політичного розвитку суспільства.

Вивчаючи сторінки історії варто звертати увагу на те велике і світле, яке підносить наш народ до вершин цивілізації, визначає його заслуги перед людством. Адже українці – єдина в світі козацька нація. Козацтво було дисциплінованою організацією самого українського народу, споконвічною

формою його самоорганізації і самозахисту у темні часи на засадах стародавнього звичаю – Волі. У козацькі часи нашому народові були притаманними високий рівень шляхетності, моральності, духовності, доблесті і звитяги, знання і бездоганне дотримання національних традицій і звичаїв. А Запорозька Січ була і залишається нині синонімом свободи, незалежності, людської й національної гідності [2, с. 284 – 285].

Також необхідно акцентувати увагу на патріотизмі діячів визвольного руху, показати витоки цього патріотизму. Так символом патріотизму і жертовності у боротьбі за незалежну Україну став подвиг героїв Крут, боротьба за волю України повстанців Холодного Яру, спротив дисидентів тоталітарній системі тощо. Ці та інші теми є надзвичайно емоційними, хвилюючими і дають невичерпні можливості для розкриття такої людської якості, як самопожертва в ім'я нації та держави. Проголошення Акту незалежності України відкрило новий розділ в історії України і новий сценарій для нашої країни.

Історія України – це не тільки події та роки, а й історичні постаті. На прикладах життя, діяльності і боротьби за державу українських князів, козацтва, видатних гетьманів Б.Хмельницького, І.Мазепи, П.Орлика; всього українського народу та його видатних представників – Т.Шевченка, В.Винниченка, М.Міхновського, М.Грушевського, С.Петлюри, та багатьох інших, викладач має продемонструвати національну гідність нашого народу, його прагнення мати власну державу і якою ціною це давалося.

Особливими мають стати пари, присвячені революційним змінам, що відбулись у листопаді 2013 – березні 2014 р.р., (Революція Гідності). Цей момент показав готовність молодого покоління відстоювати національні цінності та інтереси, українську державність, орієнтацію на фундаментальні орієнтири світової цивілізації. Викладач має донести студентам, що завдяки базовим цивілізаційним цінностям вдалося розмежувати світ диктаторських цінностей і загальнолюдських цінностей [3, с. 230].

Події, які пережили українці упродовж 2013 – 2014 рр. ще раз засвідчили, що проголошена у 1991р. незалежність потребує постійного захисту, глибокого розуміння та оцінки того, що відбувається навколо нас. Саме тому на парах, присвячених сьогоденню, особлива увага має приділятися ролі учасникам бойових дій на Сході України та волонтерам, які захищають нашу країни і зараз, віддаючи за це не тільки свою душу, а й і тіло..

Викладачі мають ґрунтовно опрацювати терміни «патріотизм», «нація», і правильно донести молодому поколінню. Необхідно акцентувати увагу на тому, що патріотизм в нинішній час проявляється не лише в безпосередній обороні на Сході із зовнішнім ворогом, не тільки в надзвичайних ситуаціях, але є звичайним станом повсякденного життя людини. Показати і розповісти,що потрібно показати справами, наскільки ти любиш свою країну, а не лише словами, які потім ідуть в нікуди [4, с.185].

На заняттях історії відбувається виховання громадянської свідомості, гідності та честі в гармонійному поєднанні національних і загальнолюдських

цінностей, утвердження ідеалів гуманізму, демократії, добра й справедливості. Викладач має домогтися усвідомлення студентами спільних ідей та інтересів усіх етносів українського народу у створенні України, формування міжнаціональної толерантності, необхідності розвитку духовної, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури тощо.

При цьому одним із завдань викладача є максимальне використання потенціалу усіх студентів, в тому числі творчих здібностей та обдарувань. Інтелектуальні ігри, дискусії, диспути, прес-конференції, засідання «круглого столу», тематичні діалоги та інші інтерактивні форми роботи емоційно збагатять заняття. Можна широко використовувати документи, книги, спогади, кіно- і фотоматеріали, звукозаписи, художні твори, які допоможуть створити на парах відповідну емоційну атмосферу, підсилять виховний вплив навчального мматеріалу [5, с. 101].

І я хочу закінчити статтю словами Олександра Довженка, який казав: «Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців». І справді, такий народ завжди будуть зневажати й поневолювати. Україна зможе розвиватися і вдосконалюватися лише знаючи своє минуле, і пам’ятати, що саме історична свідомість є вищою духовною цінністю будь-якої нації.

Список використаних джерел:

1. Абрамов А.В. К вопросу о сущности патриотизма. Полигнозис. 2010. № 2. С. 60-62.
2. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности. М.: Наука, 2013. 334 с.
3. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. М.: Мысль, 2011. 299 с.
4. Ігеев В.С. Стереотипизация как механизм социального восприятия. Общение и оптимизация совместной деятельности. М., 2017. С. 177-188.
5. Ондреєва А.Д. Формування особистості старшокласника. К,2014. 169 с.

Пілявський І.Є.,
магістрант Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка,
магістрант Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: ***Бачинська М.В.,*** *кандидат педагогічних наук,*
викладач, викладач кафедри соціальної роботи та психології
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу
м. Кам'янець-Подільський, м. Чернівці, Україна

ПРОТЕСТАНТСЬКІ ХРИСТИЯНСЬКІ ГРОМАДИ Й СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Важливо зазначити, що на сьогоднішній день суспільство переживає значні трансформації в усіх планах. Одним із прикладів цього є те що соціальна робота починає ставати основоположною частиною суспільства. З кожним роком створюється все більше і більше громадських організацій, які основною своєю діяльністю направленні на соціальну роботу. Головним причиною того, що це відбувається полягає у тому, що в суспільстві еволюціонує поняття «гуманізму», тобто людиноцентричного підходу. Але щоб прослідкувати такі тенденції і проаналізувати їх розвиток на нашій території потрібно звернути увагу на історію.

Загалом, поняття гуманізму як суспільного явища вперше з'явилось в епоху Відродження. Тоді людство накопичило досить вагомі надбання в різних сферах, а також в природничих та суспільних науках. Це була реакція на епоху середньовіччя з притаманною їй жорстокістю людей один до одного через повне нехтування цінністю людського життя. Таким чином, в історії людства з'явився новий світогляд, який почав відстоювати найкращі сторони в стосунках між людьми, яка заперечував нерівність людей в фінансовому, майновому та інших відносинах. Гуманістичний світогляд полягає в затвердженні норми людяності в суспільстві, в звільненні людини від рабського, тобто феодального способу мислення і загалом проголошення цінності людського життя [2]. Надалі гуманістичний світогляд розповсюдився на міжнаціональні та міжнародні відносини. Ідеї гуманізму навіть тоді не були повністю новими. Багато тез, які проголошує гуманістичний світогляд вже були порушені і втілювались в релігійних системах в мікромасштабах. Про це, наприклад, свідчать славнозвісні «Десять заповідей» з Біблії (не вбий, не кради, не свідкуй неправдиво).

Зміна погляду на людину і представлення її життя цінністю спочатку не стало популярною, а закріпилася в умах інтелектуалів свого часу. Лише після того, як відбулася Реформація і життя людини в широкому розумінні почало оцінюватись «безцінною жертвою Ісуса Христа». Приходить ідея, що коли ти дбаєш про людське життя тоді це найвищий рівень утілення християнських чеснот. Це поставило перед кожним свідомим християнином питання: «Як я можу виявляти ці чесноти?» Виникнення такого питання призвело до того, що

почали з'являтись перші ідеї формування якихось соціальних практик для населення. Зазвичай їх проводили дворяни або влада великих міст для бідноти. В більшій мірі створення таких практик було зумовлене не тільки ідеєю прояву християнських чеснот, але також різними політичними причинами. Незважаючи на останнє, це не відміняє того, що наслідком Реформації стало поява в свідомості людей ідеї, яка полягала у «допомозі тим хто цього потребує». У цьому полягає, як вважали в XVII столітті, найвищий рівень вияву християнських чеснот.

З часом така практика стала звичною не тільки серед заможних верст суспільства, але й
серед релігійних громад. Яскравим прикладом цього є «центри підтримки» які започатковувались в протестантських країнах і допомагали людям, які постраждали внаслідок релігійних війн у Європі в XVII столітті. На противагу їх в католицькій церкві був створений Орден Єзуїтів. Він повинен вести боротьбу проти протестантів. Його основним інструментом була соціальна робота, яка полягала в утримані шкіл, лікарень і т. п. Як наслідок, відбувалось постійне «протистояння» в культурній війні. Такий історичний контекст призвів до того, що в західній Європі досить рано було створено поняття соціальної роботи, які переросли з окремих практик і зробило її частиною культури. Це стало поштовхом до розвитку соціальної роботи в Європі, особливо в протестантських країнах, де соціальною роботою займалась майже кожна громада. Такий напрямок розвитку соціальної роботи направив «пієтичний рух», або інша його назва «рух благочестя», який проповідував особисту святість, благочестя і те, що головним є необхідність вчинення добрих діл. Він зародився в лютеранському середовищі і поширився на увесь протестантизм. Представники цього руху займалися великою кількістю соціальної роботи і допомоги тим хто їх оточував. Така історія стала причиною того, що в Західному світі соціальна робота має дуже широке поширення і нею, по суті, займається приблизно половина населення

Інша ситуація спостерігається в розвитку соціальної роботи в східній Європі, куди відноситься і наша Україна. Через певні історичні і культурні фактори гуманізм як світогляд не проник в цей регіон, що зумовило те що не з'явилося розуміння цінності людського життя. Цей момент ми можемо яскраво побачити в тому що в Російській імперії кріпосне право було ліквідоване лише 1861 року. Це був той час, коли такого не існувало ні в одній європейській країні. В той період людське життя часто не вважали за цінність тому і не була розвинута соціальна робота.

Єдиним винятком ми можемо побачити в тому як дворянство і царська родина почали займатись соціальною роботою, ще у XVIII столітті. Ми не можемо порівнювати рівень соціальної роботи в Європі і Російській імперії того часу. Справа в тому, що соціальна робота в Росії тоді здійснювалась переважно для поранених солдат, або тих хто після війни залишився інвалідом. Інші потребуючі верстви суспільства не отримували, по суті, ніякої допомоги. Приблизно так продовжувалось до другої половини XIX століття. Звичайно західні ідеї проникали в Росію, але якихось кардинальних змін не відбувалось.

У 1874 р в Санкт-Петербург приїхав англійський проповідник лорд Г. Редсток. З цього часу ми можемо говорити про те що західні ідеї стосовно соціальної роботи почали проникати в більш широкі суспільні маси. Він проповідував восновному серед людей вищого петербурзького кола. Проповіді велися англійською і французькою мовами, хоча був переклад на російську, але це визначало склад аудиторії [1]. Н.С. Лесков в своєму нарисі пише, що «виправдання людини вірою в спокутну смерть Ісуса Христа» становить «головний пункт вчення лорда Редстока» [4, с. 65]. Редсток вважав, що добрі справи не можуть спокутувати людини, порятунок людина отримує через кров Христа, але добрі справи (в нашому розумінні це соціальна робота) є важливою частиною християнського життя. Послідовниками цього проповідника стають такі відомі люди як правнук Катерини II гр. А.П. Бобринський; гофмейстер імператорського двору, гр. М.М. Корф; княгині Н.Ф. Лівен і В.Ф. Гагаріа; Е.І. Шувалова та ін. Серед них був і відставний полковник В.А. Пашков. У 1878 р англієць залишає Росію, і керівником релігійного руху, заснованого ним за назновю «редстокізм» стає Пашков. Згодом цей рух став називатися «пашковський», а його послідовників стали називатись «пашковці» [1].

Релігійна діяльність Пашкова та його громади була тісно пов'язана з діяльністю соціальною. Для пашковців була характерна соціальна діяльність, так як вони вважали, що християни повинні робити добрі справи, бо це – плід їхньої віри. Пашков вчив, що добрі справи – результат віри в Христа [3, с. 109]. Зрозуміло, вони під час своїх соціальних практик поширювали своє вчення. Методи поширення свого вчення були запозичені Пашковим у Євангельського Альянсу, членом якого він був. Західні євангелічні діячі, структури, рухи і організації впливали на богослов'я Пашкова, його релігійну і суспільно-соціальну діяльність[4, с. 64].

В.А. Пашков проводив релігійні бесіди в своєму будинку в Петербурзі. За манерою і способу проведення бесіди Пашкова нагадували релігійні збори Редстока. На бесідах Пашков говорив проповідь, там виконувалися християнські пісні, які іноді супроводжувалися музикою. В ході релігійного зібрання відбувалися молитви. Після закінчення бесіди Пашков спілкувався з відвідувачами, відповідав на їхні запитання. Сучасники вказують, що він після бесід пригощав відвідувачів їжею. Особам, які потребували він допомагав грошима. Пашков не обмежувався проведенням релігійних бесід в своєму будинку. Він поширював євангельські ідеї в Санкт-Петербурзі, причому досить різноманітним способом. Він поширював євангельські ідеї також в тюрмах. Він був відвідувачем в'язниць і багато ув'язнених, як повідомлялося, відріклися від свого кримінального та нещасного життя завдяки його слову і прикладу [3, с. 110]. Це нагадує сучасні соціальні практики по відношенню до в’язнів, які включають у собі аспект необхідності перевиховання особистості. За словами історика Ш. Коррадо, міністр юстиції К. Пален надавав йому можливість відвідувати «всіх укладених в столиці, включаючи політв'язнів» [7]. Саме цікаве є те, що така діяльність побудила аналогічну роботу серед православного духовенства.

Яскравим прикладом використання соціальної практики для поширення релігійних ідей є організація Пашковим їдальні в своєму будинку на Виборзькій стороні. Там він забезпечував їжею за низькими цінами робітників, студентів, а також тих, «хто знаходився під нігістським або атеїстичним впливом». Вважається, що ця їдальня була заснована в першу чергу для студентів. Вони зазвичай виявлялись незаможними, тому потребували підтримки. Туди дійсно ходили обідати багато студентів і увага Пашкова до студентам не обмежувалося створенням їдальні. Є відомості про його матеріальну підтримку студентів Санкт-Петербурзького університету [3, с. 113].

Загалом релігійна і соціальна діяльність Пашкова в Санкт-Петербурзі була активною і досить багатогранною. Вона була спрямована на різні соціальні верстви. Він не був єдиним, а лише одним із яскравих прикладів діяльності протестантизму (а разом із ним розвитку соціальних практик).

Були і інші протестантські рухи, які також займалися різного роду соціальною роботою: утримували дитячі притулки, створювали школи для безграмотних, допомогали інвалідам після війн [5, с. 115].

Сприйняття протестантських соціальних практик було неоднозначним. В протестантських громадах багато аристократів переступали соціальний бар'єр і вступили в контакт з людьми, набагато нижчими від них за статусом, і займалися допомогою їм. З одного боку протестантизм засуджувався як ворожа релігія, але його діяльність, на думку деяких світських діячів, стимулювала Православну церкву на більш активну і тісну взаємодію зі своєю паствою. Це призвело до розвитку соціальної роботи і серед православного населення [6, с. 62]. Протестантські громади своїми соціальними та релігійними практиками протистояти нігілістичним і революційним настроям в суспільстві. Пашков був стурбований «релігійними, моральними і суспільними проблемами» і в цьому відношенні він був зачинателем масової соціальної роботи. Ідеї Пашкова не були зрозумілі ні церквою, ні урядом [7]. Однак пашковська громада продовжила його справу навіть і після від'їзду їх керівника.

Історія на цьому не зупинилася. І в багатьох пострадянських країнах вивчення соціальної роботи протестантів на сьогоднішній день залишилася поза увагою. Проте, протестантські громади продовжили практику соціальної роботи і на сьогоднішній день. Світогляд, який поширився серед протестантів ще в XVII столітті продовжує домінувати. Сьогодні ми бачимо як серед протестантських громад до сих пір поширені практики соціальної роботи. У близькому до нас смт. Смотрич (раніше Дунаєвецький район) двома протестантськими громадами Євангельськими християнами баптистами та Єврейською Месіанською общиною було засновано реабілітаційний центр «Віфезда» для допомоги й звільнення від нарко- і алкогольної залежності. Допомагаючи залежним, з часом цих людей адаптуються до нормальних умов життя і їх самих залучають до соціальної роботи. Ці люди з дому милосердя «Віфезда» щонеділі їздять в Кам'янець-Подільський і годують голодних людей. Також представники соціального центру запрошують алкозалежних на

реабілітацію. Тому кількість людей, залучених до соціальної роботи значно збільшується. Це лише один із можливих прикладів в діяльності протестантів [9]. Ще одним прикладом є Дім Милосердя в с. Кульчіївці, засновником якого є церква християн віри євангельської «Світло Христове» в Кам'янцю-Подільському для допомоги у звільненні від алкозалежності. Розвиток соціального роботи на даному етапі в Україні і досі триває, але завдяки таким прикладам сучасного розвитку соціальної роботи серед протестантів ми можливо досягнемо більшого розвитку соціальної роботи у нашому регіоні загалом.

Розвиток соціальної роботи в XXI столітті значно розширив межі тих можливостей для соціальної роботи ніж будь-коли. Сьогодні добробут є одним із основоположних основ правового і демократичного суспільства. Важливо розуміти, що із розширенням можливостей практики соціальної роботи з'явилася сфера роботи із дітьми з неблагополучних сімей. Протестантські громади в цьому питанні опинилися одні із перших в нашому регіоні. До прикладу, в м. Шепетівка Хмельницької області члени баптистської громади заснували центр «Натхнення». У ньому проводиться робота, пов'язана із допомогою дітям з особливими соціальними потребами щодо розвитку їхніх талантів, підтримки їхніх природних здібностей та вмінь. Адже якщо дитина із важкого середовища не знайде себе, вона не зможе реалізуватися в суспільстві. Дитина втрачає право на добробут. Основна категорія, з якою працюють, – це діти-сироти, діти з ромських сімей та діти, сім'ї яких опинилися у складних життєвих обставинах. Розвиток соціальної роботи і далі триває в Україні, але ті внески які до цього докладають протестантські громади не можна не помітити [8].

Висновок. Отже, соціальна робота християн-протестантів має довгу історію. Зародилася вона в нашому розумінні у XVII і продовжує бути одним із їх пріоритетних напрямків до сьогодні. Зумовлено це релігійно-світоглядним переконаннями, які проголошують що життя людини є цінністю, а також баченням того, що добрі справи є необхідною частиною християнського життя та призначенням для віруючої людини від Бога. Протестантські громади завдяки своїй роботі побудили інші верстви суспільства теж займатись соціальною роботою. Вони продовжують активно діяти й сьогодні. Соціальна робота з кожним роком видозмінюється і отримує нові риси, оскільки світ створює нові виклики і з'являються нові категорії людей, котрі потребують допомоги, адаптації в суспільстві. І лише активна діяльність і відповідний світогляд дозволяє протестантським громадам бути на передовій соціальної роботи протягом довгого часу в історії людства.

Список використаних джерел:

1. Бачинин В.А. Евангельское пробуждение в петербургском высшем свете (полковник В.А. Пашков, граф М.М. Корф, министр А.П. Бобринский и др.). *Христианская мысль: социология, политическая теология, культурология*. Санк-Петербург : Новое и старое, 2005. Т. III. С. 7-27.
2. Гуманізм. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О.В. Петришин (відп. ред.) та ін. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 77.

3. Никитин Ф.Н. Религиозная и социальная деятельность В.А. Пашкова в Петербурге. Russian Colonial Studies. 2019. № 2. С. 106-126.
4. Никитин Ф.Н. Религиозные взгляды пашковцев. Теология (альманах). Санк-Петербург, 2018. С. 60-73.
5. Опря І.А. Становище та діяльність пізньопротестантських громад Правобережної України (1900-1917 рр.); Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Київ, 2010. 288 с.
6. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник]. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
7. Шерил К. Философия служения полковника Пашкова. Санк-Петербург : Библия для всех, 2005. 196 с.
8. Огнівчук Н. «Я не знала яким способом, але була впевнена, що мені вдасться…». *Шепетівські вісті.* Електронний ресурс. URL: https://shepvisnyk.com.ua/nina-ognivchuk-ya-ne-znala-yakim-sposobom-ale-bula-vpevnena-shho-meni-vdastsya/?fbclid=IwAR0oLUk_KeMX-jJBPioy2WuHnpKwpa36YX1OaKLxT9pGkdjI-fQ0geDj8N4.
9. Позбутись від наркотичної залежності! Газета «*Є.ua».* Електронний ресурс. URL: https://ye.ua/syspilstvo/5664_Pozbutis_narkotichnoyi_zalezhnosti.html.

Потьомкіна Н.З.,
аспірантка Харківської державної академії культури
Науковий керівник: ***Рижанова А.О.,*** *доктор педагогічних наук,*
професор кафедри психології та педагогіки ХДАК
м. Харків, Україна

ВЕБ-КВЕСТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОСТІ («Я-ВІРТУАЛЬНОГО») СТАРШОКЛАСНИКІВ

Ключові слова: старшокласники; віртуальні соціальні мережі; «Я-віртуальне»; залежність старшокласників від віртуальних соціальних мереж; веб-квест як засіб підвищення соціальності.

Настання інформаційної ери викликало цивілізаційні зміни та кардинальні перетворення соціокультурного простору. Сьогодні ми є свідками: глобальної інформатизації; пристосування людини до комп'ютерних технологій майже в усіх сферах її життєдіяльності; актуалізації кіберсоціалізації як нового виду соціалізації; домінування віртуальної складової в процесі комунікації; посилення ролі віртуальних соціальних мереж (ВСМ) тощо. Саме останні, володіючи низкою технологічних переваг (доступність, відкритість, оперативність, фізична непредставленість та ін.), постають ключовими в процесі соціального розвитку сучасного молодого покоління, значно полегшуючи процес їх соціальної взаємодії. 15-18-річні

юнаки та дівчата є представниками нового кібер-покоління, яке народилося та органічно існує в означену постіндустріальну добу, користуючись її можливостями та перевагами під час навчання у старшій школі та будуючи власні плани на майбутнє. Однак, не зважаючи на природність існування інформаційно-комунікаційних технологій в житті «покоління Z», саме вони в силу несформованості їх соціальності є найбільш уразливими до ризиків, на які наражають ВСМ: інформаційні атаки, грумінг, кібербулінг, «інформаційні пузирі», залежність від мережевого спілкування та кібервзаємодії. На наш погляд, вирішення окресленої проблеми, в першу чергу, на когнітивному рівні можливе за рахунок підвищення обізнаності учнів старшої школи щодо негативного стихійного впливу ВСМ. Відтак залучення старшокласників до соціально-контрольованої ситуації, створеної за рахунок використання тематичних веб-квестів, на нашу думку, уможливить запобігання виникнення в них стійкого стану залежності від ВСМ, шляхом впливу на рівень їх соціальності, зокрема на «Я-віртуальне», що є невід'ємною складовою їх соціального «Я». Враховуючи це, вважаємо, що порушене питання є актуальним для соціальної роботи для профілактики соціальними педагогами залежності старшокласників від ВСМ в закладах загальної середньої освіти.

Мета даної публікації полягає в обґрунтуванні веб-квесту як засобу підвищення соціальності, зокрема когнітивного рівня «Я-віртуального», старшокласників залежних від віртуальних соціальних мереж.

Методи: узагальнення особливостей соціального розвитку старшокласників; аналіз та синтез специфічних проявів віртуальних соціальних мереж; доведення ефективності застосування веб-квесту в розрізі дослідження.

Трансформацію особливостей соціального розвитку старшокласників інформаційної доби розглядають соціальні педагоги Н. Максимовська, А. Рижанова, Т. Швець та ін. Місце та зміст існування «Я-віртуального» в концепті загального «Я» студіюють зарубіжні психологи Н. Бутрова, Ю. Данько, О. Цариценцева та ін., в той час як репрезентативний та комунікаційний аспекти досліджуються вітчизняними науковцями О. Готько, О. Камінською, М. Махнієм, Х. Турецькою та ін. Технологію впровадження веб-квестів в освітній процес в рамках окремих навчальних дисциплін вивчають Г. Єрмолаєва, С. Іць, І. Остапенко та ін. Проте, застосування веб-квестів у соціальній роботі з метою запобігання виникненню у старшокласників залежного від ВСМ стану через вплив на їх «Я-віртуальне» досліджено не достатньо.

Винятковість соціального розвитку старшокласників як юнацької вікової групи із учнівським соціальним статусом полягає в їх: наполегливому прагненні до самовизначення та самореалізації; потребі в спілкуванні та взаємодії з однолітками; оберненості у майбутнє; світоглядному та професійному пошукові тощо. В сучасних соціокультурних умовах інформаційного суспільства саме ВСМ оснащені специфічними технологічними властивостями, що надають можливості для реалізації

означених ключових соціальних потреб та потягів молодого покоління у кіберпросторі.

ВСМ створюють унікальний світ з: відсутністю будь-яких часових чи просторових бар'єрів та фізичної репрезентативності, відносною анонімністю та доступністю. Подібні умови надають старшокласникам змогу: створювати кіберспільноти; оперативно обмінюватися медіаконтентом (інформація в будь-якому форматі та змісті) з великою кількістю людей (окремі користувачі чи інші кіберспільноти); «безцензурно» транслювати події власного життя в режимі реального часу на сторінках своїх аккаунтів; змінювати власну ідентичність та навіть підміняти реальний «Я-образ» різними віртуальними ролями тощо. Почуваючи себе дорослими без нагляду батьків та інших авторитетних старших, юнаки та дівчата цілковито занурюються у кіберпростір та несвідомо стикаються з власною неадаптованістю до геометрично зростаючих об'ємів нової інформації, різної за якістю, достовірністю та соціальною значущістю. Всупереч цьому, учні старшої школи продовжують свою віртуальну активність, з кожним разом збільшуючи тривалість перебування у ВСМ та не усвідомлюючи, що насправді стають жертвами інформаційного маніпулювання та сугестивного впливу: власноруч формують свій «інформаційний пузир», який не дає змогу отримувати різнопланову інформацію; реагують та відповідно впливають на настрої у кіберспільнотах (лайки, коментарі тощо); актуалізують ті чи інші події (залучення до челенджів, спам, репости тощо), або ж створюють їх (хайп, фейкові новини тощо). Подібна активність у ВСМ породжує в старшокласників ілюзорне відчуття реальної причетності до соціальної дійсності та ефемерність власної ролі в глобальному житті, викликаючи в них нав'язливу потребу до постійного перебування у цьому віртуальному світі.

Раніше нами було сформульовано визначення «залежності старшокласників від віртуальних соціальних мереж», як нав'язливу потребу осіб віком 15-18 років, які навчаються у старшій школі до безпідставно тривалого перебування у суспільних кіберструктурах, що призводить до деформації «Я-реального» та «Я-віртуального». Окремо, відповідно до основних критеріїв (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий та поведінковий), були обґрунтовані ключові показники. Відтак на когнітивному рівні щодо «Я-реального» вирішальними були означені знання про переваги реальних взаємовідносин щодо соціального розвитку «Я» та знання про можливості «Я-віртуального» у вдосконаленні «Я-реального». Відповідно до «Я-віртуального» показовими зазначено знання про загрози кібервзаємовідносин стосовно розвитку «Я-реального» та знання про можливість «Я-віртуального» у деформації «Я-реального».

Останнім часом, віддзеркалюючи виклики інформаційної доби в умовах демократичного суспільства, в освітньому середовищі українських шкіл все більше усвідомлюється та набуває популярності використання інноваційних та інтерактивних засобів навчання та виховання. Так, зокрема, не останнє місце займають тематичні веб-квести, які за допомогою доступу до Інтернету та інформаційних ресурсів дають змогу учням самостійно вирішувати

проблемні задачі, креативно підходячи до пошукового процесу у власній дослідницькій діяльності.

В цілому веб-квест представляє собою певну дидактичну структуру, яка в загальному вигляді передбачає: по-перше, наявність чіткого проблемного питання або вихідної задачі, яка окреслює орієнтовний результат та задає певний вектор для дослідження; по-друге, список валідних інформаційних ресурсів (посилання на веб-сторінки в Інтернеті, архівні документи, сайти та ін., що містять адекватну достовірну інформацію), який дозволяє педагогічному працівнику створити безпечне відносно-контрольоване освітнє віртуальне середовище для учнів; по-третє, план виконання або опис процедури роботи, який слугує для учнів орієнтиром під час пошукового процесу; по-четверте, вимоги до оформлення та критерії оцінювання, за якими учасники будуть представляти зібрану відповідно до завдання інформацію та звітувати про досягнені результати. Окрім того, технологія веб-квест може мати вигляд як самостійної, так і групової (міні-проекти) роботи. У випадку зі старшокласниками, стратегія розподілу ролей у групі (від трьох до п'яти учнів) заохочує соціальну групову взаємодію, привносить відчуття конкурентної боротьби та стимулює прояв лідерських якостей. Загалом, означення конкретної проблеми та чітке формулювання поетапності її виконання, скеровують учнів старшої школи до аналітичної діяльності, надаючи їм змогу відмежовувати головне від другорядного та узагальнювати інформацію, встановлюючи причинно-наслідкові зв'язки. У підсумку зазначимо, що застосування даного інноваційного засобу саме із старшокласниками сприяє розвитку в них абстрактного та критичного мислення, стимулює пошуково-дослідницьку діяльність та розвиває соціальну суб'єктність, що, власне, є відображенням реалізації компетентнісного підходу до навчання, передбаченого Законом України «Про освіту».

З огляду на реальну практику сьогодення та окреслені вище соціальні виклики, які, в першу чергу, стоять перед соціальною роботою, вважаємо за необхідне застосування подібних засобів для реалізації соціально-контрольованого впливу на молоде покоління. На нашу думку, використання тематичних веб-квестів типу «Що треба знати про віртуальні соціальні мережі?», «Безпека в Інтернеті», «Хто ховається за віртуальним аккаунтом?», «Етика мережевого спілкування», «Кіберкультура» тощо, сприятиме покращенню підготовленості більшості учасників Мережі не тільки у технологічному плані, а й в озброєнні їх навичками пошуку якісної інформації та критичного ставлення до неї. Насамкінець, ми схильні вважати, що, розкривши юнакам та дівчатам додаткові переваги власного безпечного соціального розвитку через віртуальну складову, яка органічно вплетена в їх сучасне життя, відбудеться природнє підвищення когнітивного рівня «Я-віртуального» старшокласників, яке, власне, слугуватиме розквіту «Я-реального».

Підсумовуючи зазначимо, що соціальна робота має реагувати на зміни, які відбуваються в суспільстві, добираючи нові форми та засоби роботи для попередження та подолання його негативних проявів. Зокрема, особливо

важливого значення набуває соціально-контрольований вплив на молоде покоління, яке стоїть на шляху самовизначення та вибору. Недостатня сформованість та нестійкість «Я-соціального» старшокласників підвладна впливові з боку маніпулятивних технологій, які реалізуються у віртуальних соціальних мережах. Однак, на нашу думку, застосування інноваційних засобів через віртуальну взаємодію відкривають нові можливості для розвитку «Я-віртуального», яке сьогодні є невід'ємною частиною загального соціального «Я» молодої генерації. Відтак, вважаємо, що використання інтерактивних засобів таких як веб-квест через залучення «Я-віртуального» старшокласників в пошукову дидактичну задачу, уможливить підвищення когнітивного рівня їх «Я» та, як наслідок, виступить запобіжним чинником для формування стійкого залежного від ВСМ стану.

Перспективи дослідження вбачаємо у подальшому пошуку ефективних методів та форм роботи для розробки програми соціально-педагогічної профілактики схильних до залежності від віртуальних соціальних мереж старшокласників.

Почтар Т.В.,
магістрантка Подільського державного аграрно-технічного університету
Науковий керівник: ***Бачинська М.В.,*** *кандидат педагогічних наук, викладач кафедри соціальної роботи та психології Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ОЖИНИ В СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО РОЗВИТКА УКРАЇНСЬКОГО САДІВНИЦТВА

В Україні останнім часом спостерігається підвищений інтерес до ягідного бізнесу. Активно розширюються площі під ягідними культурами. Більш професійним став ринок ягід у нашій країні, а з набуттям садоводами досвіду із присадибних ділянок на промислові плантації перейшли досі маловідомі, аматорські культури. З появою нових сортів та інноваційних підходів до технології вирощування вони набули комерційного значення і довели свою неабияку прибутковість.

Однією з таких перспективних культур є ожина, яка тривалий час в Україні незаслужено залишалася малопоширеною й сьогодні перебуває лише на початкових етапах комерційності. Вирощування ожини в Україні у промислових масштабах має лише перші кроки. За словами експертів ягідного ринку, виробникам ожина подобається насамперед за скороплідність, високу продуктивність, тривалий термін експлуатації насаджень і можливість формувати тривалого конвеєра поставок. Перший урожай, і немаленький –

3,2т/га, ягода дає вже на наступний рік після посадки, на 3-й рік – у тричі більше, а з 4-го входить у повне плодоношення, даючи в середньому 14,5т/га [1].

Ні одна інша ягідна культура не здатна вже на 2-3 рік після садіння приносити з одиниці площі настільки щедрий врожай, як ожина. Окремі її сорти дають понад 10- 12 кг ягід з одного куща, в той час як сам кущ при правильному його формуванні займає всього лише 1,5- 2,0 погонних метри шпалери.

У цієї культури цілюще все, починаючи з листя й ягоди і закінчуючи корінням. Надзвичайно широкий спектр захворювань для лікування яких вона використовується. Ягоди ожини сприятливо діють при гострих респіраторних захворюваннях, пневмонії, як жарознижувальний засіб, при недогрів'ї, гінекологічних захворюваннях, хвороб серця і судин, колітах та дизентерії.

Сік ожини показаний для лікування трахеїту, бронхіту, ангіни. Ожина дуже корисна при лікуванні захворювань шлунково-кишкового тракту. Пектин, що міститься в ягодах ожини здатний виводити з організму людини солі важких металів. Дана культура чудово очищає судини від шкідливого холестерину, тому її призначають при серцево-судинних захворюваннях. Корисно вживати в їжу ягоди при атеросклерозі. Свіже листя ожини накладають на виразки, рани та лишаї для швидшого їх загоєння.

Також ягоди ожини насичені мінеральними речовинами, містять мідь, марганець, магній, калій, кальцій, що покращують імунітет людини, особливо в наш час – час COVID-19, де людям потрібно приділяти більше уваги своєму здоров'ю. Також ожина містить вітаміни групи Р, В1, В2, Е, С (бере участь в утворенні колагену, та укріпленні кровоносних судин), залізи та дубильні речовини, клітковину, вітамін К (він допомагає крові згортатись). Ожина багата пектиновими речовинами, біофлавоноїдами (рослинними сполуками), а також органічними кислотами – лимонною, винною, саліциловою та яблучною, що є дуже важливими для організму людини [1].

Завдяки появі нових сортів та інноваційних підходів до технології вирощування, одними з яких є:

- вирощування ожини під агроволокном
- вирощування в тунелях
- вирощування з використанням рухомої шпалери ці культури набули комерційного значення і довели свою неабияку прибутковість.

Головним недоліком ожини є недостатня морозостійкість навіть для південної України, через яку в будь-якій місцевості нашої країни насадження потрібно вкривати агроволокном на зиму. Перезимувати рослина може і під достатнім шаром снігу, але ми не можемо знати заздалегідь чи не вдарять морози по голій землі.

Проте цей прийом необхідний, оскільки, укриваючи ожину, ми гарантовано збиратимемо урожай щороку незалежно від зимостійкості сорту та погодних умов взимку.

В сучасних сортів ожини морозостійкість квіткових бруньок нижча, ніж самих пагонів, що в подальшому істотно впливає на цвітіння та урожай ягоди.

Саме ця біологічна особливість протягом довгого часу була основним стримуючим фактором переходу культури до категорії комерційних.

Вирощування ожини з використанням рухомої шпалери.

Науковцями країн північних штатів Америки було запропоновано нову інноваційну технологію вирощування укривної ожини з використанням Y-подібної рухомої поворотної шпалери, розроблену доктором Фуміомі Такеда на Аппалацькій дослідній станції плодових культур. Дана технологія дає змогу укладати кущі на зиму, не знімаючи їх зі шпалери, і є яскравим прикладом найкращого світового досвіду, який варто переймати вітчизняним науковцям. Y-подібна рухома поворотна шпалера (Rotating Cross-Arm Trellis) дає можливість успішно вирощувати ожину в регіонах із зимовими температурами нижче -21- 23 (температура, за якої відбувається підмерзання плодових бруньок ожини) і активно набуває дедалі більшого поширення та популярності і серед провідних виробників ожини в усьому світі [3].

Цей спосіб дає можливість скоротити ширину площин і повніше використовувати потенціал рослини за рахунок збереження більшої частини бічних відгалужень, створюючи упорядковану систему підв'язки й покращуючи освітлення пагонів, а також полегшує доступ до них для догляду.

Таким чином, захистивши пагони ожини від підмерзання, зниження ризику сонячних опіків, а також розміщеня урожаю ягоди з однієї сторони шпалери, що значно полегшує збір та підвищує її продуктивність, виробники щороку мають змогу отримувати високі сталі врожаї смачної та корисної ягоди.

Вирощування ожини в тунелях.

Експерти ягідної галузі прогнозують, що в найближчому майбутньому переважна більшість фермерських господарств світу вирощуватиме свою продукцію винятково у теплицях чи під накриттям. У тунелях, порівняно з відкритим грунтом урожайність зростає на 25-30%, завдяки тому, що створюють хороший мікроклімат для рослин, дають можливість отримувати ранній урожай на два тижні раніше та збирати ягоди ремонтантних сортів майже до морозів. Такі ягоди вирізняються високою якістю,- їх не псують [2].

Мікроклімат і температура важливі складові для вирощування ожини в тунелях чи під накриттям, адже висока температура та вологість можуть знищити насадження. Для цього використовують термодифузійну плівку, оскільки вона розбиває інфрачервоні промені, що відповідають за нагрівання тунелю і підвищення температури, а також розпорошує сонячні промені, які можуть негативно вплинути на ягоду.

Провітрювання тунелів – обов'язковий процес роботи садівника в тунелях.

Отже, на сьогодніший день споживання ягідної продукції є однією з тенденцій здорового способу життя. Україна має всі шанси щоб стати ключовим виробником і постачальником продукції ягідних культур, таких як: полуниця, малина, ожина, аґрус, чорна смородина насамперед на європейський ринок. Особливо важливо це в умовах дії поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між ЄС та Україною.

Нині площа насаджень ожини в Україні невелика і складає сумарно 120–200га. Проте, ожина цікава тим, що це дуже продуктивна культура. Її врожайність сягає від 20 до 40 т/га при правильній агротехніці а також підборі сортів. Культура є скороплідною. Вже після висадки на другий рік можна отримати врожай.

Окрім того, на вітчизняному ринку є широкий вибір сортів, які можна вирощувати в Україні, беручи до уваги грунтово-кліматичну характеристику зони, де закладатиметься плантація даної ягоди. Також варто відзначити конкурентоспроможність даної культури на ринку та зростаючу зацікавленість нею серед переробних підприємств та експортерів. В Україні вже з'являються експортні запити на ожину.

Список використаних джерел:

1. Здорове життя. Новини здоров'я – 24 канал. Електронний ресурс. URL: health.24tv.ua.
2. Саджанці ожини. *Батьків сад: вирощуємо разом*. URL: batkivsad.com.ua.
3. Ярещенко О. Промислове вирощування ожини. *Агроном.* URL: www.agronom.com.ua.

Прокопова А.А.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Волощук М.Б.,*** *викладач,*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

На сьогодні надзвичайно актуальним є вивчення особливостей проблеми мотивації в підготовці фахівців певної спеціальності в умовах дистанційного навчання, оскільки змінюються форми й особливості взаємодії студента і викладача, їх комунікації, особливо під час підготовки й запровадження інформаційно-комунікативних форм навчання.

Нагальність здобуває вивчення особливостей мотивації у підготовці майбутніх психологів. Навчально-професійна діяльність для студентів є пріоритетною діяльністю у вищому навчальному закладі і завданням цієї діяльності є підготовка до дорослого етапу професійної життєдіяльності молодої людини, спеціаліста з вищою освітою.

Актуальність та важливість потреби у професійній освіті є суспільною потребою. Так, на думку Л.В. Боднар, «форма освіти реалізована у структурі навчального закладу, зміст реалізований у системі професійних знань, які потрібно засвоїти» [1]. На думку дослідниці, саме психологічно в кожній окремій особистості «форма та зміст освіти виявляються різними потребами:

професійно-пізнавальною потребою (інтерес до знань), потребою у вищій освіті (прагнення до певного статусу у суспільстві)» [1].

Дослідженню питання особливостей мотивації присвячують роботи вчені зарубіжжя та вітчизняні психологи: В. Вілюнас, С. Занюк, Б.Ф. Ломов, О.М. Леонтьєв, А. Маслоу, Ф.С. Нємов, Є.П. Ільїн, які доводять, що мотивація пояснює особливості цілеспрямованості дій, організації діяльності задля досягнення поставленої мети. Питанню навчальної мотивації присвячуються роботи Л.С. Виготського, В.В. Давидова, О.К. Дусавицького та ін.

Важливою і значущою складовою в підготовці майбутніх психологів є період навчання, адже саме у вищому навчальному закладі студент отримує необхідні, спеціальні знання, уміння й навички, у стінах коледжу чи університету відбувається розвиток їх комунікаційної культури, набувається досвід професійного спілкування зі старшими колегами, уточнюється та формується вихідне уявлення про ту діяльність, якій майбутній психолог має бажання присвятити своє життя, обираючи певний навчальний заклад.

Тому, мотивація для студентів є надзвичайно важливою складовою в професійному формуванні та становленні майбутнього фахівця.

Саме поняття мотивації в психологічній науці використовують та осмислюють у таких значеннях: як системи факторів, які обумовлюють поведінку (цілі, потреби, мотиви, наміри); а також як характеристику процесу, яка підтримує поведінкову активність.

В психології розрізняють наступні групи мотивів: 1) прості, до яких відносять потяги, бажання, хотіння; 2) складні, до яких відносять інтереси, схильності, ідеали; 3) випадкові, до яких відносять почуття, звички й афекти [2].

Погодимось із думкою Л.В. Боднар, яка зазначає, що мотивація «є сукупністю зовнішніх та внутрішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності та надають її спрямованість, яка орієнтована на досягнення певної мети» [1]. Розвиток саме позитивної навчальної діяльності в студентів є важливою умовою «особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки» [1].

На нашу думку, навчальна мотивація студентів не має бути обмежена лише передачею інформації та навчального матеріалу. Студент має розуміти значення та місце професії психолога у суспільстві, її практичне значення для сучасного соціуму, роль та практичне застосування психологічного дослідження, методик та комунікації з усіма верствами населення та у різних сферах діяльності соціуму.

Для вивчення та виявлення ефективності підготовки майбутніх психологів, й напрямку у розвитку мотивацій набуває актуальності вивчення та застосування досліджень і методик, наприклад, дослідження за методикою А.О. Реан, В.О. Якуніна, у тому числі у модифікації Н.Ц. Бадмаєвої «Діагностика мотивів навчальної діяльності студентів», за методикою Т.І. Ільїної «Вивчення мотивації навчання студентів» та ін.

На нашу думку, саме вивчення мотиваційної сфери під час навчання студентів та оволодіння професії майбутніх психологів дозволяє виявити

переваги та негативні сторони форм і методів навчальної діяльності студентів.

Варто відзначити, що саме професійна діяльність має набувати практичного значення та життєвого сенсу. Коли людина відображає й втілює у собі ті цінності, які притаманні професійній діяльності, а у людини та її професії немає розриву – саме тоді професія приносить людині інтерес, мотивацію та задоволення від діяльності.

Погоджуючись з думкою дослідників С.Д. Максименко, О.М. Максименко, І.А. Майстренко, акцентуємо увагу на важливості вивчення мотивації, яке надзвичайно значуще для виявлення «реального півня і можливих перспектив» [3], зони найближчого впливу на майбутнього спеціаліста. Отже, мотивація для майбутнього фахівця має значний вплив на поведінкові особливості людини, є також динамічною характеристикою особистості, й визначає її спрямованість, прагнення, наміри, її життєвий та професійний шлях, які і є важливою сферою та простором особистості, в якому застосовуються знання про мотивацію.

Список використаних джерел:

1. Бондар Л. В. Особливості мотивації навчальної діяльності студентів – майбутніх практичних психологів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. № 10 (2017). URL: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12459
2. Занюк С. С. Психологія мотивації. Київ : Эльга-Н; Ника-Центр, 2002. 502 с.
3. Максименко С. Д., Макаренко О. М., Майстренко І. А. Особливості мотивації в процесі професійної підготовки майбутніх біологів. Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Том 97. С. 40-43.

Рудько К.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Киселюк М.П.,*** *кандидат технічних наук, викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ: РУТИНА ТА РОЗВАГА

Які перспективи розвитку природничих наук, чим живуть сучасні науковці та що чекає молодих спеціалістів, які вибрали цей напрямок? Природничі науки вивчають явища та процеси в живій та неживій природі. При сучасному розвитку науки, техніки та технологій це широкий комплекс, що включає сотні наукових дисциплін і напрямків. Таке різноманіття пов'язано з досягненнями та науковими відкриттями, які спричиняють виникнення нових спеціальностей та технологій. Навіть для фахівців

суміжних галузей знання з кожної окремої сфери науки важко доступні, методи незрозумілі, а прилади складні в освоєні.

Не дивлячись на виникнення нових напрямків природничих наук реально важливих, фундаментальних відкриттів давно вже не відбувається. Виникає ілюзія, що природничі науки досягли межі пізнання, яку неможливо перейти. До такого висновку дійшли й наші вченні, але все ж зберігають оптимізм: «Можемо дійти висновку, що наука взагалі і фізика зокрема себе вичерпали. Я особисто не вірю, що таке взагалі може відбутися» [1, с. 9]. Задачі які стоять перед сучасними науками різноманітні, від створення нових матеріалів до пошуку ліків від поширених хвороб, від розробки технологій, які полегшують повсякденне життя, до створення повноцінної бази на Місяці та планетах Сонячної системи.

Це все є рутиною, наполегливою, повсякденною роботою в якій важко знайти щось цікаве. На вибір професії також впливає хибна думка про те, що до природничих науки належать і точні науки: математика та інформатика. Так, їх методи широко використовуються як інструмент дослідження, або для опису явища чи процесу, але рівень складності математичного апарату залежить від вибраної спеціальності. Також до природничих наук не належать соціальні науки (незважаючи на те, що суспільство є організованою сукупністю живих істот) та мови (спосіб спілкування та взаємодії живих істот).

Повсякденно ми чуємо про відкриття нових матеріалів з та без приставки «нано». Прикладом такої розробки може бути Geckskin. Розробка вчених Массачусетського університету, штучна тканина, яка повторює ознаки шкіри гекона та володіє унікальними властивостями (зчеплення з гладкими поверхнями) [2, 1078-83]. Взаємодія з поверхнею відбувається за рахунок сил ван-дер-Ваальса. Шматок тканини площею 103 $см^2$ може утримувати на гладкій вертикальній стіні вагу 317 кг. Результати дослідження проілюстровано на виставках, в публікаціях, відео. Сфера застосування цього винаходу залежить тільки від нашої фантазії, починаючи з виготовлення примітивного пристрою для кріплення телевізора на стіні, до створення військового загону людей-павуків.

Значні кошти виділяються на дослідження в сфері медицини. Ведеться пошук ліків здатних проходити через клітинні мембрани, придатних для транспортування тільки до хворих клітин чи органів. Діюча речовина має починати працювати в певний, наперед визначений час, або виділятись порціями. Високого рівня досягла діагностика. Сучасні прилади дозволяють вимірювати концентрацію до 10^{-16} М (моляр – моль·$дм^{-3}$, або ж моль на літр), що вже близько до поодиноких молекул [3, 119-124]. Як швидко ми просунемось далі залежить тільки від нас. Навряд чи винахідники цих приладів та розробники ліків думали, що вже досягли межу можливостей людства. Наполеглива праця в постановці нових експериментів, застосування сучасних технологій і процесів ключ до успіху для тих хто працює в цьому напрямку.

Нагальним для подальшого процесу освоєння космосу стоїть питання створення космічної бази на Місяці та дослідження Марса. Здавалося б людство вкладає величезні кошти в заздалегідь утопічний задум. Насправді, сучасний рівень технологій дозволяє економічно обґрунтувати та найближчим часом отримати зиск із цього проекту. Це добування пального для термоядерного синтезу – гелі3. Корисних копалин: платини для виготовлення ракетних двигунів; рідкоземельних елементів для створення, електронних приладів, магнітних матеріалів, каталізаторів, ядерної техніки та акумуляторів водню; сірки, натрію і калію в якості добрив для вирощування сільськогосподарської продукції. Все це передбачає програма Артеміда [4], але, на жаль, наша країна не може фінансувати цей проект. Але і для нас знайдеться місце в цьому масштабному та перспективному задумі. Ми беремо участь в створенні системи GPS для Місяця, розробляємо технологію виготовлення ракетного пального безпосередньо на місячній базі, створили літальний апарат для дослідження Марса – Mars Hopper [5].

Період романтичних відкриттів науково-технічної революції давно позаду. Природничі науки перетворились на клопітку і наполегливу працю. Роботу по створенню ліків, освоєння космосу, відкриття нових матеріалів та вдосконаленню приладів. Але залишилось багато винаходів та технологій які чекають свого застосування для покращення нашого повсякденного життя. З іншого боку, наука може бути цікавою. Особливо згадавши про перспективу виникнення інформаційного суспільства, коли основним продуктом виробництва стануть інформація та знання. І яскраві приклади: журнал National Geografic (який з 1888 року розповідає своїм читачам про пригоди та природу), науково-популярні передачі на кшталт MythBusters переконують нас – вірними були слова Петра Капіци, що наука повинна бути весела, захоплююча і проста. У природничих наук все є для цього: і практичний результат і розвага і бешкет.

Список використаних джерел:

1. Локтєв В.М. Роздуми про розвиток фізики у XXI столітті. Наука та наукознавство. 2009. № 2. с. 3-9.
2. Bartlett M.D., Croll A.B., King D.R., Paret B.M., Irschick D.J., Crosby A.J. Looking Beyond Fibrillar Features to Scale Gecko-Like Adhesion. Advanced Materials. 24:1078-1083
3. Gill P., Alvandi A.H., Abdul-Tehrani H. et al. Colorimetric detection of Helicobacter pylori DNA using isothermal helicase-dependent amplification and gold nanoparticle probes. Diagn. Microbiol. Infect. Dis. 2008. Vol. 62. p. 119-24
4. Pearlman, Robert. NASA Names New Moon Landing Program Artemis After Apollo's Sister. Space.com. Retrieved 14 May 2019.
5. Олег Карп'як (19.05.2106). Mars Hopper: що українські вчені пропонують НАСА. BBC Україна.

Савіцький В.І.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Сторожук Н.Р.,*** *викладач соціальних дисциплін*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ТУРБОТА ПРО ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ – ОДНЕ ІЗ НАЙБІЛЬШ ВАЖЛИВИХ ЗАВДАНЬ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Тему дослідження присвячено структуруванню проблемного поля досвіду карантину, виявленню найбільш гострих і масштабних викликів, рівнів їх усвідомлення і сформованості запиту на психологічну допомогу, оцінці кращих практик і знахідок психологічної спільноти, окресленню перспектив їхнього використання в умовах карантинних обмежень і посткарантинного періоду.

Постійна турбота про людей – головне завдання державної соціальної політики. А турбота про соціальний захист людей з інвалідністю – це дуже відповідальна і важлива робота, а також одна з чільних ознак цивілізованої й демократичної держави. Інвалідність – це не вирок. Тому особи з інвалідністю пов'язують свої надії на ставлення до них не лише як до людей, котрими потрібно опікуватись, а як до повноправних членів суспільства. Вони надіються на те, що держава та суспільство подбають про дотримання їхніх прав і свобод, про повагу до них з точки зору людської гідності, та створять умови для їхньої самореалізації.

ВООЗ та органи охорони здоров'я по всьому світу вживають заходів для стримування спалаху COVID-19. Окремі категорії населення, зокрема люди з інвалідністю, можуть зазнавати більшого впливу COVID-19. Цей вплив можна пом'якшити, якщо ключові зацікавлені сторони впроваджуватимуть належні дії і захисні заходи.

Потрібно вживати заходів для того, щоб люди з інвалідністю завжди могли отримати доступ до необхідних їм медичних послуг, послуг водопостачання і санітарії, а також інформації в галузі охорони громадського здоров'я, в тому числі під час спалаху COVID-19.

Для людей з інвалідністю ризик зараження COVID-19 може бути вищим з огляду на такі чинники:

- бар'єри, що перешкоджають дотриманню базових заходів гігієни, таких як миття рук (наприклад, рукомийники, раковини чи насоси подачі води можуть бути фізично недоступними або особі може бути фізично складно ретельно вимити та продезінфікувати руки);
- проблематичність дотримання соціальної дистанції у зв'язку з потребою додаткової підтримки або перебуванням в інституційних закладах;
- необхідність торкатися предметів для отримання інформації від оточуючого середовища чи для фізичної підтримки;
- бар'єри, що перешкоджають отримувати інформацію з питань охорони громадського здоров'я.

Залежно від супутніх захворювань, для людей з інвалідністю в разі зараження підвищується ризик більш важкого перебігу COVID-19. Це може бути зумовлено тим, що COVID-19 ускладнює існуючі порушення здоров'я, особливо пов'язані з дихальною функцією, функціонуванням імунної системи, серцево-судинним захворюванням чи діабетом та існуванням бар'єрів в отриманні медичної допомоги.

Непропорційно високий вплив вірусу на людей з інвалідністю також може пояснюватися серйозними перебоями в забезпеченні послуг, якими вони мають бути забезпеченими.

Бар'єри, з якими стикаються люди з інвалідністю, можна зменшити, якщо ключові зацікавлені сторони вживатимуть належних дій.

Кожна особа з інвалідністю і члени її родини мають дотримуватися рекомендацій ВООЗ щодо базових заходів захисту під час спалаху COVID-19, а саме:

- максимальне уникнення місць великого скупчення людей і мінімальний фізичний контакт з іншими людьми. Відвідування закладів у спеціально відведені години для людей з інвалідністю;
- покупки онлайн чи по телефону або за допомогою членів родини, друзів чи піклувальників, щоб уникнути необхідності перебувати в місцях великого скупчення людей;
- попередні запаси предметами першої необхідності, зокрема продуктами харчування, ліками чи засобами медичного призначення, щоб рідше відвідувати громадські місця;
- за можливості, праця з дому, особливо якщо місце роботи в умовах жвавого руху чи великого скупчення людей;
- дезінфекування допоміжних засобів (візки для переміщення людей з інвалідністю, тростини, ходунки та ін., будь-який засіб, якого часто торкаються і користуються ним у громадських місцях).

Для забезпечення безперервного надання догляду і підтримки для осіб з інвалідністю варто розширити коло осіб, які зможуть надавати допомогу, на випадок хвороби чи вимушеної самоізоляції, з'ясувати з родичами і друзями, яку додаткову підтримку зможуть надавати вони. А також визначити відповідні організації у своїй громаді, куди люди вищезазначеної категорії зможуть звернутися, якщо потребуватимуть допомоги.

Яскравим прикладом надання послуг для студентів з інвалідністю під час пандемії короновірусної хвороби COVID-19 є Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, де якісно проводять навчальну підготовку та оперативно підвищують кваліфікацію працівників в напрямі інфекційного контролю, які забезпечують догляд за студентами з інвалідністю. Також навчальний заклад забезпечив здобувачів та надавачів освітніх послуг засобами індивідуального захисту, в тому числі масками, рукавичками і санітайзерами для рук. Змінено години відвідування навчальних занять для зменшення ризику інфікуванням, наприклад, сплановано графік навчання таким чином, щоб персонал мав змогу ефективніше забезпечувати моніторинг і прибирання, враховуючи при цьому

потенційний вплив на психічне здоров'я студентів. Впроваджено додаткові заходи ізоляції та інфекційного контролю для студентів, котрі проживають в гуртожитку коледжу під час карантину (студентів з інвалідністю, студентів-сиріт та студентів позбавлених батьківського піклування): створення окремих кімнат для ізоляції хворих, цілодобовий нагляд медичної служби, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процессу психологічною службою коледжу, працює доставка продуктів харчування та предметів побуту для студентів.

Забезпечено чистоту і дотримання санітарно-гігієнічних умов у навчальному корпусі вищезазначеного закладу, зокрема наявність і доступність санітарно-гігієнічних приміщень, умивальників та санітарно-гігієнічних засобів. Зменшено скупчення людей, змінивши розподіл аудиторій. Проводиться регулярне інформування студентів щодо захворювання на COVID-19 та як дотримуватися базових заходів захисту. Для цього використовуються різноманітні комунікаційні платформи, наприклад, телефонні дзвінки, текстові повідомлення, соціальні медіа, платформи Moodle, Zoom, Viber. Зазначимо, що матеріал подається також у доступному форматі для людей з інтелектуальною інвалідністю чи когнітивними порушеннями.

Звичайно, є питання, які ще не вирішено. Зокрема з об'єктивних причин не повною мірою розв'язано проблеми професійної реабілітації та зайнятості осіб з інвалідністю, забезпечення їх спецавтомобілями тощо. І це залишається найважливішим пріоритетом, як і поліпшення їхнього медичного та соціального обслуговування, залучення до всіх сфер життя. Під час пандемії виникає необхідність збільшення розміру фінансового забезпечення соціального захисту, але державних коштів для вирішення стовідсотково всіх проблем, на превеликий жаль, не вистачає.

Пандемія змінює світ і змінює формати роботи психологічної спільноти. Аналізуючи актуальні проблеми соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні стає зрозуміло, що на нинішньому етапі, в умовах пандемії, недостатньо здійснено заходів щодо забезпечення повноцінного життя людей з інвалідністю, не проведена модернізація існуючої системи соціального захисту даної категорії. Уведення (як і майбутня відміна) карантинних обмежень, самоізоляція одинаків і родин породжують нові психологічні феномени і тенденції. Розгортаються дистанційні психологічні дослідження, змінюється система освіти, запроваджуються медіа-опосередковані форми праці, – все це нові контексти, які потребують рефлексії, осмислення і пошуку обґрунтованих відповідей. Головним завданням наразі є усвідомлення власної кризи, переосмислення власних можливостей опанувати ситуацію, формування нового життєвого плану щодо гідного проживання незвичної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Деінституціалізація та трансформація послуг для дітей. Київ: Видавничий дім «Калита» 2009 р. 193 с.

2. Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public URL: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public
3. Mental health and psychosocial considerations during the
4. COVID-19 outbreak. URL: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf?sfvrsn=6d3578af_2
5. Information note on COVID-19 and NCDs. URL: https://www.who.int/who-documents-detail/covid-19-and-ncds
6. Рекомендації ВООЗ щодо врахування питань інвалідності під час спалаху COVID-19. URL: https://naiu.org.ua/rekomendatsiyi-vooz-shhodo-vrahuvannya-pytan-invalidnosti-pid-chas-spalahu-covid-19/
7. CORONAVIRUS DISEASE (COVID-19) OUTBREAK: RIGHTS, ROLES AND RESPONSIBILITIES OF HEALTH WORKERS, INCLUDING KEY CONSIDERATIONS FOR OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH. URL: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-rights-roles-respon-hw-covid-19.pdf?sfvrsn=bcabd401_0
8. Getting your workplace ready for COVID-19. URL: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/getting-workplace-ready-for-covid-19.pdf?sfvrsn=359a81e7_6

Семенов Д.О.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Федорчук В.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ

Все, з чим людина стикається в повсякденному житті, викликає у неї певне ставлення. Одні об'єкти і явища викликають симпатію, інші, навпаки, відразу. Одні викликають інтерес і цікавість, інші – байдужість [3, с. 393]. Емоції є вираженням ставлення людини до явищ навколишнього світу в зв'язку з можливістю задоволення нею своїх потреб. Вони мають дві сторони – об'єктивну (людина, що переживає емоції, може посміхатися, хмуритися, плакати, тремтіти, у неї змінюється частота пульсу, ритм дихання і т. д.), а також суб'єктивну – внутрішні думки і переживання людини з приводу тих чи інших подій [4, с. 12].

Сучасна історія емоцій починається з появи в 1884 році статті американського вченого У. Джемса (1842-1910) «Що таке емоція?». Джемс і, незалежно від нього, датський лікар Г. Ланге сформулювали теорію, згідно з якою наше відчуття емоцій, таких, як страх або печаль, є неусвідомлюваним

сприйняттям фізіологічних змін, що відбуваються в організмі. Відчуття, пов'язані з цими змінами, і є емоційними переживаннями. Якщо, наприклад, людина в будь-якій ситуації відчуває страх (приміром, спускаючись вниз по сходах), то вона реагує на цю ситуацію практично рефлекторно, наприклад, хапаючись за перила. Але потім серце людини починає прискорено битися і з'являється тривожна реакція. Джемс і Ланге вважали, що насправді відчуття страху викликала не сама подія, а ті фізіологічні зміни, які відбулися в результаті цієї події. Іншими словами, теорія емоцій Джемса – Ланге стверджує, що емоції, які ми відчуваємо, зумовлені сприйняттям фізіологічного стану організму. Відоме висловлювання Джемса звучить так: «Ми плачемо не тому, що сумуємо, а сумуємо тому, що плачемо». Саме органічні зміни,відповідно теорії Джемса–Ланге, є першопричиною емоцій. Спочатку під впливом зовнішніх стимулів відбуваються характерні для емоцій зміни в організмі, апережиті нами емоції є результатом того, як наш мозок інтерпретує ці зміни [2, с. 11].

Дослідники проблеми емоцій приписують їм різні функції, але їхні думки часто розходяться. Аналіз різних поглядівна дане питання дозволяє виділити головну функцію емоцій – участь в управлінні поведінкою людини і тварин, допомога організму в задоволенні актуальних потреб. Емоції характеризують потреби людини і ті предмети, на які вони спрямовані. В процесі еволюції емоційні відчуття та стани біологічно закріпилися як спосіб підтримки життєвого процесу в його оптимальних межах. Їх значення для організму полягає в попередженні про руйнівний характер будь-яких чинників.

Головна функція емоцій виявляється в декількох напрямках.

В першу чергу емоції є мовою, тією системою сигналів, за допомогою якої суб'єкт дізнається про значимість того, що відбувається, тобто емоції виконують оцінювальну функцію, функцію вираження суб'єктивного ставлення до того, що відбувається.

Сигнальна функція полягає в оповіщенні власне організму й інших людей про стан задоволення або незадоволення потреб суб'єкта.

Захисна функція полягає в попередженні суб'єкта про реальну чи уявну загрозу (емоції страху, відрази і ін.). Емоції можуть бути збудниками (мотивами) діяльності і поведінки, а також впливати на зміну мотивів – в цьому полягає їхня мобілізуюча функція.

Організуюча функція емоцій – це здатність емоцій переорієнтувати основні сили, ресурси і увагу організму на організацію деякої зосередженості на предметному змісті.

Регуляція як функція емоцій або здатність емоцій регулювати дійсність, полягає в стимулюванні активності індивіда [4, с. 14].

Крім цього, емоціям притаманна низка властивостей:

Універсальність полягає в незалежності емоцій від виду потреби й специфіки діяльності, в якій вони виникають. Надія, тривога, радість, гнів можуть виникатив ситуації задоволення будь-якої потреби. Це означає, що

механізми виникнення емоцій є специфічними і незалежними від механізмів виникнення конкретних потреб.

Динамічність емоцій полягає у фазовості їхнього перебігу, тобто в наростанні напруження та її розрядці.

Домінантність виявляється в тому, що сильні емоції мають здатність придушувати протилежні собі емоції, не допускати їх у свідомість людини.

Накопичення і зміцнення виявляється у збільшенні психоенергетичного потенціалу емоцій. Емоції, пов´язані з тим самим об´єктом, накопичуються впродовж життя, що зумовлює збільшення їхньої інтенсивності, зміцнення почуттів, у результаті чого і їхнє переживання у вигляді емоцій сильнішає.

Адаптація полягає у притупленні, зниженні гостроти переживань при тривалому повторенні тих самих вражень.

Упередженість полягає в тому, що та сама причина може викликати у людини різні емоції.

Пластичність виявляється в тому, що ту саму за модальністю емоцію можна переживати з різними відтінками й навіть як емоцію по-різному забарвлену (приємну або неприємну).

Утримання в пам´яті – це здатність емоцій тривалий час зберігатися в пам´яті.

Іррадіація означає можливість поширення настрою (емоційного тла) з обставин, які його спершу зумовили, на все, що людина сприймає.

Перенос емоцій як властивість, полягає в їх перенесенні на інші об´єкти.

Амбівалентність виражається в тому, що людина може одночасно переживати і позитивний, і негативний емоційні стани.

«Переключення» означає, що предметом (об'єктом) однієї емоції стає інша емоція [1, с. 458].

Емоції впливають на те, яка інформація надходить в розпорядження процесів оцінки і прийняття рішення. Тому емоційне переживання вже є самостійним матеріалом для процесу мислення. Так, окремі емоції здатні викликати відповідні ефекти: радість продукує більш позитивне сприйняття і оцінку, ніж у нейтральному стані, смуток призводить до негативного оцінювання, гнів та страх призводять до часткової або повної втрати контролю над своїми діями.

Г. Колесник відзначає наявність двох ключових функцій емоцій: інформаційну і мотивуючу [2]. Суть інформаційної функції емоцій полягає в тому, щоб забезпечувати процеси мислення і приймати рішення. Емоції впливають на те, яка інформація надходить в розпорядження процесів оцінки і прийняттярішення.Томуемоційнепереживання вже є самостійним матеріалом для процесу мислення. Так, окремі емоції здатнівикликати відповідні ефекти: радість продукує більш позитивне сприйняття і оцінку, ніж у нейтральному стані, смуток призводить до негативного оцінювання, гнів та страх призводять до часткової або повної втрати контролю над своїми діями.

Мотиваційна функція емоцій проявляється в їх адаптивному впливі на мотиви поведінки людини. Ключовим мотивом будь-якої діяльності є

отримання приємних емоцій і запобігання неприємних. Тому, відштовхуючись від зворотного, можна стверджувати, що прагнення цих емоції обумовлює поведінку людини. Емоції виступають мотиватором, спонукаючи до будь-якої діяльності, у тому числі і пізнавальної. Під впливом емоцій може змінюватися протікання пізнавальних процесів, обумовлене поведінкою суб'єкта. Людині, яка знаходиться в емоційно нейтральному стані, або переживає емоції помірної інтенсивності, притаманно зважувати всі обставини і мотиви. Будь-яка діяльність починається зі свідомої емоційної оцінки, і в самому процесі домінує здоровий розум. У той же час, якщо дії суб'єкта зумовлені лише холодним мисленням, без емоційного забарвлення, вони є значно менш успішними, ніж ті, що супроводжуються емоційно.

Особистість з низьким рівнем емоційного інтелекту, тобто здатністю керувати своїм емоційним станом, більше зазнає впливу емоцій на пізнавальну діяльність. Саме тому пізнавальні процеси у дітей та підлітків більшою мірою залежать від емоційного стану, ніж у дорослої людини. У психолого-педагогічній практиці неодноразово зазначалося, що інколи діти з нижчим рівнем знань, але які здатні регулювати свій емоційний стан, під час відповідей демонстрували кращірезультати, ніж ті, чиї знання були затьмарені надмірним хвилюванням [2].

Зважаючи на значущість емоцій у пізнавальному процесі, психологу у своїй роботі теж варто враховувати цей аспект. Тому вважаємо за доцільне у груповій просвітницькій, пропедевтичній роботі з дітьми, під час психокорекційних, тренінгових занять застосовувати завдання, вправи, цікаві історії, які б викликали в учасників емоційний відгук. Це забезпечуватиме активізацію пізнавальних процесів, краще розуміння, запам'ятовування, важливої інформаціїучасниками взаємодії та сприятиме гармонійній співпраці.

Список використаних джерел:

1. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. Київ: «Центр учбової літератури», 2007. 968 с.
2. Колесник Г. Вплив емоцій на когнітивні процеси під час вивчення. Молодь і ринок. №4 (159),2018. С. 112-115.
3. Маклаков А. Общая психология: Учебник для вузов. Санкт-Петербург : Питер, 2016. 583 с.
4. Общая психология. Эмоции и мотивация : курс лекций / сост. Ж. А. Барсукова. Могилев : МГУ имени А.А. Кулешова, 2017. 136 с
5. Основи загальної психології: Навчальний посібник: У 2-х т. / Укл.: Полозенко О.В., Омельченко Л.М., Яшник С.В., Свистун В.І., Стахневич В.І., Мартинюк І.А., Жуковська Л.М. Київ: НУБіП, 2009. Т. ІІ. 257 с.

Стебніцька Б.В.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Старик О.В.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУПЕРЕЧЛИВИЙ(НЕГАТИВНИЙ) ВПЛИВ ЗАПОЗИЧЕНИХ СЛІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В СУЧАСНОМУ ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

У часи великих політичних та економічних зрушень, до яких належать сучасні перетворення в Україні, відбуваються інтенсивні мовні процеси, адже «...мова, як особлива система, сама в свою чергу є частиною ще більш складних систем – мова і мислення, мова і суспільство, мова і дійсність» [1, с. 20].

Найактивніше відбувається процес змін в лексичному складі української мови, що найбільше зазнає впливу соціальних чинників (тобто суспільства), а процес запозичення є одним з основних його ознак. У зв'язку з цим проблема вивчення запозичень стає дедалі актуальнішою.

Проблему збагачення мови різноманітними іншомовними словами розглянуто в багатьох дослідженнях в Україні та за її межами. На матеріалі української мови, запозичені одиниці в першій половині XX ст., розглядали В. Самійленко, Р. Смаль-Стоцький, Д. Шелудько та ін. У другій половині минулого століття над осмисленням семантико-граматичних процесів, що відбуваються під час запозичення іншомовних слів до лексичного складу мови-реципієнта, працювало багато фахівців, як-от: Б. Ажнюк, В. Акуленко, Д. Будняк, М. Вакуленко, Я. Голдованський, А. Ґудманян, Ю. Жлуктенко, Р. Зорівчак, А. Іваницька, І. Катипін, М. Кочерган, О. Медвідь, О. Муромцева, О. Пономарів, С. Рижикова, В. Русанівський, С. Семчинський, В. Сімонок, Ю. Цимбалюк та ін.

Видатні громадські діячі, письменники та вчені по-різному ставляться до іншомовних запозичень. Деякі з них (Д. Баранник, Я. Битківська, І. Лосєв, П. Селігей, О. Стишов та ін.) вважають запозичення природним процесом збагачення мови, а інші (у минулому – І. Нечуй-Левицький, М. Левченко, А. Кримський, Б. Грінченко, М. Сумцов, І. Огієнко, на сучасному етапі розвитку мовознавства – В. Гвоздєв, І. Фаріон та ін.) висловлюють протилежну думку: виступаючи за чистоту мови, здебільшого кваліфікують іншомовні лексеми як потік слів, що порушує стабільність та самобутність сучасної української мови. [5, с. 348].

Проникнення запозичень у лексичну систему української мови пов'язане з трансформаційними процесами, які спричинені зовнішніми (екстралінгвістичними) та внутрішніми (інтралінгвістичними) чинниками. До них належать:

1) історичні міжнародні контакти та білінгвізм;
2) новаторство нації в окремій сфері діяльності;
3) мовний снобізм, мода на іншомовні запозичення;

4) авторитетність мови-джерела, пов’язана з політичним авторитетом держави;

5) впровадження заходів, що стосуються мовної політики;

6) недостатня кількість у мові певних лексико-семантичних груп;

7) тенденція до заміни двочленного найменування одночленним;

8) потреба у семантичному обмеженні вже наявної у мові лексеми, уникнення полісемії [4, с. 6].

Процес запозичення іншомовних слів дійсно неоднозначно впливає на розвиток нашої рідної мови. З одного боку, відбувається її збагачення, але з іншого – витісняються власне українські елементи, що замінюються на слова з подібним звучанням та значенням. Це негативно впливає на стан національної мови і на збереження мовних норм та самобутності українського народу. В. Радчук вважає, що: «…англійські слова і звороти останнім часом активніше поповнюють наш лексикон, ніж російські; наша вимова, морфологія й синтаксис зазнають з боку англійської мови чималого впливу. Причини цього очевидні: комп'ютеризація, потяг до міжнародних стандартів ділового партнерства, до науки й освіти Заходу, передове товаровиробництво в англомовних країнах, лідерство англійської мови як міжнародної тощо. Проте чимало англіцизмів попросту витісняє з обігу питомі українські слова, а це вже мовна агресія. Шкода від неї не лише Україні – людство втрачає унікальні знаряддя пізнання світу, маємо приклад зміни не лише мови, а й свідомості». [7, с. 35-36]

Дійсно, явища, які простежуються останні 10-15 років не зовсім добре впливають на розвиток української мови, нівелюють її індивідуально-національні риси, знижують мовні виражальні та естетичні якості. Насамперед, викликає стурбованість процес тотального засмічення української мови англійськими словами, і це при тому, що існують українські варіанти слів для того, щоб сказати те чи інше слово: брифінг – зустріч; дивідент – прибуток; зиск, презентація – показ; ознайомлення; шоп – магазин; ноу-хау – знаю як, та багато інших.

Звичайно, можна сказати, що поява синонімів не збіднює мову, а навпаки – збагачує. Але шлях, яким здійснюється таке збагачення, хибний. В першу чергу потрібно дбати про розвиток своїх власних джерел збагачення, а не йти шляхом запозичень в іншому середовищі. Це стверджує нашу культурну залежність від чужих, не завжди дружніх до нас джерел. [4, с. 72-73]

Звичайно, непомірне та недоречне використання запозичених слів недопустимо, але такі явища шкідливі і при вживанні будь-якого слова. Ні вчені-лінгвісти, ні журналісти та письменники, ні громадяни не повинні сидіти склавши руки та спостерігати, як засмічується рідна українська мова. Але заборони тут не допоможуть. Потрібно виховувати культуру мовлення, мовленнєвий смак у сучасних мовців. А смак – головна умова правильного і доречного вживання мовленнєвих засобів як запозичених, так і своїх, власних.

Отже, спираючись на викладене вище, зазначимо, що в лінгвістиці здебільшого побутує думка про доцільність запозичень узагалі, особливо зараз у зв язку з перебудовою всієї нашої суспільно-економічної системи.

Погоджуючись із думкою багатьох учених, зауважимо, що наявність у мовно-інформаційному просторі російської та англійської мов стимулює масове проникнення іншомовних слів у повсякденний і професійний ужиток, а це, у свою чергу, викликає занепокоєння науковців і широкої громадськості щодо якості українського мовлення. Зафіксовано позитивне ставлення до запозичень лише за умови доцільності їхнього входження в мову-реципієнт, в інших випадках науковці намагаються усунути запозичені ЛО методом відбору класифікованих та семантизованих неолексем, очистити рідну мову від зайвого та недоречного лексичного матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.): дис. к. філол. н. :10.02.01 «Українська мова». Харків, 2005. 314 с.
2. Фаріон І. Англомовний наступ в українській дійсності. Сучасність. 2000. № 3. С. 150–157.
3. Жлуктенко Ю. А. Языковые контакты. Проблемы интерлингвистики. Киев: Изд-во Киев. гос. ун-та,1996. 135 с.
4. Лосєв І. В. Історія і теорія світової культури. Європейський контекст: [навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Либідь, 1995. 224 с.
5. Кислюк Л.П. Словотвірний потенціал запозичень у сучасній літературній українській мові: Автореф. дис. канд. філол. наук. Київ, 2000.
6. Полякова Т.М. Лексичні інновації іншомовного походження в сучасній російській мові:Автореф./ Інститут мова ім. О.О.Потебні. Київ, 2004.
7. Служський Є.Г. Лексичне калькування в умовах постійної двомовності. Мовознавство. 1991. №4. С. 35-36.

Ткач В.В.,

студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Науковий керівник: ***Фаін А.В.,*** *викладач методист, викладач вищої категорії*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

НОВІТНІ ДОСЯГНЕННЯ НАУКОВЦІВ В ГАЛУЗІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

В зв'язку зі збільшенням чисельності населення та підвищенням рівня якості життя, людство з кожним роком потребуватиме значно більше енергії для забезпечення власних побутових потреб, а з збільшенням кількості транспорту будуть зростати потреби в паливі. Нажаль більша кількість енергії в Україні та світі отримується шляхом спалювання викопного палива – нафти,

природнього газу та кам'яного вугілля. В результаті цього в повітря потрапляє дуже багато парникових газів – діоксиду Карбону, оксиду Карбону, газуватих вуглеводнів та інших небезпечних речовин. Крім того, запаси викопного палива є вичерпними, а їх добування руйнують природні ландшафти та цілі екосистеми.

У XX столітті людство відкрило шляхи використання енергії атомного ядра створило нову галузь енергетики – атомну. Часто у медіа прихильники атомної енергетики пишуть, що атомна енергетика є «екологічно чистою», адже атомні електростанції не викидають чи майже не викидають діоксид Карбону та інші парникові гази. Але така думка не бере до уваги інші забруднюючі речовини, що потрапляють у атмосферу та гідросферу атомними електростанціями під час їх роботи, на етапі видобутку та переробки уранової руди, збагаченні ядерного палива та його транспортування. Також не беруться до уваги катастрофічні наслідки, до яких можуть призводити аварії на атомних електростанціях.

У XXI столітті інтенсивно впроваджується альтернативна енергетика. Будь-яке джерело енергії яке є альтернативою викопному паливу називають альтернативним. До яких відносять енергію сонця, вітру, річок, геотермальні води, біомаси тощо.

Цей напрямок не є зовсім новим в енергетиці. Ще на зорі зародження цивілізації люди палили багаття для обігріву житла, пізніше – топили печі дровами, підігрівали воду на сонці, використовували енергію поточної води на водяних млинах і таке інше.

Альтернативні джерела енергії – відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний гази, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [1, 1–2].

В останні роки у засобах масової інформації з'являлось багато публікацій з питань альтернативних джерел енергії. Причому переважно більшість – схвального змісту, відзначають користь від їх використання. Зустрічаються і статті, що виступають проти окремих видів такої енергії. Проте в наукових виданнях з'являються зовсім нові та креативні ідеї, щодо виробництва енергії. І розмова йде не тільки про всім відомі вітряки, біопаливо та сонячні батареї. На зміну викопним джерелам енергії може прийти енергія від вірусів, бактерій водоростей, блискавки, вулканів, людських кроків та інших видів діяльності людини. Розглянемо найбільш перспективні та креативні досягнення світових науковців.

Уявіть мегаполіс, де тисячі людей щодня проходять через турнікети при вході в підземку – цю енергію також можна акумулювати. Так відразу в декількох науково-дослідних центрах світу була втілена ідея використання потоку людей в якості інноваційного генератора енергії. East Japan Railway Company – японська компанія вирішила обладнати всі турнікети на

залізничних станціях генераторами. Такі установки працюють на вокзалі в токійському районі Сібуя. Принцип роботи полягає в тому, що в підлогу під турнікетами вбудовані п'єзоелементи, які виробляють електроенергію від вібрації і тиску, що утворюється в результаті натискання ногами людей, що проходять по них.

Концепцію виробництва електроенергії за допомогою так званих «лежачих поліцейських» спочатку була впроваджена у Великобританії, потім в Королівстві Бахрейн. Поштовхом для впровадження даного стартапу стало створення «генеруючої дорожньої рампи» (Electro-Kinetic Road Ramp) для автомобільних доріг, британським винахідником Пітер Хьюс.

Electro-Kinetic Road Ramp має дві металеві пластини, які дещо підняті над дорогою. Електричні генератори закладені під пластинами, вони виробляють електричну напругу щоразу, як через рампу проїздить автомобіль.

Американські вчені розробили спосіб отримання електроенергії за допомогою вірусів. Дослідники побудували електрогенератор з електродом розміром в поштову марку. Поверх електрода була накладена плівка із спеціально виведених вірусів. При дотику до електроду віруси перетворюють механічну енергію в електричну. Результати дослідження вчених з Каліфорнії були опубліковані в науковому журналі Nature Nanotechnology.

Віруси, що використані у дослідженні – це бактеріофаги M13, які вражають бактерії, але не є шкідливим для людини. Команда Берклі застосовуючи методи генної інженерії, створила генномодифікований вірус, додавши чотири молекули з негативним зарядом до одного кінця білкового ланцюгу з якого складається вірус. Ці додаткові молекули збільшували різницю заряду між позитивним і негативним кінцями ланцюга білків, це призвело до підвищення електричної напруги на оболонці вірусу.

Для демонстрації вчені взяли багатошарову плівку вірусів розміром 1 см^2 і затиснули її між двома позолоченими електродами. Вони були з'єднані дротами з рідкокристалічним дисплеєм. Під тиском на генератор він міг виробляти до чверті напруги звичайної батареї. Цього було достатньо, щоб на дисплеї блимала цифра «1». «Це скромне досягнення, але воно демонструє можливості таких пристроїв в майбутньому», – говорить доктор Лі.

«Ця розробка – перший крок на шляху створення персональних генераторів електроенергії, мікроманіпуляторів для використання в нанотехнологіях та інших пристроях на базі вірусної енергії», – говорить доктор наук Сёнг-Вук Лі з Каліфорнійського університету в Берклі.

Вчені сподіваються удосконалити пристрій і надалі використовувати подібну технологію в мікропристроях для отримання енергії від різних видів вібрації в повсякденному житті, як наприклад, при закритті дверей або при підйомі сходами.

Заслуговує на увагу розробка групи випускників Гарварду, вони також є засновниками компанії Uncharted Play. Вони розробили м'яч Soccket, що може за 30 хвилин гри в футбол виробити електроенергію, якої вистачить, щоб 2-3 години підживляти LED-лампу.

Принцип акумулювання енергії м’ячем Soccket досить простий: кінетична енергія, утворена від удару по м'ячу, передається крихітному механізму, схожому на маятник, який приводить в рух генератор. Генератор виробляє електроенергію, яка накопичується в акумуляторі. Збережена енергія може бути використана для живлення будь-якого невеликого електроприладу – наприклад, настільної лампи з світлодіодом.

Вихідна потужність Soccket становить 6 Вт. Генерує енергію м'яч вже завоював визнання світової спільноти: отримав безліч нагород, був високо оцінений організацією Clinton Global Initiative, а також отримав схвальні відгуки на відомій конференції TED.

Отже, що таке альтернативні джерела енергії? Це спосіб не тільки заощадити на оплаті за електроенергії, виробленої традиційним чином, але і перший крок до збереження нашої планети від забруднення, зміни клімату, виснаження ресурсів.

Видатні вчені всього світу вишукують способи «спіймати» енергію, перетворити її в електрику, яку використає в своїх потребах людина. До того, як зникнуть останній поклади вугілля і нафту на нашій планеті, у них ще є час. Якихось 40 років.

Список використаних джерел:

1. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 16.10.2020 р. № 810-XI. *Відомості Верховної Ради України.* 2019. (№ 46). С. 1-2.
2. Nature Nanotechnology веб-сайт. URL: https://www.nature.com/ (дата звернення: 01.11.2020).

Фурман С.А.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Волощук М.Б.,*** *викладач,*
м. Кам’янець-Подільський, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

На сьогодні надзвичайно актуальним постає питання ефективності використання інформаційно-цифрового простору для розвитку економіки, освіти, культури та інших сфер життєдіяльності суспільства.

Діджиталізація, яка проникає в усі сфери життєдіяльності соціуму, її нестримний розвиток та розширення потенціалу й перспектив цифрової економіки становить нову парадигму та якісно новий челендж не лише для економічної системи країни, господарств та усіх форм власності підприємств, а й значний виклик для суспільства й регіонів України в цілому.

Особливостям діджиталізації у сфері економіки присвячено праці

зарубіжних вчених – В. Айзексона, Б.Ларралде, А.Тофлера, А. Швієнбахера. До вивчення діджитал-економіки долучаються вітчизняні вчені: Ю.М. Бажал, О.П. Голобородько, Н.М. Краус, К.Ю.Кононова, Н.М. Краус та К.М. Краус, С.Я Король та ін.

Серед вітчизняних праць вирізняється дослідження Н.М. Краус, О.П. Голобородько та К.М. Краус, які розглядають тренди та перспективи авангардного характеру розвитку цифрової економіки. Дослідники акцентують увагу на потребі створення розробки «win-win» фреймворк та системи взаємодії «з безпосередніми розробниками інновацій та технологій», адже, на думку Н.М. Краус, О.П. Голобородько та К.М. Краус, бізнес структури та діловий світ на сьогодні стає глобальним, мобільним і цифровим [1].

Про особливості діджиталізації в Україні та роль уряду держави у організації та координації діяльності й розвитку цифрових технологій точаться дискусії, а можливості активного використання продуктів діяльності цифрових технологій в усіх сферах життя активно обговорюються науковцями, спеціалістами різних сфер економіки, політиками.

Справді, цифрові технології мають свої переваги для розвитку підприємництва:

- надзвичайно високий рівень конкурентоспроможності;
- передбачають значну економію ресурсів (фінансових і природних);
- сприяють оптимізації процесів в організації та забезпечують лояльність клієнтів та ін.

На думку Клауса Шваба, переваги «діджиталізації» полягають у:

- швидкому зростанні інновацій, що зумовлюють помітне покращення ефективності продуктивності;
- швидкому зростанні даних та здатності застосування для сучасних технологій, що сприятиме залученню різних верств населення і дасть розвиток в багатьох аспектах – штучний інтелект в усіх сферах життя та ін. [2].

Звісно, цифрова епоха переводить на якісно новий рівень усі сфери життєдіяльності соціуму й змінює підхід до ведення бізнесу, розвитку підприємництва.

Завдяки використанню інформаційних технологій на ринку послуг з’являються нові продукти діяльності та вимоги до їх використання і застосування. Так, з-поміж масштабного створення та активного розповсюдження цифрових технологій, можна вирізнити технології, продукти та послуги, інноваційні для соціально-економічного середовища: NanoTech, BioTech, RetailTech, LegalTech, FinTech, InsurTech, BlockChain, Digital marketing та ін. [1].

Варто зазначити, що цифрові технології справді створюють надзвичайно багато переваг для підприємництва. На думку О.М. Грибіненко, саме застосування діджиталізації створює низку конкурентних переваг у розрізі «операційних процесів» й саме, підвищуючи їх рівень транспарентності й

можливості вчасно прийняти ефективне рішення для управління організацією, швидкий і, практично, миттєвий обмін інформацією між співробітниками, а також здійснення «маркетингових досліджень та створення системних підходів» до реагування [3, с.28].

«Цифрові» технології надзвичайно актуальні та необхідні для зростання української промисловості і господарства. Діджиталізація є вимогою часу, тому для України має соціальний характер, оскільки зосереджується на «поліпшенні якості інфраструктури соціального забезпечення», а також «якості соціальних послуг, організації прозорості та адресності соціальної допомоги» і скорочення витрат [4, с.39, 76].

Вслід за дослідженнями вчених зазначимо, що розділяємо точку зору розвитку технологій цифрової економіки і вважаємо суспільство у соціально-економічному аспекті готовим до діджиталізації. Адже сучасний соціум сьогодні, в умовах надзвичайної ситуації, спричиненої пандемією Covid-19, здатний адаптуватись та швидко реагувати на зміни, оптимізувати та пришвидшувати роботу над трансформаційними процесами, потрібними для повноцінної життєдіяльності в усіх сферах діяльності суспільства, навіть якщо частина цієї життєдіяльності протікатиме в умовах розвитку та активного використання ресурсів кіберпростору.

Список використаних джерел:

1. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047.
2. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. URL: https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrialrevolution-what-it-meansand-how-to-respond.
3. Грибіненко О. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки», № 16, 2018р. С. 35-37. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ ec_n/ article/ view/3523.
4. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. HITECH office. грудень 2016. 90 с. URL: https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf.

Цупа Л.О.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Палилюлько О.М.,*** *викладач соціальних дисциплін*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СУСПІЛЬСТВА ПОСТІЙНИХ ЗМІН

Сучасний етап розвитку Української держави є абсолютно новим за характером та змістом реформаторських перетворень. Це період в історії України, який можна охарактеризувати постійними змінами в усіх ключових напрямках життя держави. Варто наголосити, що становлення демократичного простору, перезавантаження сучасного українського суспільства, переоцінка цінностей, переосмислення потреб – і соціальних, і індивідуальних – викликають потребу виховання соціально активних людей, особливо молодого покоління. Позитивні зміни потрібні як людині, так і державі.

Соціальна активність особистості розглядається як один з найважливіших чинників соціального розвитку, під час якого людина усвідомлює себе та свою роль в суспільстві як особистість. Це сприяє засвоєнню соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціальні якості саме активної особистості.

У нашому дослідженні проаналізовано умови становлення та самореалізації молодої людини у сучасному суспільстві, а також роль освіти у формуванні особистості XXI століття. Фундаментальною проблемою сучасної освіти XXI століття є підготовка молодої людини до життя у суспільстві постійних змін, а сама освіта повинна набувати випереджального безперервного характеру. Потужну державу і конкурентну економіку може забезпечити згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме таких громадян мають готувати заклади освіти. Зміст професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти має постійно оновлюватися відповідно до потреб ринку праці. А освітня та наукова галузі мають перетворитися на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентноспроможності України. Адже від самого початку XXI століття висувало нові, раніше невідомі завдання перед сучасним суспільством. Сьогодні, немає сумніву що між людиною і освітою існує тісний взаємозв'язок, а це означає, що освіта постала перед новими вимогами часу, які покликані створити освітні можливості, котрі готуватимуть особистість до життя в динамічному, інформаційному суспільстві та ще й в умовах пандемії COVID-19.

В умовах бурхливих соціальних перетворень, що відбуваються у світі та українському суспільстві зокрема, що характеризується значними змінами в соціально-економічній сфері, виникає гостра потреба суспільства «в соціально активних членах зі стійкою особистісно значущою позицією, що вільно орієнтується в складній соціально-економічній та політичній ситуації, здатних ухвалювати рішення і досягати результату відповідно до поставленої мети,

брати на себе відповідальність за свої вчинки, не утискаючи прав і свобод інших». Тому модернізація навчально-виховного процесу спрямована на формування в особистості соціальної активності, від якої залежить розвиток усього суспільства. Однією з найважливіших проблем сучасності є розвиток соціальної активності особистості як чинник прогресивного суспільного розвитку.

Соціальна активність належить до тих категорій, які постійно вдосконалюються, змінюються з розвитком суспільства. Від рівня соціальної активності громадян залежить і розвиток суспільства, тому потрібно вдаватися до нових, відповідних сучасним умовам, науково обґрунтованих підходів щодо вдосконалення процесу її формування в сучасних умовах, узагальнивши при цьому вже наявний досвід.

Сьогодні для молодих людей в Україні, здавалося б, відкривається все більше і більше можливостей задовольняти свої інтереси та потреби, але одночасно ускладнюються й умови для такої самореалізації. Намагаючись брати участь у житті суспільства, молоді люди, з одного боку, намагаються швидше вписатися в існуючий порядок, тобто соціалізуватися, а з іншого боку, виконують роль рушійної сили та є провідниками соціальних змін, економічного розвитку і технічного прогресу. Тому подальший розвиток нашого суспільства пов'язаний з особливостями отримання рівня освітніх послуг молодого покоління, формування соціально-політичних орієнтацій молоді, політичним вибором і ставленням до влади. Молодь є динамічною складовою сучасного українського суспільства. Молодим людям належить реалізовувати започатковані в нашій державі реформи та розвинути їх до рівня системних соціально-економічних перетворень. Тому держава, визначаючи шляхи становлення і розвитку суспільства, орієнтується передовсім на молодь, чиї потенціал і знання можуть стати запорукою прогресивного розвитку держави. Адже взаємини держави і молодого покоління не тільки віддзеркалюють труднощі та суперечності перехідного періоду нашої країни, а й впливають на перебіг соціально-економічних та політичних перетворень. Саме молоді люди є рушієм швидких та глибоких реформ та прагнуть процвітати за нової системи змін цінностей, адже молоді люди мають безмежні можливості для спричяння інноваціям, вони з ентузіазмом прокладають шлях до змін. Характеристика активності як стану особистості (риса, що базується на потребах і зацікавленнях особистості й виражається у внутрішній готовності до дії), а також як ставлення особистості – більш або менш енергійна самодіяльність, спрямована на перетворення різноманітних аспектів діяльності та самих себе.

Спершу варто наголосити на тому, що соціальна активність тісно взаємопов'язана, а деколи нерозривно пов'язана з такими поняттями, як діяльність, спілкування, соціальна відповідальність, життєва позиція, соціальна адаптація, соціалізація тощо.

Поняття «соціальна активність» і «соціально активна особистість» досить широко використовуються у працях філософів, психологів і педагогів, проте в науковій літературі досі не вироблено єдиного підходу в розумінні

цього феномену. Поняття соціальної активності особистості розглядається як явище, як стан особистості й водночас як її ставлення до різних аспектів життєдіяльності.

Наприклад, активність особистості, на думку В. Радула, – діяльне ставлення особистості до світу, здатність створювати суспільно значущі перетворення матеріальної і духовної сфер на основі засвоєння історичного досвіду людства; реалізація у творчій діяльності, вольових актах, спілкуванні. Формується активність особистості під впливом навколишньої дійсності й виховання. Інтегральною характеристикою активності особистості, науковець визначає, активну життєву позицію людини, яка виявляєтьсяв її принциповості, послідовному відстоюванні своїх поглядів, ініціативності, діловитості, психологічній налаштованості на діяльність.

Основу активності особистості становлять потреби, які виступають рушійною силою її розвитку. Отож, про активність можна говорити водночас як про форму вираження потреб людини, вияву її соціально-психологічних властивостей, так і про характеристику особистості як суб'єкта життєдіяльності. У науковій літературі існує кілька підходів до визначення змісту поняття «соціальна активність особистості». Досить поширеним є визначення соціальної активності як соціальної якості особистості.

Так, В. Мордкович зазначає, що соціальна активність особистості є суттєва суспільна якість людини, що виявляється у здатності суб'єкта до цілеспрямованого взаємодії з середовищем, у здатності, яка базується на її потребах і інтересах, існує як внутрішня готовність до дії і проявляється як усвідомлена і енергійна діяльність, спрямована на перетворення різних областей дійсності і самих соціальних суб'єктів.

Соціальну активність, на думку С. Грабовської, С. Чолій, розглядають як особистісну якість, яку дослідники визначають як інтеграційну характеристику самоорганізації та мотиваційноціннісної орієнтації, соціально спрямованої діяльності та поведінки, взаємодію із членами колективу й соціальним середовищем при виконанні соціально значущої діяльності, яка є необхідною умовою самореалізації, особливо для молодого покоління.

Соціальна активність особистості – це системна соціальна якість, в якій виявляється та реалізується рівень соціальності індивіда, тобто глибина та повнота зв'язків особистості із соціумом, рівень перетворення особистості на суб'єкта суспільних відносин.Відповідно соціальну активність визначають як вихідну соціальну якість особистості, яка виявляється у активному ставленні особистості до суспільства, його проблем, визначає якісні особливості свідомості та діяльності особистості.

Отже, соціальна активність особистості – це особистісна якість людини, яка проявляється у вияві ініціативи і відповідальності, самостійності і незалежності.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Розвиток соціальної активності особистості у дитячому об'єднанні. *Вісн. психології і педагогіки* : зб. наук. пр. 2012. Вип. 8. URL : http://www.psyh.kiev.ua

2. Грабовська С. Соціальна активність в процесі соціалізації особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ : 2010. Т. XII, ч. 1. С. 171-181.
3. Косовець В. І. Розвиток соціальної активності молоді в умовах соціокультурного середовища села : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 Соціальна педагогіка / Василь Іванович Косовець Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ : 2009. 23 с.
4. Радул В. В. Соціальна активність у структурі соціальної зрілості (теоретико-методологічний аспект) : монографія Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград : Імекс-ЛТД 2011. 255 с.

Чуга М.С.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу.
Науковий керівник: ***Динич А.Ю.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Засвоєнню студентами необхідного навчального матеріалу, формуванню їх наукового уявлення про фізичні процеси та явища, зміцненню знань сприяють засоби навчання фізики. За допомогою різних засобів навчання фізики викладач має змогу підтримувати інтерес до науки, стимулює студентів до самостійного опанування предмету та реалізує інформаційні функції. Засобами навчання у фізиці є матеріальні об'єкти, які розв'язують основні завдання та відіграють роль посередника між викдадачем та студентами. В наш час ми вже не уявляємо свого життя без інформаційних технологій, цифрового середовища та їх використання. Майже 100% студентів зараз користуються різними видами гаджетів, що зазвичай заважає продуктивному освітньому процесу. Та чому б не використовувати їх в освітньому процесі? Так, за допомогою багатьох програмних забезпечень, корпоративних платформ, меседжерів та онлайн-конструкторів можна не тільки якісно організувати навчальний процес, але й значною мірою урізноманітнити його.

Тому, за мету дослідження ставимо окреслення максимально доцільних та виправданих способів організації змішаного навчання в аспекті реалізації вимог до продуктивного функціонування сучасного освітнього простору.

Фізика є фундаментальною наукою, яка вивчає загальні закономірність природних явищ, закладає основи розуміння світу та дає загальне обґрунтування природничо-наукової картини світу.

Сучасна фізика, стала невід'ємною складовою загальної культури високотехнологічного інформаційного суспільства. Навчання фізики

спрямовано на досягнення загальної мети базової загальної середньої освіти, яка допомагає розвивати та соціалізувати особистості студентів, формувати їх національну самосвідомість, загальну культуру, творчі здібності, дослідницькі навички та навички життєзабезпечення.

Стрімкий розвиток комп'ютерного забезпечення, застосування його в усіх галузях, повсякденному житті, можливість сучасної комп'ютерної техніки, демонструвати та обробляти будь-яку необхідну інформацію зумовило використання комп'ютерів в освітній діяльності.

У зв'язку з розвитком електронного навчання сформувався новий напрям – змішане навчання (ЗН). Відповідно до цього розробляються засоби навчання, які об'єднують у собі інструменти адміністрування, комунікацій, оцінки знань, розробки навчальних курсів. У зв'язку з цим дистанційне навчання перемістилося на робоче місце. Електронне навчання стало більш орієнтованим на одержання конкретних знань. Традиційні технології частково поступилися місцем інтерактивним.

Використання дистанційного навчання свідчить, що інтеграція традиційної системи освіти з елементами електронного навчання, його використання та реалізація змішаного навчання є найбільш ефективним. Змішане навчання поєднує у собі: інтеграцію навчання в групах, самостійне навчання, яке здійснюється як в аудиторіях, так і в режимі онлайн, допомагає студенту отримати свій «навчальний досвід». При змішаному навчанні теорія, яку студент повинен опрацювати онлайн (самостійне вивчення матеріалів, перегляд відео, перегляд відеозапису лекцій викладача), знаходять застосування офлайн (тобто у приміщенні освітнього закладу під час занять). Всі види активностей та заняття, що відбуваються в закладі мають поєднувати практичні заняття (закріплення знань) та здобуті знання студентом при самостійній роботі онлайн.

Найефективнішими формами навчання студентів, які мають практичне спрямування, є виконання лабораторних робіт та вирішування фізичних задач. Змішане навчання дає можливість сформувати всі необхідні наукові компетентності здобувачів освіти.

Які саме програмні забезпечення допомагають вивчати фізику при змішаному навчанні? Насправді зараз є безліч програм, сайтів, освітніх платформ для вивчення фізики та проведення необхідних занять. Розглянемо ті, які з легкістю зможуть опанувати студенти.

Корпоративна платформа Microsoft Teams, наприклад, дає змогу викладати необхідний матеріал для самостійного вивчення, презентацій, таблиць та відео. Проводити конференції з декількома або з одним студентом.

У наш час найпоширенішим способом оперативного контролю вивченого матеріалу є тести. Вони складають блок запитань та коротких задач, об'єднаних однією темою. Тести ефективні, якщо їх застосовувати в системі програмованого контролю. Для проведення таких занять з фізики використовується конструктор тестів Quizzy – це проста програма для створення та редагування тестів, яка дозволяє перевірити засвоєний студентами матеріал, а викладачу своєчасно контролювати та слідкувати за

ходом виконання всіх завдань. За допомогою саме цих засобів навчання у фізиці викладач реалізує інформаційну функцію, зацікавлює студентів та підтримує пізнавальний інтерес до науки. Ці технічні засоби навчання оптимізують ефективність навчального процесу.

Окрім того введення в навчальний процес елементів дистанційної освіти створює умови для:

- навчання в психологічно комфортній, звичній для студента обстановці,
- встановлення гнучких термінів та індивідуального темпу навчання,
- надання студентові значної самостійності поряд з можливістю в потрібний момент отримати допомогу від викладача.

Враховуючи державні стандарти загальної середньої освіти, освітні програми, обсяг навчального навантаження, очікувані результати навчання здобувачів освіти, а також сучасні умови організації освітнього процесу, зазначимо необхідні освітні компоненти для переорієнтації процесу вивчення фізики до змішаного навчання:

- зміна філософії та культури освітнього закладу;
- професійний розвиток викладацького складу;
- свідоме сприйняття реорганізації освітнього процесу та її можливостей;
- оволодіння навичками використання інтерактивних цифрових систем, які забезпечують учасників навчального процесу всіма необхідними даними в режимі реального часу;
- належна технологічна підтримка для здійснення навчання в цифрових середовищах.

Необхідність змішаного навчання обумовлена різними факторами, що впливають і на освітній процес вцілому. Серед них: потреба в інтерактивній взаємодії студентів і викладачів; реалізація програм інклюзивної освіти; виконання проектів і дослідницьких робіт; робота з обдарованими дітьми (індивідуальні додаткові завдання підвищеного рівня); захоплюючі завдання з метою повторення, зацікавлення та підтримки мотивації навчання (кросворди, ребуси та ін.).

Дистанційна частина навчального процесу забезпечує взаємодію викладача та стідентів на відстані завдяки засобам інформаційних та комунікаційних технологій. Вона дозволяє реалізувати навчальні цілі, застосовувати педагогічні методи, використовувати різні форми віддаленої організації навчального процесу.

Проблема вимагає подальшого дослідження та виваженого проектування змішаного навчання на навчальний процес з урахуванням специфіки викладання окремих дисциплін, з метою ефективної організації інтегрованих занять. Тому, перспективи подальших розвідок бачимо у спробі привести програми різних дисциплін у відповідність одна одній та впровадити у навчальний процес через змішане навчання.

Список використаних джерел:

1. Біда Д.Д. Інтерактивні уроки фізики. Харків. Основа, 2005. 96 с.

2. Горбачева А.В. Дистанционное образование – технология обучения XXI века. Nastoleni moderni vedy, 2007. Materialy VI mezinarodni vedecko prakticka conference «Nastoleni moderni vedy, 2007» (1 – 15 zari 2007 roku) Dil 4. Pedagogika. Filologicke vedy. Psychologie a sociologie. Publishing House Education and Science s.r.o. Praha. : 2007. С. 3–5.
3. Забара О. Психолого-педагогічні особливості використання віртуального експерименту у процесі виконання фізичного практикуму. URL: http://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view-File/649/584
4. Лимарєва Ю.М., Сисоєв В.Р. Використання віртуального експерименту у навчальному процесі з фізики . Materi´aly XIV Mezin´arodn´i vˇedecko praktick´a konference, «Vˇeda a vznik, 2018» , po Pedagogick´e vˇedy. Volume 7, Praha Publishing House «Education and Science» 2018, С. 3–6.
5. Подалов М. Использование принципа наглядности в формировании исследовательской компетенции. Наукові записки. Випуск 4. Кіровоград :РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 78–81.
6. Савгира С.М. Використання ІКТ на уроках фізики. Фізика в школах України. Основа, 2010, № 18, С. 25–34.

Шевченко А.,
студент Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Марунчак О.В.,*** *викладач*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

УМІННЯ ВИКЛАДАЧА ВИБУДОВУВАТИ ВІДНОСИНИ ІЗ СТУДЕНТАМИ В XXI СТОЛІТТІ

Питання про необхідність сучасного викладача бути творчим, інноваційним і професійним, а студент – є центром в освітньому процесі в епоху розвитку інклюзії сьогодні як ніколи гостро.

Зарубіжними психологами виділено один з найбільш важливих факторів роботи викладача, що сприяють успішному розвитку виховного, розвивального та освітнього процесу в навчальному закладі XXI-го століття. Це вміння вибудовувати відносини із студентами.

Численні результати досліджень, спрямованих на вибудовування позитивних і довірчих відносин між дорослими, зокрема, викладачами, і студентами різного віку, демонструють ряд переваг. Назву лише частину:

- підвищена навчальна мотивація студентів;
- позитивна емоційна атмосфера в аудиторії і навчальному закладі;
- позитивні і доброзичливі відносини між студентами та викладачами, а також викладачами та батьками;

- високі академічні досягнення студентів;
- зниження стресових навантажень;
- постійно розвивається вміння справлятися з підвищеним емоційним навантаженням;
- зниження рівня девіацій в поведінці студентів;
- підвищення впевненості в собі у студентів;
- підвищення здатності студентів протистояти бажанням вживати спиртні напої, наркотики, а також курити;
- зниження рівня емоційного вигорання у викладачів.

Принципи вибудовування довірливих відносин викладача з сучасними дітьми і молоддю сильно відрізняється від тих принципів, які використовувалися в минулому столітті, проте вони прості й ефективні. Відзначимо кілька провідних моментів:

- розуміння процесу формування позитивної прихильності дитини як необхідного фактору вибудовування міжособистісних відносин;
- розуміння емоційного стану нормально розвиватися дитині, що потребує
- додаткової емоційної підтримки;
- вміння розпізнавати значимість факторів, що впливають і необхідних для вибудовування довірчих відносин з студентами;
- вміння використовувати себе як агента, необхідного для вибудовування довірчих відносин.

Будь-яка дитина хоче бути особистісно прийнятим і почутим дорослим. Наступні стратегії допоможуть збудувати і зміцнити позитивні відносини в класі, а значить вивести освітній процес усіх студентів на новий, більш продуктивний рівень емоційного розвитку і академічних успіхів. Назвемо лише деякі стратегії і принципи:

- відсутність сарказму в мові;
- вміння слухати і чути;
- робота з саморегуляцією дитини;
- організація «куточка спокою »(місце в класі, де дитина може провести кілька хвилин, якщо він втомився або не готовий продовжувати роботу, після чого повертається до роботи на уроці);
- розуміння того, як функціонують когнітивні системи мозку, що необхідно для того, щоб студент більш ефективно сприймав навчальну інформацію.

Які б не відбувалися зміни в суспільстві, основними суб'єктами, які беруть участь в освітньому процесі, залишаються, при будь-яких економічних умовах і політичних формаціях, студент, викладач, батьки. Згідно психолого-педагогічній науці, ці сторони повинні знаходитися в постійній взаємодії і гармонійній співпрацю. Природно, головна і спрямовуюча роль в даному трикутнику відводиться викладачу, по причині наявної відповідної освіти, що мається на увазі володіння викладачем не тільки певними спеціальними дисциплінарними знаннями, а також педагогічними і, що важливо,

психологічними знаннями, так як студент зобов'язаний не тільки здійснювати свою роль у навчально-виховному процесі, а й направляти його, коригувати та планувати, відповідно до особливостей всіх учасників навчального процесу. Однак буває досить важко для педагогів вказати батькам на їх можливі упущення у вихованні [5]. Як правило, батьки у вихованні своїх дітей вибирають модель, яка існувала в їх власній батьківській родині і представляється їм єдино правильною. Це обумовлено тим, що батьки не мали можливості отримати про виховання ніяких інших знань, якщо тільки це не було пов'язано з їх безпосередньою професійною діяльністю. Крім того, зараз дуже високий відсоток дітей виховується в неповних сім'ях. Батькові, який виріс в повній сім'ї, часто буває дуже важко зрозуміти, що відчуває і в чому насправді потребує його дитина.

За останні два десятиліття соціальна структура суспільства істотно змінилася. Для забезпечення життєдіяльності сім'ї і вирішення життєво важливих завдань від батьків вимагається значний особистісний внесок, мобілізація ресурсів, що нерідко призводить до соціальної дезорієнтації і психологічному перенапруженні [2]. Проте, всі суб'єкти навчально-виховного процесу взаємодіють один з одним і відчувають на собі вплив кожного з них. Відповідно, це взаємодія соціальна, і будується вона за принципами не тільки педагогічним, але і соціально-психологічним, що безпосередньо включає в себе дотримання морально-етичних і морально-психологічних норм. Отже, некомпетентність педагога хоча б в одному з цих аспектів навчально-виховного процесу призводить до порушення всієї його структури, що призводить до негативних наслідків, які виходять далеко за рамки освітнього простору:

- низька якість навчання;
- деструктивний характер взаємодії;
- непродуктивний характер суспільних відносин.

Таким чином, освітній процес – явище соціальне само по собі, і основним двигуном його є суспільні відносини, в яких воно здійснюється [1]. Крім того, результат цього процесу дає продукт, безпосередньо формує структуру і якість суспільних відносин в цілому. продукт цей – особистість того, хто навчається.

Процес навчання і виховання – явище, яке перебуває в постійному русі; відбувається розвиток не тільки самого процесу, але і його форм, напрямків та завдань [3]. Історія світової педагогіки дозволяє говорити про те, що сучасна система освіти багато в чому недосконала, і дуже важливо реформувати її з метою подолання, на основі навчання і виховання дітей.

Реалії сьогоднішнього часу кардинально відрізняються від того, що було раніше; відбуваються безпрецедентно швидкі зміни всіх сфер життя людини. Відбувається вибухове зростання обміну інформації та розвиток соціального середовища, постійно виникають і нові технології, наукові напрямки, швидко змінюються цінності і пріоритети, розвиваються нові психологічні практики.

До теперішнього часу особливу увагу слід звернути на розвиток маніпулятивної психологічної практики.

Термін «маніпуляція в психологічній літературі з'явився з 20-х років, переважно в інженерної психології та психології праці, а з 60-х років XX століття слово «маніпуляція» стало використовуватися і в контексті міжособистісних відносин. Головними ознаками маніпуляції є приналежність до психологічного впливу, скритність впливу і спеціальні знання, майстерність і вправність у здійсненні маніпулятивних дій, правильний вибір для впливу суб'єкта і соціальної ситуації [4].

Ряд дослідників акцентували увагу на значенні навіювання і наявності сугестивна здібностей, а також наявності подвійного впливу з метою відкритого і прихованого впливу. Можливо і більш просте визначення. У практичних цілях під маніпуляцією розуміють дії, спрямовані на «Прибирання до рук» іншої людини, яке виробляється настільки майстерно, що у того створюється враження, ніби він самостійно управляє своєю поведінкою [2].

Проблема маніпуляції є актуальною соціально-психологічною проблемою і безпосередньо пов'язана з навчально-виховним процесом у всіх освітніх установах.

Саме в освіті найчастіше доводиться стикатися з ситуаціями, які вимагають впливу на іншу людину. Ефективність психологічного впливу, націленого на зміну напрямку активності іншої людини, його завдання, види і форми багато в чому залежать від:

- типу освітнього закладу (дитячий садок, загальноосвітня школа, ліцей чи гімназія, дитячий будинок або інтернат, коледж або вуз і т.д.);
- професійних завдань, поставлених щодо педагогів, а також щодо студентів і батьків;
- особи психолога, його професійної підготовки і т.д.

Список використаних джерел:

1. ДВЕК К. Гнучке свідомість: новий погляд на психологію розвитку дорослих і дітей. М: «Манн, Іванов і Фербер», 2013. 400 с.
2. Lemov D. Teach Like a Champion: 49 Techniques that Put
3. Students on the Path to College (K-12). San Francisco: JosseyBass, 2012.
4. Грачов Г.В., Мельник І.К. Маніпулювання особистістю: організація, способи і технології інформаційно-психологічного впливу. М.: Алгоритм, 2002.
5. Недбаева С.В., Недбаєв Д.Н. Віртуальна психологічна практика: реалії та ресурси розвитку. The educational and social sciences in the 21 century, Proceedings of International Conference, August 14, 2013, in Bratislava, С. 187-191.

Якубовська К.М.,
студентка Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
Науковий керівник: ***Місько А.М.,*** *викладач гуманітарних дисциплін*
м. Кам'янець-Подільський, Україна

МЕЙНСТРІМНІ ПОГЛЯДИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ХІПСТЕРСЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Мова – це засіб вираження себе, своєї сутності. Вона відображає культурно-історичний фон кожної епохи та, як правило, є повністю зрозумілою тільки людям, що живуть у цю епоху.

Сленг молоді найбільш жваво реагує на всі події в житті. Він підхоплює і відображає нові явища і сам змінюється в процесі їх перетворень. Під поняттям молодіжний сленг розуміють сукупність мовних засобів високої експресивної сили, які постійно трансформуються, і які використовуються у спілкуванні молоддю, що знаходиться у дружніх, фамільярних стосунках. Різні аспекти сленгу вивчали В. Балабін, В. Вілюман, І. Гальперін, Г. Менкен, Е. Патрідж, Л. Ставицька.

Сленг – молодіжний жаргон – настільки поширене явище, що словосполучення «сучасний жаргон» асоціюється у мовців саме з ним. Ми є свідками нової хвилі активізації сленгу (після трьох попередніх у XX ст.: у 20-ті, 70-ті, 90-ті рр.), що цілком відповідає природі функціонування цього маргінального в архісистемі мови явища. Про хвильовість сленгу ще в 60-ті рр. писав Д. Лихачов, пов'язуючи активізацію соціальних діалектів у ретроспективі з перехідними явищами в житті суспільства загалом [1, с.356].

Уперше цей термін було зафіксовано у 1750 році, що мав значення «мова вулиці». Ми не погоджуємося з думкою тих дослідників, які стверджують, що сленг є здобутком XX ст.. На підтвердження нашої думки приведемо аргументи Й. Дзендзелівського, який у своїй роботі «Українська соціальна діалектологія" наголошував на існуванні шкільного діалекту ще у XVIII ст. після детального дослідження повісті А. Свидницького «Люборацькі».

Молодіжний міський жаргон – явище цілком природне. Саме молоді найчастіше властиве:

- найбільше коло нових знайомств;
- підвищений інтерес до останніх новинок науки, культури і техніки;
- прагнення жити своєю «зграєю»; адже набагато спокійніше думати не «я», а «ми» і відчувати за своєю спиною однодумців.

Досвідчений лексиколог часто може обчислити вік людини до плюс-мінус п'яти років, лише проаналізувавши стиль її письма або мови. Справа в тому, що жаргони, розчиняючись у звичайній мові, усе ж таки залишають по собі помітні сліди. Можна позбутися багатьох звичок, але повністю очистити свою мову від улюблених зворотів юності буває дуже важко. Характерно, що зазвичай люди прекрасно розпізнають сенс жаргону старших поколінь, хоча і вважають його старомодним, але губляться в знайомстві з жаргоном

більшмолодим, ніж їх власний, не відчувають до нього інтересу і рідко опановують його.

Загалом межа між живою, розмовною мовою та сленгом була і є дуже рухливою, перехідною. Часто статус слова змінюється, і те, що, скажімо, у 60-х, 70-х, 80-х роках XX століття вважалося сленгом, тепер стало частиною повсякденного словника людей.

Наприклад, вигуки «Клас!» «Круть!» і «Жесть!» натякають на те, що перше з чималою мірою вірогідності належить людині 40-50 років, друге – 30-ти, третє – 20-ти або навіть менше. Правда, з розвитком Інтернету все змінюється. Різні покоління тепер енергійно й без перешкод контактують, ховаючи один від одного свої зморшки і дитячий рум'янець за письмовою мовою. Так що модне слівце не гірше грипу може інфікувати всі вікові зрізи суспільства.

Спробуємо систематизувати етапи жаргону. Сленг 60-х був наслідком підвищеного інтересу до наркотиків, популярної музики, постійної ейфорії.

Середа поширення жаргону: столичні вечірки, вуличні поетичні читання, студентські аудиторії, література й пісні «шістдесятників».

Основні носії жаргону: стиляги – діти з добропорядних родин, студенти, натхненні відлигою, які не переймалися радянською ідеологією.

Джерело жаргону: фільми та пісні із Заходу, а також кримінальний жаргон, принесений із таборів реабілітованими батьками.

Наприклад: *Хиляли по Бродвею, мені там один корешшузи на каші обіцяв, замість моїх олдових і про котли штатські гнав, але фраерок кинув. Манюшки були, пішли в «Лелеку», але там вереск влаштували через мою баруху. До мене на хату ніяк: шнурки в склянці. Поїхали до неї, слухали чучу на кістках.*

Словник

- Хиляти – прогулюватися.
- Бродвей – центральна вулиця в будь-якому місті. У Києві – це Хрещатик.
- Кореш – товариш.
- Шузи на каші – черевики на товстій білій підошві із синтетичного каучуку.
- Олдові – старі.
- Котли – годинник.
- Мані, манюшки – гроші.
- Баруха – дівчина з широкими поглядами.
- Шнурки у склянці – батьки вдома.
- Чуча – пісня з культового фільму радянських стиляг «Серенада сонячної долини».
- Музика на кістках – спосіб запису саморобних платівок на рентгенівських знімках.

Сленг 70-х містив велику кількість епітетів, що стосувалися переважно невдах.

Середа поширення жаргону: вулиця, приватні квартири, та бори хіпі в Криму та Підмосков'ї.

Основні носії жаргону: радянські хіпі – здебільшого підлітки і молодь з інтелігентних родин з прозахідними поглядамита антирадянськими настроями, які намагалися скопіюватикультуру американських хіпі.

Прниклад:*Коли мені поліс наголо хаєр попиляв, я довго за цивільного канав.Навіть предки мій фейс схвалювали, ще б прикидсовковий завів, вониб глюкивід кайфу зловили. Але мене такі приколи стремали, я безхайратника себе факменом якимось відчував. Герла моя тоді спершунаді мною стібалася, потім взагалі скіпнула.*

Словник

- *Поліс* – міліція.
- *Хаер* – довге волосся.
- *Попиляти хаєр* – підстригти. У міліції тих років часто надавали цю послугу безкоштовно.
- *Хайратник* – стрічка, що підтримує волосся на лобі.
- *Фейс* – обличчя, зовнішній вигляд.
- *Прикид* – одяг.
- *Глюки від кайфу зловити* – «з'їхати з глузду» від щастя.
- *Стрематься* – лякатися.
- *Факмен* – невдаха, неприємна людина.
- *Герла* – дівчина.
- *Стібатися* – висміювати, знущатися.

У сленгу 80-х переважали слова, що стосувалися грошей та роботи.

Середа поширення жаргону: вулиці, великих міст, недорогі кафе, кримські містечка, що перетворювалися влітку на місцяпаломництва неформальної молоді.

Основні носії: молодь різних соціальнихзрізів, панки, рокери, переродженні хіпі,футбольні фанати, наркомани.

Приклад: *Учора на сейшн обламалися потрапити,всередині хмара мочалок якихось. Довелосявзяти сістер і на Гоголя. Аскали там, та береза подгребла. Добре, на люберів наткнулася.Потім сістервлом все стало, потопали в «Турист». Там системи нікого, лише один знайомий Утюг тусувався, вписав до себе, дав двадцять баксів у борг.*

Словник

- *Сейшн* – концерт, тусівка.
- *Обламатися* – впасти духом, втратити інтерес, залишитися ні з чим.
- *Утюг* – людина, що скуповує в іноземців валюту і речі.
- *Аскати* – просити гроші в перехожих на вулиці.
- *Береза* – працівники добровільної дружини, що допомагали підтримувати порядок на вулицях міст.
- *Сістер* – дівчина-неформалка.
- *Система* – усі неформали загалом.

- *Любера* – агресивно налаштовані і коротко стрижені жителі Люберець, що носили картаті, зшиті з фіранок штани і вважали своїм обов'язком бити всіх, у кого довге волосся.
- *Мочалка* – дівчина без усяких переваг.
- *Вписати* – пустити гарних людей до себе переночувати.
- *Гоголя* – вулиця Гоголя

Сленг 90-х років переважав у так званій культурі «нових руских»

Середа поширення жаргону: анекдоти, преса, телеканали, література. У ті роки повної відсутності цензури жаргон усюди почував себе як дома.

Основні носії: дрібні бандити, початківці-комерсанти, міліція, яка намагалася легалізуватися в новому світі кримінальних авторитетів, політики.

Приклад:*Там спершу ларьок цей бики кришували,і все за поняттями було. Потім приїхали доних на стрілку лузери якісь з пукалками, і тихі інших на червоне пустило. Після розвідніприслали пацана, і що? Альо-мальо, вальти накрили, баблос смоктав у три горла, поляну вже не сьок. Бакланив, словом, жорстко. Навіть ментамтакойголімийбеспределтерпіти западло стало, вони* з *ним питанняі закрили.*

Словник

- *Кришувати* – надавати заступництво комерційній структурі або окремій людині.
- *Бики* – грубуваті примітивні люди з обмеженими поглядами. Пустити на червоне – вбити з вогнепальної зброї (пукалки).
- *Смоктати баблос* – отримувати гроші з будь-чиєї комерційної діяльності.
- *Альо-мальо* – вираз, що використовується як привітання, для зміни теми або додавання приємної жвавості мові.
- *Вальти накрили* – термін, що означає втрату орієнтації в просторі, невміння точно оцінювати ризики і розставляти пріоритети.
- *Розвідні* – керівники, чиновники, кримінальні авторитети та інші значні персони.
- *Бакланити* – хуліганити, вести себе непристойноі, головне, нерозумно.

Середа поширення жаргону у XXI ст. проникає в усі верстви насетення: Інтернет, вулиця,клуби. Основні носії: геймери, блогери, відвідувачі соціальних мереж.

Мова геймерів – один з найбільш відокремлених сучасних жаргонів. Здебільшого базується наперекручених словах англійського походженняі ігрових реаліях. Відмінність його від звичайного жаргону полягає в тому, що він фактично є самостійною мовою, яка абсолютно не зрозуміла негеймеру. Навіть кримініальний жаргон, створюваний спеціально як таємний мовний шифр, не досягав подібних висот. Наприклад:

- *флейм* – беззмістовні коментарі; жаба – оброблений за допомогою фотошопу знімок людини; олень – малознайома, несимпатична

людина; троль, жирний троль – людина, що пише безглузді гидоти і образливі дурниці;

- *модер* – модератор (технічний адміністратор) сайту; замінусити – висловити незадоволення написаним. Також може означати винесення попередження модератором форуму.

Головною ознакою сленгу є його опозиція до лексики літературної мови. Друга ознака – це групове маркування слів: сленгова одиниця у свідомості носія мови несе на собі відбиток певної субкультури та співвідноситься з певною соціальною групою. Отже, можна зазначити, що молодіжний сленг – це сукупність постійно трансформованих мовних засобів високої експресивної сили, що використовується в спілкуванні між молодими людьми, які перебувають у дружніх, фамільярних відносинах, і виступають засобом внутрішньо групового спілкування.

Список використаних джерел:

1. Ахманова О. С. Словник лінгвістичних термінів. Москва: Радянська енциклопедія, 1966. 608с.
2. Великий тлумачний словник української мови (з дод., допов. Та СД) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Гальперин И. Р. О термине «слэнг». Вопросы языкознания. 1956. №6. С. 104-107.
4. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
5. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ: Либідь, 2001. 223с.
6. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов. Москва: Просвещение, 1985. 400 с.
7. Ставицька Л. Про взаємодію жаргону і сленгу. *Українська мова та література.* 2000. № 15. С.7-8.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства

Матеріали II Міжнародної наукової студентської конференції

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.

Підписано до друку 30.11.2020 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. ???. Обл.-вид. арк. ???.
Тираж 300 прим.